

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЦИБУЛІН ТАРАС ГРИГОРОВИЧ

УДК 342.92

ДИСЕРТАЦІЯ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-
АНАЛІТИЧНОЇ РОБОТИ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ**

Подається на здобуття наукового ступеня **доктора юридичних наук**

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Т.Г. Цибулін

АНОТАЦІЯ

Цибулін Т.Г. Адміністративно-правове забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, 2025.

Дисертація присвячена комплексному дослідженню особливостей адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України.

Послідовно було: визначено особливості розвитку наукової думки про інформаційно-аналітичну роботу та діяльність в науці адміністративного права; розкрито методологічні особливості дослідження адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України; на підставі аналізу представлених в наукових джерелах підходів до визначення інформаційної діяльності розкрито її зміст як сучасного соціального і правового явища; розкрито зміст та особливості аналітичної діяльності як явища соціально-правової дійсності; охарактеризовано особливості публічно-владної діяльності органів виконавчої влади; розкрито особливості інформаційно-аналітичної діяльності як явища соціальної та правової дійсності; визначено види інформаційно-аналітичної діяльності, які є поширеними в суспільстві та діяльності органів публічного управління; охарактеризовано результати інформаційно-аналітичної діяльності, які використовуються в суспільстві і діяльності органів публічного управління; визначено інформаційно-аналітичну діяльність як елемент зовнішньої публічно-владної діяльності; охарактеризовано сучасні підходи до визначення компетенції Міністерства юстиції України як суб'єкта публічного адміністрування та розкрита

специфіку її нормативного забезпечення; розкрито зв'язок та взаємовплив між елементами компетенції Міністерства юстиції України та інформаційно-аналітичною діяльністю; охарактеризовано інформаційно-аналітичну діяльність як елемент внутрішньої організаційно-управлінської діяльності, яка здійснюється в органах публічного управління та Міністерстві юстиції України.

На підставі аналізу наукових джерел, які присвячені адміністративно-правовій проблематиці, запропоновано виділяти три періоди в історії розвитку адміністративно-правової наукової думки про інформаційно-аналітичну роботу (діяльність): а) з 1991 по 1999 роки; б) з 2000 по 2013 роки; в) з 2014 року дотепер. Наголошено, що інформаційно-аналітична робота та інформаційно-аналітична діяльність, по-перше, лише час від часу потрапляли у сферу інтересів адміністративістів, по-друге, залишаються маловивченими та маловисвітленими об'єктами досліджень в адміністративному праві. Зокрема, перший період (з 1991 по 1999 роки) характеризується тим, що інформаційно-аналітична робота (діяльність) дуже рідко була предметом дискусій як в комплексних наукових працях, так і в наукових статтях України. Обумовлено це було тенденціями формування в Україні інформаційного суспільства, інформаційної держави та інформаційного законодавства. Поряд з процесом переходу від тоталітарного до демократичного режиму управління та розбудови правової держави в Україні почалися процеси інформатизації суспільства. Все це вимагало переосмислення не тільки засад державного управління, а й засад взаємодії держави і суспільства в нових умовах. Тому, таке соціально-правове явище як «інформаційно-аналітична робота (діяльність)» цілеспрямовано не досліджувалися в межах адміністративного права.

Другий період (з 2000 по 2013 роки) характеризується тим, що в межах національного права почало швидко розвиватись інформаційне право, яке мало комплексний характер. Підґрунтям же для формування в Україні інформаційного права став активний розвиток (починаючи з 1991 року)

інформаційного законодавства, яке використовувало терміни і поняття із сфери інформатики та інших соціальних наук, пов'язаних із використанням інформації, наприклад, «засоби інформатизації», «інформаційна технологія», «інформаційний ресурс» і ін. Розвиток інформаційних технологій в Україні вплинув і на окремі положення теорії управління, яка завжди розглядала інформацію як один із важливих засобів забезпечення ефективності управління в органах державної влади та місцевого самоврядування. Адміністративне ж право, яке традиційно розглядається як галузь права, яка забезпечує не тільки взаємодію органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування із юридичними та фізичними особами, а й функціонування органів виконавчої влади, почало розглядати інформацію не тільки як об'єкт правового регулювання (що притаманно інформаційному праву), не тільки як засіб прийняття ефективних управлінських рішень (що притаманно теорії управління), а й як сферу реалізації публічно-владних функцій. Відповідно, період з 2000 по 2013 роки ознаменувався: а) формуванням самостійних підходів в теорії управління та теорії інформаційного права до змісту явищ інформаційного характеру, принаймні, до поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення»; б) намаганнями теорії адміністративного права пояснити особливості функціонування органів виконавчої влади через категоріальний апарат, який був розроблений інформатикою, теорією управління та інформаційним правом; в) відсутністю в теорії адміністративного права намагань наповнити поняття «інформаційно-аналітична робота (діяльність)» адміністративно-правовим змістом (відповідно, термін широко використовувався в науково-дослідних працях, але його зміст належним чином не розкривався).

Третій період (з 2014 року дотепер) характеризується тим, що з'явилися перші комплексні праці, в яких інформаційно-аналітична робота (діяльність) охоплювалась предметом відповідного дослідження або розкривалися у змісті наукової праці. Втім, в сфері адміністративно-правових досліджень суттєвих змін, в порівнянні із попередніми періодами, не

відбулося. Інформаційно-аналітична робота (діяльність) не розглядалась як окремий та важливий напрям діяльності органів виконавчої влади в науково-дослідних працях, присвячених особливостям функціонування органів виконавчої влади та безпосередньо органів юстиції в Україні.

Доведено, що до методологічних особливостей дослідження адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України відносяться: а) застосовування в науково-дослідній роботі термінології, за допомогою якої визначається та фіксується зміст та співвідношення юридичних понять «інформаційно-аналітична робота» та «інформаційно-аналітична діяльність» шляхом уточнення змістовного наповнення і співвідношення понять, зокрема: інформаційна «робота» та «діяльність»; аналітична «робота» та «діяльність»; інформаційно-аналітична «робота» та «діяльність»; «робота» та «діяльність»; б) використання комплексного підходу з урахуванням специфіки об'єкта дослідження, а саме, адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України; в) використання системного підходу з урахуванням специфіки цього ж об'єкта дослідження.

Наголошено про необхідність висвітлення в дисертації методологічних особливостей співвідношення понять «*робота*» та «*діяльність*», адже у назві теми дисертаційного дослідження використовується термін «інформаційно-аналітична робота», а в змісті наукової праці часто використовується термін «інформаційно-аналітична діяльність». У зв'язку із цим, встановлено, що в теорії адміністративного права інформаційно-аналітична *робота* і *діяльність* рідко є предметом комплексних адміністративно-правових досліджень. В окремих наукових публікаціях пропонуються авторські концепції щодо визначення та співвідношення зазначених понять, але цілісного підходу до них (наприклад, на рівні доктрини адміністративного права) не існує в юридичній науці. Більш того, пропонуючи аналіз загальносоціальних та міжгалузевих підходів до визначення інформаційно-аналітичної роботи чи діяльності, вчені не враховують специфіку публічно-правового регулювання

діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, а також оминають проблему спеціалізації категорій і понять, що залучаються до адміністративно-правових досліджень. Відтак, рівень дослідженості цих соціальних явищ в механізмі адміністративно-правового регулювання залишається низьким. Теоретична проблема полягає у тому, що відсутній єдиний підхід у юридичній науці до визначення змісту понять «робота» і «діяльність», а також стосовно співвідношення їх змісту. Більш того, в науковій літературі зустрічаються випадки: а) коли зміст поняття «аналітична діяльність» розкривається через термін «робота» і навпаки, коли зміст поняття «аналітична робота» розкривається через термін «діяльність»; б) коли поняття «інформаційно-аналітична діяльність» змістовно поділяється на два рівні робіт – інформаційну і аналітичну роботу; в) коли інформаційно-аналітичну роботу визначають та характеризують як окремий вид діяльності.

Враховуючи специфіку функціонування Міністерства юстиції України, а також критерії щодо розмежування понять «робота» і «діяльність», зроблено висновок, що при характеристиці особливостей функціонування міністерства та його працівників можна використовувати як тотожні поняття «інформаційно-аналітична робота» і «інформаційно-аналітична діяльність».

Запропоновано авторське визначення інформаційної діяльності як соціального явища та як елементу функціонування публічної влади. Інформаційна діяльність як явище соціальної дійсності це цілісна система процесів та операцій, що включає збирання, облік, систематизацію, зберігання, використання, поширення та захист інформації. Залежно від мети та специфіки застосування, така діяльність може здійснюватися як на рівні технічної обробки інформаційних масивів без глибокої аналітичної інтерпретації, так і з метою забезпечення ефективної комунікації, підтримки прийняття рішень та оптимального функціонування інформаційних систем у різних сферах суспільного життя. Відповідно, інформаційна діяльність у сфері публічної влади це цілісна система процесів та операцій (передбачених нормами права чи таких, що не суперечать вимогам національного

законодавства), що включає збирання, облік, систематизацію, зберігання, використання, поширення та захист інформації, яка здійснюється суб'єктами публічної влади з метою: забезпечення ефективного функціонування системи публічного управління; надання якісних та доступних публічних послуг; реалізації принципів відкритості, прозорості та підзвітності влади; створення умов для інформованої участі громадян у демократичних процесах; підтримки прийняття обґрунтованих управлінських рішень на всіх рівнях публічного управління, тощо.

У результаті дослідження встановлено, що аналітична діяльність є багатовимірним феноменом, який характеризується множинністю методологічних підходів до її розуміння та інтерпретації. Систематизація наукового дискурсу про аналітичну діяльність через аналіз наукових підходів (структурно-системного, інформаційно-прикладного і прогностично-стратегічного) та парадигм (нормативної і культурологічної) дозволила запропонувати авторське визначення аналітичної діяльності, під якою слід розуміти особливий вид професійної діяльності, яка: 1) має тісний зв'язок із інформацією, але змістовно ґрунтується на розумових здібностях суб'єкта (аналітика або групи аналітиків), який реалізує таку діяльність; 2) реалізується через систему когнітивних операцій (формування гіпотез, критична оцінка, синтез інформації чи знань, прогнозування). Ця діяльність структурована на трьох взаємопов'язаних рівнях: онтологічному (як процес пізнання), методологічному (як сукупність методів і принципів) та інституційно-функціональному (як діяльність у певних організаційних рамках), а її результатом є аналітичний продукт (наприклад, рекомендація чи прогноз), спрямований на вирішення практичних завдань.

Запропоновано, задля всебічного розкриття теми дисертаційного дослідження, поділяти публічно-владну діяльність органів виконавчої влади в залежності від сфери розповсюдження владного впливу на два види: 1) зовнішню (публічне адміністрування); 2) внутрішню управлінську (внутрішньо-організаційну). Публічне адміністрування – це зовнішньо-

організуюча діяльність органів виконавчої влади та інших прирівняних до них суб'єктів, яка спрямована на: а) врегулювання існуючих у суспільстві відносин (правотворча діяльність); б) забезпечення реалізації прав і свобод приватної особи (публічно-сервісна діяльність); в) охорону існуючих в суспільстві правовідносин (правоохоронна діяльність); г) профілактику можливих правопорушень чи шкоди державі та суспільству (контрольна та інші види профілактичної діяльності); ґ) захист прав і свобод осіб (юрисдикційна діяльність); д) підтримання нормального функціонування та розвитку суспільства. Внутрішньо організаційна діяльність – це діяльність, яка: а) пов'язана з внутрішньою організацією суб'єкта управління, управлінням персоналом, структуруванням та забезпеченням безперервної внутрішньо несуперечливої роботи органу виконавчої влади та всіх його структурних елементів тощо; б) має провідне значення для забезпечення якості і ефективності реалізації зовнішньої публічно-владної діяльності органів виконавчої влади.

Обґрунтована необхідність розгляду інформаційно-аналітичної діяльності в двох вимірах – соціальному та правовому. Як явище соціальної дійсності інформаційно-аналітична діяльність – це високоінтелектуальна професійна діяльність, що поєднує процеси збирання, систематизації та глибокого аналізу інформації з різних джерел із застосуванням спеціальних методів дослідження, моделювання та прогнозування з метою виявлення причинно-наслідкових зв'язків, тенденцій розвитку та підготовки науково обґрунтованих висновків і рекомендацій для підтримки процесів прийняття стратегічних і тактичних рішень. Інформаційно-аналітична діяльність органів публічної влади – це професійна інтелектуальна діяльність суб'єктів публічного управління, яка передбачає систематичний збір, глибокий аналіз та інтерпретацію інформації про стан і тенденції розвитку підвідомчих сфер, виявлення управлінських проблем і можливостей, моделювання та прогнозування наслідків політичних і адміністративних рішень, а також підготовку обґрунтованих аналітичних матеріалів, висновків і рекомендацій

для забезпечення ефективності публічного управління та якості державної політики.

Обґрунтовано та розкрито типологію інформаційно-аналітичної діяльності за цільовим критерієм, що дозволило виокремити чотири її базові види: 1) науково-дослідна інформаційно-аналітична діяльність, яка спрямована на отримання нових знань та сприяє генерації науково обґрунтованих висновків і ідей на основі системного аналізу даних; 2) оціночна інформаційно-аналітична діяльність акцентує увагу на визначенні відповідності якості та ефективності об'єктів і процесів за заданими параметрами (критеріями); 3) прогностична інформаційно-аналітична діяльність, ціллю якої є виявлення тенденцій, побудова сценаріїв і оцінка ризиків з метою передбачення майбутніх подій; 4) інформаційно-аналітична діяльність практичного спрямування, яка сприяє розробці конкретних рекомендацій та заходів для поліпшення ситуації, що склалась на практиці, наприклад, для вдосконалення правового регулювання (при розробці законопроекту), для підвищення кваліфікації кадрів в організації (при визначенні критеріїв, за якими обирається новий персонал організації), для підвищення ефективності маркетингу фірми (при визначенні підходів в рекламі продукції) та будь-яких інших змін на краще у інших сферах суспільного життя.

Зроблено висновок, що результати інформаційно-аналітичної діяльності – це універсальний пакет опрацьованих, узагальнених і взаємопов'язаних даних, що формує надійну базу для стратегічних, тактичних та оперативних рішень у бізнесі, державному управлінні, науці й безпековій сфері. До таких результатів належать короткі інформаційні повідомлення, ґрунтовні довідки й огляди, прогнози, рекомендації та експертні висновки, а також більш «технічні» продукти – бази даних, інформаційні моделі та інтерактивні дашборди. Усі вони різняться глибиною опрацювання й деталізацією, але об'єднані спільною метою: виявлення закономірностей, трендів, ризиків і можливостей шляхом сучасних методів

збору, аналізу та інтерпретації інформації. Представляються такі результати у форматах, що найкраще відповідають потребам аудиторії: від класичних письмових звітів і презентацій із візуалізацією до інфографіки, відеооглядів та інтерактивних веб-платформ. Така багатоформатність забезпечує гнучкість, швидку доступність і високу прикладну цінність інформаційно-аналітичних продуктів, істотно підвищуючи якість управлінських процесів, ефективність комунікацій і точність стратегічного планування.

З'ясовано, що владно-управлінська діяльність, за допомогою якої б дефініції ми її попри всі доктринальні суперечки не визначали («державне управління», «публічне управління», «публічне адміністрування», «публічний менеджмент»), проявляється в односторонньому, публічно-владному, організуючому, заснованому на законі та спрямованому на забезпечення закону виконанні, впливі держави через систему своїх владних органів і посадових осіб на суспільні відносини, впорядковані попередньо нормами права, з метою виведення їх на певний впорядкований рівень, де кожний їх учасник отримає гарантовану державою можливість безперешкодно реалізувати свої права і свободи і в такий же безперешкодний спосіб виконати юридичні обов'язки.

Зроблено висновок, що структура адміністративної компетенції Міністерства юстиції України включає до свого складу мету та завдання, предмет відання, повноваження і функції, де: а) мета – це тривалий, досяжний протягом усієї діяльності міністерства бажаний конкретний результат публічного адміністрування, який складається із досягнення проміжних разових цілей вчинення щоденних конкретних управлінських дій внаслідок практичної реалізації управлінських рішень; б) завдання впливають із мети, а їх реалізація спрямовується на досягнення проміжних цілей і загальної мети; в) предмет відання – це законодавчо визначена сфера, комплекс суспільних відносин, коло питань, щодо яких Міністерство юстиції України призначене здійснювати свою публічно-адміністративну діяльність; г) функції – це основні напрямки публічно-адміністративного впливу,

забезпечуючи порядок у яких Міністерство юстиції України реалізує свій статус як суб'єкта виконавчої влади.

Міністерство юстиції України, маючи своєю метою визначені Постанові Кабінету Міністрів «Про Міністерство юстиції України» параметри, здійснюючи комплекс заходів, що становлять державну правову політику, має справу з широким спектром інформації, яка є предметом, засобом і результатом управлінської праці Мін'юсту, адже процес управління, на якому б рівні він не здійснювався – від вищого до локального, – завжди є роботою з інформацією, яку збирають, аналізують, обробляють, доводять до відома, закріплюють, трансформують публічні посадові особи і службовці відповідного державного органу відповідного ієрархічного рівня. Процес розробки і прийняття управлінського рішення розпочинається з отримання інформаційного імпульсу з боку об'єкта управління, супроводжується інформаційно-аналітичними процесами і завершується отриманням інформації про результат управлінського впливу.

Доведено, що процес внутрішньої організації органів виконавчої влади та Міністерства юстиції України, їх структурування відповідно до окремих напрямків управлінської роботи, розподіл праці, що сприяє ефективності застосовуваних для виконання функцій і завдань органу управлінських заходів, розподіл праці між фахівцями різних рівнів управлінської вертикалі – все це пов'язано із прийняттям відповідними посадовими особами відповідних управлінських рівнів управлінських рішень, які, в свою чергу, опираються на масштабну інформаційно-аналітичну роботу. В процесі такої управлінської діяльності обсяг інформації, яка підлягає акумулюванню і обробці, її належність до управлінської проблеми, які відповідними рішеннями потрібно вирішити, повнота і відповідність об'єктивним реаліям становлять основу ефективності прийнятих на гранті її аналітичного опрацювання управлінських рішень та здійснених заходів із виконання функцій і завдань держави. Інформаційно-аналітична діяльність, як елемент внутрішньо-організаційної роботи в Міністерстві юстиції України, на етапі

виявлення управлінської проблеми, її оцінки, визначення можливих шляхів, способів та засобів її вирішення, обрання рівня, на якому таке вирішення може бути найефективнішим, ресурсів для вирішення, можливих наслідків застосування певного інструментарію публічного адміністрування, організації виконання рішення, тобто на будь-якому етапі розробки, прийняття і виконання управлінського рішення, є визначальною і власне від ступеня повноти та всебічності її проведення прямо залежить результат, що настає, як наслідок впровадження такого управлінського рішення.

Ключові слова: аналітична діяльність, владна діяльність, діяльність, інформаційна діяльність, інформаційно-аналітична діяльність, інформаційно-аналітична робота, компетенція, Міністерство юстиції України, правове регулювання, робота, юстиція.

ANNOTATION

Tsybulin T.H. Administrative and legal support for information and analytical work of the Ministry of Justice of Ukraine. – Qualification scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation for obtaining a scientific degree of doctor of legal sciences in the specialty 12.00.07 – administrative law and process; financial law; information law. – Uzhhorod National University, Uzhhorod, 2025.

The dissertation is devoted to a comprehensive study of the features of the administrative and legal support of the information and analytical work of the Ministry of Justice of Ukraine.

The following were consistently: the features of the development of scientific thought on information and analytical work and activity in the science of administrative law were determined; the methodological features of the study of the administrative and legal support of the information and analytical work of the Ministry of Justice of Ukraine were revealed; based on the analysis of the approaches presented in scientific sources to the definition of information activity,

its content as a modern social and legal phenomenon was revealed; the content and features of analytical activity as a phenomenon of social and legal reality were revealed; the features of public and government activities of executive authorities were characterized; the features of information and analytical activity as a phenomenon of social and legal reality were revealed; the types of information and analytical activity that are widespread in society and the activities of public administration bodies were determined; the results of information and analytical activity that are used in society and the activities of public administration bodies were characterized; information and analytical activity is defined as an element of external public and governmental activity; modern approaches to defining the competence of the Ministry of Justice of Ukraine as a subject of public administration are characterized and the specifics of its regulatory support are revealed; the connection and mutual influence between the elements of the competence of the Ministry of Justice of Ukraine and information and analytical activity are revealed; information and analytical activity is characterized as an element of internal organizational and managerial activity carried out in public administration bodies and the Ministry of Justice of Ukraine.

Based on the analysis of scientific sources devoted to administrative and legal issues, it is proposed to distinguish three periods in the history of the development of administrative and legal scientific thought on information and analytical work (activity): a) from 1991 to 1999; b) from 2000 to 2013; c) from 2014 to the present. It is emphasized that information-analytical work and information-analytical activity, firstly, only occasionally fell into the sphere of interests of administrativeists, and secondly, remain little-studied and little-explained objects of research in administrative law. In particular, the first period (from 1991 to 1999) is characterized by the fact that information-analytical work (activity) was very rarely the subject of discussions both in comprehensive scientific works and in scientific articles of Ukraine. This was due to the tendencies of formation in Ukraine of an information society, information state and information legislation. Along with the process of transition from a totalitarian to a

democratic regime of governance and the development of a legal state in Ukraine, the processes of informatization of society began. All this required a rethinking not only of the principles of public administration, but also of the principles of interaction between the state and society in new conditions. Therefore, such a socio-legal phenomenon as "information and analytical work (activity)" has not been purposefully studied within the framework of administrative law.

The second period (from 2000 to 2013) is characterized by the fact that information law, which was of a comprehensive nature, began to develop rapidly within the framework of national law. The basis for the formation of information law in Ukraine was the active development (starting in 1991) of information legislation, which used terms and concepts from the field of computer science and other social sciences related to the use of information, for example, "informatization means", "information technology", "information resource", etc. The development of information technologies in Ukraine also influenced certain provisions of management theory, which has always considered information as one of the important means of ensuring the effectiveness of management in state authorities and local self-government. Administrative law, which is traditionally considered as a branch of law that ensures not only the interaction of executive authorities and local government bodies with legal entities and individuals, but also the functioning of executive authorities, began to consider information not only as an object of legal regulation (which is inherent in information law), not only as a means of making effective management decisions (which is inherent in management theory), but also as a sphere of implementation of public and government functions. Accordingly, the period from 2000 to 2013 was marked by: a) the formation of independent approaches in management theory and information law theory to the content of informational phenomena, at least to the concept of "informational and analytical support"; b) attempts by the theory of administrative law to explain the peculiarities of the functioning of executive authorities through the categorical apparatus that was developed by computer science, management theory and information law; c) the absence in the theory of administrative law of

attempts to fill the concept of “information and analytical work (activity)” with administrative and legal content (respectively, the term was widely used in scientific and research works, but its content was not properly disclosed).

The third period (from 2014 to the present) is characterized by the appearance of the first comprehensive works in which information and analytical work (activity) was covered by the subject of the corresponding research or was disclosed in the content of the scientific work. However, in the field of administrative and legal research, no significant changes occurred, compared to previous periods. Information and analytical work (activity) was not considered as a separate and important direction of activity of executive bodies in scientific and research works devoted to the peculiarities of the functioning of executive bodies and directly of justice bodies in Ukraine.

It is proven that the methodological features of the study of the administrative and legal support of the information and analytical work of the Ministry of Justice of Ukraine include: a) the use of terminology in scientific research work, with the help of which the content and correlation of the legal concepts “information and analytical work” and “information and analytical activity” are determined and recorded by clarifying the content and correlation of concepts, in particular: information “work” and “activity”; analytical “work” and “activity”; information and analytical “work” and “activity”; “work” and “activity”; b) the use of a comprehensive approach taking into account the specifics of the object of research, namely, the administrative and legal support of the information and analytical work of the Ministry of Justice of Ukraine; c) the use of a systemic approach taking into account the specifics of the same object of research.

The need to highlight in the dissertation the methodological features of the correlation between the concepts of "work" and "activity" is emphasized, since the title of the dissertation research topic uses the term "information and analytical work", and the content of the scientific work often uses the term "information and analytical activity". In this regard, it has been established that in the theory of

administrative law, information and analytical work and activity are rarely the subject of comprehensive administrative and legal research. In some scientific publications, author's concepts are proposed regarding the definition and correlation of these concepts, but a holistic approach to them (for example, at the level of the doctrine of administrative law) does not exist in legal science. Moreover, when offering an analysis of general social and interdisciplinary approaches to the definition of information and analytical work or activity, scientists do not take into account the specifics of public-legal regulation of the activities of state authorities and local self-government bodies, and also bypass the problem of specialization of categories and concepts involved in administrative and legal research. Therefore, the level of research into these social phenomena in the mechanism of administrative and legal regulation remains low. The theoretical problem is that there is no unified approach in legal science to defining the content of the concepts of "work" and "activity", as well as to the correlation of their content. Moreover, in the scientific literature there are cases: a) when the content of the concept of "analytical activity" is revealed through the term "work" and vice versa, when the content of the concept of "analytical work" is revealed through the term "activity"; b) when the concept of "information and analytical activity" is meaningfully divided into two levels of work - information and analytical work; c) when information and analytical work is defined and characterized as a separate type of activity.

Taking into account the specifics of the functioning of the Ministry of Justice of Ukraine, as well as the criteria for distinguishing the concepts of "work" and "activity", it is concluded that when characterizing the features of the functioning of the ministry and its employees, the concepts of "information and analytical work" and "information and analytical activity" can be used as identical concepts.

The author's definition of information activity as a social phenomenon and as an element of the functioning of public authorities is proposed. Information activity as a phenomenon of social reality is a holistic system of processes and

operations, which includes the collection, accounting, systematization, storage, use, dissemination and protection of information. Depending on the purpose and specifics of the application, such activity can be carried out both at the level of technical processing of information arrays without deep analytical interpretation, and with the aim of ensuring effective communication, decision-making support and optimal functioning of information systems in various spheres of public life. Accordingly, information activities in the sphere of public authority are a holistic system of processes and operations (provided for by law or those that do not contradict the requirements of national legislation), which includes the collection, recording, systematization, storage, use, dissemination and protection of information carried out by public authorities in order to: ensure the effective functioning of the public administration system; provide high-quality and accessible public services; implement the principles of openness, transparency and accountability of government; create conditions for informed participation of citizens in democratic processes; support the adoption of informed management decisions at all levels of public administration, etc.

As a result of the study, it was established that analytical activity is a multidimensional phenomenon, which is characterized by a plurality of methodological approaches to its understanding and interpretation. Systematization of the scientific discourse on analytical activity through the analysis of scientific approaches (structural-systemic, information-applied and prognostic-strategic) and paradigms (normative and cultural) allowed us to propose the author's definition of analytical activity, which should be understood as a special type of professional activity that: 1) has a close connection with information, but is substantively based on the mental abilities of the subject (analyst or group of analysts) who implements such activity; 2) is implemented through a system of cognitive operations (formation of hypotheses, critical assessment, synthesis of information or knowledge, forecasting). This activity is structured at three interconnected levels: ontological (as a process of cognition), methodological (as a set of methods and principles) and institutional-functional (as an activity within a certain

organizational framework), and its result is an analytical product (for example, a recommendation or forecast) aimed at solving practical problems.

It is proposed, in order to comprehensively disclose the topic of the dissertation research, to divide the public-power activity of executive bodies, depending on the sphere of distribution of power influence, into two types: 1) external (public administration); 2) internal management (internal organizational). Public administration is the external-organizational activity of executive bodies and other subjects equated to them, which is aimed at: a) regulating existing relations in society (legislative activity); b) ensuring the implementation of the rights and freedoms of a private individual (public service activity); c) protection of legal relations existing in society (law enforcement activities); d) prevention of possible offenses or harm to the state and society (control and other types of preventive activities); e) protection of the rights and freedoms of individuals (jurisdictional activities); e) maintenance of the normal functioning and development of society. Internal organizational activities are activities that: a) are related to the internal organization of the subject of management, personnel management, structuring and ensuring continuous internally consistent work of the executive body and all its structural elements, etc.; b) are of leading importance for ensuring the quality and effectiveness of the implementation of external public and governmental activities of executive bodies.

The need to consider information and analytical activities in two dimensions - social and legal - is justified. As a phenomenon of social reality, information and analytical activity is a highly intellectual professional activity that combines the processes of collecting, systematizing and in-depth analysis of information from various sources with the use of special research, modeling and forecasting methods in order to identify cause-and-effect relationships, development trends and prepare scientifically based conclusions and recommendations to support the processes of making strategic and tactical decisions. Information and analytical activity of public authorities is a professional intellectual activity of public administration entities, which involves the systematic collection, in-depth analysis and

interpretation of information on the state and trends of development of subordinate spheres, identification of management problems and opportunities, modeling and forecasting the consequences of political and administrative decisions, as well as the preparation of substantiated analytical materials, conclusions and recommendations to ensure the effectiveness of public administration and the quality of public policy.

The typology of information and analytical activities according to the target criterion is substantiated and revealed, which allowed us to distinguish four basic types of it: 1) scientific and research information and analytical activities, which are aimed at obtaining new knowledge and contribute to the generation of scientifically sound conclusions and ideas based on systematic data analysis; 2) evaluative information and analytical activities focus on determining the compliance of the quality and efficiency of objects and processes with given parameters (criteria); 3) predictive information and analytical activities, the purpose of which is to identify trends, build scenarios and assess risks in order to predict future events; 4) information and analytical activities of a practical nature, which contribute to the development of specific recommendations and measures to improve the situation in practice, for example, to improve legal regulation (when developing a draft law), to improve the qualifications of personnel in the organization (when determining the criteria by which new personnel of the organization are selected), to increase the effectiveness of the company's marketing (when determining approaches to product advertising) and any other changes for the better in other areas of public life.

It is concluded that the results of information and analytical activities are a universal package of processed, generalized and interconnected data that forms a reliable basis for strategic, tactical and operational decisions in business, public administration, science and the security sector. Such results include short information messages, thorough references and reviews, forecasts, recommendations and expert opinions, as well as more "technical" products - databases, information models and interactive dashboards. They all differ in depth

and detail, but are united by a common goal: to identify patterns, trends, risks and opportunities through modern methods of collecting, analyzing and interpreting information. The results are presented in formats that best meet the needs of the audience: from classic written reports and presentations with visualization to infographics, video reviews and interactive web platforms. Such multi-formatness ensures flexibility, quick availability and high applied value of information and analytical products, significantly increasing the quality of management processes, the effectiveness of communications and the accuracy of strategic planning.

It has been found that government and administrative activity, by whatever definition we define it despite all doctrinal disputes (“state administration”, “public administration”, “public administration”, “public management”), is manifested in a unilateral, public-authority, organizing, based on the law and aimed at ensuring the implementation of the law, the influence of the state through the system of its government bodies and officials on social relations, previously regulated by the norms of law, in order to bring them to a certain orderly level, where each of their participants will receive the opportunity guaranteed by the state to freely exercise their rights and freedoms and in the same unhindered manner to fulfill legal obligations.

It is concluded that the structure of the administrative competence of the Ministry of Justice of Ukraine includes the goal and objectives, the subject of competence, powers and functions, where: a) the goal is a long-term, achievable throughout the entire activity of the ministry, a desired specific result of public administration, which consists of achieving intermediate one-time goals of performing daily specific administrative actions as a result of the practical implementation of administrative decisions; b) the tasks follow from the goal, and their implementation is aimed at achieving intermediate goals and the general goal; c) the subject of competence is a legally defined sphere, a complex of social relations, a range of issues in relation to which the Ministry of Justice of Ukraine is intended to carry out its public administrative activities; d) functions are the main areas of public administrative influence, ensuring the order in which the Ministry

of Justice of Ukraine realizes its status as a subject of executive power.

The Ministry of Justice of Ukraine, having as its goal the parameters defined by the Resolution of the Cabinet of Ministers “On the Ministry of Justice of Ukraine”, implementing a set of measures that constitute the state legal policy, deals with a wide range of information, which is the subject, means and result of the administrative work of the Ministry of Justice, because the management process, at whatever level it is carried out - from the highest to the local - is always work with information that is collected, analyzed, processed, brought to the attention, fixed, transformed by public officials and employees of the relevant state body of the relevant hierarchical level. The process of developing and adopting a management decision begins with receiving an information impulse from the object of management, is accompanied by information and analytical processes and ends with receiving information about the result of the management influence.

It is proven that the process of internal organization of executive bodies and the Ministry of Justice of Ukraine, their structuring according to individual areas of management work, the division of labor that contributes to the effectiveness of the management measures used to perform the functions and tasks of the body, the division of labor between specialists at different levels of the management vertical - all this is connected with the adoption of management decisions by the relevant officials of the relevant management levels, which, in turn, are based on large-scale information and analytical work. In the process of such management activity, the volume of information subject to accumulation and processing, its belonging to the management problem that needs to be solved by the relevant decisions, completeness and compliance with objective realities form the basis for the effectiveness of the management decisions taken on the basis of its analytical processing and the measures taken to perform the functions and tasks of the state. Information and analytical activities, as an element of internal organizational work in the Ministry of Justice of Ukraine, at the stage of identifying a management problem, its assessment, determining possible ways, methods and means of solving it, choosing the level at which such a solution can be most effective, resources for

solving it, possible consequences of using a certain public administration toolkit, organizing the implementation of the decision, that is, at any stage of developing, adopting and implementing a management decision, are decisive, and the result that occurs as a result of implementing such a management decision directly depends on the degree of completeness and comprehensiveness of its implementation.

Key words: activity, analytical activity, competence, government activity, information activity, information and analytical activity, information and analytical work, justice, legal regulation, Ministry of Justice of Ukraine, work.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті в періодичних фахових наукових виданнях України:

1. Цибулін Т.Г. Юстиція як сфера публічного адміністрування органів виконавчої влади. *Право та державне управління*. 2024. № 3. С. 403–410. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.3.59>.
2. Цибулін Т.Г. Інформаційно-аналітична діяльність як унікальний вид інтелектуальної праці (адміністративно-правовий аспект). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 9. С. 485–488. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/117>.
3. Цибулін Т.Г. Інформаційно-аналітична робота (діяльність) в органах юстиції як об'єкт адміністративно-правових досліджень у період з 1991 по 2013 роки. *Правові новели*. 2023. № 20. С. 320–327. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2023.20.445>.
4. Цибулін Т.Г. Розвиток адміністративно-правових досліджень про інформаційно-аналітичну роботу (діяльність) в органах юстиції (період з 2014 року по сьогодні). *Право та державне управління*. 2023. № 4. С. 479–485. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.4.66>.

5. Цибулін Т.Г. Компетенція Міністерства юстиції України та її значення для розвитку інформаційного суспільства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 820–823. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/200>.

6. Цибулін Т.Г. Місце Міністерства юстиції України в системі органів виконавчої влади. *Право і суспільство*. 2024. № 5. С. 870–877. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.5.126>.

7. Цибулін Т.Г. Інструменти публічного адміністрування і інформаційноаналітична діяльність органів виконавчої влади: адміністративно-правові засади співвідношення. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 4(82). С. 475–482. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.4.76>.

8. Цибулін Т.Г. Інформаційно-аналітична діяльність у змісті компетенції органу виконавчої влади. *Правова позиція*. 2023. № 3(40). С. 218–223. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-3.43>.

9. Цибулін Т.Г. Міністерство юстиції України як суб'єкт правотворчої діяльності і учасник адміністративної процедури: адміністративно-правові питання. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 4(86). С. 558–565. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.4.89>.

10. Цибулін Т.Г. Міністерство юстиції України як суб'єкт інформаційної діяльності. *Право та державне управління*. 2025. № 1. С. 415–422. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2025.1.58>.

11. Цибулін Т.Г. Сучасний рівень нормативного забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності в Україні. *Право і суспільство*. 2025. № 1. С. 923–930. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.1.134>.

12. Цибулін Т.Г. Результати інформаційно-аналітичної діяльності та зв'язок даної категорій із суміжними поняттями. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 2. С. 661–664. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/160>.

13. Цибулін Т.Г. Інформаційна діяльність як соціальне явище та атрибут функціонування Міністерства юстиції України. *Правові новели*. 2023. № 21. Т. 2. С. 214–220. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2023.21.77>.

14. Цибулін Т.Г. Проблема визначення змісту та співвідношення понять «діяльність» та «робота» у сфері інформаційно-аналітичного функціонування органів виконавчої влади. *Право і суспільство*. 2023. № 2. Т. 2. С. 519–526. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.2.79>.

15. Цибулін Т.Г. Методологічні особливості дослідження інформаційноаналітичної роботи Міністерства юстиції України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 619–622. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-9/153>.

16. Цибулін Т.Г. Інформаційна діяльність як ключовий фактор трансформації діяльності Міністерства юстиції України. *Правова позиція*. 2023. № 4(41). С. 173–177. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-4.35>.

17. Цибулін Т.Г. Онтологічні і епістемологічні аспекти інформаційної та аналітичної діяльності через призму функціонування Міністерства юстиції України. *Право і суспільство*. 2023. № 3. С. 622–628. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.3.94>.

18. Цибулін Т.Г. Нормативне забезпечення мети як елементу компетенції Міністерства юстиції України. *Правові новели*. 2023. № 19. С. 519–525. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2023.19.70>.

Статті в періодичних наукових виданнях, які індексуються в наукометричних базах Web of Sciences та Scopus:

1. Tsybulin T., Samokhvalov S., Chernyshova V. Information, Analytical and Information-Analytical Activity as a Subject of Administrative Law Research. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2025. Vol. 11. № 2. P. 361–366. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2025-11-2-361-366>.

2. Tsybulin T., Izovita A., Rekunen T. General Requirements for the Implementation of Information and Analytical Activity in Public Administration. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2025. Vol. 11. № 3. P. 111–116. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2025-11-3-111-116>.

3. Shchebetiuk N., Tsybulin T. Ministry of Justice of the Ukrainian State during the Period of Pavlo Skoropadsky's Hetmanship (1918) in Ukrainian Historiography. *Skhidnoievropeyskyi istorychnyi visnyk – East European Historical Bulletin*. 2025. № 35. С. 48–55. DOI: <https://doi.org/10.24919/2519-058X.35.332693>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Цибулін Т.Г. Теоретичні засади дослідження інформаційної, аналітичної та інформаційно-аналітичної діяльності в адміністративному праві. *Proceedings of the international scientific conference “Scientific innovations in law amidst the impact of the Russian-Ukrainian war on the legal system”*, Riga, the Republic of Latvia, February 7–8, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. P. 336–339. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-409-2-81>.

2. Цибулін Т.Г. Загальна характеристика напрямів досліджень інформаційно-аналітичної діяльності як явища правової та адміністративноправової дійсності. *Proceedings of the international scientific conference “The latest law developments”*, Wloclawek, Republic of Poland, April 3–4, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. P. 353–357. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-83>.

3. Цибулін Т.Г. Додаткові професійні вимоги до публічних службовців, які залучені до інформаційно-аналітичної роботи в органах юстиції. *Proceedings of the international scientific conference “Advances in law: the view of domestic and foreign scholars”*, Riga, the Republic of Latvia, October 3–4, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. P. 374–377. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-98>.

4. Цибулін Т.Г. Особливості інформаційної діяльності в контексті функціонування Міністерства юстиції України. *Proceedings of the international scientific conference “Modern Achievements in Legal Science and Practice”*, Riga, the Republic of Latvia, March 19–20, 2025. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2025. P. 205–208. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-558-7-54>.

5. Цибулін Т.Г. Тенденції розвитку в Україні наукової думки про інформаційно-аналітичну діяльність в органах публічного адміністрування. *Права людини та публічне врядування* : матеріали VIII Міжнародного правничого форуму, м. Чернівці, 30 травня 2025 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С. 494–497. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-131>.

6. Цибулін Т.Г. Інформаційно-аналітична робота Міністерства юстиції України: проблематика та методологічні особливості дослідження. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права* : матеріали Х Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 5–7 грудня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 597–600. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-163>. 32

7. Цибулін Т.Г. Чинники, які впливають на ефективність інформаційної діяльності Міністерства юстиції України. *Proceedings of the international scientific conference “Theoretical foundations of law, public management and practice of their application”*, Riga, the Republic of Latvia, December 25–26, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. P. 355–358. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-87>.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	29
РОЗДІЛ 1 МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ РОБОТИ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ.....	40
1.1 Особливості розвитку наукової думки про інформаційно-аналітичну роботу та діяльність в науці адміністративного права.....	40
1.2 Співвідношення понять «інформаційно-аналітична робота» і «інформаційно-аналітична діяльність» та особливості методології дослідження.....	80
Висновки до розділу 1.....	107
РОЗДІЛ 2 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕХАНІЗМІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ.....	112
2.1 Наукові підходи до визначення інформаційної діяльності як соціально-правового явища.....	112
2.2 Аналітична діяльність як явище соціально-правової дійсності.....	141
2.3 Владна діяльність як об’єкт адміністративно-правових досліджень та її види.....	179
Висновки до розділу 2.....	208
РОЗДІЛ 3 ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ФЕНОМЕН.....	215
3.1 Інформаційно-аналітична діяльність як явище соціальної і правової дійсності.....	215
3.2 Види інформаційно-аналітичної діяльності.....	243
3.3 Результати інформаційно-аналітичної діяльності.....	272
Висновки до розділу 3.....	295

РОЗДІЛ 4 ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВЛАДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ.....	301
4.1 Інформаційно-аналітична діяльність як елемент зовнішньої публічно-владної діяльності.....	301
4.2 Сучасні підходи до визначення компетенції Міністерства юстиції України як суб'єкта публічного адміністрування та її нормативне забезпечення.....	327
4.3 Характеристика елементів компетенції Міністерства юстиції України та їх зв'язок із інформаційно-аналітичною діяльністю.....	365
4.4 Інформаційно-аналітична діяльність як елемент внутрішньої організаційно-управлінської діяльності в органах публічного управління та Міністерстві юстиції України.....	393
Висновки до розділу 4.....	420
ВИСНОВКИ.....	428
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	435
ДОДАТКИ.....	500

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. За останні десятиліття в Україні відбулися важливі зміни у суспільстві, які пов'язані із: 1) досягненнями науково-технічного прогресу та процесом їх практичного впровадження в реальне життя; 2) поширенням використання інформаційних технологій у багатьох сферах суспільного життя (не є виключенням в цьому сенсі і діяльність органів виконавчої влади); 3) процесами розбудови в нашій країні та у всьому світі інформаційного суспільства та інформаційної держави. Всі ці процеси суттєво впливають на розвиток науки адміністративного права, вдосконалення адміністративного законодавства та підвищення ефективності правозастосовної діяльності суб'єктів публічного управління. У зв'язку із цим:

- в науці адміністративного права потребували переосмислення питання: щодо місця інформаційних відносин в предметі адміністративного права; щодо форм та способів адміністративно-правового регулювання таких відносин; щодо наділення адміністративно-правовим статусом учасників інформаційних правовідносин; щодо особливостей участі в таких правовідносинах суб'єктів публічного управління і ін.;

- у сфері адміністративного законодавства потребували належного правового регулювання інформаційні права і обов'язки приватних осіб та інформаційні повноваження суб'єктів публічного управління, а також інші відносини, які тісно зв'язані із створенням, збиранням, одержанням, зберіганням, використанням, поширенням, охороною і захистом інформації;

- у сфері правозастосовної діяльності суб'єктів публічного управління виникала потреба у вдосконаленні форм і способів здійснення владної діяльності із залученням до цього процесу сучасних інформаційно-технічних засобів.

Не відстаючи від змін у житті українського суспільства, наука адміністративного права виробила та запропонувала комплекс заходів щодо

вирішення вище озвучених потреб теоретичного і практичного характеру. Втім не всі проблеми, що існують у цій сфері, мали належне наукове осмислення і, як наслідок, залишаються без належного наукового обґрунтування шляхів їх вирішення, без якісного адміністративно-правового забезпечення та без ефективної реалізації на практиці. Одна із таких невирішених сьогодні проблем – це адміністративно-правове забезпечення інформаційно-аналітичної роботи міністерства юстиції України. До основного кола невирішених питань у цій сфері можна віднести: 1) відсутність в юридичній науці інформаційно-аналітичної діяльності як правової категорії, адже в наукових та правових джерелах даний термін використовується як здобуток інших наукових напрямів (теорія управління, менеджмент, бібліотечна справа, інформатика і ін.); 2) відсутність в джерелах права єдиного терміну, який би, по-перше, чітко визначав діяльність як інформаційно-аналітичну, по-друге, однаково іменував її види та результати; 3) наявність розриву між теоретичними знаннями про інформаційно-аналітичну діяльність, нормами права, що регулюють відповідний вид діяльності, та практичною діяльністю Міністерства юстиції України і його структурних підрозділів.

Характеризуючи стан наукового розроблення питань адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України, слід виділити щонайменше три комплекси джерел. По-перше, це праці, в яких інформаційна, аналітична та інформаційно-аналітична діяльності розкриваються як соціальні явища: А. Баранецька, В. Варенко, І. Задорожний, І. Захарова, П. Родіонов, Ю. Сурмін, Д. Тарасенко, Л. Філіпова та ін.

По-друге, це наукові джерела, в яких інформаційна, аналітична та інформаційно-аналітична діяльності розглядаються як явища правової дійсності. Найважливішими серед цієї групи джерел стали праці таких авторів: І. Арістова, В. Баскаков, К. Беляков, Є. Бовкун, В. Єльцов, В. Залізняк, Л. Коваленко, Б. Кормич, Д. Красіков, О. Логінов, В. Лозовий, О.

Мандзюк, О. Маруженко, А. Марущак, О. Марценюк, В. Мацюк, М. Осядла, Р. Свистович, О. Сибіга, О. Синєокий, В. Цимбалюк, Т. Чернадчук та ін.

По-третє, це праці, в яких безпосередньо досліджуються питання реалізації адміністративно-правового статусу суб'єктами публічного управління, в тому числі з питань реалізації інформаційно-аналітичної діяльності. Варто назвати такі імена як: О. Крупчан, Л. Кузенко, Ю. Мельник, В. Мельченко, Т. Мехтієва, О. Миколенко, О. Моргунов, Ю. Мосенко, О. Музичук, Н. Новицька, Т. Рекуненко, Д. Семир'янов, С. Сенік, О. Сировой, І. Стаценко-Сургучова, Н. Сугоняко, М. Танчинець, А. Царук та ін.

Разом з тим, в юридичній літературі відсутні комплексні праці, які присвячені адміністративно-правовому забезпеченню інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертація виконана відповідно до Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 рр.; Закону України «Про Національну програму інформатизації» від 1 грудня 2022 р. № 2807-IX; Указу Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722 «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»; Концепції впровадження інформаційної системи управління людськими ресурсами в державних органах та затвердження плану заходів щодо її реалізації, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2017 р. № 844-р; Зasad реалізації органами виконавчої влади принципів державної політики цифрового розвитку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 січня 2019 р. № 56; Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 р., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р; Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р.

Мета дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає у розкритті особливостей адміністративно-правового забезпечення інформаційно-

аналітичної роботи Міністерства юстиції України, у розробці з врахуванням сучасних наукових досліджень теорії інформаційно-аналітичної діяльності як невід'ємного елементу публічно-владної діяльності суб'єктів публічного управління, а також у вдосконаленні на цій підставі положень чинного адміністративного законодавства.

Для досягнення вказаної мети в дисертаційній роботі поставлено й вирішено такі основні *задачі*:

- визначити особливості розвитку наукової думки про інформаційно-аналітичну роботу та діяльність в науці адміністративного права;
- розкрити методологічні особливості дослідження адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України;
- на підставі аналізу представлених в наукових джерелах підходів до визначення інформаційної діяльності розкрити її зміст як сучасного соціального і правового явища;
- розкрити зміст та особливості аналітичної діяльності як явища соціально-правової дійсності;
- охарактеризувати особливості публічно-владної діяльності органів виконавчої влади;
- розкрити особливості інформаційно-аналітичної діяльності як явища соціальної та правової дійсності;
- визначити види інформаційно-аналітичної діяльності, які є поширеними в суспільстві та діяльності органів публічного управління;
- охарактеризувати результати інформаційно-аналітичної діяльності, які використовуються в суспільстві і діяльності органів публічного управління;
- визначити інформаційно-аналітичну діяльність як елемент зовнішньої публічно-владної діяльності;

- охарактеризувати сучасні підходи до визначення компетенції Міністерства юстиції України як суб'єкта публічного адміністрування та розкрити специфіку її нормативного забезпечення;
- розкрити зв'язок та взаємовплив між елементами компетенції Міністерства юстиції України та інформаційно-аналітичною діяльністю;
- охарактеризувати інформаційно-аналітичну діяльність як елемент внутрішньої організаційно-управлінської діяльності, яка здійснюється в органах публічного управління та Міністерстві юстиції України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають в процесі адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України.

Предметом дослідження є інформаційно-аналітична робота Міністерства юстиції України, яка забезпечена адміністративно-правовим регулюванням.

Методи дослідження. У ході дисертаційного дослідження використано класичну систему філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження, які дали змогу дослідити адміністративно-правове забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України та визначити перспективні напрями вирішення теоретичних проблем у цій сфері та шляхи удосконалення національного законодавства. Як основний загальнонауковий метод використовувався діалектичний метод наукового пізнання, завдяки якому здійснено загальнотеоретичне дослідження інформаційно-аналітичної діяльності як елементу функціонування Міністерства юстиції України (розділи 1, 2, 3, 4).

Логіко-семантичний метод використано для дослідження дефініцій, які в сукупності допомагають розкрити тему дисертаційного дослідження (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 4.1, 4.4), зокрема з'ясовано співвідношення термінів «інформаційно-аналітична робота» і «інформаційно-аналітична діяльність» (підрозділ 1.2), розкрито зміст терміну «інформаційна діяльність» (підрозділ 2.1), з'ясовано зміст терміну «аналітична діяльність»

(підрозділ 2.2), розкрито змістовне співвідношення понять «інформаційна діяльність», «аналітична діяльність» та «інформаційно-аналітична діяльність» (підрозділ 3.1), висвітлено змістовне наповнення поняття «владна діяльність» (підрозділ 2.3), розкрито сутність понять «зовнішня публічно-владна діяльність» (підрозділ 4.1) та «внутрішня організаційно-управлінська діяльність» (підрозділ 4.4).

Історичний метод використано під час висвітлення особливостей історичного розвитку наукової думки про інформаційно-аналітичну роботу та діяльність в науці адміністративного права (підрозділ 1.1). Методи моделювання, аналізу та синтезу були використані для розробки пропозицій щодо удосконалення законодавства (розділи 3, 4). Метод групування та системно-структурний підхід допомогли визначитись із методологічними особливостями дисертаційного дослідження (підрозділ 1.2), із видами інформаційно-аналітичної діяльності, що використовуються як приватними особами в повсякденному житті, так і суб'єктами публічного управління, зокрема, Міністерством юстиції України під час реалізації своєї компетенції (підрозділи 3.2, 3.3), із елементним складом адміністративної компетенції Міністерства юстиції України (підрозділи 4.2, 4.3).

Нормативну основу роботи становлять Конституція України, акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, міжнародні нормативно-правові акти, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнення практичної діяльності суб'єктів владних повноважень, політико-правова публіцистика, довідкові видання, статистичні матеріали тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертація є одним з перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці цілісним комплексним дослідженням, яке присвячене розкриттю особливостей адміністративно-правового забезпечення інформаційно-

аналітичної роботи Міністерства юстиції України, розробці з врахуванням сучасних наукових досліджень теорії інформаційно-аналітичної діяльності як невід'ємного елементу публічно-владної діяльності суб'єктів публічного управління, та вдосконаленню на цій підставі положень чинного адміністративного законодавства. У результаті проведеного дослідження сформульовано нові наукові положення і висновки, запропоновані особисто здобувачем, зокрема:

уперше:

– на основі аналізу тенденцій розвитку сучасної адміністративно-правової наукової думки про інформаційно-аналітичну роботу (діяльність) були визначені історичні періоди її еволюції, кожен з яких мав свої особливості, які обумовлені соціально-політичною ситуацією в країні та рівнем правового регулювання в Україні інформаційних відносин. Це дозволило, по-перше, пояснити розбіжності у визначенні змістовного наповнення поняття «інформаційно-аналітична робота (діяльність)» в економічних, управлінських, правових та інших науках, які охоплюють інформаційно-аналітичну роботу (діяльність) своїм об'єктом дослідження; по-друге, звернути увагу на існування недоліків з даного питання в адміністративно-правових дослідженнях;

– запропоновано перелік методологічних особливостей дослідження інформаційно-аналітичної роботи (діяльності) Міністерства юстиції України в адміністративному праві, що дозволило обґрунтувати структуру проведеного дослідження та запропонувати науково-аргументовані висновки по ній;

– на основі аналізу наукових джерел, які присвячені визначенню змісту понять «робота» та «діяльність», запропоновано критерії та сфери використання у праві, де ці поняття можна використовувати як синоніми або як такі, що мають своє специфічне змістовне наповнення. Це дозволило в межах проведеного дослідження усунути протиріччя між змістовним

наповненням понять «інформаційно-аналітична робота» та «інформаційно-аналітична діяльність»;

- запропоновано аналіз особливостей реалізації інформаційно-аналітичної діяльності через поділ публічно-владної діяльності Міністерства юстиції України на два види – зовнішню та внутрішню, що дозволило висвітлити два специфічні прояви інформаційно-аналітичної діяльності центрального органу виконавчої влади: 1) як елемента зовнішньої публічно-владної діяльності міністерства; 2) як елемента внутрішньої організаційно-управлінської діяльності в структурних підрозділах міністерства;

- на підставі аналізу сучасних підходів до адміністративної компетенції суб'єктів публічного управління розкрито зв'язок та взаємовплив інформаційно-аналітичної діяльності з кожним елементом компетенції Міністерства юстиції України;

- розкрито вплив структури Міністерства юстиції України, розподілу праці між його структурними підрозділами та між фахівцями різних рівнів управлінської вертикалі на особливості здійснення в центральному органі виконавчої влади інформаційно-аналітичної діяльності;

удосконалено:

- наукові положення щодо визначення поняття «інформаційно-аналітична діяльність», що дало можливість виявити прогалини та інші недоліки в чинному законодавстві щодо використання даного терміну та надати пропозиції щодо їх вирішення;

- положення щодо адміністративно-правового статусу та компетенції суб'єктів публічного управління, що дозволило сформулювати низку пропозицій стосовно вдосконалення положень нормативно-правового акту, який закріплює адміністративно-правовий статус та компетенцію Міністерства юстиції України;

набули подальшого розвитку:

- теоретичні положення стосовно змісту поняття «інформаційна діяльність», що дозволило розкрити зміст та відмінності інформаційної

діяльності, по-перше, як соціального явища, по-друге, як елементу функціонування публічної влади, а також запропонувати авторські визначення інформаційної діяльності в соціальній та публічно-владній сферах;

– положення про аналітичну діяльність як соціально-правове явище, що дозволило в подальшому розглядати зміст інформаційно-інформаційної діяльності не тільки через призму специфіки об'єкта такої діяльності – «інформації», а й через призму специфіки суб'єкта, який здійснює інформаційно-аналітичну діяльність – «аналітика»;

– теоретичні засади про владну діяльність органів виконавчої влади, що дозволило розкрити зв'язок між інформаційно-аналітичною та публічно-владною діяльністю Міністерства юстиції України;

– положення щодо змістовного розуміння інформаційно-аналітичної діяльності як самостійного виду діяльності серед інформаційної та аналітичної діяльності, що дозволило визначитись із особливостями, які притаманні інформаційно-аналітичній діяльності та відрізняють її від інформаційної та аналітичної діяльностей;

– теоретичні положення щодо публічного адміністрування, що дало можливість використати цей термін для розкриття специфіки зовнішньої публічно-владної діяльності Міністерства юстиції України;

– положення стосовно організаційно-управлінської діяльності в органах публічного управління, що дозволило Міністерство юстиції України розглядати як управлінську систему, що складається із чисельних елементів (структурних підрозділів, рівнів управління, підпорядкованих один одному посад і ін.), кожен із яких вносить свій вклад в реалізацію компетенції Міністерства юстиції України, в тому числі, шляхом здійснення певного об'єму інформаційно-аналітичної роботи.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані у:

- *науково-дослідній сфері* – при проведенні наукових семінарів, наукових досліджень;
- *правотворчості* – для підготовки пропозицій до діючого законодавства України з питань адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності та питань функціонування Міністерства юстиції України;
- *правозастосовчій діяльності* – з метою вдосконалення діяльності Міністерства юстиції України та його структурних підрозділів;
- *навчальному процесі* – під час підготовки навчальної літератури, навчальних програм, навчально-методичних матеріалів, при викладанні лекцій, під час проведення семінарських і практичних занять з дисциплін «Адміністративне право України» і «Адміністративне процедурне право».

Особистий внесок здобувача. Основні положення й висновки дисертації розроблено автором самостійно з використанням новітніх досягнень вітчизняної науки адміністративного права та робіт зарубіжних учених-адміністративістів. Усі положення й висновки, викладені в дисертації, ґрунтуються на власних дослідженнях автора.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження, його основні висновки й рекомендації оприлюднені на 7 науково-практичних конференціях: «Scientific innovations in law amidst the impact of the Russian-Ukrainian war on the legal system» (м. Рига, Латвійська Республіка, 7–8 лютого 2024 р.); «The latest law developments» (м. Влоцлавек, Республіка Польща, 3–4 квітня 2024 р.); «Advances in law: the view of domestic and foreign scholars» (м. Рига, Латвійська Республіка, 3–4 жовтня 2024 р.); «Modern Achievements in Legal Science and Practice» (м. Рига, Латвійська Республіка, 19–20 березня 2025 р.); «Права людини та публічне врядування» (м. Чернівці, 30 травня 2025 р.); «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (м. Кременчук, 5–7 грудня 2024 р.); «Theoretical foundations of law, public management and practice of their application» (м. Рига, Латвійська Республіка, 25–26 грудня 2024 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертації відображені в 21 науковій статті, з яких 3 статті опубліковані в наукових зарубіжних виданнях, що включені до наукометричних баз Scopus і Web of Science, та 18 статей – у періодичних виданнях України, що визнані як фахові з юридичних дисциплін, а також у 7 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, які містять 12 підрозділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 504 сторінки, у т. ч. основного тексту – 406 сторінок. Список використаних джерел налічує 554 найменування.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ РОБОТИ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

1.1 Особливості розвитку наукової думки про інформаційно-аналітичну роботу та діяльність в науці адміністративного права

Предметом адміністративно-правових досліджень є в основному інформаційна діяльність (робота), що обумовлено специфікою спеціальності 12.00.07, яка окремо акцентує увагу на проблематиці інформаційного права. Достатньо уваги в наукових джерелах (наприклад, коли предметом досліджень є наука адміністративного права або внутрішньо-організаційна робота в органах публічного управління) приділяється також аналітичній діяльності (роботі).

Цей підрозділ дисертації присвячено інформаційно-аналітичній роботі та інформаційно-аналітичній діяльності, які час від часу потрапляють у сферу інтересів адміністративістів, але (і це слід підкреслити) залишаються маловивченими та маловисвітленими об'єктами досліджень в адміністративному праві. Більш того, в цьому підрозділі роботи не ставиться мета – розкрити зміст поняття «інформаційно-аналітична робота (діяльність)» через аналіз визначень та концептів, що пропонуються в юридичній літературі. Головна мета написання цього підрозділу – проаналізувати праці адміністративістів, що були написані за останні 30-ть років, та виявити (окреслити) загальні тенденції розвитку наукової думки в адміністративному праві про інформаційно-аналітичну роботу чи інформаційно-аналітичну діяльність.

Слід підкреслити, що до 2000 року інформаційно-аналітична робота (діяльність) дуже рідко була предметом дискусій як в комплексних наукових працях, так і в наукових статтях України. Обумовлено це було тенденціями формування в Україні інформаційного суспільства, інформаційної держави та

інформаційного законодавства. Тобто, поряд з процесом переходу від тоталітарного до демократичного режиму управління та розбудови правової держави в Україні почалися процеси інформатизації суспільства. Все це вимагало переосмислення не тільки засад державного управління, а й засад взаємодії держави і суспільства в нових умовах. Тому, не дивлячись на те, що перший нормативно-правовий акт, який використовував в своїй назві термін «інформаційно-аналітичне забезпечення», був виданий в 1994 році [376], таке соціально-правове явище як «інформаційно-аналітична робота (діяльність)» цілеспрямовано не досліджувалися в межах адміністративного права.

У 2000 році побачила світ монографія І.В. Арістової «Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти» [41]. Для розвитку теорії інформаційного права ця праця мала величезне значення, втім нас цікавить бачення авторки на той час проблем інформаційно-аналітичної роботи (діяльності) як самостійного об'єкту адміністративно-правових досліджень.

По-перше, І.В. Арістова, посилаючись на положення Закону України «Про Національну програму інформатизації» [382], стверджує, що в законодавстві з'явилися нові терміни, які потребують прискіпливої уваги з боку науковців. Серед них називається і термін «національна інформаційна інфраструктура», при визначенні змісту якого було використано словосполучення «інформаційно-аналітичні центри» [41]. Звернувшись до першоджерела, вияснили, що в нормативно-правовому акті від 1998 року всього один раз було вжито словосполучення «загальнодержавні системи інформаційно-аналітичної підтримки діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування» [382, ст. 5] для розкриття змісту завдань Національної програми інформатизації. Жодних змін в частині, яка є предметом нашого дослідження, в Законі України «Про Національну програму інформатизації» не відбувалось до моменту його відміни. Більш того, ці положення були продубльовано і в новому Законі України від 2023 року «Про Національну програму інформатизації» [381] з однією різницею –

замість поняття «інформаційно-аналітична підтримка» було використано словосполучення «інформаційна та аналітична підтримка». Тому, якщо бути коректнішим, в першій редакції Закону України «Про Національну програму інформатизації» [382] лише раз було використано термін «інформаційно-аналітична підтримка», а не термін «інформаційно-аналітичні центри», як це стверджує І.В. Арістова.

Втім, погоджуємось із І.В. Арістовою в тому, що нормативно-правовий акт, яким в 1998 році затверджувалась Національна програма інформатизації України, використовував та впроваджував у використання в сфері правовідносин цілу низку нових понять та термінів, які потребували свого осмислення як з боку інформаційного права, так і з боку адміністративного права.

По-друге, І.В. Арістова:

- аналізуючи особливості публічного управління національними інформаційними ресурсами звертає увагу на необхідність створення розвиненої регіональної інформаційно-аналітичної системи [41];

- характеризуючи завдання окремих суб'єктів інформатизації суспільства зазначає, що до таких завдань серед інших відносяться: а) «забезпечення експертно-аналітичної та консультаційної підтримки процесу прийняття рішень» [41]; 2) «інформування про результати проведення інформаційно-аналітичної роботи» [41];

- аналізуючи правову основу інформатизації держави вчена звертає увагу на нормативно-правові акти, які присвячені особливостям інформаційно-аналітичного забезпечення органів публічної влади [41] (наприклад, називаються Укази Президента України від 30.11.1994 року «Про інформаційно-аналітичне забезпечення Президента України» [376] та від 14.07.2000 р. «Про вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення Президента України та органів державної влади» [363]);

- розкриваючи особливості інформації, яка використовується органами публічної влади, вчена: 1) стверджує, що «в залежності

від суб'єкта (конкретного органу управління або його працівника, що одержує, поширює та обробляє інформацію) розрізняють аналітичну, прогнозну, довідкову, ознайомлювальну, рекомендаційну та іншу інформацію» [41]; 2) наполягає на тому, що специфічну роботу з інформацією в органах публічної влади повинні здійснювати спеціально створені для цього підрозділи, на кшталт, «інформаційно-аналітичних відділів» чи «інформаційно-аналітичних груп» [41];

- характеризуючи особливості підготовки управлінських рішень вчена зазначає, що існують у цій сфері проблеми: а) недостатній рівень інформаційно-технологічного забезпечення аналітичної діяльності; б) відсутність «системних рекомендацій щодо інформаційно-аналітичної підтримки управлінських рішень» [41]; в) суттєві недоліки в аналітичній роботі конкретного керівника та в аналітичній діяльності керівництва;

- розкриваючи особливості використання суб'єктами публічної влади інформаційного простору вчена вводить у обіг поняття «інформаційно-аналітичні ресурси», але не пропонує розкриття його змісту [41] тощо.

Отже, підтверджуючи величезне значення монографії І.В. Арістової для розвитку інформаційного права та законодавства України, хочемо зазначити, що:

1) для висвітлення організаційно-правових засад інформаційної політики держави, що існували на момент написання монографії (2000 р.), вчена використовувала такі терміни як «аналітична робота», «аналітична діяльність», «інформаційно-аналітична підтримка», «експертно-аналітична та консультаційна підтримка», «інформаційно-аналітична робота» та «інформаційно-аналітичне забезпечення», втім не пропонує обґрунтованого визначення кожного із них, а тим паче уникає їх змістовного співвідношення;

2) у 2000 році перед науковцями України виникла необхідність дослідити процес інформатизації суспільства як соціального і правового явища, втім категоріальний апарат інформаційного та адміністративного права ще не був на той момент достатньо сформований, щоб розмежувати

змістовне наповнення, наприклад, понять «інформаційно-аналітична діяльність» та «аналітична діяльність», «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична підтримка».

Л.В. Кузенко у 2003 році в дисертаційному дослідженні, яке було присвячене правовому регулюванню права громадян на інформацію в сфері державного управління [231], аналізує положення Закону України «Про інформацію» [377], в яких перераховувались види інформації та надавалась їм лаконічна змістова характеристика, а також висловлює наступне зауваження: «Однак поза увагою законодавця залишилися окремі види інформації, що мають важливе самостійне значення, у тому числі і для громадян як суб'єктів інформаційних відносин. Мова йде про наукову й аналітичну інформацію» [231, с. 87]. Обумовлює Л.В. Кузенко свою позицію наступним чином:

1) наукова та аналітична інформація має велике значення у сфері «охорони навколишнього природного середовища і забезпечення здоров'я населення» [231, с. 87];

2) наукова та аналітична інформація потрібні громадянам України для осмислення процесів, які відбуваються в економіці країни, щоб «оцінити тенденції розвитку економіки в найближчому майбутньому» [231, с. 87].

На підставі цього було запропоновано доповнити перелік видів інформації, що передбачені Законом України «Про інформацію» [377], такими видами як наукова і аналітична інформація.

Також Л.В. Кузенко приєдналась до думок окремих науковців, які обґрунтовували необхідність створення для покращення управлінської діяльності в органах публічної влади інформаційно-аналітичних відділів, основним обов'язком яких було б «узагальнення інформації, що надходить у державний орган із різних джерел, її систематизація й аналіз» [231, с. 124].

Отже, Л.В. Кузенко, розглянувши специфіку правового регулювання права громадян на інформацію в сфері державного управління, в основному висвітлює змістовне наповнення суб'єктивного права особи на отримання

інформації в сфері публічного управління і лише фрагментарно розкриває питання практичної реалізації даного суб'єктивного права з боку суб'єктів публічного управління. Власне тому в дисертації використовуються терміни «наукова і аналітична інформація», «інформаційна діяльність» та відсутні терміни «аналітична діяльність» і «інформаційно-аналітична діяльність».

У 2004 році інформаційно-аналітичне забезпечення стало предметом дисертаційного дослідження Д.Я. Семир'янова, який розкрив проблематику такого забезпечення в підрозділах податкової міліції, що на той момент функціонувала в Україні [422].

Початкове ознайомлення з планом дисертації та висновками дослідження Д.Я. Семир'янова одразу породило у нас низку теоретичних питань, на які відповідей у висновках дослідження не було запропоновано.

1. В пунктах плану дисертації одночасно використовуються два терміни – «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична діяльність». Зокрема, у назвах підрозділів 1.1, 1.3 і 2.1 використовується термін «інформаційно-аналітичне забезпечення», а у назвах підрозділу 1.2 і Розділу 2 дисертації – термін «інформаційно-аналітична діяльність» [422, с. 2]. Це означає, що у автора виникли підстави для або ототожнення цих понять, або чіткого їх розмежування за змістом, що, в свою чергу, дозволило йому вільно оперувати ними в назвах підрозділів дисертації, замінюючи одне одним.

2. У висновках до першого розділу дисертації та у загальних висновках до роботи вчений стверджує, що інформаційно-аналітичне забезпечення за змістовним наповненням є поняттям більш об'ємним ніж інформаційне забезпечення [422, с. 81-82].

В науковій літературі інформаційно-аналітичну діяльність зазвичай розглядають лише як вид інформаційної діяльності, про що більш детально буде йти мова в підрозділі 3.1 нашого дослідження. Якщо інформаційно-аналітична діяльність є видом інформаційної діяльності, то за цією ж аналогією інформаційно-аналітичне забезпечення повинно бути різновидом

інформаційного забезпечення. Д.Я. Семир'янов же визначився із критеріями, які, на його думку, дозволяють розглядати інформаційне забезпечення як вид інформаційно-аналітичного забезпечення.

3. У висновках до першого розділу дисертації вчений називає інформаційно-аналітичну роботу самостійним видом діяльності. Так, Д.Я. Семир'янов зазначає: «Інформаційно-аналітична робота, в інтересах успішного вирішення поставлених задач, повинна бути виділена в самостійний вид діяльності...» [422, с. 81-82]. Такий висновок повинен базуватися на достатньо аргументованих твердженнях. В цілому ж міркування про те, що інформаційно-аналітична робота це самостійний вид діяльності, по-перше, представлені в науковій літературі, по-друге, є одним із світоглядних підходів стосовно співвідношення інформаційної, аналітичної та інформаційно-аналітичної робіт, коли звертається увага на близьких родинних зв'язках цих соціально-правових явищ, втім наголошується на особливостях, які дозволяють інформаційно-аналітичну роботу розглядати як самостійний вид діяльності.

Також звертаємо увагу, що інформаційно-аналітичну роботу Д.Я. Семир'янов визначає через використання терміну «діяльність», що додатково свідчить про ототожнення ним понять «інформаційно-аналітична робота» та «інформаційно-аналітична діяльність». У зв'язку із цим, виникають логічні суперечності в його думках – спочатку він визначає «інформаційно-аналітичне забезпечення» через термін «діяльність», а потім по чергово використовує поняття «інформаційно-аналітична робота» та «інформаційно-аналітична діяльність». Чіткого ж уявлення про співвідношення понять «інформаційно-аналітичне забезпечення», «інформаційно-аналітична робота» і «інформаційно-аналітична діяльність» не виникає, якщо знайомитись тільки із висновками дисертаційного дослідження Д.Я. Семир'янова.

4. Вчений доводить, що інформаційно-аналітична робота зв'язана виключно із внутрішньо-організаційною управлінською діяльністю, більш того є «допоміжною» для неї. Зокрема, Д.Я. Семир'янов у висновках до

першого розділу дисертації наголошує: «Інформаційно-аналітична робота є важливою допоміжною діяльністю (відносно управлінської діяльності), що забезпечує стадії: визначення проблем системи управління та їх аналіз; підготовки та прийняття управлінського рішення; контролю за його виконанням та оцінки ефективності» [422, с. 81-82].

Отже пункти плану дисертації та висновки, що запропонував Д.Я. Семир'янов, не тільки не відповідають на нагальні теоретичні питання, а навпаки – породжують ще більше запитань як до нього, так і до результатів його дослідження, що, в свою чергу, змушує нас більш детально ознайомитись з положеннями його науково-дослідної роботи.

Намагаючись розібратись із теоретичною проблемою співвідношення понять «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична діяльність» Д.Я. Семир'янов з самого початку своєї дисертації озвучує два важливих постулати:

а) «останнім часом у науковій літературі, дисертаціях, авторефератах досить часто використовуються поняття інформаційно-аналітичного забезпечення, інформаційно-аналітичної роботи. При цьому автори наукових праць не дають визначення цих понять» [422, с. 16];

б) «досить часто у літературі поняття інформаційно-аналітичного забезпечення підмінює поняття інформаційного забезпечення та використовується у його значенні. Ці поняття не можна ототожнювати, у зв'язку з тим, що вони є різними за своєю сутністю та співвідносяться між собою як загальне і часткове» [422, с. 16-17].

У першому постулаті акцентується увага на теоретичній проблемі – впровадження в категоріальний апарат адміністративного права нових понять, що ускладнює їх розуміння, змістовне співвідношення із іншими категоріями та використання в наукових і правових джерелах. Погоджуємось з тим, що в науці час від часу теоретичні проблеми подібного роду виникають, що є звичайним процесом розвитку теорії адміністративного права та його категоріального апарату. Втім, звертає на себе увагу

непослідовність думок вченого – він використовує у назвах розділів та підрозділів дисертації поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення» і «інформаційно-аналітична діяльність», а в підрозділі 1.1 теоретичну проблематику зводить до співвідношення понять «інформаційно-аналітичне забезпечення» і «інформаційно-аналітична робота». Куди поділось поняття «інформаційно-аналітична діяльність»? Ні в якому разі ми не звинувачуємо Д.Я. Семир'янова в непрофесійності чи некомпетентності при написанні положень підрозділу 1.1, лише звертаємо увагу на стиль дослідження, який використав науковець. Зокрема, за специфікою використання теоретичних знань при написанні дисертації стилі дослідження, що використовуються здобувачами при написанні кандидатських дисертацій і дисертацій доктора філософії, можна поділити на два види:

- перший стиль проявляється в тому, що автор пише дисертацію, одночасно намагаючись сам зрозуміти, в чому полягає проблема, як її слід вирішувати та чи буде вона мати теоретичне і практичне значення в майбутньому (тоді текст наукового дослідження неідеальний, адже в ньому, навіть після редагування, залишиться дрібні логічні протиріччя, змістовні неузгодженості та прогалини в аргументації, що обумовлено одночасним здійсненням дослідником двох процесів – аналіз ситуації та написання дисертації);

- другий стиль проявляється в тому, що автор пише дисертацію після того, як в його голові остаточно сформулювалась концепція (бачення) кінцевих результатів дослідження, методології та категорій, якими він скористається для аргументації своєї позиції (тоді текст наукового дослідження буде максимально логічним і несуперечливим за змістом, адже дослідник, по-перше, розділив процес аналізу та написання дисертації, по-друге, реалізував їх поетапно – спочатку здійснив аналіз ситуації, а потім результати свого дослідження «виклав на папір»).

Озвучені вище особливості науково-дослідної роботи Д.Я. Семир'янова переконують нас в тому, що вчений використовував перший стиль написання

дисертації, а тому його праці притаманні всі недоліки, що супроводжують власне такий стиль науково-дослідної роботи.

Другий постулат, який було висунуто Д.Я. Семир'яновим, вчений аргументує наступним чином – звертається до визначення змісту понять «аналіз» та «аналітика», починаючи із визначень, які пропонуються в словниках [422, с. 17-19], та закінчуючи думками окремих науковців [422, с. 19-21]. Факт звернення дослідника до словників це додаткове підтвердження написання дисертації у першому стилі, про який говорилося вище. На нашу думку, словники не є і не можуть бути вагомими джерелами доказування в науково-дослідній роботі, адже вихоплюється загальносоціальне чи загальноюридичне значення використання слова без врахування специфіки його трансформації в окремій галузевій юридичній науці. Наприклад, поняття «договір» в цивільному праві це одне (мова йде про цивільно-правові договори), а в адміністративному праві це інше (мова йде про адміністративний договір), поняття «юридична відповідальність» в конституційному праві це одне (мова йде про конституційну відповідальність), а в кримінальному праві це інше (мова йде про кримінальну відповідальність) тощо. Тому «переніс» змістовного наповнення слова із словника української мови в сферу науково-дослідної роботи з проблем адміністративного права є штучним, методологічно невиправданим та, на нашу думку, неефективним способом доказування і використання понятійного апарату адміністративного права.

Думки науковців, на які опирається в аргументації своїх висновків здобувач, повинні бути різноманітними (не один чи два автори або наукові джерела) та вичерпними (всебічно висвітлені). На жаль, Д.Я. Семир'янов звертається до думок чотирьох вчених, які, в свою чергу, висвітлені у двох наукових працях [422, с. 19-21], та на підставі цього робить висновок, що, по-перше, аналітична робота не може вестися окремо від інформаційної, а тому її слід називати «інформаційно-аналітичною» (по-суті зазначається, що інформаційно-аналітична діяльність є видом інформаційної діяльності), по-

друге, запропоновано в дисертації використовувати окрім терміну «інформаційно-аналітична діяльність» ще два терміни – «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична робота».

Багато уваги приділивши процесу виникнення, історії розвитку та особливостям правового забезпечення податкової міліції в Україні Д.Я. Семир'янов наприкінці підрозділу 1.1 дисертації робить висновок: «Інформаційно-аналітична робота не може здійснюватися "факультативно", а тому вимагає функціонального виділення, організаційного оформлення і спеціалізації по функціях збору, накопичення, обробки, видачі, аналізу і реалізації інформації та знань в інтересах підготовки варіантів рішень на різних рівнях. Це і складає сутність інформаційно-аналітичного забезпечення управління підрозділами податкової міліції» [422, с. 33]. З цим твердженням повністю погоджуємось, якщо зміст інформаційно-аналітичної діяльності (роботи) аналітика та зміст діяльності інших суб'єктів (це переважно: керівники; особи, які відповідальні за матеріально-технічне забезпечення; суб'єкти, що здійснюють соціально-правовий захист аналітика, і ін.), які забезпечують якість і ефективність інформаційно-аналітичної діяльності (роботи), не співпадають і не повинні співпадати. Втім, визначення інформаційно-аналітичного забезпечення, яке потім пропонує Д.Я. Семир'янов, по-суті ототожнює за змістом між собою поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична діяльність», адже вчений звузив зміст інформаційно-аналітичного забезпечення до діяльності «податкової міліції, що передбачає збір, накопичення й обробку даних; пошук, аналіз й узагальнення інформації; отримання спеціальних знань» [422, с. 33]. Відбулося це тому, що вчений не акцентує увагу на суб'єктах діяльності, серед яких можуть бути:

- ті, хто лише збирає інформацію, інтелектуально її не обробляючи;
- ті хто направляє за призначенням чи оприлюднює результати інформаційно-аналітичної діяльності;

- ті хто безпосередньо здійснює аналіз інформації та готує звіти, висновки, пояснення чи інші результати інформаційно-аналітичної діяльності.

Якщо інформаційно-аналітичну діяльність розглядати виключно як діяльність аналітика чи групи аналітиків, то зміст поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення» розшириться за рахунок діяльності з інформацією інших суб'єктів, що працюють в організації.

Якщо ж інформаційно-аналітичну діяльність розглядати як сукупну діяльність багатьох суб'єктів, яка спрямована на отримання результатів у вигляді аналітичних звітів, висновків, пояснень і ін., то зміст поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення» суттєво звужиться до осіб, які не працюють з інформацією, але в цілому впливають на її якість і ефективність (суб'єкти, які здійснюють матеріально-технічне забезпечення, кадрову політику і ін.).

Слід констатувати, що аналіз змісту дисертації Д.Я. Семир'янова не дав відповідей на питання, які у нас виникли під час ознайомлення з пунктами плану його дисертації та висновками до роботи. Тема дисертаційного дослідження Д.Я. Семир'янова показує, що здобувач хотів на основі теорії адміністративного і інформаційного права розкрити особливості реалізації інформаційно-аналітичної роботи (діяльності) в конкретному державному органі (тобто на практиці), зокрема, взяти за основу традиційні і найбільш розповсюджені підходи до визначення інформаційно-аналітичного забезпечення і інформаційно-аналітичної роботи та перенести їх на ґрунт практичної діяльності в податковій міліції. Втім, у здобувача виникла суттєва проблема, на яку він постійно звертає увагу – відсутність в теорії адміністративного і інформаційного права більш менш систематизованих знань про інформаційно-аналітичне забезпечення і інформаційно-аналітичну роботу. На той час (2004 р.) такі знання тільки-но почали формуватися в теорії адміністративного та інформаційного права. Тому у Д.Я. Семир'янова виникла необхідність теоретичного обґрунтування цілей і завдань

дослідження, яке він проводив. Однак, аналіз практики на підставі доктринальних положень юридичної науки та аналіз теоретичних положень науки з метою її розвитку потребують різних потенційних можливостей науковців. Не кожен дослідник в змозі «розвивати теорію», бо для цього необхідно бути «фахівцем високого рівня» в теорії адміністративного чи інформаційного права, тобто бути дослідником, який не тільки знає і прислуховується до думок, концепцій та вчень, що висловлені в наукових джерелах, а й на основі критичного аналізу може дати оцінку кожній із них, виявити сильні та слабкі місця в запропонованих думках, концепціях та ученнях, а також запропонувати власне бачення устрою права, правовідносин, правових норм та інших правових явищ і процесів, особливостей взаємовідношення і взаємовпливу між ними. Відповідно, Д.Я. Семир'янов використав при написанні дисертації ту «теорію», яка на той момент була зафіксована в наукових джерелах. Сам же науковець відмітив: «Необхідно зазначити, що дотепер у цій області не виконано жодного комплексного наукового дослідження, відсутні навчальні і науково-практичні посібники. Як результат – слабо розроблені й обґрунтовані правові й організаційні основи інформаційно-аналітичної роботи, не сформульовані основні принципи і критерії оцінки її результатів. Гострою є проблема створення адекватних моделей об'єктів інформаційно-аналітичної роботи, особливо прогностичного характеру, адаптації і розробки методів і засобів рішення аналітичних задач» [422, с. 40].

У 2004 році В.Я. Мацюк звертає увагу на зміст таких понять як «інформаційно-аналітичні системи», «інформаційно-аналітична робота» та «інформаційно-аналітична діяльність» в своєму комплексному дослідженні «Використання інформаційного ресурсу підрозділами податкової міліції для прийняття управлінського рішення» [272]. Втім, ці поняття вчений використовує для розкриття змісту інших правових явищ і процесів, не зосереджуючись на їх змістовному наповненні та дефініціях. При цьому, не простежується якихось чітких критеріїв розмежування понять

«інформаційно-аналітична діяльність» та «інформаційно-аналітична робота», тоді як обидва терміни використовуються для розкриття теми дослідження [272, с. 32, 104, 105, 117-119, 127].

В.Я. Мацюк стверджує, що інформаційно-аналітична діяльність в деяких органах публічного управління це «постійний, безперервний процес» [272, с. 104]. Дійсно, якщо мова йде про реалізацію державним органом чи органом місцевого самоврядування публічно-владних повноважень (зовнішньо-орієнтований владний вплив) або про внутрішньо-організаційну управлінську діяльність в таких органах, то такі повноваження та діяльність здійснюються на постійній і безперервній основі. В той же час, вважаємо некоректним власне таку характеристику інформаційно-аналітичної діяльності, бо в одному випадку, вона є продуктом правового регулювання компетенції суб'єкта публічної влади, а в іншому – продуктом тактичного і стратегічного бачення розвитку організації з боку її керівника (керівництва). В першому випадку інформаційно-аналітична діяльність буде завжди здійснюватися на постійній і безперервній основі (наприклад, однією із функцій РНБО України є «внесення пропозицій Президентові України щодо реалізації засад внутрішньої і зовнішньої політики у сфері національної безпеки і оборони» [392, ст. 3]), тоді як у другому випадку така діяльність в окремих ситуаціях може набувати тимчасового характеру. Наприклад, Уповноважений у справах Європейського суду з прав людини (далі – Уповноважений у справах ЄСПЛ) має право «ініціювати утворення експертних та робочих груп, залучення спеціалістів, науковців та юридичних радників, примирювачів, фахівців, експертів, у тому числі іноземних, до вирішення питань, що належать до його компетенції» [342, п. 6]. Тобто, по-перше, Уповноважений у справах ЄСПЛ може скористатись, а може не скористатись своїм правом, по-друге, інформаційно-аналітична діяльність буде здійснюватися створеною групою експертів чи фахівців тимчасово, тобто до моменту, поки не будуть вирішені завдання та досягнуті цілі, що були поставлені перед даною групою.

Слід звернути увагу на комплексне дослідження «Організаційно-правові засади інформаційно-аналітичної роботи в органах державної податкової служби України» [448], яке у 2008 році презентувала науковій спільноті І.С. Стаценко-Сургучова.

По-перше, як і в нашій науковій праці, предметом дослідження в дисертації І.С. Стаценко-Сургучової охоплюється інформаційно-аналітична робота, яка здійснюється певним (чи в певному) державному органі. Тобто привертає увагу логіка, яку використала вчена під час формування та узгодження плану (змісту) дисертації для розкриття теми дослідження.

По-друге, І.С. Стаценко-Сургучова присвячує окремий підрозділ дисертації розкриттю змісту поняття «інформаційно-аналітична робота», що безпосередньо перекликається і з нашими науковими пошуками.

По-третьє, вчена багато уваги приділяє рівню, якості та ефективності правового забезпечення інформаційно-аналітичної роботи в податкових органах. Тема нашого дослідження теж стосується особливостей правового забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України (спеціальність, за якою пишеться науково-дослідна робота, акцентує увагу на тому, що безпосередньо мова йде про адміністративно-правове забезпечення).

По-четверте, особливості здійснення інформаційно-аналітичної роботи розкриваються І.С. Стаценко-Сургучовою через аналіз правового статусу податкових органів. В нашому дослідженні було використано іншу категорію – «компетенція Міністерства юстиції України», яка, на нашу думку, на відміну від поняття «правовий статус» більш всебічно та ґрунтовно розкриває специфіку участі суб'єкта з владними повноваженнями в адміністративних правовідносинах. Втім, логіка суджень при формулюванні плану (змісту) дисертації у нас збіглася і полягає вона в наступному – не можливо розкрити специфіку інформаційно-аналітичної роботи суб'єкта владних повноважень без аналізу та характеристики його повноважень (прав і обов'язків).

Ознайомлення ж зі змістом дисертації І.С. Стаценко-Сургучової дозволило зробити висновок про те, що це дисертаційне дослідження писалось на підставі і з врахуванням висновків, що були запропоновані у науково-дослідних працях В.Я. Мацюк і Д.Я. Семир'янова і які вище вже були нами проаналізовані. Відповідно, зустрічається багато сходжень у трактуванні «інформаційно-аналітичного забезпечення», його співвідношенні із інформаційно-аналітичною роботою тощо [448, с. 75-76]. Наприклад, як і Д.Я. Семир'янов, І.С. Стаценко-Сургучова:

- розкриває сутність поняття «інформаційно-аналітична робота» через поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення» [448, с. 75];

- починає розкриття змісту поняття «інформаційно-аналітична робота» з аналізу сутності та соціальної природи таких явищ, як інформація та аналітика [448, с. 16-19].

Як і В.Я. Мацюк, І.С. Стаценко-Сургучова стверджує, що інформаційно-аналітична робота здійснюється на постійній основі, зокрема підкреслюється: «Інформаційно-аналітичну роботу органів державної податкової служби можна визначити як постійну діяльність, що складається з широкого комплексу дій та заходів» [448, с. 16-19].

Подібні думки висловлювались В.Я. Мацюк і Д.Я. Семир'яновим, які ми вже аналізували, а тому не бачимо сенсу повторюватись. Втім, хочемо звернути увагу на таку обставину – всі три праці (В.Я. Мацюк, Д.Я. Семир'янова, І.С. Стаценко-Сургучової) були підготовлені та захищені в Національному університеті державної податкової служби України (м. Ірпінь). Цей факт говорить про те, що в даному закладі вищої освіти сформувалися єдині наукові підходи (концепції) щодо визначення та співвідношення понять «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична робота». А тому всі три роботи, на нашу суб'єктивне бачення, характеризуються як одними і тими ж перевагами при характеристиці інформаційно-аналітичної роботи, так і одними і тими ж недоліками.

Привертає до себе увагу дисертація О.П. Маруженко на тему «Інформаційне забезпечення законотворчого процесу в Україні» [265], в якій через призму адміністративного права розкриваються особливості інформаційного забезпечення законотворчої діяльності парламенту України. Дійсно, теорія адміністративного права стверджує, що внутрішньо-організаційні управлінські відносини у всіх органах державної влади та органах місцевого самоврядування, є предметом адміністративно-правового регулювання. Не є виключенням в цьому сенсі і внутрішньо-організаційні управлінські відносини, що складаються в Верховній Раді України. Втім, представники конституційного права не завжди з цим твердженням погоджуються, вважаючи, що всі без виключення питання функціонування Верховної Ради України це прерогатива конституційно-правового регулювання [496, с. 31-34]. Зокрема, О.П. Маруженко стверджує: «Сприяти підвищенню ефективності інформаційно-аналітичної діяльності апарату Верховної Ради України може цілепідпорядкування зусиль, розмежування інформаційно-аналітичних, інформаційно-технічних та інформаційно-комунікативних функцій відповідних служб парламенту, посилення їхньої взаємодії з впорядкуванням засад такої взаємодії, належне фінансування інформаційно-аналітичної діяльності, підбір висококваліфікованих кадрів, впровадження ІКТ у науково-дослідницьку діяльність» [265, с. 164].

Тобто вчений, перш ніж зробити висновок чи надати пропозицію, завжди конкретизує суб'єкта, про якого йде мова і який здійснює інформаційно-аналітичну діяльність (у О.П. Маруженка це апарат Верховної Ради України). До цього, в дисертаційних роботах використовувались словосполучення «інформаційно-аналітична робота в податкових органах» чи «інформаційно-аналітичне забезпечення податкових органів». По-суті окреслювалась сфера, де інформаційно-аналітична робота здійснюється, тоді як суб'єкти були множинні, бо кожен структурний підрозділ в податкових органах по своєму сприяв (забезпечував) інформаційно-аналітичну роботу в державному органі. Тому поняття «інформаційно-аналітична робота в

Міністерстві юстиції України» буде скоріш за все свідчити про множинність суб'єктів, які тим чи іншим чином причетні до її реалізації. Поняття ж «інформаційно-аналітична робота Директорату цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації як структурного підрозділу Міністерства юстиції України» буде свідчити про наявність одного суб'єкта, який здійснює в повному обсязі інформаційно-аналітичну роботу. При цьому, характеризуючи повноваження Директорату цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації також буде доцільно розмежувати між собою інформаційно-аналітичні, інформаційно-комунікативні і інформаційно-технічні повноваження.

На підстав цього можна констатувати, що в залежності від кола суб'єктів, які залучені до процесу, інформаційно-аналітичну роботу (діяльність) можна визначати у двох значеннях:

1) як діяльність чисельних суб'єктів, які кожен по своєму сприяють отриманню результатів такої роботи, а тому серед них опиняться не тільки суб'єкти, що здійснюють аналітичну роботу, а і суб'єкти, які здійснюють інформаційно-забезпечувальну роботу (зокрема, інформаційно-технічну та інформаційно-комунікативну);

2) як діяльність суб'єкта (суб'єктів, коли мова йде про групу експертів, спеціалістів тощо), який забезпечує отримання результатів такої діяльності через аналітику (аналітичну роботу).

У багатьох проаналізованих до цього працях цей критерій розмежування інформаційно-аналітичної роботи (діяльності) чомусь не набув якогось чіткого виразу та обґрунтування, а тому, в дисертаціях були розповсюджені теоретичні концепції, в яких:

- «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична робота» збігаються за змістом;
- інформаційна робота розглядається як вид інформаційно-аналітичної роботи;

- інформаційно-аналітична робота розглядається як вид інформаційної роботи і ін.

Ціла низка авторів у період з 2003 по 2011 роки не акцентували увагу на інформаційно-аналітичній роботі (діяльності) у темі дослідження та пунктах його плану, втім у змісті дисертації оперували відповідною термінологією, зокрема:

1) у 2004 році Б.А. Кормич, розкриваючи «організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки України» [222], вживає в тексті дисертаційного дослідження терміни «інформаційно-аналітична система» і «інформаційно-аналітичне забезпечення» [222, с. 105, 179, 186-188, 356], але не зосереджує свою увагу на розкритті змісту зазначених понять;

2) у 2005 році О.В. Логінов, досліджуючи специфіку «адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки органів виконавчої влади» [242], використовує терміни «інформаційно-аналітична підтримка», «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична система» [242, с. 23, 38, 59, 96], втім не розкриває їх змістовного наповнення;

3) у 2006 році О.В. Сировой, під час дослідження «організаційно-правових засад управління інформаційними ресурсами органів внутрішніх справ України» [430], використовує терміни «інформаційно-аналітичне забезпечення», «інформаційно-аналітична система» і «інформаційно-аналітичні функції» [430, с. 91, 97, 104, 106], але зміст цих термінів не був предметом прискіпливого аналізу;

4) у 2007 році Н.Б. Новицька, розкриваючи «організаційно-правові аспекти інформаційної культури в управлінській діяльності» [307], використовує термін «інформаційно-аналітичне забезпечення» [307, с. 46, 117], але не заглиблюється в особливості його змістовного наповнення;

5) у 2009 році О.Г. Марценюк, звертаючи увагу на «теоретико-методологічних засадах інформаційного права» [267], декілька разів оперує термінами «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична діяльність» [267, с. 41, 93, 189], втім зміст жодного із вказаних

термінів не розкривається. Більш того, іноді використовуються протиставлення, які не завжди мають наукове підґрунтя, наприклад, протиставлення командно-адміністративних методів управління і управління, підґрунтям якого виступає інформаційно-аналітична діяльність. Інформаційно-аналітична робота, як елемент управління, здійснюється завжди незалежно від стилю управління (авторитарний, демократичний, ліберальний і ін.) чи політичного режиму (демократичний чи недемократичний). Інша справа організація роботи з інформацією, яка у вигляді звітів передається «на верх». Страх перед відповідальністю за невиконаний обсяг робіт підштовхує особу як в демократичних, так і недемократичних режимах змінювати, підробляти, викривляти у звітах реальний стан речей. Втім, у демократичних режимах контроль за діяльністю суб'єкта здійснюється не тільки з боку держави, а й громадянського суспільства. І громадський контроль часто показує себе більш ефективним інструментом в забезпеченні достовірності поданої «на верх» інформації;

Тобто загальний висновок щодо праць Б.А. Кормич, О.В. Логінова, О.Г. Марценюка, Н.Б. Новицької і О.В. Сирового такий – терміни «інформаційно-аналітична підтримка», «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична система» були використані в їх науково-дослідних роботах, але не будучи безпосереднім предметом дослідження не набули належного змістовного аналізу.

Є комплексні дослідження, в яких, на нашу думку, обов'язково слід було розкрити зміст таких понять як «інформаційно-аналітичне забезпечення» чи «інформаційно-аналітична робота (діяльність)», втім автори дисертаційних досліджень оминули це питання та зосередились на висвітленні інших проблем, що охоплювались предметом дослідження (В.М. Абакумов, В.Ю. Баскаков, В.А. Залізняк, Ю.О. Мосенко). Наприклад, в 2011 році була захищена дисертація Ю.О. Мосенко на тему «Державна інформаційна політика України: організаційно-правові аспекти здійснення» [296]. Вчена виділяє:

- достовірність та повноту інформації як один із принципів державної інформаційної політики [296, с. 35];

- перший етап (функція) здійснення державної інформаційної політики за назвою «формування політики» [296, с. 60-89] . Слід зазначити, що, по-перше, Ю.О. Мосенко називає другий етап (функцію) «реалізація політики», а третій – «контроль за реалізацією політики», по-друге, вчена характеризує їх не як «етапи», а як «функції», що в контексті її дисертаційного дослідження не є принциповим.

Здавалося б зміст принципу достовірності та повноти інформації та особливості формування державної інформаційної політики не можливо розкрити без звернення до понять «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична робота», втім Ю.О. Мосенко:

- у першому випадку, акцентує увагу на вимогах до інформації («має бути правдивою та повною» [296, с. 35]), не переймаючись способами та засобами забезпечення її достовірності і повноти, а також звертає увагу на відповідальність осіб, які готують таку інформацію для використання (вони, на думку вченої, «несуть відповідальність за надання інформації, що відповідає дійсності та достатності» [296, с. 35]);

- у другому випадку, обмежується загальною характеристикою процесу «формування політики», не заглиблюючись в його сутність. Зокрема, Ю.О. Мосенко наголошує: «Формування державної інформаційної політики, на нашу думку, має дві складові, по-перше, розроблення курсу державної інформаційної політики, по-друге, закріплення його на законодавчому рівні» [296, с. 62]. Але без інформаційно-аналітичної роботи не можливо здійснити ні розробку курсу державної інформаційної політики, ні його (курсу) відображення в нормах чинного законодавства.

У 2011 році була захищена дисертація В.А. Залізняка на тему «Систематизація інформаційного законодавства України» [169]. Вчений сам підкреслює, що одним із напрямів вдосконалення інформаційного законодавства було і є «інформаційний обмін та інформаційно-аналітичний

супровід роботи органів державної влади і управління, інших суспільних інститутів з органами державної влади та між собою, забезпечення безумовного дотримання відповідальності посадових осіб, громадян за додержання вимог інформаційної безпеки» [169, с. 30]. Втім, далі в науково-дослідній роботі не зосереджується на цьому напрямку вдосконалення інформаційного законодавства України, віддаючи пріоритет іншим напрямам (критеріям), зокрема, об'єктам, суб'єктам інформаційних відносин, відповідальності за порушення інформаційного законодавства тощо [169, с. 183-185].

В.М. Абакумов в 2011 році опублікував дисертацію на тему «Правове регулювання протидії інформаційним війнам в Україні» [17], в якій зосередився на аналізі правових підстав та характеристиці інституційних засад протидії інформаційним війнам. Втім, «протидія», як вид державної діяльності, не обмежується тільки правовим регулюванням та системою компетентних органів. Вона охоплює своїм змістом і набір «засобів», за допомогою яких забезпечується позитивний для суспільства результат. До таких «засобів» відноситься і інформаційно-аналітична діяльність, яка забезпечує ефективність державної діяльності у вигляді «протидії». Наприклад, слушні думки стосовно цього висловлює О.М. Гончарук, який стверджує: «Реагування на вчинені правопорушення, це лише одна із функцій Національної поліції України, а крім неї, не менш важливою на нашу думку, є аналітична діяльність. Результативність діяльності у боротьбі зі злочинністю безпосередньо залежить від якісного, своєчасного і достатнього інформаційно-аналітичного забезпечення цієї діяльності» [111, с. 356].

Тому Розділ 2 дисертації В.М. Абакумова, на нашу думку, за змістом був би всеохоплюючим, якби окрім підрозділу 1.1 (який присвячено «правовій базі забезпечення інформаційної безпеки в Україні (особливості формування)» [17, с. 93]) та підрозділу 1.2 (який присвячено «інституційному забезпеченню протидії інформаційним війнам в Україні» [17, с. 120]) в ньому

був присутній підрозділ, присвячений засобам забезпеченню протидії інформаційним війнам в Україні. Розкриваючи зміст цього підрозділу В.М. Абакумов вимушений був би розкрити, в тому числі, і особливості інформаційно-аналітичного забезпечення протидії інформаційним війнам.

В.Ю. Баскаков у 2012 році презентував науковій спільноті дисертаційне дослідження «Адміністративно-правовий режим інформації з обмеженим доступом» [53], в якій автор іноді звужує зміст поняття «адміністративно-правовий режим інформації з обмеженим доступом», забуваючи про процедуру набуття інформацією статусу «з обмеженим доступом». Відповідно питання оцінки інформації щодо відповідності чи невідповідності критеріям інформації з обмеженим доступом не були належним чином висвітлені в дисертації В.Ю. Баскакова. Наприклад, підрозділ 3.1 у його дисертації присвячено «адміністративно-правовому режиму державної таємниці» [53, с. 119-138]. В межах цього підрозділу можна було б всебічно висвітлити особливості процедури віднесення інформації до державної таємниці, які в достатній мірі визначені в національному законодавстві, а саме, розкрити: а) вимоги до інформації, що може бути віднесена до державної таємниці; б) діяльність державних експертів з питань таємниць; в) етапи віднесення інформації до державної таємниці; г) вимоги до рішення державного експерта з питань таємниць і ін. [366, ст. 8-14]. Всебічність висвітлення теми дослідження означає, що автор не тільки висвітлює особливості правового регулювання даної сфери суспільних відносин, посилаючись на чинне законодавство, а й розкриває особливості інформаційно-аналітичної діяльності державних експертів з питань таємниць. На жаль, В.Ю. Баскаков лише звертає увагу на проблему «безпідставного засекречування інформації» [366, ст. 8-14] і то, яка притаманна більше адміністративно-деліктному законодавству.

Отже, комплексні праці В.М. Абакумова, В.Ю. Баскакова, В.А. Залізняка та Ю.О. Мосенко, які були вище проаналізовані, могли б і навіть повинні були, на нашу думку, висвітлити окремі аспекти інформаційно-

аналітичної роботи (діяльності), але вчені зосередились на інших проблемах адміністративно-правового буття і оминули аналіз зазначеного питання. Подібних наукових праць в юридичній літературі набагато більше, втім на прикладі праць зазначених авторів було показано як в темах адміністративно-правових досліджень, які в більшій чи меншій мірі зв'язані із інформаційно-аналітичною роботою (діяльністю), ця проблема не піднімається і, відповідно, не вирішується. Однак, цей факт не зменшує об'єм наукового пошуку дослідника, адже відповіді на свої запитання вчені іноді знаходять не в тих працях, які в темі наукової роботи декларують свою зацікавленість в нових знаннях про певні правові явища, а в працях, які не мають тісного зв'язку із, наприклад, інформаційно-аналітичною роботою (діяльністю). Ілюстрацією таких досліджень є дисертаційне дослідження О.М. Музичука на тему «Контроль за діяльністю правоохоронних органів в Україні: адміністративно-правові засади організації та функціонування» [297]. Зокрема, вчений:

- наголошує, що статистика, яка розміщується на веб-сайтах органів державної влади, одночасно містить в собі інформаційні та аналітичні дані (тобто дані, які надаються джерелами статистики, поділяються на два самостійні види) [297, с. 137-138];

- звертає увагу на те, що про інформаційно-аналітичний контроль, як один із самостійних видів контролю, йшла мова ще в «Проекті Концепції реформи адміністративного права України» [297, с. 215];

- розглядає аналітичну роботу як складову інформаційного забезпечення та обґрунтовує свою думку [297, с. 360] і ін.

Про необхідність створення і розвитку інформаційно-аналітичних структур та систем, а також про посилення інформаційно-аналітичного забезпечення правоохоронних органів у 2012 році говорить В.М. Лозовий у своїй комплексній праці, яка присвячена «правовому регулюванню інформаційного забезпечення діяльності Державної автомобільної інспекції МВС України» [243, с. 29, 102-107, 141]. В.М. Лозовий наголошує, що

станом на 2012 рік в Україні створилися всі умови для формування «нової галузі права – інформаційного» [243, с. 188]. У зв'язку із цим, вчений пропонує в розробити Концепцію інформаційного права та виділити в ній такий важливий структурний елемент, як «інформаційно-аналітична діяльність» [243, с. 189].

Т.О. Чернадчук у 2012 році проаналізувала стан «правового регулювання інформаційних відносин в сфері банківської діяльності» [525]. Вчена пропонує за «функціональним критерієм виділити пізнавальну інформаційну діяльність, аналітичну інформаційну діяльність, конструктивну інформаційну діяльність та прогностичну інформаційну діяльність» [525, с. 29]. Тобто, на думку вченої, інформаційна діяльність неоднорідна за змістом та призначенням, а тому її слід поділяти на чотири підвиди – пізнавальну, аналітичну, конструктивну і прогностичну.

Не в повній мірі погоджуємося із змістовним наповненням зазначених видів інформаційної діяльності. Наприклад, Т.О. Чернадчук зазначає: «Пізнавальна інформаційна діяльність полягає у відображенні об'єктивної реальності, її збору й систематизації та, деякою мірою, передачі відповідної інформації» [525, с. 29].

По-перше, систематизація інформації та визначення її «відповідності» для подальшої владної діяльності суб'єкта не можлива без аналітичної діяльності, а тому, на нашу думку, виникає змістовна суперечність між поняттями «пізнавальна діяльність» і «аналітична діяльність».

По-друге, пізнання об'єктивного світу через інформацію це отримання відображення у людській свідомості об'єктивної дійсності у вигляді інформації (інформація використовується нами у значенні, що пропонується в Законі України «Про інформацію» [377, ст. 1]), яка відповідає реальності і не залежить від суб'єктивної думки. Тобто, пізнання в даному випадку не супроводжується аналізом, а відповідно, суб'єктивним баченням навколишнього світу аналітиком.

Визначення аналітичної діяльності Т.О. Чернадчук не запропонувала. Вона лише наголошує, що «в процесі аналітичної інформаційної діяльності відбувається аналіз отриманої інформації» [525, с. 29]. Також, вчена звертає увагу на обсяг затрат аналітиком своїх власних ресурсів, які забезпечують якість та ефективність його аналітичної роботи: «Аналітику доводиться витратити багато робочого часу на просте формування масиву вхідної інформації» [525, с. 41]. Навіть проста відповідь на питання – відповідають вимогам чинного законодавства подані до реєстратора документи? – вимагає не тільки відповідного об'єму фахових знань, а й інтелектуальних (вміння через аналіз визначати відповідності чи невідповідності інформації вимогам законодавства), фізичних (здатність людини терпляче і зосереджено виконувати тривалу, часто сидячу роботу, концентруючи увагу і не відволікаючись) та організаційних зусиль (навички ефективно використовувати робочий час для виконання поставлених завдань).

Структурним елементом Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення МВС України, а також особливостям їх взаємодії між собою приділяє увагу Д.О. Красіков, який у 2012 році запропонував науковій спільноті дослідження на тему «Правове забезпечення інформаційної безпеки в діяльності органів внутрішніх справ України» [226, с. 60-63, 163-172]. На жаль, зміст інформаційно-аналітичної роботи (діяльності), як і зміст інформаційно-аналітичного забезпечення, в дисертації не розглядався. Автор зосередив свою увагу на понятті «інформаційне забезпечення» та запропонував своє бачення його змістовного наповнення [226, с. 141-143].

У 2013 році на проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади звернула увагу Т.О. Рекуненко у науково-дослідній роботі на тему «Адміністративно-правові засади управління інформаційними ресурсами органів Державної податкової служби України» [409]. Вчена наголошує: «Не зважаючи на те, що на сьогоднішній день вже прийнято низку нормативно-правових актів, закріплюючих основні напрямки використання та управління інформаційними ресурсами, ще не вироблено

єдиний комплексний підхід до організації інформаційно-аналітичного забезпечення управління органами Державної податкової служби України. Відсутнє єдине розуміння функцій, задач та принципів інформаційно-аналітичного забезпечення управління ними» [409, с. 5]. Якщо лаконічно висловити основну думку Т.О. Рекуненко, то вона зводиться до наступного – є нормативне регулювання відносин у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення податкових органів, втім відсутній ґрунтовний теоретичний супровід як правового регулювання даної сфери, так і практики інформаційно-аналітичного забезпечення. У суб'єктів правотворчої діяльності часто виникає потреба в теоретичному обґрунтуванні і забезпеченні тих чи інших новацій у праві, але не завжди адміністративна наука може одразу відгукнутись на такий запит. Частково це обумовлено тим, що в нашій країні відсутній механізм заохочень вище зазначених і багатьох інших досліджень. Єдина мотивація, яка існує у сучасних адміністративістів-науковців, це бажання підвищити свій статус до кандидата юридичних наук (доктора філософії) чи до доктора юридичних наук. Коли ж ці дві мотивації використані, то держава не пропонує докторам юридичних наук ніяких заохочень. Доводиться сподіватись на нескінченний ентузіазм наших науковців. Але підкреслимо, такий підхід жодним чином не сприятиме ґрунтовному теоретичному супроводу як правового регулювання, так і практики інформаційно-аналітичного забезпечення податкових органів в Україні. Держава у сфері публічного управління наукою не може обмежитись тільки встановленням правил поведінки, контролем за дотриманням цих правил та застосуванням до порушників заходів державного примусу (як це притаманно сфері підприємництва чи оподаткування), вона повинна також допомагати (сприяти) розвитку наукового потенціалу, в тому числі, шляхом заохочень.

Лише одне згадування про інформаційно-аналітичну роботу є в дисертації В.І. Мельченко, яка була написана в 2013 році та присвячена «Адміністративно-правові засади державного контролю за режимом доступу

до відкритої інформації» [277]. Так автор зазначає: «Якщо поняття державного контролю включає аналіз, перевірку та спостереження за дотриманням встановлених правил, норм, стандартів та управлінських рішень, то сутність його значно ширша і повніша. Вона полягає у проведенні інформаційно-аналітичної роботи стосовно стану чи ситуації, що виникають, перевірці раціональності, економічності, економності, доцільності організації процесу управління та об'єктивності рішень, коли мається на увазі не лише їх правомірність (законність), але і їх професійна обґрунтованість» [277, с. 48].

По-суті, В.І. Мельченко протиставляє категорії «поняття» та «сутність» і відповідно по-різному трактує «прояви» державного контролю у існуючій реальності. В науковій літературі «поняття» та «сутність» правового явища:

- в одних випадках, не протиставляють між собою, вважаючи, що «поняття» розкривається з огляду на «сутність» правового явища, а його «сутність» завжди відображається у його «понятті» [105, с. 60-65] (таким чином можливі ситуації, коли «сутність» явища розкривається у декількох його «поняттях», наприклад, у вузькому та широкому значеннях);

- в інших, протиставляють між собою, вважаючи, що «сутність» це внутрішні особливості правового явища, тоді як «поняття» – це особливості прояву цього явища у зовнішньому середовищі [438, с. 238] (таким чином «сутність» правового явища та його «поняття» можуть перекликатись один із одним, але не бути тотожними).

Власне другий підхід і було використано в дисертації В.І. Мельченко, який «поняття» державного контролю розкриває через перелік його (контролю) зовнішніх проявів, а «сутність» державного контролю – через характеристику внутрішніх особливостей такої діяльності, серед яких важливе місце займає інформаційно-аналітична робота. Нажаль, в подальшому цю проблематику В.І. Мельченко не розвиває в своїй дисертації.

Привернула нашу увагу дисертація Є.А. Бовкун, що була написана в 2013 році на тему «Адміністративно-правові засади інформаційного забезпечення боротьби з корупцією в діяльності органів державної

податкової служби України» [67]. Вчений зазначає, що «науковому аналізу були піддані роботи вчених, які вивчали питання інформаційно-аналітичної роботи в органах державної податкової служби (А.І. Брезвіна, В.Я. Мацюка, В.М. Росоловського, Д.Я. Семир'янова, І.С. Стаценко-Сургучової, Т.В. Субіної, Ф.О. Ярошенка та інших)» [67, с. 4], однак у списку літератури було присутнє посилання лише на праці двох вчених – І.С. Стаценко-Сургучової і Т.В. Субіної, при цьому, всі посилання на дисертацію Т.В. Субіної стосуються не інформаційно-аналітичної роботи, а понять «інформаційне забезпечення» та «інформація» [67, с. 147, 156]. Вважаємо, що в даному випадку були порушені певні правила етики наукових досліджень та академічної доброчесності.

В.О. Єльцов у 2013 році в дисертації «Правове регулювання інформаційного забезпечення діяльності судів» [151] запропонував до елементів, що складають зміст інформаційного забезпечення діяльності судів, віднести «інформаційно-аналітичну, інформаційно-технічну та інформаційно-комунікативну складові» [151, с. 54]. Зокрема, до інформаційно-аналітичного забезпечення судів В.О. Єльцов відніс: «1) забезпечення суддів, їх помічників та службовців апарату суду інформаційними та аналітичними матеріалами з проблем розвитку суспільства, правових, політичних, економічних, соціальних, інших проблем, ефективності судового процесу, світового досвіду судової діяльності тощо; 2) бібліотечне та бібліографічне обслуговування суддів, їх помічників, службовців апарату суду, поповнення та систематизація бібліотечного фонду, ведення електронних каталогів тощо; 3) надання доступу до іноземної літератури з питань судової практики та довідкових видань українською мовою; 4) забезпечення постійного аналізу практики застосування чинного законодавства з метою сприяння реалізації судового контролю; 5) підготовка інформаційних матеріалів з питань вирішення окремих правових питань щодо законодавства окремих країн; 6) співробітництво з аналітичними підрозділами органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

7) організація моніторингу ефективності чинного законодавства України та прогнозування наслідків його застосування; 8) надання науково-методологічної та освітньої допомоги суддям й іншим працівникам судового апарату, зокрема через портал для професійного спілкування, обміну досвідом та дистанційного навчання працівників судів усієї України тощо» [151, с. 55]. Тобто до інформаційно-аналітичного забезпечення було віднесено не тільки забезпечення суддів інформаційними та аналітичними матеріалами (як-то з питань розвитку суспільства, так і судової практики), а й забезпечення доступу до відповідних матеріалів (бібліотечне та бібліографічне обслуговування, надання науково-методологічної та освітньої допомоги, співробітництво з іншими аналітичними відділами і підрозділами тощо). З одного боку, слід погодитись з думками В.О. Сльцова, який «інформаційно-аналітичне забезпечення» розглядає як діяльність компетентних суб'єктів, що передує інформаційно-аналітичній роботі. Адже перш ніж суб'єкт почне аналізувати отриману інформацію, її слід зібрати. З іншого боку, збір та відбір необхідної для аналізу інформації теж потребує аналітичних зусиль. Виходить, що інформаційно-аналітична робота проводиться як на етапі підготовки інформації для її остаточної обробки, так і на етапі остаточного опрацювання інформації для підготовки аналітичних звітів, висновків тощо. Тобто інформаційно-аналітична робота притаманна як в цілому інформаційно-аналітичному забезпеченню, так і безпосередньо діяльності аналітика, яка спрямована на отримання результатів у вигляді аналітичних звітів, висновків, пояснень тощо.

Частину своєї науково-дослідної роботи В.С. Цимбалюк присвятила «інформаційно-аналітичній діяльності як джерелу і об'єкту дослідження в інформаційному праві» [521, с. 115]. По-перше, вчений звертає увагу на досвід, який існує в деяких країнах світу. Мова йде про поєднання зусиль інженерів та юристів в одній компанії, що, в свою чергу, дає можливість швидко здійснити патентування нових ідей інженерів. Таке поєднання зусиль інженерів та юристів В.С. Цимбалюк називає «організаційною

інформаційно-аналітичною єдністю» [521, с. 115]. На нашу думку, в даному випадку слід говорити не про «інформаційно-аналітичну єдність», а про «поєднання зусиль інженерів та юристів», що дозволяє швидко та правильно з юридичної точки зору оформлювати результати наукової діяльності інженерів компанії.

По-друге, В.С. Цимбалюк стверджує, що організації (органу державної влади, фірмі і ін.) з економічної точки зору вигідніше утримувати інформаційно-аналітичні підрозділи, адже при відсутності таких структур працівники організації будуть витрачати набагато більше часу на пошук і збір необхідної інформації і менше часу – на її аналіз та обробку [521, с. 115].

Хочемо звернути увагу, що із усього загалу проаналізованих нами комплексних праць, написаних у період з 2000 по 2013 роки з проблем адміністративного та інформаційного права, лише дві охоплювали предметом свого дослідження інформаційно-аналітичне забезпечення чи інформаційно-аналітичну роботу (Д.Я. Семир'янов, І.С. Стаценко-Сургучова). У всіх інших комплексних працях, якщо і розглядалися окремі аспекти інформаційно-аналітичного забезпечення та інформаційно-аналітичної роботи (діяльності), то фрагментарно (в контексті висвітлення інших проблемних питань науки адміністративного та інформаційного права) і без заглиблення у сутність цих соціально-правових явищ.

Знову ж таки підкреслюємо, що досліджуємо наукову думку, яка була висловлена дослідниками стосовно інформаційно-аналітичної роботи (діяльності) у сфері адміністративного чи інформаційного права. Тобто в межах нашого дослідження не будуть аналізуватися праці, що були написані в межах спеціальності «Механізми державного управління», спеціальності «Публічне управління та адміністрування», спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» чи інших спеціальностей, які достатньо активно досліджують такий соціальний феномен як «інформаційно-аналітична робота (діяльність)».

Тому підводячи підсумок історичного періоду з 2000 по 2013 роки хочемо зазначити, що інформаційно-аналітична робота (діяльність) як об'єкт адміністративно-правових досліджень, не набула достатнього теоретичного обґрунтування. Для додаткової аргументації нашого висновку, хочемо навести приклад з поняттям «адміністративно-правовий статус». Із усіх комплексних праць, які були написані в 2013 році, 17 охоплювали предметом свого дослідження адміністративно-правовий статус (В.М. Антошин, Л.В. Валуєва, Р.А. Воробйов, М.Г. Глобінець, А.Є. Іванова, О.В. Казмірук, Д.В. Мандичев, С.О. Марченкова, Р.І. Наджафгулієв, К.О. Нестеренко, С.Р. Павелків, О.В. Попова, С.М. Попова, С.В. Сівков, А.В. Солонар, Ю.В. Ударцов, В.С. Шапіро). Тобто сімнадцять дисертацій, що були написані протягом одного року, предметом свого дослідження обрали «адміністративно-правовий статус» та особливості його прояву у різних сферах правового буття і лише дві дисертації, що були написані протягом чотирнадцяти років, предметом свого дослідження обрали «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітичну роботу (діяльність)».

Останній період розвитку наукової думки про інформаційно-аналітичну діяльність, який хочемо проаналізувати в межах цього підрозділу дисертації, розпочався в 2014 році та триває дотепер. Одразу ж зазначимо, в сфері адміністративно-правових досліджень суттєвих змін, в порівнянні із попередніми періодами, не відбулося. Інформаційно-аналітична робота (діяльність) продовжила активно досліджуватись в межах спеціальностей «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», «Механізми державного управління», «Публічне управління та адміністрування» та навіть «Конституційне; муніципальне право», тоді як в межах спеціальності «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» такі дослідження мали поодинокий характер.

У 2020 році окремі аспекти інформаційно-аналітичної роботи (діяльності) розкриває С.В. Сенік у своєму комплексному дослідженні на тему «Адміністративно-правове регулювання діяльності Національної

поліції України у сфері обігу інформації з обмеженим доступом» [424]. Автор запропонував та обґрунтував наступні думки.

1. С.В. Сенник виділяє п'ять етапів становлення і розвитку «інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності в органах правопорядку на території сучасної України» [424, с. 27-39], а саме: а) дореволюційний (з XVIII ст. до 1917 року); б) ранній радянський (з 1917 року до середини 1960-х років); в) період автоматизації інформаційної діяльності (1970-х до початку 1990-х років); г) період інформатизації органів внутрішніх справ України (початок 1990-2015 роки); ґ) період інформаційного забезпечення Національної поліції України (з 2015 року дотепер).

Вченим в основу класифікації періодів становлення інформаційно-аналітичної діяльності правоохоронних органів було покладено технічні особливості обробки інформації та процес інформатизації суспільства і держави. Відповідно мова йде не про періодизацію розвитку наукової думки про інформаційно-аналітичну роботу (діяльність), а про періодизацію засобів забезпечення збору, обробки і використання інформації в правоохоронних органах. Відповідно запропонована періодизація повністю відповідає цілям та завданням дослідження, яке провів С.В. Сенник, але не корелюється із цілями та завданнями нашого дослідження.

2. С.В. Сенник акцентує увагу на тому, що об'єктом його дослідження «є адміністративно-правові відносини у сфері інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції, а предметом дослідження – діяльність Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом» [424, с. 55].

Як вже зазначалося, дуже рідко об'єктом, тим паче, предметом адміністративно-правових досліджень є інформаційно-аналітична робота (діяльність).

3. С.В. Сенник, наголошує на тому, що:

- «інформаційно-аналітична діяльність це специфічні види людської діяльності» [424, с. 56];

- люди часто не замислюються над природою таких термінів як «аналітика», «інформація», «аналітична діяльність»;
- знання про інформаційно-аналітичну діяльність є комплексними, адже поєднують знання із таких сфер як інформатика, логіка, методологія і евристика;
- дати чітке визначення інформаційно-аналітичної діяльності дуже складно, адже це питання «є досить проблематичним і будь-яка спроба зробити це однозначно призведе до виникнення наукової дискусії» [424, с. 56].

По-перше, інформаційна обробка даних може здійснюватися автоматизованими системами, тоді як аналітична обробка інформації здійснюється виключно людьми. Тому погоджуємось із тезою С.В. Сенік, що інформаційно-аналітична діяльність може здійснюватися виключно людиною. По-друге, над природою понять «аналітика», «інформація», «аналітична діяльність» та багатьох інших суміжних понять замислюються, як правило, лише ті люди, в коло професійних обов'язків яких це входить (фахівці, експерти, науковці і ін.). Іноді, за власною ініціативою ці питання є цікавими для допитливого обивателя. Тому не потрібно дорікати всім без виключення людям в тому, що вони не замислюються над природою понять «інформація» чи «інформаційно-аналітична діяльність». Втім, можна висловити занепокоєння, що фахівці (особливо адміністративісти-науковці) іноді не замислюються над природою таких термінів, хоча і використовують їх для досягнення цілей і вирішення завдання власних науково-дослідних праць. По-третє, погоджуємось із С.В. Сенік в тому, що знання про інформаційно-аналітичну діяльність є комплексними, втім коли мова йде про інформаційно-аналітичну роботу (діяльність) як об'єкт чи предмет адміністративно-правового дослідження, то інформаційно-аналітична діяльність повинна набувати адміністративно-правового змісту та значення. А це, в свою чергу, неминуче призведе до виникнення в понятійному апараті адміністративного права поняття, яке буде співзвучне за назвою з подібними

термінами в інформатиці, бібліотечній справі чи теорії державного управління, але відмінним від них та принципово іншим за змістовним наповненням. Підходи до розуміння та засади реалізації інформаційно-аналітичної діяльності, які пропонуються, наприклад, в межах бібліотечної справи, не можуть бути стовідсотково перенесені у сферу функціонування органів державної влади та безпосередньо Міністерства юстиції України. Вони потребують переосмислення, як з точки зору специфіки адміністративно-правового регулювання, так і з точки зору особливостей функціонування органів державної влади (в нашому випадку Міністерства юстиції України). По-четверте, погоджуємось із тим, що запропонувати науково-обґрунтоване визначення інформаційно-аналітичної діяльності, яке б не суперечило всім без виключення концепціям, що представлені в спеціальній літературі, не можливо. Втім, це не означає, що адміністративістам не слід намагатись запропонувати таке визначення інформаційно-аналітичної діяльності, яке б «максимум» відповідало потребам науки адміністративного права, «мінімум» – потребам конкретного дослідження. Вибачаємось за публіцистику, але якщо боятись дискусій та критики стосовно запропонованих в науковій праці дефініцій, то не слід взагалі займатись науково-дослідною діяльністю.

4. С.В. Сеник, посилаючись на те, що запропонувати дефініцію інформаційно-аналітичної діяльності дуже складно та проблемно, бо це може викликати дискусії у науковому середовищі, несміливо (автор використовує словосполучення «можна усвідомлювати» [424, с. 65]) пропонує власне бачення змісту інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції.

Спочатку вчений робить посилання на два визначення, що пропонуються в спеціальній літературі, а саме:

1) «інформаційно-аналітична діяльність – це сукупність дій, заснованих на концепціях, методах, засобах, нормативно-методичних матеріалах збору, накопичення, обробки та аналізу даних з метою обґрунтування та прийняття рішень» [424, с. 56]. Посилання було зроблене на навчальний посібник з

теорії систем та системного аналізу, написаний соціологом, політологом та фахівцем у сфері державного управління Ю.П. Сурміним [463];

2) «інформаційно-аналітична діяльність – це діяльність, що забезпечує збирання, оброблення, зберігання, пошук та розповсюдження інформації, а також формування організаційного ресурсу та організацію доступу до них» [424, с. 56]. Посилання було зроблене на словник термінів, які використовуються в галузі комп'ютерних інформаційних систем [141, с. 163].

Запропоновані вище визначення інформаційно-аналітичної діяльності відповідають цілям та завданням, що ставляться перед такими науковими напрямками як інформатика та теорія державного управління, втім жодне із них в повній мірі не відповідає, по-перше, цілям нашого дослідження, по-друге, сучасним потребам науки адміністративного права.

С.В. Сенік вважає, що під інформаційно-аналітичною діяльністю Національної поліції України «можна усвідомлювати комплекс засобів (організаційно-правових, технічних, технологічних тощо), які є основою для процесів збирання, одержання, оброблення, розповсюдження, аналізу, захисту та використання інформаційних ресурсів, що забезпечують потрібні для виконання визначених законом завдань та функцій, спрямованих на досягнення відповідного рівня безпеки, забезпечення публічного порядку, протидію злочинності, забезпечення прав і свобод громадян, охорону власності й є системоутворюючим елементом будь-якої управлінської діяльності» [424, с. 65].

Розглядаючи інформаційно-аналітичну діяльність як комплекс організаційно-правових, технічних, технологічних і інших заходів С.В. Сенік по-суті ототожнює між собою два поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційно-аналітична діяльність». При цьому відсутня порівняльна характеристика понять «інформаційно-аналітична робота» та «інформаційно-аналітична діяльність».

Друга частина запропонованого С.В. Сенік визначення інформаційно-аналітичної діяльності звертає увагу на специфіку компетенції Національної

поліції, яка закріплена законодавством України, що, на нашу думку, є корисним при характеристиці специфіки інформаційно-аналітичної роботи (діяльності) будь-якого суб'єкта владних повноважень (не є виключенням в цьому і Міністерство юстиції України).

У 2020 році була захищена дисертація О.А. Мандзюк на тему «Адміністративно-правове регулювання аналітичної діяльності в Україні» [256]. Звертають на себе увагу наступні положення автореферату дисертації.

1. О.А. Мандзюк при викладенні змісту дисертаційного дослідження орієнтувався та використовував наукові джерела, в яких інформаційно-аналітичне забезпечення розглядається як «невід'ємний компонент ухвалення управлінських рішень органами державної влади і місцевого самоврядування» [256, с. 1]. Тобто використовувались здобутки теорії державного управління чи, як вона зараз називається, теорії публічного управління та адміністрування. В котре наголошуємо на тому, що не завжди здобутки управлінських наук можуть без перешкод стовідсотково ефективно використовуватись в межах науки адміністративного права.

2. О.А. Мандзюк стверджує, з чим не можемо погодитись в повній мірі, що «попри наявність значного масиву наукових праць в галузі адміністративного права стосовно інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державної влади, безпосередньо наукові проблеми адміністративно-правового регулювання аналітичної діяльності в Україні на рівні дисертації ще й досі системно не досліджувалися» [256, с. 1]. Якщо брати до уваги не наукові статті чи тези конференцій, а комплексні наукові праці у вигляді дисертацій, монографій і навіть підручників та навчальних посібників, то інформаційно-аналітичне забезпечення, як і аналітична діяльність, залишаються в науці адміністративного права малодослідженими соціально-правовими явищами. Про це свідчить проведений нами аналіз в цьому ж підрозділі дисертації.

3. О.А. Мандзюк пропонує критерії, за якими слід розрізняти поняття «інформаційно-аналітична діяльність» та «аналітична діяльність». Зокрема, вчений констатує:

- що аналітичну діяльність слід розглядати як родове поняття по відношенню до інформаційно-аналітичної діяльності [256, с. 7];
- «що специфіка аналітичної діяльності в інформаційній сфері полягає в тому, що вона максимально наближена до діяльності наукової, проте слугує не розвиткові науки як такої, а має прикладне значення, зокрема виступає фундаментом для ухвалення певних управлінських рішень» [256, с. 22].

На жаль в змісті автореферату не була відображена аргументація окреслених позицій. Втім, і перше, і друге твердження О.А. Мандзюк мають право на існування та потребують належного аналізу з боку адміністративістів України.

4. О.А. Мандзюк пропонує авторське визначення інформаційно-аналітичної компетентності індивідуальних суб'єктів інформаційних відносин під якою розуміє «системну, багатофакторну поліфункціональну якість, що характеризується набором інформаційних і аналітико-синтетичних компетенцій, спроможностей, способів мислення, світоглядного й неупередженого ставлення до об'єктів аналізу, що надає можливість виявляти і вирішувати проблеми у визначені строки на рівні поставлених завдань» [256, с. 5-6]. Тобто звертається увага на індивідуальні знання, уміння, навички та інші властивості, притаманні особі, які дозволять її професійно виконувати обов'язки аналітика в органі державної влади чи органі місцевого самоврядування. Приємно, що О.А. Мандзюк специфіку інформаційно-аналітичної роботи (діяльності) намагається розкрити не тільки через призму компетенції суб'єкта публічного управління, а й через компетенцію суб'єкта, який безпосередньо здійснює аналітичну діяльність у відповідному органі.

У 2021 році інформаційно-аналітична діяльність стала предметом дослідження А.В. Царук, присвяченого особливостям «адміністративно-

правового забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності Державної прикордонної служби України в контексті євроінтеграції» [511]. В дисертації звертається увага на наступних важливих питаннях.

1. А.В. Царук стверджує, що інформаційно-аналітична діяльність, як термін, «давно завоював популярність, адже сучасні політики, економісти, менеджери, правоохоронці оперують ним вільно і з видимим задоволенням» [511, с. 30]. Професійність політика, економіста, журналіста, менеджера чи будь-якого іншого фахівця проявляється в умінні використовувати терміни та поняття за призначенням, а саме, у тому змістовному значенні, яке вимагає сфера знань та ситуація, що склалася на даний момент. Враховуючи ж чисельність наукових підходів до визначення поняття «інформаційно-аналітична діяльність», представлених в різних сферах наукового пізнання, використання даного терміну з вуст політиків іноді є модним, але недоречним.

2. Розкриваючи зміст поняття «інформаційно-аналітична діяльність» А.В. Царук наголошує, що саме аналітична складова є основою розуміння її специфіки [511, с. 30]. Не заперечуючи дане твердження, вважаємо, що при характеристиці інформаційно-аналітичної діяльності слід враховувати і особливості інформаційної складової, адже об'єктом такої діяльності залишається інформація.

3. А.В. Царук вважає, що інформаційно-аналітична діяльність;

- є поняттям ширшим, «ніж просто експертна діяльність» [511, с. 31];

- реалізується суб'єктом, який володіє «сукупністю інтелектуальних технологій, що дозволяє адекватно відображати сутність явищ і процесів, виявляти приховані в потоках поточної інформації чинники, тенденції та закономірності розвитку обстановки, прогнозувати і створювати наукову основу для управлінських рішень» [511, с. 31];

- «носить більш оперативний і прикладний характер, у порівнянні з наукою» [511, с. 31].

З одного боку, вчений розмежовує поняття «інформаційно-аналітична діяльність», «експертна діяльність» та «наукова діяльність», з іншого, акцентує увагу на специфічних вимогах до особи, яка здійснює аналітичну частину в інформаційно-аналітичній діяльності.

Якщо звернутися до положень науково-дослідної роботи Н.В. Сугоняко, яка була написана у 2021 році та присвячена особливостям інформаційної діяльності суду в Україні [459], то слід констатувати, що вчена не розділяє між собою за змістом інформаційну, аналітичну чи інформаційно-аналітичну діяльність суду. Вона трактує поняття «інформаційна діяльність» у широкому значенні, тобто включаючи до його змісту і аналітичну складову, а тому до функцій інформаційної діяльності відносить, наприклад, «участь в аналізі судової статистики, вивчення та узагальнення судової практики, забезпечення підготовки аналітичних довідок, таблиць, інформації з питань судової статистики» [459].

Закінчивши аналіз дисертаційних досліджень, які, по-перше, були присвячені питанням інформаційно-аналітичної діяльності в органах державної влади, по-друге, написані за останні десять років, хочемо звернути увагу на те, що в науковій літературі відсутні інші комплексні праці, наприклад, у вигляді монографій, підручників чи навчальних посібників, які б розкривали специфіку інформаційно-аналітичної діяльності як об'єкту адміністративно-правових досліджень чи об'єкту адміністративно-правового регулювання.

З огляду на тему нашого дослідження, не можемо оминати комплексні праці, що були присвячені функціонуванню органів виконавчої влади та безпосередньо діяльності органів юстиції в Україні. Таких праць дійсно багато, втім лише в окремих із них піднімалось питання інформаційно-аналітичного забезпечення і інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України.

Зокрема, Т.В. Мехтієва розглядає інформаційно-аналітичну роботу як одну із функцій, що реалізують органи виконавчої влади під час реєстрації

місця проживання особи та відносить її до групи адміністративно-правових функцій [280, с. 57-59]. О.Д. Крупчан підкреслює, що зміни, які відбувалися у 2000, 2005 та 2010 роках в організації роботи Кабінету Міністрів України, викликали необхідність реорганізації як його апарату, так і завдань структурних підрозділів уряду. До завдань апарату Кабінету Міністрів України окрім організаційного, правового та матеріально-технічного обслуговування, на думку О.Д. Крупчан, було віднесено також інформаційно-аналітичне забезпечення уряду [229, с. 378].

Ю.В. Мельник стверджує, що:

- впровадження в систему публічної служби посад патронатної служби обумовлено було необхідністю «організаційного та інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності членів Кабінету Міністрів України, керівників органів державної влади» [275, с. 19];

- планування роботи управлінь і відділів органів виконавчої влади мають складатися, в тому числі, із «підготовки інформаційно-аналітичних документів, довідок, інформації» [275, с. 154].

В цілому ж слід констатувати, що інформаційно-аналітична робота (діяльність) не розглядалась як окремий та важливий напрям діяльності органів виконавчої влади в науково-дослідних працях, присвячених особливостям функціонування органів виконавчої влади та безпосередньо органів юстиції в Україні.

1.2 Співвідношення понять «інформаційно-аналітична робота» і «інформаційно-аналітична діяльність» та особливості методології дослідження

Як було нами зазначено в підрозділі 1.1 дисертації, в теорії адміністративного права інформаційно-аналітична *робота* і *діяльність* рідко є предметом комплексних адміністративно-правових досліджень. Відтак, рівень дослідженості цих соціальних явищ в механізмі адміністративно-

правового регулювання залишається низьким. Теоретична проблема полягає не тільки у тому, що відсутній єдиний підхід у юридичній науці до визначення змісту адміністративно-аналітичної роботи (діяльності), а й у тому, що в науковій літературі представлені різні підходи до визначення понять «робота» і «діяльність», а також стосовно співвідношення їх змісту.

Для нашого дослідження це принципове питання, адже тема дисертації наголошує на тому, що предметом дослідження є «інформаційно-аналітична робота Міністерства юстиції України», а в назвах і змісті подальших розділів і підрозділів дисертації нами буде використовуватись також термін «інформаційно-аналітична діяльність». Для того, щоб не виникало протиріч як у викладенні матеріалу, так і у сприйнятті положень нашого дослідження, пропонуємо аргументацію окремих його методологічних особливостей у питанні співвідношення понять «інформаційно-аналітична робота» та «інформаційно-аналітична діяльність».

Взагалі в науковій літературі часто звертається увага на необхідність методологічної обґрунтованості досліджень у праві. Наприклад, Н. Душек зазначає: «Тільки методологічно обґрунтовані дослідження. ... дадуть змогу сформулювати концептуальні засади теорії ...» [142, с. 25]. Повністю погоджуємось з цим твердженням, адже ґрунтовність отриманих результатів про інформаційно-аналітичну роботу (діяльність) Міністерства юстиції України будуть залежати від багатьох чинників, головними серед яких є: 1) підбір методів наукового пізнання та врахування підходів і концепцій, які вже представлені в наукових джерелах; 2) визначення кола категорій, які будуть покладені в основу дослідження.

Міністерство юстиції України та його публічно-владна діяльність є складним об'єктом досліджень в адміністративному праві, адже окремо можна досліджувати особливості: а) взаємодії міністерства з іншими органами виконавчої влади; б) внутрішньої структури міністерства та взаємодії його структурних підрозділів між собою; в) побудови службових відносин в підрозділах міністерства; г) реалізації правотворчої функції

Міністерством юстиції України; г) надання приватним особам публічних послуг; д) реалізації інформаційної, аналітичної та інформаційно-аналітичної роботи (діяльності) і ін. Кожен із перелічених напрямів досліджень потребує свого специфічного набору методів наукового пізнання та понятійного апарату.

Зважаючи на вище сказане, особливої актуальності в сучасних умовах розвитку адміністративного права набуває питання визначення методологічних особливостей дослідження інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України, складовою частиною якого є методологічні особливості співвідношення понять «інформаційно-аналітична робота» та «інформаційно-аналітична діяльність». У зв'язку із тим, що в цьому підрозділі роботи буде підніматись і розкриватись проблематика категоріального апарату (співвідношення понять «інформаційно-аналітична робота» та «інформаційно-аналітична діяльність»), як частини методологічних проблем дослідження, хочемо також у кінці підрозділу коротко зупинитись на загальних методологічних особливостях, що будуть використовуватись під час дослідження інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України.

Отже, для всебічного аналізу проблематики що використання категоріального апарату під час дослідження інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України, пропонуємо розширити коло питань, які проаналізуємо в межах цього підрозділу, а саме, звернемо увагу та висвітлимо різні підходи до співвідношення таких понять: 1) інформаційна робота та діяльність; 2) аналітична робота та діяльність; 3) інформаційно-аналітична робота та діяльність; 4) загальнотеоретичні підходи до розмежування понять «робота» та «діяльність». Тобто мова піде про науково обґрунтоване співвідношення понять «робота» і «діяльність» в соціальній сфері, у сфері правового регулювання та реалізації публічної влади, які стосуються збору, обробки та використання інформації.

В окремих наукових публікаціях пропонуються авторські концепції щодо визначення та співвідношення зазначених понять [206; 105], але цілісного підходу (наприклад, на рівні доктрини адміністративного права) до них не існує в юридичній науці. Більш того, пропонуючи аналіз загальносоціальних та міжгалузевих підходів до визначення інформаційно-аналітичної роботи чи діяльності, вчені не враховують специфіку публічно-правового регулювання діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, а також оминають проблему спеціалізації категорій і понять, що залучаються до адміністративно-правових досліджень. Наголошуємо, ніколи загальносоціальні чи загальнонаукові підходи до визначення інформаційно-аналітичної діяльності не будуть методологічно ефективними, якщо їх не переглядати і не вдосконалювати з точки зору специфіки сфери їх використання, наприклад, у науках «політологія», «історія» чи «право».

1. Інформаційна діяльність та робота. Термін «інформаційна діяльність» є сталим для національного законодавства, адже ще у 1992 році в Законі України «Про інформацію» [377, ст. 9] було не тільки використано сам термін «інформаційна діяльність», а й визначені основні види такої діяльності: 1) створення інформації; 2) збирання інформації; 3) одержання інформації; 4) зберігання інформації; 5) використання інформації; 6) поширення інформації; 7) охорона інформації; 8) захист інформації. Виходячи з положень ст. 9 Закону України «Про інформацію» [377, ст. 9], дозволимо собі більш розширене трактування інформаційної діяльності. Отже, інформаційна діяльність визначається як певна активність людини (у правовідносинах це фізична особа) чи організаційно-об'єднаної групи людей (у правовідносинах це юридична особа), яка спрямована на перетворення інформаційного простору (як об'єкту зовнішнього світу), що існує у суспільстві. Якщо лаконічно (стисло) характеризувати інформаційну діяльність у правовій сфері, то це активності суб'єктів права щодо інформації як об'єкту правового регулювання (її створення, використання, зберігання

тощо) на підставах та у порядку, які передбачені нормами права (публічноправова сфера) або не суперечать загальним вимогам національного законодавства (приватно-правова сфера). На необхідність виділення особливостей здійснення інформаційної діяльності в приватно-правовій сфері звертає увагу і К.І. Беляков. Критикуючи визначення І.Л. Бачило, яка запропонувала інформаційну діяльність пов'язувати виключно із функціонуванням публічно-владних суб'єктів, вчений стверджує: «З таким визначенням можна посперечатися, адже інформаційна діяльність може бути не пов'язана з виконанням професійних обов'язків, а, наприклад, обумовлена приватними інтересами, хобі або злочинними намірами. Останнє ставить під сумнів тезу автора про дотримання законодавства. Враховуючи коло суб'єктів інформаційної діяльності, якими є не тільки “юридичні особи, органи державної влади та місцевого самоврядування” та “їх персонал”, а й інші держави, їх громадяни, юридичні особи, міжнародні організації та особи без громадянства, місце знаходження яких може бути не визначено, “рамки правового статусу організації” у визначенні бачаться недоречними» [59, с. 66]. У зв'язку із цим, він окремо виділяє та характеризує такі види інформаційної діяльності: 1) державна; 2) комерційна; 3) приватна; 4) неправомірна.

Втім, звернувши увагу на суб'єктів реалізації інформаційної діяльності та сфери її реалізації, К.І. Беляков так і не запропонував визначення інформаційної діяльності, яке б, на його думку, розкривало зміст даного правового явища. У зв'язку із цим, вважаємо не достатньо аргументованим його висновок про те, що «інформаційна діяльність, професійне ставленням до роботи з інформаційними ресурсами, яка існує в самих різних формах, відома давно та поступово знаходить таку визначеність і вплив, що дають підставу поставити її в ряд самостійних предметів правових відносин» [59, с. 69]. Нам відомо, що таке «предмет правового регулювання» і «об'єкт правовідносин як елемент структури правовідношення», але ні в теорії права,

ні в теорії адміністративного права не використовується поняття «предмет правовідносин». До того ж:

- об'єктом правовідношення може бути інформація, тоді як предметом правового регулювання будуть виступати суспільні відносини щодо створення, використання, зберігання, збирання, одержання, охорони, поширення чи захисту інформації;

- інформаційна діяльність забезпечується правовим регулюванням, але предметом правового регулювання виступає не сама інформаційна діяльність, а суспільні відносини, що утворюються в ході її здійснення.

В науковій літературі, яка не завжди пов'язана із дослідженнями у сфері права, термін «інформаційна діяльність» часто використовується для розкриття процесів, які відбуваються в суспільстві. Наприклад, М.М. Танчинець розкриває сутність даного поняття через використання словосполучення «сукупність дій щодо інформації» та по-суті повторює всі перераховані в Законі України «Про інформацію» види інформаційної діяльності [469, с. 35]. О.В. Синєокий розкриває зміст поняття «інформаційна діяльність» через словосполучення «сукупність інформаційних дій, технічних засобів, організаційних умов і модернізаційних заходів» [429, с. 49-50], що по-суті можна охарактеризувати одним терміном «сукупність заходів». А.І. Марущак характеризує інформаційну діяльність через термін «сукупність дій» [266]. П.Ю. Родіонов вважає, що інформаційна діяльність суб'єкта це одна із «функцій» суб'єкта (фірми чи будь-якої іншої організації) [416, с. 104]. При цьому велика кількість науковців окреслюють проблему відсутності однозначного підходу до інтерпретації поняття «інформаційна діяльність», але не пропонують своїх власних думок. Наприклад, в науковій літературі констатується:

- «Нині існують різні інтерпретації поняття "інформаційна діяльність", залежно від галузі його застосування, однак єдиної та загальноприйнятої дефініції немає. Питання уніфікації визначення інформаційної діяльності є відкритим і на законодавчо-правовому рівні» [52, с. 43];

- «У науці поняття “інформаційна діяльність” вживається в найрізноманітніших значеннях. Тому актуальним залишається питання щодо визначення інформаційної діяльності, її сутності» [192, с. 10].

Прикро і те, що представники інформаційного права часто зводять дискусію про зміст інформаційної діяльності до виправдання існування в системі права України такого правового утворення як «інформаційне право», а тому замість визначення сутності поняття «інформаційна діяльність», вони пропонують теоретичні конструкції, які, на нашу думку, віддаляють інформаційне право від інформації та інформаційної діяльності. Наприклад, Л.П. Коваленко робить декілька висновків, які варто піддати критичному аналізу.

По-перше, вчений стверджується: *«Поняття “інформаційна діяльність” і “функціонування інформаційного права” є дуже близькими, у чомусь тотожними, але не такими, що повністю збігаються. Функціонування інформаційного права – питання, безпосередньо пов’язане з проблемою інформаційної діяльності, оскільки характеристика системи інформаційної діяльності – це, по суті, характеристика функціонування інформаційного права»* [192, с. 13].

Як взагалі можна порівнювати між собою правові явища, які знаходяться у різних правових вимірах – «інформаційна діяльність» притаманна конкретному суб’єкту права, та характеризує його компетенцію (орган державної влади, орган місцевого самоврядування і ін.) або охоплюється його правовим статусом (фізична особа), тоді як «функціонування інформаційного права» стосується особливостей правового впливу на суспільні відносини, які здійснює один із елементів системи права України? Зв’язок завжди можна знайти між різними явищами і процесами у суспільстві та навколишньому середовищі, навіть між тими явищами і процесами, які на перший погляд такого зв’язку не мають (наприклад, «підвищення активності Сонця» та «збільшення хворобливих станів у населення»). Однак, порівнювати, а тим паче ототожнювати їх, не можна

(зрозуміло, що «інформаційна діяльність» не тотожна поняттю «функціонування інформаційного права»). Вважаємо, що в даному випадку були порушені правила використання категоріального апарату та методології юридичної науки.

По-друге, Л.П. Коваленко зазначає: «Інформаційною діяльністю інформаційного права слід розуміти головні напрями його впливу на інформаційні відносини» [192, с. 13]. Словосполучення «інформаційна діяльність інформаційного права» це набір слів, які не зв'язані між собою і не ретранслюють жодного змісту. Інформаційне право як система норм права не може здійснювати інформаційну діяльність (це можуть робити тільки суб'єкти права, наприклад, фізичні та юридичні особи). В теорії права є таке поняття як «функції права». Воно як раз і характеризує основні напрями впливу права в цілому та окремих його елементів (галузей, підгалузей, правових інститутів) на суспільні відносини. Інформаційна діяльність не є і не може бути «функцією» інформаційного права, тоді як може бути «функцією», наприклад, Міністерства цифрової трансформації чи Міністерства юстиції України (що потребує додаткового ґрунтовного теоретичного обґрунтування з боку науковців).

Отже, аналізуючи висновки, що були запропоновані в публікації Л.П. Коваленка [192, с. 13], слід констатувати, що вони (висновки) не розкривають сутність поняття «інформаційна діяльність», а також віддаляють читача від сутності інформаційного права як елементу національної системи права України.

Як бачимо, в науковій літературі поняття «інформаційна діяльність» розкривається через різні терміни (дії, засоби, заходи, функція і ін.), але при цьому не використовується термін «робота». Якщо ж звернутися до Сучасного тлумачного словника української мови, то поняття «діяльність» визначається в тому числі і таким чином: «Робота якоїсь організації, установи тощо» [467, с. 254]. У зв'язку із тим, що інформаційна діяльність пов'язується в основному із компетенцією суб'єктів публічної влади, її зміст

намагаються розкривати в наукових джерелах через терміни, які, по-перше, для цього найчастіше використовуються в національному законодавстві та юридичній науці, по-друге, відносяться до категоріального апарату відповідної науки. Термін «робота» має безліч визначень та широке використання не тільки в праві (наприклад, в трудовому праві [201]), а й в інших сферах суспільного життя (політиці, економіці, культурі і ін.), а тому окрім трудового права цей термін не входить до категоріального апарату більшості галузей національного права. Відповідно, якщо у законодавця чи у дослідника виникає необхідність охарактеризувати зміст інформаційної діяльності, то вони при цьому використовують терміни і категорії, які мають поширення у юридичній науці чи законодавстві – «дії», «засоби», «заходи», «функція» і ін.

З цих же причин, не є поширеним в національному законодавстві термін «інформаційна робота». Лише іноді суб'єкти правотворчої діяльності використовують відповідний термін при характеристиці компетенції суб'єкта публічної влади. Наприклад, в підпункті 80-30 пункту 4 Положення про Міністерство юстиції [341] термін «інформаційна робота» використовується при перерахуванні видів робіт, що здійснює цей центральний орган виконавчої влади у відповідності до покладених на нього завдань.

У «Положенні про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та організації зв'язку у сфері цивільного захисту» [372] дається наступне визначення: «Інформування населення у сфері цивільного захисту – доведення органами управління цивільного захисту за допомогою медіа, каналів мовлення або ефірних багатоканальних електронних комунікаційних мереж, а також з використанням Інтернету, засобів операторів мобільного зв'язку та інших технічних засобів відомостей про надзвичайні ситуації, що прогнозуються або виникли, з визначенням їх класифікації, меж поширення і наслідків, про способи та методи захисту від них, а також про свою діяльність з питань цивільного захисту, в тому числі з урахуванням особливостей оповіщення осіб з фізичними, психічними,

інтелектуальними та сенсорними порушеннями» [372]. На нашу думку, суттєво б зміст цього визначення не змінився, якби воно розпочиналось зі слів «це робота, яка полягає у доведенні відомостей (далі по тексту нормативно-правового акту)».

Якщо вести мову про *інформаційну діяльність* чи *інформаційну роботу* як предмет досліджень адміністративного права, то слід зазначити, що такі дослідження були обумовлені розвитком в Україні інформаційного права як комплексної галузі права, яка поєднує в собі норми інших галузей права (конституційного, цивільного, кримінального, адміністративного і ін.) і яка регулює відносини, пов'язані із збиранням, зберіганням, використанням та поширенням інформації у суспільстві. Власне, в межах інформаційного права пропонувалися комплексні дослідження, в яких розглядалися і окремі аспекти інформаційної діяльності та роботи [296; 421].

Так, Ю.О. Мосенко визначає «політику» як діяльність органів державної влади і державного управління [296, с. 11], а тому термін «інформаційна політика» розглядається вченою, з одного боку, як «сукупність основних напрямів і способів інформаційної діяльності держави по одержанню, використанню, поширенню та зберігання інформації» [377, ст. 3], а з іншого, як «діяльність органів держави з вироблення стратегії по створенню єдиного інформаційного простору України та забезпечення його функціонування» [296, с. 18]. Р.С. Свистович розкриває зміст інформаційної діяльності через поняття «інформаційна сфера», зокрема, наголошує: «Що стосується інформаційної сфери суспільного життя, то пропонуємо її розглядати як сферу, в якій здійснюється суто інформаційна діяльність та відповідна діяльність, що її забезпечує. Суто інформаційна діяльність – це діяльність, в якій виробництво, розповсюдження та споживання інформації постає основною метою, а не засобом досягнення будь-якої мети» [421, с. 68].

Запропоновані в науковій літературі визначення інформаційної діяльності дозволяють зробити наступні попередні висновки.

1. Інформаційна діяльність може здійснюватися не тільки органами

публічної влади (державними органами та органами місцевого самоврядування), а й іншими суб'єктами публічних правовідносин (політичними партіями, релігійними організаціями і іншими громадськими об'єднаннями). Щоправда, термін «інформаційна діяльність», як правило, використовують при описі особливостей діяльності публічно-владних суб'єктів, тоді як термін «інформаційна робота» – при характеристиці внутрішньо-організаційної роботи в органах публічної влади (наприклад, інформаційна робота керівника державного органу у колективі) та при характеристиці зовнішньо-інформаційної діяльності суб'єктів, які не мають публічно-владних повноважень (наприклад, агітаційна робота політичних партій, просвітницька робота релігійних організацій і ін.). У зв'язку із цим, хочемо зазначити, що співвідношення і використання понять «інформаційна діяльність» та «інформаційна робота» залежить виключно від бажань дослідника, адже об'єктивних критеріїв щодо розмежування цих понять не існує. Наприклад, Р.С. Немов, характеризуючи діяльність людини, підкреслює: «Діяльність це специфічний вид активності людини, спрямований на пізнання і творче перетворення навколишнього світу, включаючи самого себе й умови свого існування» [305, с. 657]. Тобто суб'єктом діяльності можуть бути не тільки публічно-владні суб'єкти, а й окремо взята людина, що постійно перетворює цей світ. Відтак, в межах запропонованого нами дослідження пропонуємо поняття «інформаційна діяльність» та «інформаційна робота» (а також інші подібні ним поняття) розглядати як тотожні.

2. З одного боку, інформаційна діяльність створює інформаційну сферу (інформаційний простір), а з іншого, реалізується виключно в цій сфері (просторі). Тобто, будь-які суспільні відносини, що пов'язанні із одержанням, використанням, поширенням та зберіганням інформації, створюють інформаційну сферу (простір), а сама діяльність з інформацією набуває статусу інформаційної діяльності.

3. Основною і єдиною метою інформаційної діяльності виступає

опрацювання інформації у вигляді її виробництва, розповсюдження, споживання і ін. Це означає, що інформаційна діяльність залишається «інформаційною» лише до тих пір, поки не починає використовуватись для досягнення інших цілей, які не пов'язані із створенням інформації, її розповсюдженням чи споживанням. Наприклад, в межах законодавчої процедури здійснюються такі процедурні дії:

- до справи законопроекту і вигляді додаткової інформації включаються: «а) пропозиції і поправки до законопроекту; б) висновки щодо законопроекту та дані експертиз, інформаційних чи наукових досліджень; в) витяги із протоколів і стенограм пленарних засідань Верховної Ради, які містять інформацію про розгляд відповідного законопроекту» [393, ст. 97];

- «усі зареєстровані законопроекти та супровідні документи до них надаються народному депутату в електронному вигляді засобами єдиної автоматизованої системи шляхом розсилки інформаційних листів» [393, ст. 98];

- «за рішенням головного комітету можуть надаватися інші документи інформаційного характеру щодо законопроекту» [393, ст. 99].

Всі вище перераховані процедурні дії мають інформаційний характер, а тому їх можна називати «інформаційними діями в межах законодавчої процедури». Втім, законодавча процедура, як законодавча діяльність парламенту, складається із наступних шести структурних елементів: «1) внесення та відкликання законопроектів; 2) розгляд законопроектів у першому читанні; 3) розгляд законопроектів у другому читанні; 4) розгляд законопроектів у третьому читанні; 5) підготовка прийнятих законів до направлення на підпис президенту України; 6) повторний розгляд верховною радою України законів, повернених президентом України» [393, ст. 99]. Більшість із перелічених стадій законодавчої процедури позбавлені «інформаційного» характеру, адже переслідують інші цілі, а тому законодавчу діяльність не можна характеризувати як інформаційну діяльність парламенту. Таким чином, інформаційна діяльність є допоміжною

діяльністю, яка іноді за потреби використовується в межах законодавчої процедури. Подібний підхід можна використати до будь-якого іншого органу публічної влади, адже робота з інформацією це частина їх повсякденної діяльності, втім вона не превалює над багатьма іншими напрямками публічно-владної діяльності.

4. Сутність процесів, що відбуваються в сфері реалізації публічно-владної діяльності, не можливо досягнути без врахування специфіки інформаційної діяльності, яка виступає допоміжним засобом у виконанні поставлених перед органами державної влади та органами місцевого самоврядування завдань. Наприклад, Міністерство юстиції України є органом, що уповноважений на забезпечення проведення перевірки, яка передбачена Законом України «Про очищення влади» [386]. За своїм змістом така перевірка є «інформаційною», адже полягає у перевірці достовірності даних про особу та її майновий стан. В даному випадку повноваження центрального органу виконавчої влади мають інформаційний характер, а тому можуть бути охарактеризовані виключно через призму методології пізнання інформаційної діяльності. Також Міністерство юстиції України уповноважене здійснювати «організацію» роботи нотаріату. «Організація» роботи нотаріату, хоча і буде мати інформаційний характер на певних етапах її реалізації, за своєю суттю не є інформаційною діяльністю Міністерства юстиції України. Втім, для розуміння суті «організації» роботи нотаріату, для розкриття її особливостей, переваг та недоліків, досліднику доведеться аналізувати і досліджувати особливості здійснення інформаційної діяльності Міністерства юстиції України в межах реалізації зазначеного повноваження.

У зв'язку із цим, слід наголосити, що адміністративно-правові дослідження інформаційної діяльності можуть проявлятися у двох аспектах:

- 1) дослідження безпосередньо інформаційної діяльності органів публічного управління (наприклад, опублікування законів та інших актів парламенту);
- 2) дослідження часткових аспектів інформаційного характеру в межах

окремих видів публічно-владної діяльності (зокрема, в межах нормотворчої, юрисдикційної, публічно-сервісної, контрольно-наглядової і іншої діяльності органів виконавчої влади).

2. *Аналітична діяльність та робота.* Термін «аналітична діяльність» та «аналітична робота» в національному публічному праві (до якого відноситься і адміністративне право) майже не використовуються. Іноді законодавець використовує близькі за змістом, але не тотожні, словосполучення – «аналітично-прогностична діяльність» [368, ст. 48], «аналітичні дослідження» [388, ст. 27], «аналітичне опрацювання інформації» [394, ст. 6], «науково-аналітична діяльність» [395, ст. 69], «прогнозно-аналітичне дослідження» [365, ст. 4] і ін.

Якщо О.А. Мандзюк лише стверджує, що «не існує законодавчого тлумачення такого поняття, як „аналітична діяльність”» [261], то ми констатуємо, що в законодавстві взагалі не використовується термін «аналітична діяльність». Подібна ситуація на практиці склалась і з терміном «аналітична робота». Втім, підпункт 80-30 пункту 4 Положення про Міністерство юстиції [341] сформульовано таким чином, що в загальному переліку робіт, що здійснює суб'єкт публічної влади у відповідності до покладених на нього завдань, можна виділити і такий вид як «аналітична робота».

В наукових джерелах зазвичай використовується термін «інформаційно-аналітична діяльність», а не термін «аналітична діяльність». Позитивним виключенням з цього правила є дисертаційне дослідження О.А. Мандзюк, яке присвячене «адміністративно-правовому регулюванню аналітичної діяльності в Україні» [256]. На аналізі окремих його положень хочемо зупинитись.

Вважається, що, по-перше, аналітична діяльність втрачає сенс свого існування без інформаційної діяльності, а тому є її структурною частиною, по-друге, інформаційна діяльність має прояви в реальному житті без прив'язки до аналітичної діяльності, тоді як аналітична діяльність завжди

проявляється через інформаційну діяльність. На цей факт звертає увагу О. Мандзюк, який стверджує: «Зазначимо, що питання аналітичної діяльності досліджувалися національними науковцями з використанням терміну «інформаційно-аналітична діяльність». Зважаючи на цей та інші факти, акцентуємо увагу на потребі вироблення категоріального апарату та подальшого його закріплення в нормативно-правовій базі національного законодавства України» [262, с. 123]. О. Мандзюк пропонує декілька висновків, що стосуються розкриття змісту поняття «аналітична діяльність».

По-перше, вчений стверджує, що «аналітична діяльність, пов'язана з аналізом або аналітикою» [262, с. 124]. Це твердження не можна розглядати в якості визначення (дефініції) правового явища, адже воно не розкриває всіх аспектів його прояву в реальній дійсності (наприклад, не уточняється суб'єкт такої діяльності, об'єкт її безпосереднього впливу та приблизні результати її завершення). Якщо аналіз є методом наукового пізнання світу, а аналітика це один із способів інтелектуального мислення з метою вирішення поставлених перед свідомою особою задач, то виникає доречне питання – аналітичною діяльністю слід визнавати будь-яку діяльність, яка супроводжується аналізом та аналітикою чи «ні»? У запропонованому О. Мандзюк твердженні відповідь на це запитання теж відсутня, бо бути «пов'язаним» із суспільним явищем та бути його «обов'язковим атрибутом» це різні аспекти прояву буття.

По-друге, вчений, взявши за основу вище сформульовану дефініцію аналітичної діяльності та її суть, стверджує: «Інформаційно-аналітична та аналітична діяльність є синонімами» [262, с. 124]. Дійсно, аналітики без інформації не існує, втім аналітична діяльність іноді може розглядатись не через призму роботи з інформацією, а через призму правильного використання наукової методології при дослідженні правових та інших явищ. Наприклад, О.І. Миколенко зазначає: «Аналіз – умовний розподіл складного правового явища на окремі частини, який дає змогу поділити предмет дослідження на складові частини» [283, с. 38]. В такому контексті поняття «аналітична діяльність» та «інформаційно-аналітична діяльність» не будуть

змістовно збігатись, адже аналітична діяльність буде полягати у застосуванні аналізу як методу наукового пізнання світу. Також аналітичну діяльність можна розглядати через призму особливостей інтелектуальної роботи особи. Так, М.В. Осядла зазначає: «Аналітична діяльність (аналітика) є напрямом інтелектуальної діяльності людей, яка спрямована на вирішення завдань, що виникають в різних сферах життя» [321, с. 219]. А автори навчального посібника «Основи інформаційно-аналітичної діяльності» визначають аналітичну роботу «як процес пізнання об'єктивної реальності, який здійснюється за законами діалектики, формальної логіки із застосуванням загальнонаукових методів дослідження [318, с. 117].

Можна констатувати, що в науковій літературі сформувалося два підходи до визначення змісту поняття «аналітична діяльність»:

1) як основана на науковій методології діяльність щодо «пошуку, збору, переробки та подання інформації у формі, придатній для її використання» [83, с. 16] (в цьому сенсі аналітична діяльність повністю співпадає із поняттям «інформаційно-аналітична діяльність»);

2) як інтелектуальна діяльність, що спрямована на вирішення проблемних (неординарних, непростих, ситуативних) завдань (в цьому сенсі не завжди будуть за змістом співпадати поняття «аналітична діяльність» та «інформаційно-аналітична діяльність»).

В спеціальній літературі можна зустріти випадки, коли зміст поняття «аналітична діяльність» розкривається через термін «робота» і навпаки, коли зміст поняття «аналітична робота» розкривається через термін «діяльність».

Наприклад, у одній із своїх публікацій О.А. Мандзюк стверджує: «... у зв'язку з тим, що зміст аналітичної діяльності полягає у роботі з інформацією, аналітична діяльність потрапляє у правове поле інформаційного законодавства» [260], тобто зміст аналітичної діяльності розкривається через термін «робота». О.А. Моргунов, характеризуючи сутність та особливості інформаційно-аналітичної роботи в органах внутрішніх справ, запропонував наступне визначення: «Аналітична робота є

діяльністю з дослідження інформації ...» [295, с. 66], тобто зміст аналітичної роботи розкривається через термін «діяльність».

Слід констатувати, що термін «аналітична робота» не отримав широко використання в спеціальній літературі і дуже рідко використовується у змісті наукових публікацій [295, с. 66; 41] та у навчально-методичній літературі [318, с. 117].

3. *Інформаційно-аналітична робота та діяльність.* На відміну від аналітичної діяльності термін «інформаційно-аналітична діяльність» часто використовується в положеннях законів України [385, ст. 15; 362, ст. 2; 383, ст. 3; 380, ст. 25] та підзаконних актах [371]. Інша ситуація склалась із терміном «інформаційно-аналітична робота», він використовується в поодиноких нормативно-правових джерелах. Наприклад, у ст. 16 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» [379] закріплено, що Національне бюро «здійснює інформаційно-аналітичну роботу з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного бюро» [379, ст. 16].

В науковій літературі сформувалося декілька підходів до визначення інформаційно-аналітичної діяльності, велику частину із яких можна знайти у навчальній літературі за авторством М.В. Варенкова, І.В. Захарової, Л.Я. Філіпової, І.С. Задорожного та Д.А. Тарасенко [83; 318].

Перший підхід полягає в тому, що інформаційно-аналітична діяльність розглядається як специфічний вид інтелектуальної діяльності людини. Наприклад, М.В. Варенков пропонує наступне визначення: «*Інформаційно-аналітична діяльність (ІАД) – це специфічний різновид інтелектуальної, розумової діяльності людини, в процесі якої внаслідок певного алгоритму послідовних дій з пошуку, накопичення, зберігання, обробки, аналізу первинної інформації утворюється нова, вторинна аналітична інформація у формі аналітичної довідки, звіту, огляду, прогнозу тощо*» [83, с. 14].

Другий підхід полягає в тому, що інформаційно-аналітична діяльність розглядається теж як вид людської діяльності, але який спрямований на задоволення інформаційних і аналітичних потреб суспільства. Таке визначення інформаційно-аналітичної діяльності (як одне із багатьох) пропонує Л.Є. Ященко: «Інформаційно-аналітична діяльність – це галузь людської діяльності, покликана забезпечити інформаційні потреби суспільства за допомогою аналітичних та інформаційних технологій, за рахунок переробки вихідної інформації й одержання якісно нового знання» [182, с. 8].

Третій підхід дозволяє розглядати інформаційно-аналітичну діяльність як один із видів інформаційної діяльності. Зокрема, автори навчального посібника «Основи інформаційно-аналітичної діяльності» стверджують: «ІАД – це особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності» [318, с. 117].

Четвертий підхід полягає в тому, що інформаційно-аналітична діяльність розглядається як сукупність специфічних дій у інформаційній сфері, об'єднаних єдністю мети. Так, М.В. Варенков зазначає: «Інформаційно-аналітична діяльність – це сукупність дій на основі концепцій, методів, засобів, нормативно-методичних матеріалів для збору, накопичення, обробки та аналізу даних з метою обґрунтування та прийняття рішень» [83, с. 16].

П'ятий підхід розглядає інформаційно-аналітичну діяльність як процес внутрішньо-організаційного характеру, який відбувається всередині організацій (органах публічного управління, установах, фірмах і ін.) для забезпечення ефективного і якісного їх функціонування. Наприклад, таким чином визначають інформаційно-аналітичну роботу І.В. Захарова та Л.Я. Філіпова. На їх думку: «Інформаційно-аналітична діяльність – процес у сфері

управління, що являє собою процес пошуку, збору, переробки та подання інформації у формі, придатній для її використання» [171, с. 36].

Отже, термін «інформаційно-аналітична діяльність» дістав не тільки широкого використання в спеціальній літературі (науковій і навчально-методичній), а й отримав декілька наукових підходів до розкриття його змісту. Інформаційно-аналітичну діяльність визначають: а) як специфічний вид інтелектуальної діяльності людини; б) як вид людської діяльності, який спрямований на задоволення інформаційних і аналітичних потреб суспільства; в) як один із видів інформаційної діяльності; г) як сукупність специфічних дій у інформаційній сфері, що об'єднані єдиною метою; г) як процес внутрішньо-організаційного характеру, який забезпечує ефективне і якісне функціонування організації.

Набагато менше представлено у науковій та навчально-методичній літературі визначень терміну «інформаційно-аналітична робота», втім і тут можна виділити декілька підходів.

Перший підхід полягає в тому, що інформаційно-аналітична робота розглядається як процес інтелектуального перетворення інформації. Зокрема, подібне визначення пропонує М.В. Варенков: «Інформаційно-аналітична робота – це процес, в результаті якого первинна інформація (сирі факти) перетворюються у вторинну, нову, аналітичну інформацію, довершену продукцію, передбачену для передачі замовнику» [83, с. 28].

Другий підхід розглядає інформаційно-аналітичну роботу як один із чинників, що впливають на процес прийняття управлінського рішення. Той же М.В. Варенков виділяє три чинники, що впливають на процес прийняття управлінського рішення: 1) аналіз наявної первинної інформації і формування висновків на її основі; 2) інтелектуальний потенціал суб'єкта аналізу; 3) практичний досвід суб'єкта аналізу. У зв'язку із цим М.В. Варенков стверджує: «Оскільки другий і третій показники на час прийняття рішення є фактично незмінними, сталими, головним чинником, що вирішально впливає на думку суб'єкта, залишається інформаційно-

аналітична робота зі збору, накопичення та обробки/аналізу первинної інформації, а також прийняті на підставі цього аналізу висновки» [83, с. 270]. Схоже визначення пропонують і автори навчального посібника «Основи інформаційно-аналітичної діяльності», які підкреслюють: «Інформаційно-аналітична робота є важливою складовою праці управлінського персоналу, передумовою прийняття ефективних управлінських рішень» [318, с. 123].

Отже, термін «інформаційно-аналітична робота» не набув широкого використання в спеціальній літературі (науковій і навчально-методичній), але має, принаймні, два наукових підходи до розкриття його змісту. Інформаційно-аналітичну роботу визначають: а) як процес інтелектуального перетворення інформації; б) як невід’ємний атрибут процесу прийняття управлінського рішення.

Як бачимо, представлені в спеціальній літературі наукові підходи до визначення змісту інформаційно-аналітичної діяльності та роботи, не дають чіткої відповіді на питання про їх співвідношення. З одного боку, складається враження, що мова йде про відокремлені один від одного правові явища, а з іншого – що мова йде про тотожні за змістом поняття.

В науковій літературі представлені публікації, в яких простежується намагання вчених співвіднести між собою зміст понять «інформаційно-аналітична діяльність», «інформаційна робота» та «аналітична робота». Наприклад, автори навчального посібника «Основи інформаційно-аналітичної діяльності» запропонували у змісті поняття «інформаційно-аналітична діяльність» виділити дві його змістовні складові (автори назвали їх «рівні») – інформаційну та аналітичну роботи [318, с. 116]. Такий підхід показує, що поняття «діяльність» можна деталізувати через характеристику окремих видів робіт, які, в свою чергу, і складають зміст «діяльності». Користуючись цією логікою можна по-іншому визначати зміст окремих видів державної діяльності. Наприклад, автори навчального посібника «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції» пропонують наступне визначення: «Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів

Національної поліції – це врегульований нормами адміністративного права (адміністративного законодавства) спеціальний різновид діяльності поліції, який полягає у виявленні протиправних діянь, зборі та оцінці матеріалів і доказів, кваліфікації адміністративних правопорушень, а також здійсненні провадження у справах про адміністративні правопорушення» [33, с. 14]. Відповідно, поняття «адміністративно-юрисдикційна діяльність» можна деталізувати заявивши, що така діяльність складається із: 1) роботи поліції по виявленню протиправних діянь; 2) роботі поліції по збору та оцінці матеріалів і доказів; 3) роботі поліції з кваліфікації адміністративних правопорушень; 4) роботі поліції щодо здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення. Вважаємо, що такий підхід має право на існування, але потребує більш ґрунтовної теоретичної аргументації.

Про дисертаційне дослідження Д.Я. Семир'янов вже згадувалось в підрозділі 1.1 дисертації, втім хочемо нагадати, що вчений, по-перше, розглядає інформаційно-аналітичну роботу як самостійний вид діяльності та, по-друге, характеризує її через використання терміну «діяльність» [422, с. 81-82]. Загальний же аналіз змісту дисертаційного дослідження Д.Я. Семир'янова підштовхує нас до висновку про те, що автор ототожнює за змістом поняття «інформаційно-аналітична діяльність» та «інформаційно-аналітична робота», а також вважає їх синонімами. Такий підхід теж має право на існування в юридичній науці, але як і в попередньому випадку, потребує додаткового теоретичного обґрунтування.

Якщо звернутися до наукових джерел, в яких здійснено порівняння понять «діяльність» та «робота», то хочемо проаналізувати праці двох авторів:

- О.П. Колонтаєвського, який зробив такий аналіз у економічній сфері суспільних відносин [206];

- Н. Гетьманцевої, яка розкриваючи сутність «праці» як правової категорії частково торкнулася і питань співвідношення понять «діяльність» та «робота» [105].

О.П. Колонтаєвський підкреслюючи, що «різні автори по різному розуміють поняття “праця”, “робота” та “діяльність”, а деякі ототожнюють ці поняття» [206, с. 50-51], констатує наступне:

- «робота – поняття фізичне» [206, с. 51], тобто «робити» може не тільки людина чи установа, а й агрегат, прилад і ін., тоді як «діяльність» – поняття соціальне, адже здійснювати діяльність можуть виключно учасники соціальних відносин;

- «поняття “робота” включає як змістовну сторону виконання тієї або іншої діяльності, так і організаційну» [206, с. 51-52], тобто поняття «діяльність» можна розкривати через термін «робота», у тих випадках коли виникає необхідність розкриття специфіки змісту діяльності (її окремих складових – виховна, профілактична, юрисдикційна робота як складові адміністративної діяльності поліції) або ролі (значення) кожного із суб'єктів діяльності (наприклад, робота осіб, що збирають інформацію, та робота осіб, що аналізують отриману інформацію);

- «поняття діяльності є найбільш загальним і саме його доцільно використовувати» [206, с. 52] у сфері менеджменту. Цей висновок не було О.П. Колонтаєвським належним чином доведено у публікації, а тому не вважаємо його переконливим в межах нашого дослідження.

Н. Гетьманцева зосереджує увагу на понятті «діяльність» та пропонує наступне визначення: «Діяльність – це спосіб існування і розвитку суспільства і людини, всебічний процес перетворення нею навколишньої природи і соціальної реальності (включаючи його самого) відповідно до її потреб, мети і завдань» [105, с. 62].

Отже, «діяльність»: а) пов'язується виключно із людиною (робота, як вже відмічалось, може бути атрибутом існування об'єктів матеріального світу – «робота агрегату», «робота карбюратора» і ін.); б) характеризується перетворенням навколишнього світу або впливом на навколишній світ (робота орієнтована не тільки на зовнішній, а й внутрішній світ людини – «робота над собою»); в) обумовлена конкретними цілями та завданнями

(робота, особливо коли мова йде про атрибути існування об'єктів матеріального світу, не завжди має цілеспрямований характер).

Відповідно можна зробити висновок, що будь-яка «діяльність» є «роботою», але не всяка «робота» є «діяльністю», адже «робота»:

1) характеризує процес функціонування як суб'єктів соціальних відносин, так і предметів матеріального світу. Зокрема, функціонування комп'ютера характеризується через термін «робота», тоді як функціонування публічного службовця можна охарактеризувати через використання двох термінів «робота» і «діяльність»;

2) характеризує процеси функціонування суб'єктів соціальних відносин як зовні, так і в середині. Наприклад, ст. 8 і ст. 59 Закону України «Про освіту» передбачають такий вид освіти як «самоосвіта» та визначають її як «освіту, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською, волонтерською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям» [384, ст. 8, 59]. Іншими словами, «самоосвіта» це «робота» над собою учасника освітнього процесу, яку він здійснює постійно у повсякденному житті. Тому взаємодію органів публічного управління можна характеризувати через використання двох слів «діяльність» і «робота», а процес самопізнання і самовдосконалення – тільки через використання слова «робота»;

3) підтверджує факт існування об'єкту матеріального світу (його присутності тут і зараз) та його дієвість. Тому комп'ютер «робить», а державний реєстратор, який сидить за цим комп'ютером, «здійснює діяльність» або «робить».

Отже, повертаючись до теми нашого дисертаційного дослідження хочемо наголосити, що, по-перше, Міністерство юстиції України, як і всі працівники міністерства, є суб'єктами соціальних відносин, по-друге, Міністерство юстиції України як суб'єкт публічної влади здійснює свої повноваження зовні по відношенню до інших суб'єктів права, а також в

середині міністерства складаються організаційно-управлінські відносини. Це дає підстави для висновку, що при характеристиці особливостей функціонування міністерства та його працівників, можна використовувати як тотожні поняття «інформаційно-аналітична робота» і «інформаційно-аналітична діяльність».

Окрім вирішення суперечностей щодо термінології, яка використовується в дисертації, хочемо звернути увагу і на інші методологічні особливості нашого дослідження. Подібний аналіз методологічного інструментарію, наприклад, проводив О.М. Сибіга в своїй докторській дисертації [426]. Вчений виділив наступні методологічні особливості своєї праці: «1) застосовування термінології, за допомогою якої визначається та фіксується зміст юридичних понять, що використовуються в науково-дослідній роботі; 2) використання комплексного підходу з урахуванням специфіки об'єкта дослідження; 3) використання системного підходу з урахуванням специфіки об'єкта дослідження» [426, с. 104].

Отже перша методологічна особливість, яку виділяє О.М. Сибіга, вже була розкрита в попередніх положеннях цього підрозділу, а саме, було аргументовано доречність використання в межах дисертації як тотожних термінів «інформаційно-аналітична робота» і «інформаційно-аналітична діяльність».

Слід зазначити, що методологія досліджень адміністративно-правових явищ і процесів на індивідуальному рівні залишається недосконалою з двох причин: 1) дослідники не вміють загальні теоретичні знання про методологію пізнання світу використовувати на практиці (тому такі знання залишаються у свідомості дослідника у вигляді декларацій, які, на його думку, не обов'язково дотримуватись у власній науково-дослідній діяльності); 2) дослідники не вміють оперувати методами наукового пізнання в залежності від цілей і предмету дослідження (тому деякі дослідження однобоко висвітлюють правове явище, не розкриваючи при цьому всіх його властивостей і проявів в реальному житті).

Друга методологічна особливість, на думку О.М. Сибіги, полягає в тому, що при дослідженні адміністративно-правових явищ слід використовувати здобутки інших наук, які охоплюють своїм предметом дослідження ці ж явища. В нашому випадку мова йде про дослідження інформаційної, аналітичної та інформаційно-аналітичної роботи (діяльності), які є також предметом досліджень багатьох інших наук. В попередніх положеннях роботи цей факт в достатній мірі вже висвітлювався, а тому звернемо увагу на один важливий факт – не завжди те, що стало важливим здобутком в економічних чи управлінських науках, обов’язково слід класти в основу адміністративно-правових досліджень. Тому до багатьох висновків щодо розуміння змісту інформаційної, аналітичної та інформаційно-аналітичної роботи (діяльності), які були зроблені в межах інших наук, слід ставитись, по-перше, критично, по-друге, через призму теорії та практики адміністративного права. У зв’язку із цим, повністю погоджуємось із висновком, який зробив О.М. Сибіга: «Підкреслюємо, що комплексний підхід є доречним лише у тих випадках, коли знання теорії конституційного права та теорії інформаційного права, перш ніж бути використаними в рамках досліджень адміністративно-правових явищ, обробляються (проходять через «сито») теоретичних знань адміністративного права і процесу» [426, с. 89].

Третя методологічна особливість полягає у «використанні системного підходу з урахуванням специфіки об’єкта дослідження» [426, с. 104]. Така системність в межах нашого дослідження повинна проявлятися в наступному:

а) чітке розмежування змісту та співвідношення понять «інформаційна», «аналітична» та «інформаційно-аналітична» робота (діяльність). Відповідно цим питанням присвячено достатньо уваги, особливо в розділах 2 і 3 дисертації, адже авторське уточнення змісту поняття «інформаційно-аналітична робота (діяльність)» дозволить окреслити коло досліджуваних питань (уточнити предмет дослідження);

б) аналіз норм як матеріального, так і процедурного адміністративного права. В теорії адміністративного права виділяють три групи норм адміністративного права – матеріальні, процедурні і процесуальні [285], але, у зв'язку зі специфікою функціонування Міністерства юстиції України можна говорити про те, що даний орган виконавчої влади є учасником тільки матеріальних та процедурних адміністративних правовідносин. Відповідно, детально будуть розглянуті питання компетенції Міністерства юстиції України щодо інформаційно-аналітичної діяльності (матеріальна частина) та особливості її реалізації (процедурна частина);

в) розкриття специфіки діяльності Міністерства юстиції України як зовні (реалізація публічно-владних повноважень), так і в середині (особливості функціонування внутрішньо-організаційної управлінської структури). Особливість інформаційно-аналітичної діяльності в тому, що вона присутня в більшій чи меншій мірі в будь-якому повноваженні, яке реалізується органом виконавчої влади як зовні, так і в середині.

Завершити дослідження методологічних особливостей співвідношення понять «інформаційно-аналітична робота» та «інформаційно-аналітична діяльність» можна наступниками висновками.

1. На підставі аналізу положень чинного законодавства було встановлено, що:

а) термін *«інформаційна діяльність»* є сталим для національного законодавства, адже ще у 1992 році в Законі України «Про інформацію» було не тільки використано сам термін «інформаційна діяльність», а й визначені основні види такої діяльності. Термін же *«інформаційна робота»* не є поширеним в національному законодавстві, наприклад, його було використано в підзаконному акті уряду, який закріплює компетенцію Міністерства юстиції України;

б) терміни *«аналітична діяльність»* та *«аналітична робота»* в національному законодавстві (до якого відноситься і адміністративне законодавство) не використовуються, натомість, законодавець вживає

близькі за змістом, але не тотожні, словосполучення – «аналітично-прогностична діяльність», «аналітичні дослідження», «аналітичне опрацювання інформації», «науково-аналітична діяльність», «прогнозно-аналітичне дослідження» і ін.;

в) термін *«інформаційна-аналітична діяльність»* часто використовується в положеннях нормативно-правових актів, чого не можна сказати про термін *«інформаційно-аналітична робота»*, який використовується в поодиноких нормативно-правових джерелах (наприклад, в підзаконному акті уряду, який закріплює компетенцію Міністерства юстиції України).

2. На підставі аналізу наукової літератури було зроблено висновок, що представлені в спеціальній літературі наукові підходи до визначення змісту інформаційно-аналітичної *діяльності* та *роботи*, не дають чіткої відповіді на питання про їх співвідношення. З одного боку, складається враження, що мова йде про відокремлені один від одного правові явища, а з іншого – що мова йде про тотожні за змістом поняття. Встановлено, що:

а) поняття *«інформаційна діяльність»* розкривається шляхом використання різних термінів – «дії», «засоби», «заходи», «функція» і ін.), але при цьому не використовується термін «робота», термін же «інформаційна робота» не є розповсюдженим в наукових джерелах для пояснення процесів і явищ, що відбуваються у суспільстві;

б) поняття *«аналітична діяльність»* характеризується як *діяльність* (термін «робота» не використовується при цьому), яка, в одних випадках, ґрунтується на науковій методології, а в інших, за сутністю є інтелектуальною, тоді як термін *«аналітична робота»* не отримав широко використання в спеціальній літературі і дуже рідко використовується у змісті наукових публікацій та у навчально-методичній літературі;

в) термін *«інформаційно-аналітична діяльність»* дістав не тільки широкого використання в спеціальній літературі (науковій і навчально-методичній), а й отримав декілька наукових підходів до розкриття його

змісту, тоді як термін *«інформаційно-аналітична робота»* не набув широкого використання в спеціальній літературі, але іноді його зміст розкривається через словосполучення *«процес інтелектуального перетворення інформації»* і *«атрибут процесу прийняття управлінського рішення»*.

3. На підставі аналізу спеціальної літератури доведено, що поняття *«діяльність»*: а) пов'язується виключно із людиною (робота, як вже відмічалось, може бути атрибутом існування об'єктів матеріального світу – *«робота агрегату»*, *«робота карбюратора»* і ін.); б) характеризується перетворенням навколишнього світу або впливом на навколишній світ (робота орієнтована не тільки на зовнішній, а й внутрішній світ людини – *«робота над собою»*); в) обумовлена конкретними цілями та завданнями (робота, особливо коли мова йде про атрибути існування об'єктів матеріального світу, не завжди має цілеспрямований характер).

Висновки до розділу 1

На підставі висвітлення методологічних засад дослідження інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України були зроблені наступні висновки.

1. Наголошено, що інформаційно-аналітична робота та інформаційно-аналітична діяльність, по-перше, лише час від часу потрапляють у сферу інтересів адміністративістів, по-друге, залишаються маловивченими та маловисвітленими об'єктами досліджень в адміністративному праві. Втім, аналіз наукових джерел дозволяє в історії розвитку адміністративно-правової наукової думки про інформаційно-аналітичну роботу (діяльність) виділити три періоди: 1) з 1991 по 1999 роки; 2) з 2000 по 2013 роки; 3) з 2014 року дотепер.

2. Перший період (з 1991 по 1999 роки) характеризується тим, що інформаційно-аналітична робота (діяльність) дуже рідко була предметом

дискусій як в комплексних наукових працях, так і в наукових статтях України. Обумовлено це було тенденціями формування в Україні інформаційного суспільства, інформаційної держави та інформаційного законодавства. Поряд з процесом переходу від тоталітарного до демократичного режиму управління та розбудови правової держави в Україні почалися процеси інформатизації суспільства. Все це вимагало переосмислення не тільки засад державного управління, а й засад взаємодії держави і суспільства в нових умовах. Тому, таке соціально-правове явище як «інформаційно-аналітична робота (діяльність)» цілеспрямовано не досліджувалися в межах адміністративного права.

3. Другий період (з 2000 по 2013 роки) характеризується тим, що в межах національного права почало швидко розвиватись інформаційне право, яке мало комплексний характер та охоплювалося предметом досліджень спеціальності «12.00.07». Підґрунтям же для формування в Україні інформаційного права став активний розвиток (починаючи з 1991 року) інформаційного законодавства, яке використовувало терміни і поняття із сфери інформатики та інших соціальних наук, пов'язаних із використанням інформації, наприклад, «засоби інформатизації», «інформаційна технологія», «інформаційний ресурс» і ін. Розвиток інформаційних технологій в Україні вплинув і на окремі положення теорії управління, яка завжди розглядала інформацію як один із важливих засобів забезпечення ефективності управління в органах державної влади та місцевого самоврядування. Адміністративне ж право, яке традиційно розглядається як галузь права, яка забезпечує не тільки взаємодію органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування із юридичними та фізичними особами, а й функціонування органів виконавчої влади, почало розглядати інформацію не тільки як об'єкт правового регулювання (що притаманно інформаційному праву), не тільки як засіб прийняття ефективних управлінських рішень (що притаманно теорії управління), а й як сферу реалізації публічно-владних функцій. Відповідно, період з 2000 по 2013 роки ознаменувався:

- формуванням самостійних підходів в теорії управління та теорії інформаційного права до змісту явищ інформаційного характеру, принаймні, до поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення»;

- намаганнями теорії адміністративного права пояснити особливості функціонування органів виконавчої влади через категоріальний апарат, який був розроблений інформатикою, теорією управління та інформаційним правом;

- відсутністю в теорії адміністративного права намагань наповнити поняття «інформаційно-аналітична робота (діяльність)» адміністративно-правовим змістом (відповідно, термін широко використовувався в науково-дослідних працях, але його зміст належним чином не розкривався).

4. Третій період (з 2014 року дотепер) характеризується тим, що з'явилися перші комплексні праці, в яких інформаційно-аналітична робота (діяльність) охоплювалась предметом відповідного дослідження (А.В. Царук, Н.В. Сугоняко і ін.) або розкривалися у змісті наукової праці (С.В. Сенік, О.А. Мандзюк і ін.). Втім, в сфері адміністративно-правових досліджень суттєвих змін, в порівнянні із попередніми періодами, не відбулося. Інформаційно-аналітична робота (діяльність) не розглядалась як окремий та важливий напрям діяльності органів виконавчої влади в науково-дослідних працях, присвячених особливостям функціонування органів виконавчої влади та безпосередньо органів юстиції в Україні.

5. Наголошено про необхідність висвітлення в дисертації методологічних особливостей співвідношення понять «робота» та «діяльність», адже у назві теми дисертаційного дослідження використовується термін «інформаційно-аналітична робота», а в змісті наукової праці часто використовується термін «інформаційно-аналітична діяльність». У зв'язку із цим, встановлено, що в теорії адміністративного права інформаційно-аналітична *робота* і *діяльність* рідко є предметом комплексних адміністративно-правових досліджень. В окремих наукових публікаціях пропонуються авторські концепції щодо визначення та

співвідношення зазначених понять, але цілісного підходу до них (наприклад, на рівні доктрини адміністративного права) не існує в юридичній науці. Більш того, пропонуючи аналіз загальносоціальних та міжгалузевих підходів до визначення інформаційно-аналітичної роботи чи діяльності, вчені не враховують специфіку публічно-правового регулювання діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, а також оминають проблему спеціалізації категорій і понять, що залучаються до адміністративно-правових досліджень. Відтак, рівень дослідженості цих соціальних явищ в механізмі адміністративно-правового регулювання залишається низьким. Теоретична проблема полягає у тому, що відсутній єдиний підхід у юридичній науці до визначення змісту понять «робота» і «діяльність», а також стосовно співвідношення їх змісту. Більш того, в науковій літературі зустрічаються випадки:

- коли зміст поняття *«аналітична діяльність»* розкривається через термін *«робота»* і навпаки, коли зміст поняття *«аналітична робота»* розкривається через термін *«діяльність»* (О.А. Мандзюк, О.А. Моргунов і ін.);

- коли поняття *«інформаційно-аналітична діяльність»* змістовно поділяється на два рівні робіт – інформаційну і аналітичну роботу (І.С. Задорожний, І.В. Захарова, Д.А. Тарасенко, Л.Я. Філіпова і ін.);

- коли *інформаційно-аналітичну роботу* визначають та характеризують як окремий вид *діяльності* (Д.Я. Семир'янов і ін.).

6. До методологічних особливостей дослідження інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України були віднесені наступні:

- а) застосовування в науково-дослідній роботі термінології, за допомогою якої визначається та фіксується зміст та співвідношення юридичних понять *«інформаційно-аналітична робота»* та *«інформаційно-аналітична діяльність»* шляхом уточнення змістовного наповнення і співвідношення понять:

- інформаційна «робота» та «діяльність»;

- аналітична «робота» та «діяльність»;
- інформаційно-аналітична «робота» та «діяльність»;
- «робота» та «діяльність».

б) використання комплексного підходу з урахуванням специфіки об'єкта дослідження, а саме, адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України;

в) використання системного підходу з урахуванням специфіки цього ж об'єкта дослідження.

7. Зроблено висновок, що будь-яка «діяльність» є «*роботою*», але не всяка «*робота*» є «*діяльністю*», адже:

а) «*робота*» характеризує процес функціонування як суб'єктів соціальних відносин, так і предметів матеріального світу. Зокрема, функціонування комп'ютера характеризується через термін «*робота*», тоді як функціонування публічного службовця можна охарактеризувати через використання двох термінів «*робота*» і «*діяльність*»);

б) «*робота*» характеризує процеси функціонування суб'єктів соціальних відносин як зовні, так і в середині, тоді як «*діяльність*» характеризує тільки зовнішні прояви таких суб'єктів;

в) «*робота*» часто підтверджує факт існування об'єкту матеріального світу та його дієвість, «*діяльність*» взагалі не характеризує особливості об'єкту матеріального світу (тому комп'ютер «*робить*», а державний реєстратор, який сидить за цим комп'ютером, «*здійснює діяльність*» або «*робить*»).

8. Враховуючи специфіку функціонування Міністерства юстиції України, а також критерії щодо розмежування понять «*робота*» і «*діяльність*», зроблено висновок, що при характеристиці особливостей функціонування міністерства та його працівників можна використовувати як тотожні поняття «інформаційно-аналітична робота» і «інформаційно-аналітична діяльність».

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕХАНІЗМІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

2.1 Наукові підходи до визначення інформаційної діяльності як соціально-правового явища

У сучасних умовах інформація постає як один із провідних чинників розвитку України, зумовлюючи формування нової інформаційної архітектури суспільства. Інтенсифікація обігу інформації та діяльності з її поширенням набули статусу потужного каталізатора трансформації соціально-політичних процесів. Ця динаміка спричинила глибинні зміни не лише в соціополітичній, а й в економічній та культурній сферах держави. Все це обумовлює потребу у науковому осмисленні інформаційної діяльності.

«Переважає більшість дослідників, розкриваючи зміст поняття «інформаційна діяльність», звертає увагу на його складності і неоднорідності та відсутності одностайного його сприйняття» [458, с. 56].

О.І. Яременко вважає, «що інформаційну діяльність доцільно розглядати під двома кутами зору: загально-соціальним і вузько-юридичним» [551, с. 9].

У загально-соціальному вимірі інформаційну діяльність слід розглядати як ключовий елемент функціонування суспільства. Згідно з цим підходом, суспільство постає як складна, інтелектуалізована та високоорганізована система, що характеризується інтенсивними інформаційними взаємодіями між її суб'єктами. Ці взаємодії виступають необхідною умовою забезпечення ефективності та стабільності суспільних процесів, слугуючи фундаментом для розвитку та самоорганізації соціуму. «При цьому, обіг інформації в соціальних підсистемах досить часто є стихійним, а значна група інформаційних процесів є елементом

повсякденного життя людини» [551, с. 9]. «У зв'язку з цим, певні дії суб'єктів із соціальною інформацією можна кваліфікувати як інформаційну діяльність лише умовно» [552, с. 70].

Концепція інформаційної діяльності, що розглядає її у загально-соціальному вимірі, незважаючи на свою фундаментальність, має низку потенційних недоліків, які обмежують її аналітичну та практичну цінність, а саме: а) надмірна абстрактність поняття «інформаційна діяльність» ускладнює його використання для емпіричних досліджень або практичного застосування. Наприклад, не надаються конкретні критерії для вимірювання «ефективності» чи «стабільності» суспільних процесів під час інформаційної взаємодії, а також не визначаються тип чи інтенсивність цих взаємодій; б) ігнорування деструктивних аспектів інформації. Даний підхід фокусується лише на позитивній ролі інформаційної взаємодії як «необхідної умови ефективного функціонування» та «фундаменту для розвитку». Проте вона не враховує негативні явища, такі як дезінформація [119], маніпуляція інформацією [533], інформаційна асиметрія [91], інформаційна перевантаженість [79] або кіберзлочинність [155], які також є формами інформаційної взаємодії, але можуть підривати стабільність та розвиток суспільства; в) недостатня увага до ролі суб'єктів інформаційної діяльності. І хоча згадується «інформаційна взаємодія між суб'єктами», дана концепція не акцентує увагу на тому, хто є цими суб'єктами, які їхні права та обов'язки, і хто несе відповідальність за забезпечення ефективності інформаційних процесів. Це робить дану концепцію менш корисною для розробки правових механізмів регулювання інформаційної діяльності; г) обмеженість для практичного застосування. Незважаючи на те, що дана концепція є важливою для загального розуміння ролі інформації в суспільстві, її високий рівень узагальнення робить її малопридатною для вирішення конкретних практичних завдань, таких як розробка інформаційних політик, стратегій кібербезпеки або вдосконалення інформаційних систем тощо.

Попри те, що загальносоціальне розуміння інформаційної діяльності є фундаментальним для формування цілісного світогляду, для поглибленого аналізу та практичного впровадження воно потребує доповнення більш конкретними та практичними підходами, що враховують як позитивні, так і негативні аспекти інформаційної взаємодії.

У вузькому юридичному аспекті інформаційна діяльність трактується як інтегрована системна – це сукупність інтелектуальних, творчих, організаційних та технологічних дій і заходів, що здійснюються суб'єктами права. Метою цієї діяльності є забезпечення стабільного функціонування, ефективного захисту та динамічного розвитку « інформаційної сфери, що здійснюються на основі законодавства в рамках суспільного або корпоративного поділу праці» [552, с. 70]. Реалізація зазначеної діяльності передбачає чіткий розподіл компетенцій, повноважень та відповідальності між учасниками правовідносин, а також використання інституційних механізмів, процедур та технічних засобів для обігу, обробки та захисту інформації.

Вузько-юридичне розуміння інформаційної діяльності звужує її поняття до процедур. І в такому контексті, дана діяльність погано адаптується до технологічних змін, породжує бюрократизацію інформаційних процесів, зміщує баланс у бік захисту за рахунок відкритості й нехтує правами людини, етикою та неформальними інформаційними потоками. Також такий підхід звужує коло суб'єктів інформаційної діяльності і мало узгоджується з міжнародними стандартами, стримує застосування інновацій в зазначеній сфері.

Для усунення даних протиріч існують і інші підходи до розуміння інформаційної діяльності.

Так, узагальнення інтерпретацій ключових концептуальних підходів до інформаційної діяльності, що базуються на доктринальних положеннях сучасної адміністративно-правової науки, дозволяє репрезентувати **чотири**

основні методологічні парадигми, кожна з яких характеризується специфічними теоретичними засадами та практичними проявами.

Перший підхід – це публічно-орієнтована концепція.

Відповідно до цього концептуального підходу, інформаційна діяльність концептуалізується як процес забезпечення доступу громадськості до публічної інформації, що кореспондує з принципами демократичного врядування та транспарентності державного управління.

Дана концепція враховує « основні властивості інформації: а) нематеріальність; б) інваріантність відносно носіїв – та сама інформація може бути записана різними знаковими системами, що можуть використовувати різні фізичні носії для запису; в) розмноження – інформація, на відміну від речовини та енергії має здатність до поширення; г) здатність бути реалізованою – має тенденції матеріалізації, тобто може бути використаною, стати товаром та послугою на ринку» [330, с. 249-252].

Н.В. Сугоняко наголошує, що «З практичної точки зору інформаційна діяльність ... об'єктивується у формі одержання, використання, поширення та зберігання інформації» [458, с. 59] і «Зібрані відомості повинні перевірятися та оцінюватися за критеріями вірогідності, цінності, об'єктивності, повноти, актуальності» [412, с.13].

Критичний аналіз цієї концепції виявляє низку концептуальних обмежень: по-перше, функціональне скорочення інформаційної діяльності до забезпечення доступу, що ігнорує інші системоутворюючі функції органів публічної влади (збір, систематизацію, обробку і зберігання інформації); по-друге, ігнорування внутрішніх управлінських процесів, у межах яких інформаційна діяльність забезпечує адміністративні процедури й має розглядатися як цілеспрямована система взаємопов'язаних процесів; по-третє, припущення пасивної, переважно реактивної ролі органів публічної влади, які обмежуються наданням доступу до інформації без активного управління інформаційними ресурсами, що не відповідає реаліям сучасного цифрового суспільства; по-четверте, недостатнє врахування технологічних

аспектів та питань інформаційної безпеки, після фокусу на доступності зумовлює недооцінку питання захисту конфіденційної інформації.

Другий підхід – це адміністративно-управлінська концепція.

Другий концептуальний підхід інтерпретує інформаційну діяльність як складову адміністративно-управлінської діяльності органів публічної влади, що базується на систематизації та раціональному використанні інформаційних ресурсів для забезпечення ефективності державного управління.

О.О. Хмельницький вважає інформаційну діяльність « як сукупність операцій з сприйняття, переробки та видачі інформації в межах системи комунікації» [509, с. 97].

Такий погляд на інформаційну діяльність обумовлює низьку адаптивність до соціально-економічних змін, надмірну централізацію інформаційних ресурсів, зниження якості інформаційного забезпечення публічних послуг, гальмування інноваційних процесів та поглиблення інформаційної асиметрії між владою і громадянами.

І це пов'язано із тим, що при такому методологічному підході інформація концептуалізується виключно як управлінський інструмент, а не враховує суспільне благо, що обмежує громадську участь в інформаційних процесах та послаблює механізми громадського контролю. Інформаційні системи набувають замкненого характеру, орієнтуючись на потреби органів влади, що створює ризики маніпулювання інформацією та її використання винятково в інтересах владних структур. Використання інформації ґрунтується на нормах законодавства. Наприклад, внутрішня інструкція Міністерства юстиції України з роботи зі службовою інформацією розроблена на підставі «Типової інструкції Про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію» [485]» та внутрішніх нормативних актів. Вона детально регламентує весь життєвий цикл документів із грифом «ДСК» (Для службового користування): від правил їх

маркування та обліку в номенклатурі справ до заходів безпечного зберігання, обмеженого використання та фізичного знищення, що гарантує неможливість відтворення інформації.

Третій підхід – це сервісно-орієнтована концепція інформаційної діяльності і її сутність зводиться до задоволення інформаційних потреб громадян [507, с. 140]. В.Ю. Жарких, О.С. Білоусов, І.Б. Кривдіна висловлюють думку щодо інформаційної діяльності є « ... сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб суб'єктів інформаційних правовідносин [153, с. 37]. В той час, А.І. Марущак уточнює поняття інформаційної діяльності «як сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави» [266, с. 532; 428, с. 24].

Н.В. Сугоняко акцентує увагу, що така діяльність «має такі певні особливості: а) предметом такої діяльності є інформація; б) така діяльність здійснюється в рамках встановлених правил поведінки, щодо вироблення, використання та зберігання інформації; в) результатом такої діяльності є задоволення інформаційних потреб членів суспільства» [458, с. 59].

Дійсно, останнім часом більшість науковців вважають, що «Об'єктом ... є сама інформація – знання, факти, дані, новини, статистика, дослідження тощо, що може мати різні форми (текстова, цифрова, звукова, візуальна тощо) та різний ступінь доступності (відкрита, конфіденційна, захищена)» [318, с. 164].

І.В. Захарова, Л.Я. Філіпова, І.С. Задорожний, Д.А. Тарасенко наголошують, що «Суб'єкт інформаційної діяльності – це особа, організація або група осіб, які беруть активну участь у процесах створення, збирання, обробки, зберігання, поширення та використання інформації. Суб'єкти інформаційної діяльності можуть мати різні ролі та цілі в інформаційному просторі, і їхні функції залежать від виду інформаційної діяльності, якою вони займаються» [318, с. 164].

Деякі науковці, досліджуючи види інформаційної діяльності виділяють три основні групи, «де: а) інформаційна діяльність направлена на вироблення інформації (створення); б) інформаційна діяльність направлена на задоволення інтересів суб'єктів інформаційної діяльності за допомогою дій з інформацією (збирання, одержання, зберігання, використання, поширення); в) інформаційна діяльність пов'язана з забезпеченням прав та інтересів суб'єктів інформаційної діяльності (охорона та захист інформації)» [458, с. 57].

Четвертий підхід – це інтегративна концепція і вона являє собою комплексну методологічну парадигму, що інтегрує ключові аспекти попередніх концепцій, прагнучи досягти синергетичного ефекту від поєднання принципів публічності та адміністративної ефективності.

Попри теоретичну привабливість і концептуальну обґрунтованість, інтегративний підхід стикається з низкою практичних викликів: а) значною ресурсомісткістю та складністю міжвідомчої координації, що ускладнює його ефективне впровадження; б) внутрішніми суперечностями між вимогами публічності та адміністративної ефективності, зумовленими поєднанням різнорідних засад і такими, що розмивають стратегічні пріоритети та створюють методологічну неузгодженість; в) потребою розбудови й підтримання складних організаційних структур, які підвищують інституційну напругу та можуть спричиняти дисфункціональні наслідки тощо.

Доктринальне розуміння сутності інформаційної діяльності Міністерством юстиції України (далі – Мін'юст) в сучасних умовах передбачає комплексний підхід до формування та реалізації державної політики у сфері цифровізації суспільства, що характеризується: розширенням спектру інформаційно-правових послуг; адаптацією інформаційних процесів до динамічного зростання обсягів інформації; впровадженням інноваційних механізмів управління інформаційними ресурсами; забезпеченням ефективної комунікації між державними інституціями та громадянами.

Інформаційна *діяльність як соціальне явище* вирізняється низкою унікальних рис, що відрізняють її від інших видів людської діяльності та роблять її фундаментальною складовою сучасного суспільства. Вона пронизує всі сфери життя, впливає на соціальні процеси й тісно пов'язана з розвитком цивілізації, визначаючи форми комунікації, механізми прийняття рішень і процеси формування колективної свідомості.

Ключові особливості інформаційної діяльності в контексті соціальної дійсності:

1. *Динамічність і оперативність* – це важлива ознака інформаційної діяльності і акцентує увагу на тому, що вона сприяє швидкому генеруванню, передачі й оновленню інформації внаслідок чого пришвидшуються соціальні процеси.

А. А. Шаповалов зазначає, що «Динаміка ... обумовлена ... глобальним характером та швидкими змінами, які відбуваються, зокрема, завдяки інтеграції нових технологій, що впливають на комунікацію та сприйняття інформації. Цей простір вирізняється мультиплатформністю й можливістю миттєвого розповсюдження інформації на великі аудиторії, що суттєво посилює його вплив на громадську думку» [530, с. 201].

Прикладом цієї ознаки є швидка: а) розробка та інформування про зміни у законодавстві (наприклад, щодо реєстрації місця проживання, спадкування, процедур нотаріату, виконання судових рішень в умовах воєнного стану тощо; б) створення спеціальних інформаційних ресурсів (наприклад, щодо Інформації про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування [183]; спортивних рекордів з визнаних в Україні видів спорту [405] тощо). Це демонструє надзвичайну динамічність інформаційної діяльності Мін'юсту, яка миттєво адаптується до нових реалій із урахуванням вимог Наказу від 28.03.2016 року № 897/5 «Про затвердження Переліку інформації, що підлягає оприлюдненню у формі відкритих даних, розпорядником якої є Міністерство юстиції України» [370] та Закону України «Про доступ до публічної інформації» [367], забезпечуючи

суспільство актуальною та життєво важливою інформацією.

А. Богоніс висловлює думку, що «здатність швидко і точно розповсюджувати інформацію має вирішальне значення для підтримки громадського порядку та національної безпеки, особливо в ситуаціях, коли дезінформація може призвести до паніки чи заворушень» [69, с. 35-36].

2. Комунікативна природа інформаційної діяльності, яка заснована на обміні, інтерпретації й зворотному зв'язку між суб'єктами – це друга особлива властивість цієї діяльності.

О.І. Яременко звертає увагу, що «обмін інформацією є однією із ключових форм існування соціуму» [551, с. 8].

Комунікативна ознака інформаційної діяльності чудово проявляється через такі заходи як: а) проведення публічних консультацій та обговорень законопроектів; б) надання безоплатної правової допомоги та консультацій; в) взаємодія з іншими органами влади через інформаційні системи; г) комунікація з громадянами шляхом оприлюднення пресрелізів, роз'яснень, інтерв'ю, ведення офіційні сторінки Мін'юсту в Telegram/Facebook/YouTube, ведення Гарячі лінії та електронних контакт-форми для звернень громадян,

Наприклад, Мін'юст публікує проекти нормативно-правових актів на своєму сайті для громадського обговорення, проводить круглі столи, конференції та зустрічі з представниками бізнесу, громадських організацій, експертів. Це створює платформу для двосторонньої комунікації та інформаційного обміну, що є основою для формування консенсусу, врахування інтересів різних груп суспільства та підвищення легітимності законодавчих рішень. Дослідженню особливостей взаємодії органів публічного управління з громадськістю було присвячено багато розробок [95; 137; 198; 207; 203; 89; 87] та інші.

О. І. Білик звертає увагу, що «Революція ІКТ впливає на трансформацію відносин громадян з урядом через покращення надання послуг, з одного боку, та спілкування, з іншого» [60, с. 20]. «Залежно від

політичної орієнтації, поведінки, ступеня активності суб'єктів можуть існувати різні форми взаємодії» [95, с. 485].

Завдяки цьому відбувається координація зусиль та взаємодія між державою та громадянським суспільством у процесі правотворення. Другим прикладом реалізації комунікативної властивості інформаційної діяльності є надання юридичних консультацій та роз'яснень громадянам в контексті безоплатної правової допомоги, що координується Мін'юстом. Такий прямий інформаційний обмін дозволяє громадянам отримати необхідні знання для вирішення своїх правових питань, а державі – краще розуміти потреби суспільства. Доцільно навести думку О. Т. Васильковського, «для отримання оцінки діяльності посадових осіб, рішень органів державного управління та місцевого самоврядування, згідно з вітчизняним законодавством, застосовується опитування громадської думки – плебісцит, різні варіанти якого відомі ще з античних часів. Однак у вітчизняній практиці зазначений механізм народовладдя має досить обмежене, близьке до факультативного значення» [87, с. 32].

Це є фундаментальним підґрунтям для взаємодії громадян з правовою системою та забезпечення їхніх прав.

3. Технологічна зумовленість - важлива ознака інформаційної діяльності і це пов'язано із тим, що інформаційні технології трансформують способи зберігання, обробки й розповсюдження даних. «У цифрову епоху інформаційні технології та комунікаційні мережі швидко розвиваються, створюючи нові можливості для обміну даними та водночас породжуючи безпрецедентні загрози для безпеки держав і суспільств» [530, с. 201]. Наприклад, впровадження електронних сервісів, цифровізація архівів, переведення взаємодії з нотаріусами та реєстраторами в електронний формат - це кардинально трансформує інформаційну діяльність Мін'юсту, перетворюючи її з паперово-бюрократичної на цифрову та клієнтоорієнтовану. Технології дозволяють автоматизувати процеси, значно прискорити обмін інформацією, покращити її доступність та зменшити

людський фактор, що змінює саму парадигму надання державних послуг.

М. Кучерявенко звертає увагу на тому, що «Цифрові технології дозволяють автоматизувати багато процесів, що раніше займали значну кількість часу та ресурсів» [235]. Завдяки управлінню інформаційними ресурсами Мін'юст забезпечує безпечний доступ до правової інформації, до адміністративних послуг тощо.

Постійне ускладнення соціальної структури суспільства означає «постійне ускладнення системи інформаційних баз» [114] що, «у свою чергу, обумовлює незмінну еволюцію (ідеться про життєздатні структури) інфотворчого середовища» [113, с. 147].

Перехід на електронний документообіг всередині Міністерства юстиції України та з іншими органами, широке використання кваліфікованих електронних підписів для забезпечення юридичної значущості електронних документів - це підвищує ефективність внутрішніх процесів, забезпечує безпеку та цілісність інформації, а також дозволяє Мін'юсту бути лідером у цифровій трансформації державного управління, демонструючи приклад використання передових технологій.

Т. Шлемкевич, М. Опольська, І. Дебенко доводять, що «Дуже великий вплив на забезпечення державної безпеки здійснюють сучасні інформаційні технології, адже як зазначалося вище інформаційні технології проникають в усі сфери людської життєдіяльності, а це неодмінно несе загрозу інформаційній безпеці держави» [536, с. 663].

Також, технології не лише прискорюють процеси обміну інформацією, а й кардинально змінюють форми її представлення, зберігання, обробки та взаємодії, трансформуючи саму природу інформаційної діяльності

А. А Шаповалов вважає, що «Завдяки віртуальним технологіям стираються межі між фізичним та цифровим простором, що дозволяє створювати психологічний вплив, який має реальні наслідки, змінюючи поведінкові моделі, реакції та емоційні стани людей» [530, с. 205].

4. Інформаційна діяльність є ресурсом влади і контролю. «Сьогодні інформація розглядається як важливий ресурс поряд з матеріальними, фінансовими, енергетичними, трудовими та іншими видами ресурсів» [83, с.33]. Безперечно, завдяки інформаційній діяльності забезпечується доступ до інформації й контроль над її потоками, що обумовлює можливості впливу й управління, бо доступ до релевантної, достовірної та своєчасної інформації є одним із найважливіших ресурсів, що забезпечує значні переваги та визначає розподіл влади в суспільстві. Контроль над інформаційними потоками, поширенням наративів та інтерпретацій дозволяє впливати на масові свідомості, керувати суспільними процесами, підтримувати або трансформувати політичні та соціальні режими. Але під час реалізації інформаційної діяльності враховуються вимоги законодавства. Так, «Відповідно до Закону України Про доступ до публічної інформації публічна інформація у формі відкритих даних (відкриті дані) оприлюднюється для вільного та безоплатного доступу до неї. Відкриті дані дозволені для їх подальшого вільного використання та поширення. Будь-яка особа може вільно копіювати, публікувати, поширювати, використовувати, зокрема в комерційних цілях, у поєднанні з іншою інформацією або шляхом включення до складу власного продукту відкриті дані з обов'язковим посиланням на джерело їх отримання» [149]. Наприклад, у випадку ведення та адміністрування державних реєстрів. Мін'юст є ключовим держателем інформації у таких реєстрах як «Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів; Реєстр спеціальних бланків документів інформаційної системи Міністерства юстиції України; Єдиний реєстр спеціальних бланків нотаріальних документів; Єдиний реєстр нотаріусів України; Спадковий реєстр; Єдиний реєстр довіреностей; Державний реєстр обтяжень рухомого майна; Єдиний реєстр громадських формувань; Реєстр атестованих судових експертів; Реєстр методик проведення судових експертиз; Єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство; Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та

громадських формувань; Реєстр громадських об'єднань; Єдиний реєстр громадських формувань; Державний реєстр актів цивільного стану громадян; Державний реєстр речових прав на нерухоме майно; Автоматизована система виконавчого провадження; Єдиний реєстр боржників» [150].

Контроль над цією інформацією є фундаментальним для здійснення державної влади та управління. Він дозволяє державі ідентифікувати суб'єктів права, контролювати правочини, відстежувати зміни власності, забезпечувати виконання законів та інше. Це прямий механізм управління суспільними процесами. Доступ (або його обмеження) до цієї інформації може визначати можливості для бізнесу, інвестицій, а також впливати на соціальну справедливість.

Другим прикладом того, що інформаційна діяльність виступає ресурсом влади та контролю є інформування суспільства про діяльність певних суб'єктів, які надають юридичні послуги (нотаріуси, приватні виконавці та ін.). Мін'юст здійснює ліцензування, атестацію та контроль за діяльністю цих суб'єктів, під час цього отримується інформація про їхню діяльність, порушення, скарги, тощо. Збір та інформування про аналіз цієї інформації є складовою механізму контролю за якістю та законністю надання правових послуг, забезпеченням прав громадян та запобіганням зловживанням. Це дозволяє Мін'юсту впливати на функціонування всієї системи правосуддя.

5. **Формуюча та трансформаційна сила суспільства.** Дійсно інформаційній діяльності притаманна дана ознака завдяки тому, що а) сприяє забезпеченню прогресу та інноваціям (обмін знаннями, результатами досліджень та відкриттів є каталізатором науково-технічного прогресу, інновацій та розвитку в усіх сферах людської діяльності); б) є економічним драйвером. В умовах постіндустріальної економіки інформація перетворилася на ключовий товар та ресурс, що сприяє виникненню нових галузей (ІТ, медіа, аналітика) та трансформації традиційних секторів; в)

сприяє культурному обміну шляхом поширення культурних надбань, ідей та мистецтва сприяє взаємному збагаченню та еволюції світової культури.

Інформація та інформаційна діяльність не лише відображають реальність, а й активно її формують (інформація, що сприймається, безпосередньо впливає на формування індивідуального та колективного світогляду, переконань, цінностей та моральних орієнтирів. «Активне впровадження в суспільну свідомість інформації про нові здобутки фундаментальних наук в нервовому механізмі соціальних інформаційних обмінів сучасності стає все більш важливим фактором зростаючого самоусвідомлення сучасного соціального організму» [113, с. 80].

В той же час, засоби масової комунікації та інші інформаційні канали не лише відображають, а й активно конструюють соціальну реальність, впливаючи на громадську думку, норми поведінки та соціальні очікування, а також детермінуючи прийняття рішень на всіх рівнях). Через виробництво, поширення та інтерпретацію інформації формуються суспільна свідомість, ціннісні орієнтири, соціальні норми, індивідуальна поведінка, а також інституційні структури. Тому зміни в інформаційній діяльності – зокрема поява штучного інтелекту та цифрових медіа, спричиняють глибинні трансформації політичних, економічних і культурних процесів. В.Ю. Висотенко, Я.С. Сюйва звертають увагу, що «Одним із ключових напрямів використання ІІІ у сфері державних послуг є автоматизація обробки звернень громадян та надання консультацій» [538, с. 63]. Так, чат-бот Портал «Дія. Помічник» демонструє успішне впровадження таких рішень в Україні» шляхом того, що «надає консультації щодо оформлення документів, соціальних виплат та інших адміністративних послуг» [311].

О.Т. Васильковський, вивчаючи різноманітні форми публічної комунікації, висловлює думки, що «Завдячуючи інтенсивному процесу цифровізації з'явилися нові форми комунікації та відповідно взаємодії. Поява таких понять як електронний уряд, електронна демократія, електронне громадянське суспільство, мережева спільнота, мережеве

суспільство та мережева держава, надало можливість розвитку наступних форм взаємодії органів публічного управління з громадськістю: електронні петиції, онлайн голосування; надання державних послуг через інтернет-портал; онлайн електронні приймальні; онлайн спілкування у соціальних мережах; онлайн-конференції, форуми та флешмоби» [87, с. 32].

Ось декілька прикладів інформаційної діяльності Мін'юсту, які демонструють його трансформаційну силу:

- Мін'юст регулярно проводить певні заходи: прес-конференції, брифінги, надає пояснення щодо реалізації нових правових механізмів, завдяки чому здійснюється роз'яснення та популяризація нових положень законодавства та реформ (наприклад, «роз'яснення щодо визнання документів виданих компетентними органами російської федерації та республіки білорусь та порядок їх поновлення в Україні» [90]). Через ці дії формується розуміння громадянами важливості верховенства права, невідворотності покарання, принципів справедливості та рівності перед законом. Це впливає на їх переконання щодо ефективності правової системи та довіри до державних інститутів;

- Міністерство юстиції через програму безоплатної правової допомоги та освітні проекти (наприклад, «Я маю право!» [335]) реалізує інформаційні заходи, спрямовані на підвищення правової грамотності як населення (роз'яснення прав та обов'язків у різних сферах : сімейне право, спадкове право, захист прав споживачів, протидія домашньому населенню тощо), так і професійної спільноти (надання навчальних матеріалів: інструкцій та пам'яток нотаріусам, державним службовцям, адвокатам; проведення вебінарів, тренінгів тощо).

Ці ініціативи активно формують усвідомлення громадянами своїх прав, знання правових механізмів їх захисту, а також розуміння важливості правомірної поведінки та ін.

Це змінює пасивну позицію на активну, де людина відчуває себе суб'єктом, здатним відстояти свої права та інтереси. Наприклад, інформуючи

про механізми протидії домашньому населенню, Мін'юст не просто надає інформацію, а також сприяє зміні соціальної норми, засуджуючи такі дії та надаючи жертвам інструменти захисту. Це змінює поведінку як кривдників, так і суспільства в цілому;

Популяризація електронних сервісів формує у громадян розуміння можливостей та переваг цифровізації, змінюючи їхнє ставлення до державних послуг як до чогось складного та бюрократичного. Формується очікування прозорості, швидкості та зручності застосування е- сервісів.

Інформування та роз'яснення ключових судових рішень формує в суспільстві розуміння принципів правосуддя, тлумачення законів та їх застосування. Надання інформації стосовно певних судових прецедентів, експертного забезпечення правосуддя [145] може спонукати до перегляду існуючих норм поведінки, бізнес-практики або навіть стати поштовим для законодавчих змін, тим самим активно трансформуючи правову та соціальну реальність.

Ці приклади ілюструють, як інформаційна діяльність Міністерства юстиції України є активним відображенням його діяльності.

6. ***Адаптивність і еволюційність*** – важлива ознака інформаційної діяльності. Ця діяльність постійно змінюється під впливом соціальних і технологічних викликів. « Обіг інформації та діяльність з її розповсюдження стали одним із найбільш дієвих каталізаторів трансформації суспільно-політичних процесів, в результаті дії якого змінювалося не лише соціально-політичне, а й економічне та культурне середовище існування нашої держави» [458, с. 55].

Викликом сьогодення є необхідність суспільства постійно адаптуватися до нових викликів та можливостей. Наприклад, Мін'юст це здійснює в декількох напрямках: а) інформування суспільства про оперативне реагування на кризові ситуації (наприклад, офіційні повідомлення про зміну графіків роботи Міністерства та його структурних підрозділів; повідомлення про тимчасове перенесення роботи відділів РАЦС або правила доступу до

реєстрів у період загроз; оприлюднення порядку отримання послуг під час воєнного стану або надзвичайних подій; оприлюднення Тимчасових інструкції для нотаріусів, виконавців і держреєстраторів щодо роботи в умовах небезпеки : переадресація послуг, віддалені механізми тощо; б) інформування про постійне оновлення та вдосконалення електронних сервісів [290]; в) постійно оновлення інформації на порталі відкритих даних Мін'юсту [344] та інших електронних реєстрів, додавання нових послуг, покращення інтерфейсу та безпеки відповідно до запитів користувачів та технологічного прогресу. Все це свідчить про безперервну еволюцію інформаційної діяльності, яка не стоїть на місці, а постійно розвивається, відповідаючи на нові виклики та можливості, забезпечуючи ефективність надання державних послуг.

Це дозволяє суспільству швидше адаптуватися до екстремальних умов та забезпечує стабільність правовідносин.

7. Особливістю інформаційна діяльність є її **соціокультурна ознака**. Інформаційна діяльність Мін'юсту тісно переплетена із соціокультурним контекстом, оскільки вона формує громадське розуміння права, справедливості та функціонування держави. Мін'юст, як ключовий гравець у правовій системі, впливає на культурні цінності, норми та ставлення до закону через способи подання інформації, мову комунікації та формати, які використовуються. Наприклад, використання простої мови, інфографіки або відеоматеріалів може сприяти підвищенню правової грамотності та розумінню прав серед різних соціальних груп та верств населення.

Як вважає із цього приводу А. О. Білоус, «формування нового соціокультурного середовища – це передумова і водночас основа появи якісно нового менталітету» [63, с. 140].

Крім того, інформаційна діяльність Мін'юсту відображає соціокультурні зміни та потреби суспільства. Вона має враховувати різноманітність культурних особливостей, мов, потреб різних соціальних груп (людей з інвалідністю, національних меншин, внутрішньо переміщених

осіб та інших вразливих категорій населення). Адаптація інформації до цих потреб, зокрема через переклад, субтитрування, використання різних каналів комунікації, сприяє інклюзивності та справедливості, а також формує позитивне ставлення до держави та її інституцій. Безбар'єрність важлива частина інформаційної діяльності Мін'юсту, бо доступ до інформації (у формі, що її можна зрозуміти та використати) є ключем до реалізації прав громадян. Якщо інформація про права та послуги недоступна (технічно, мовно, фізично), ці права стають формальними, а не реальними. Отже, забезпечення безбар'єрного доступу до інформації - це прямий шлях до забезпечення рівного доступу до правосуддя та державних послуг для всіх громадян. Наприклад, «Протягом 2023 року з метою підвищення рівня правової обізнаності та поінформованості населення, зокрема відповідних груп населення, які найчастіше стикаються з правовими бар'єрами на своєму шляху, а також з метою збільшення активності у реалізації своїх прав, системою надання безоплатної правничої допомоги було проведено: 845 - правопросвітницьких заходів на теми: запобігання та протидії дискримінації, рівні права та можливості жінок і чоловіків, під час яких охоплено понад 15273 осіб; 422 - правопросвітницьких заходів для людей з інвалідністю, під час яких охоплено 7200 осіб; 743 - правопросвітницьких заходів для людей поважного віку, під час яких охоплено 9100 осіб. Загалом було проведено 2010 правопросвітницьких заходів з метою підвищення рівня правової освіченості населення та спроможності громадян і громад захищати свої права водночас загальна кількість охоплених цими заходами осіб складає 31 573 особи» [400].

В контексті інформаційної діяльності щодо безбар'єрності, Мін'юст оприлюднив «Методичні рекомендації щодо доступності публічних послуг Міністерства юстиції України з урахуванням потреб маломобільних груп населення, у тому числі осіб з різним рівнем комунікаційних можливостей» [279]; «Інструменти для розбудови безбар'єрного простору» [179]; «проведення інформаційно-просвітницьких заходів з питань безбар'єрності

серед населення, яке звертається за правовою допомогою» [279]; «Довідник безбар'єрності» [140]; «Альбом з безбар'єрних рішень» [36]; «Звіти Міністерства юстиції України щодо виконання плану заходів з реалізації у 2023 – 2024 роках Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року» [172; 56].

Отже, забезпечуючи доступність до інформації та послуг для всіх громадян, Мін'юст не лише реагує на соціокультурні зміни, але й активно формує інклюзивне суспільство. Це позитивно впливає на імідж держави, демонструючи її соціальну відповідальність та турботу про громадян. Зокрема, безбар'єрність, у тому числі в мовному плані, сприяє збереженню культурної різноманітності та зміцненню єдності українського народу.

«Інформація розповсюджується на різних платформах (соціальні мережі, блоги, ... сайти), що дозволяє охоплювати різні аудиторії й адресувати меседжі до певних соціальних груп, враховуючи їх психологічні особливості та інтереси» [530, с. 205]

Таким чином, безбар'єрність стає стратегічним інструментом для побудови справедливого, інклюзивного та культурно розвиненого суспільства.

8. *Двояка природа інформаційної діяльності* обумовлена тим, що вона з одної сторони є джерелом знань, але водночас може бути і інструментом маніпуляцій, дезінформації, порушення приватності. Ця діяльність «відрізняється не лише ... швидкістю поширення інформації, але й високою здатністю до впливу на свідомість, що робить його потужним інструментом для маніпулювання громадською думкою та підризу політичної стабільності» [530, с. 202]. Тому органи влади повинні дотримуватися балансу між прозорістю реєстрів та захистом персональних даних. Наприклад, Мін'юст забезпечує публічний доступ до інформації з державних реєстрів (наприклад, про власників нерухомості, бенефіціарів компаній), що є важливим для боротьби з корупцією та прозорості. Водночас, Міністерство забезпечує захист персональних даних, обмежуючи доступ до

певної інформації відповідно до законів України та міжнародних стандартів (наприклад, GDPR).

Це яскравий приклад двоякої природи інформаційної діяльності, де необхідно знайти оптимальний баланс між двома важливими, але часто конфліктуючими цінностями – правом на інформацію та правом на приватність.

«Тому держава повинна зберігати пильність та активно оновлювати свою цифрову інфраструктуру та протоколи безпеки. Це передбачає не лише впровадження новітніх технологій, а й розвиток культури кіберінформації та стійкості серед громадян та співробітників» [69, с. 35-36].

Отже, інформаційна діяльність – багатогранне й ключове явище сучасності, що визначає розвиток суспільства та характер взаємодії його інститутів і громадян.

Для розуміння сутності інформаційної діяльності крім визначення особливостей її як соціального явища потрібно звернути увагу на особливості її як правового явища.

Як підкреслює О.І. Яременко, « можна стверджувати, що більшість відносин в інформаційній сфері носять правовий характер і врегульовані правом або об'єктивно цього потребують». [551, с. 10]

В той же час, В.М. Фурашев зазначає, що «фахівці в галузі інформаційного права підкреслюють, що суспільні відносини в інформаційній сфері потребують правового регулювання тоді, коли їх предметом виступають суспільно значимі процеси, пов'язані з обігом та використанням інформації, а суб'єкти правовідносин мають взаємні права і обов'язки, гарантовані державою» [504, с. 11].

Інформаційна діяльність, будучи ключовим елементом сучасного суспільства, набуває особливого значення в правовій сфері, де вона виступає не просто засобом комунікації, а самостійним правовим явищем з власними специфічними рисами. Її особливості зумовлені як загальними принципами

функціонування права, так і специфікою інформаційних процесів, що підкреслює її фундаментальну роль у побудові правової держави.

По-перше, інформаційна діяльність у праві є засобом реалізації прав та свобод людини і громадянина. Доступ до інформації, її поширення та отримання є фундаментальними правами, закріпленими в статті 34 Конституції України та статті 10 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Правова інформація, зокрема, відіграє ключову роль у забезпеченні верховенства права, дозволяючи громадянам знати свої права та обов'язки, а також здійснювати контроль за діяльністю органів державної влади, що є основою демократичного врядування.

По-друге, інформаційна діяльність в правовій сфері регулюється нормами права. Це означає, що збирання, обробка, зберігання, поширення та використання інформації підлягають комплексному правовому регулюванню. Закони та інші нормативні акти, такі як Закон України «Про інформацію», «Про захист персональних даних», «Про державну таємницю» тощо, визначають порядок доступу до інформації, права та обов'язки суб'єктів інформаційних відносин, а також встановлюють відповідальність за порушення інформаційного законодавства.

По-третє, інформаційна діяльність в праві має публічний характер. Більшість інформаційних процесів у сфері права, зокрема діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, є публічними. Це означає, що інформація про їхню діяльність має бути максимально відкритою та доступною для громадян, що прямо передбачено Законом України «Про доступ до публічної інформації». Обмеження доступу можливе лише у випадках, прямо визначених законом, наприклад, щодо інформації з обмеженим доступом (державна таємниця, конфіденційна інформація).

По-четверте, інформаційна діяльність в праві є засобом забезпечення юридичної визначеності. «Держава гарантує свободу інформаційної діяльності в цих напрямках усім громадянам та юридичним особам у межах їх

прав і свобод, функцій і повноважень» [428, с. 21]. Чітке та зрозуміле інформування про правові норми, судові рішення та інші юридично значущі факти сприяє стабільності правової системи та запобігає виникненню правових колізій та конфліктів. Публічність інформації дозволяє громадянам бути обізнаними про зміни в законодавстві та своєчасно реагувати на них, планувати свою діяльність відповідно до чинного правового поля.

По-п'яте, інформаційна діяльність в праві має специфічні форми та методи реалізації. Це включає: 1) офіційне оприлюднення нормативних актів [322; 387]; 2) ведення державних реєстрів (Закони України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та інші); 3) організацію публічних слухань; 4) надання роз'яснень правових норм; 5) активне використання сучасних інформаційних технологій (Закони України «Про електронні довірчі послуги», «Про електронні документи та електронний документообіг» та інші) для забезпечення швидкого та зручного доступу до правової інформації (наприклад, створення онлайн-баз даних, електронних сервісів, порталів відкритих даних).

Таким чином, інформаційна діяльність в праві є складною та багатогранною системою, яка має свої особливості та визначає ефективність функціонування правової держави. Вона є невід'ємною частиною реалізації прав та свобод людини, забезпечення верховенства права та побудови справедливого, відкритого та цифрового суспільства.

Інформаційна діяльність є також невід'ємною складовою ефективного функціонування органів публічного управління, до яких належать органи державної влади та місцевого самоврядування і «трансформація державності в умовах розвитку сучасних інформаційних процесів має привертати особливу увагу дослідників як важлива складова сучасної матриці людського розвитку» [113, с. 150].

Як вже зазначалось, в сучасних умовах інформація виступає ключовим ресурсом, що забезпечує прийняття обґрунтованих рішень, координацію дій, відкритість і прозорість діяльності влади. «Виконує завдання інформаційно - комунікаційного забезпечення інноваційного процесу, зокрема, створення і ведення баз даних, отримання, опрацювання, використання інформації, функціонування інформаційних систем, які забезпечують одночасну паралельну обробку баз даних з різною структурою даних, матеріально-технічне, програмне та комп'ютерне забезпечення» [136, с. 82]. Дякуючи ефективному управлінню інформаційними потоками, органи публічної влади можуть оперативно реагувати на суспільні виклики. О.І. Білик зазначає, що «Завдяки зміцненню довіри до уряду та кращій державній політиці легітимність уряду посилюється, що змінює підходи до публічного управління» [60, с. 20].

Інформаційна діяльність є наріжним каменем ефективності та легітимності будь-якого органу публічного управління і «Важливою умовою існування та розвитку незалежної держави» [240, с. 6].

Вона виходить за межі простої комунікації, стаючи стратегічним інструментом для реалізації державних функцій, забезпечення прозорості та побудови довіри між державою та суспільством, « роль держави стає більше як «служби», а не «влади». Намір покращити стосунки між урядом і громадянами є ключовим елементом нинішнього інноваційного розвитку ... уряду» [60, с. 20].

Особливо яскраво це проявляється у сфері функціонування Міністерства юстиції України (Мін'юсту), де інформація є одночасно предметом, засобом та результатом діяльності.

Дійсно, інформаційна діяльність широко використовується у сфері функціонування Міністерства юстиції України.

Значення інформаційної діяльності у сфері публічного управління, зокрема Мін'юсту, можна розкрити через декілька ключових аспектів: формування державної політики; формування позитивного іміджу та довіри

до органів публічної влади; підвищення рівня правової культури та юридичної визначеності; забезпечення ефективного внутрішнього управління та прийняття рішень; забезпечення ефективності та доступності публічних послуг та ін.

Однією з ключових функцій інформаційної діяльності є систематичний збір та ефективне поширення даних, які становлять фундамент для *формування державної політики*. «Саме ... створення, обробки, передачі і використання інформації робить інформаційну політику настільки фундаментальною складовою у процесі здійснення влади» [1, с. 35]. Так, на рівні Мін'юсту інформаційна діяльність щодо визначення напрямів та змісту державної політики проявляється у зборі даних про стан законодавства, про результати роботи органів юстиції, оприлюднення статистики щодо реєстраційних процесів та судової практики, експертного забезпечення правосуддя [145] і інших показників. Ця інформація в подальшому використовується для оцінки ефективності чинної політики та виявлення проблемних сфер, що потребують корекції. Також, інформаційна діяльність передбачає збір пропозицій, зауважень і скарг від громадян та організацій, що дає змогу враховувати суспільні потреби і реагувати на виклики в процесі формування та реалізації політики. Зважаючи, що «особам, які приймають рішення в політиці та адміністрації, потрібна концепція для визначення вимірних цілей і критеріїв для оцінки досягнення цілей. У ході інноваційного процесу особи, які приймають рішення, потребують кількісних і якісних показників для оцінки переваг як основи для прийняття рішень» [60, с. 20].

Реалізація інформаційної діяльності впливає і на *формування позитивного іміджу та довіри до органів влади* та позначається «на вдосконалення державного управління, створення умов для реалізації державної політики, зменшення дефіциту та сприяння економічному зростанню» [60, с. 20]. Досягається це різними шляхами (наприклад, за

рахунок плідної комунікації, або впровадження е-урядування та іншими способами)

Ефективна комунікація органів публічної влади з суспільством відіграє ключову роль у підвищенні довіри до цих органів.

Відкритість та прозорість, що досягаються через регулярне надання інформації, організацію прес-заходів та публікацію звітів, створюють атмосферу підзвітності, що сприяє позитивному сприйняттю влади. Крім того, комунікація слугує каналом інформування та роз'яснення важливих рішень, змін у законодавстві та реалізації проєктів, що дозволяє уникнути непорозумінь та маніпуляцій. Наприклад, в контексті Мін'юсту, комунікація з медіа та громадськістю здійснюється за наступними напрямками : «інформаційні кампанії, консультації, права людини, запитання та відповіді, для громадськості, безбар'єрний простір в Україні, фахова думка, європейська інтеграція України, євроатлантична інтеграція України, проєкт Мін'юсту та телеканалу «Дом» «Маю право» [216].

В той же час, двосторонній зв'язок, що забезпечується організацією публічних обговорень та онлайн-опитувань, дозволяє владі враховувати думку громадськості та реагувати на її потреби. Ефективна комунікація також сприяє подоланню негативних стереотипів, залученню громадськості до прийняття рішень та формуванню позитивного іміджу.

Електронне урядування формує позитивний імідж та підвищує довіру, забезпечуючи прозорість через відкритий доступ до інформації та зменшуючи корупцію. Воно покращує якість послуг, роблячи їх швидшими та зручнішими, що створює позитивний досвід взаємодії з владою.

«У процесі створення та поетапного впровадження інформаційної системи “Електронний уряд” вирішуються завдання управління інформаційними ресурсами, а саме: створення інформаційних ресурсів, необхідних для виконання задач державного управління і реалізації конституційних прав різних категорій громадян на інформаційні державні послуги; забезпечення ефективного використання державних інформаційних

ресурсів у діяльності органів державної влади і державних установ; забезпечення вільного доступу громадян і організацій до інформаційних ресурсів у відповідності до чинного законодавства України; створення адекватної нормативно-правової бази; ... реєстрація та облік державних інформаційних ресурсів, у формуванні і забезпеченні доступності інформації про склад, розміщення і умови використання інформаційних ресурсів; ... моніторингу і корекції стану інформаційних ресурсів; організація захисту державних інформаційних ресурсів, контролю цілісності і використання» [146, с. 80-81].

Тобто, ефективність також зростає завдяки оптимізації процесів та економії ресурсів. Крім того, е-урядування розширює можливості для взаємодії з громадянами, сприяючи їх залученості у прийняття рішень, та підвищує доступність послуг для віддалених регіонів і для всіх верств населення. Це сприяє соціальній справедливості та інклюзивності, що позитивно впливає на імідж влади.

«Таким чином, для ефективної взаємодії органів публічного управління з громадськістю, включаючи вдосконалення її форм і механізмів, потрібні фундаментальні інституційні передумови, включаючи високий рівень демократичних прав і свобод, підкріплені послідовною державною політикою, що гарантує самоорганізацію громадян для відстоювання спільних інтересів і цілей» [87, с. 41].

Впровадження електронного урядування також позитивно впливає на імідж країни на міжнародній арені, демонструючи прагнення до модернізації та розвитку. В цьому контексті прослідковується « прогрес у реалізації ініціатив, серед яких – електронний нотаріат, цифровізація процесів державної реєстрації нерухомості та бізнесу, актів цивільного стану, а також модернізація системи виконавчих проваджень. Імплементация цих інструментів покликана суттєво знизити корупційні ризики та мінімізувати зловживання, водночас забезпечуючи прозорість і зручний доступ громадян до важливих послуг» [291].

До того ж, інформаційна діяльність сприяє підвищенню рівня правової культури та юридичної визначеності. Інформування про законодавство, права та обов'язки є ключовим для формування правосвідомості громадян та забезпечення стабільності правової системи.

Міністерство юстиції України відіграє центральну роль у роз'ясненні законодавства, публікації офіційних текстів законів, підзаконних актів, судових рішень. Через інформаційні кампанії, публікації, освітні програми Мін'юст підвищує правову грамотність населення, допомагаючи громадянам орієнтуватися у складному правовому полі, знати свої права та ефективно їх захищати. Це сприяє зменшенню кількості правопорушень та підвищенню поваги до закону. Так, на сайті Мін'юсту розміщена довідкова інформація громадянам та юридичним особам, яка дозволяє користувачам визначитися з певними питаннями. Наприклад, «Порядок звернення до Євросуду з прав людини» [346] надає інформацію щодо підстав звернення до Європейського суду з прав людини; як подавати заяву до Суду; змісту заяви адреси суду; механізму листування з Судом; питань конфіденційності інформації, надісланої до Суду; плати за звернення до Суду тощо.

М. Кучерявенко звертає увагу на тому, що «Цифрові технології дозволяють автоматизувати багато процесів, що раніше займали значну кількість часу та ресурсів» [236].

Завдяки управлінню інформаційними ресурсами Мін'юст забезпечує безпечний доступ до правової інформації, до адміністративних послуг тощо.

Інформаційна діяльність сприяє забезпеченню ефективного внутрішнього управління та прийняття рішень і це має значення для органів влади з багатьох причин: а) підвищення ефективності та продуктивності їхньої роботи; б) покращення якості прийнятих рішень; в) посилення координації та співпраці між структурними підрозділами; г) зменшення корупції та покращення прозорості; г) покращення управління ризиками; д) підвищення підзвітності за рахунок відслідковування результатів діяльності тощо.

Інформаційна діяльність сприяє забезпеченню ефективності та доступності публічних послуг. І це пов'язано із тим, що ця якісна діяльність є основою для надання зручних, зрозумілих та доступних адміністративних послуг. Наприклад, Міністерство юстиції України надає широкий спектр послуг – від реєстрації бізнесу та громадських формувань до отримання правової допомоги. Інформаційна діяльність забезпечує доступність інформації про порядок надання цих послуг, необхідні документи, контактні дані. Розвиток електронних сервісів, онлайн-консультацій, ведення зручних веб-порталів значно спрощує взаємодію громадян з державою, зменшує бюрократичні перешкоди та реалізує принцип «єдиного вікна».

Загалом, інформаційна діяльність у публічному управлінні виступає фундаментом для формування прозорості, відкритої та відповідальної влади.

І це пов'язано із тим, що прозорість діяльності органів влади забезпечується завдяки:

а) *публікації інформації* (наприклад, Мін'юст опублікує інформацію про свою діяльність, свої рішення, нормативно-правові акти, звіти та інші документи. Це робить діяльність міністерства відкритою для громадськості, дозволяючи громадянам контролювати та оцінювати роботу влади);

б) *відкритому доступу до інформації* (забезпечення реального доступу до публічної інформації Мін'юст здійснюється зокрема, через доступ до відповідних реєстрів; публікацію даних у відкритому форматі; публікацію архіву рішень, прийнятих за результатами розгляду скарг у сфері державної реєстрації з 2016 року по теперішній час [42] тощо).

С.А. Чукут, досліджуючи питання державної інформаційної політики України висловлює думку, що «Перспективні інформаційні і телекомунікаційні технології багаторазово підсилюють вплив електронних засобів масової інформації на соціально-політичне і культурне життя мільйонів людей Цей рух концептуально і практично визначає формування світового інформаційного простору» [528, с. 17].

в) *прозорість реєстраційних процесів* (надання інформації щодо

особливості державної реєстрації певних видів сприяє прозорості цих процесів, зменшує корупційні ризики та збільшує рівень довіри до влади.

Міністерство юстиції України підтримує відкриті державні реєстри : реєстр речових прав на нерухоме майно, реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців, актів цивільного стану тощо, інформація з яких доступна онлайн – це дозволяє громадянам та бізнесу перевіряти та контролювати дані. Впровадження електронних платформ і програмних засобів для подачі заяв, отримання витягів та інших реєстраційних дій мінімізує прямий контакт із реєстраторами, що знижує ризики зловживань і корупції, а також робить процес більш прозорим і доступним.

С.С. Єсімов висловлює думку, що «Формування та розвиток цифрових платформ розглядаються як набір інтегрованих інструментів, заснованих на цифрових технологіях, використання якого підвищує ефективність публічного управління в соціально-економічній системі, що відрізняється позиціонуванням цифрових платформ як технологічних інтеграторів сукупності послуг, пов'язаних із цифровою економікою, під якою запропоновано розуміти процес зміни інституційної організації публічного вартісний, факторний цифрових платформ та застосування платформних технологій» [152, с. 353].

Також потрібно враховувати, що залучення громадськості перед внесенням змін до законодавства або процедур Мін'юст здійснюється завдяки проведенню публічних обговорень та консультацій на його он-лайн платформі збору та аналізу інформації в розділі «Консультації з громадськістю» [415] – все це забезпечує прозорість процесу прийняття рішень і врахування думки суспільства. Завдяки цим заходам Міністерство юстиції України створює умови для відкритості, підзвітності та довіри до реєстраційних процесів).

Таким чином, інформаційна діяльність у сфері функціонування органів публічного управління, і Мін'юсту зокрема, є не лише функціональною необхідністю, а й стратегічним інструментом для побудови ефективної,

прозорості, підзвітності та орієнтованої на громадян держави. Вона є фундаментом, на якому тримається довіра суспільства до державних інститутів.

2.2 Аналітична діяльність як явище соціально-правової дійсності

Незважаючи на численні дослідження, присвячені різним аспектам аналітичної діяльності, у науковій літературі досі не сформовано загальноприйнятого (уніфікованого) визначення поняття «аналітична діяльність», що зумовлює розбіжності в теоретичних підходах і практичних інтерпретаціях цієї категорії.

Попри правову та наукову невизначеність поняття аналітичної діяльності є окремі моменти цієї діяльності, які без сумніву підтримують більшість дослідників. Так, О.В. Матвієнко висловлює позицію, що «до аналітичної діяльності відносять ті процедури і процеси інтелектуальної діяльності, які мають ознаки творчості, породжують нову інформацію, дозволяють виявляти нові проблеми або їх аспекти, пропонувати нетрадиційні способи їх вирішення» [269, с. 42].

О.А. Мандзюк, узагальнивши матеріали ряду наукових праць, відзначає, що термін «аналітична діяльність» в інформаційній сфері фігурує в десяти смислових вимірах [263], кожний з яких відображає певну методологічну або практичну специфіку роботи з інформацією.

Перша концепція передбачає, що аналітична діяльність – це «Розгалужена і складна система знань; складне поліструктурне утворення» [463].

Друга концепція констатує, що ця діяльність передбачає синтез пізнавально-практичного проблемного простору з аналітичними методами набуття знань [464; 465].

Третій підхід передбачає, що аналітична діяльність – це «сукупність принципів методологічного, організаційного й технологічного забезпечення

індивідуальної й колективної розумової діяльності» [263].

Четвертий підхід розглядає аналітичну діяльність з позицій, що вона повинна задовольняти «... деяким цінностям і стандартам діяльність спеціальних організацій або підрозділів органів управління або окремих осіб щодо одержання знання про практичні проблеми, з якими стикається управління, і шляхи їх вирішення за допомогою застосування аналітичних методів» [463].

П'ятий вимір акцентує увагу на тому, що аналітична діяльність – це «Галузь діяльності, яка стрімко розвивається і базується на роботі з інформацією за допомогою аналітичних методів» [263] з метою оперативного забезпечення потреб державних інституцій, суспільних структур та населення.

Шоста концепція розуміння аналітичної діяльності зосереджується на тому, що це «основа інтелектуальної, логічної, розумової діяльності, спрямованої на виконання практичних завдань. Її основою є принцип „випередження явищ“, що дозволяє установі чи окремій особі прогнозувати майбутній стан об'єкта аналізу» [500].

Сьомий підхід передбачає, що аналітична діяльність це «сукупність методів, за допомогою яких можна виявляти приховані сенси в текстах і реальних соціально-політичних та економічних процесах» [143].

Восьма парадигма розуміння аналітичної діяльності зосереджується на тому, що це «засіб перетворення інтуїтивних уявлень в логічний, раціональний план» [143].

В контексті дев'ятої позиції аналітична діяльність є потужним пластом «інтелектуальної культури, використовуваний елітою будь-якого суспільства для управління соціумом» [143].

Десятий вимір розуміння аналітичної діяльності підкреслює, що вона є прикладною дисципліною, яка формує професійні компетенції аналітиків – практичні навички збору, обробки та інтерпретації даних, вміння застосовувати методи аналізу й розробляти рекомендації для прийняття

рішень [263].

Наведені підходи до розуміння аналітичної діяльності мають певні недоліки.

По-перше, відсутність чіткої ієрархії та дублювання змісту. Десять вимірів представлені як рівнозначні, що призводять до логічних перетинів і семантичного дублювання. Наприклад, виміри «розгалужена і складна система знань» (перший підхід), «потужний пласт інтелектуальної культури» (дев'ятий підхід) та «прикладна дисципліна» (десятий підхід) описують по суті один аспект – теоретико-методологічну основу аналітики. Подібне нашарування ускладнює диференціацію понять та їх практичне застосування.

По-друге, змішування онтологічних, методологічних та інституційних аспектів аналітичної діяльності заважає сформулювати цілісне уявлення про предмет дослідження. Наприклад, вимір аналітики як «основи інтелектуальної діяльності» (шостий підхід) є онтологічним визначенням, тоді як «сукупність принципів... забезпечення» (третій підхід) належить до методології, а опис «галузі діяльності, що забезпечує потреби держави» (сьомий підхід) – це вже інституційно-функціональний підхід. Таке змішування рівнів аналізу

По-третє, прослідковується недооцінка ключової ролі суб'єкта та його когнітивних здібностей. Більшість вимірів описують аналітичну діяльність як безсуб'єктний набір методів, принципів або інституцій. Навіть у вимірі, що стосується «окремих осіб» (четвертий підхід), акцент зроблено на організаційних стандартах, а не на розумових процесах аналітика. Це призводить до «знеособлення» аналітичної діяльності, тоді як її якість та результативність безпосередньо залежать від критичного мислення, інтуїції, здібностей до інтеграції знань та інших якостей суб'єкта.

По-четверте, у представлених підходах не враховується застосування сучасних технологічних викликів: впливу штучного інтелекту, машинного навчання та роботи з великими даними, які кардинально змінюють ландшафт аналітичної діяльності, трансформуючи як методи, так і роль аналітика.

«Адже інформаційні потоки в інформаційно-аналітичній діяльності (та й у цілому в управлінні!) настільки зросли, що ніяка традиційна аналітика впоратись із ними фізично не здатна. Звідси напрошується висновок: аналіз інформації за допомогою автоматизованих аналітичних систем – вимога часу і нагальна потреба» [85, с. 12].

Враховуючи вищезазначені недоліки, пропонуємо розглядати аналітичну діяльність не як суму різnorідних вимірів, а як окремий вид професійної діяльності, який має тісний зв'язок із інформацією, але змістовно ґрунтується на розумових здібностях суб'єкта, який реалізує таку діяльність (суб'єктно-центричний підхід).

Хоча класифікація О.А. Мандзюка корисна як демонстрація багатогранності аналітичної діяльності, її структурні недоліки обмежують її застосування. Суб'єктно-центричний підхід, заснований на ієрархічній моделі та визнанні першочергової ролі розумових здібностей аналітика, дозволяє подолати ці обмеження. Він забезпечує більш чіткі теоретичні підстави для подальших досліджень та розробки практичних стандартів для підготовки аналітиків-професіоналів, які є головним джерелом ефективності будь-якої аналітичної роботи. І хоча, останнім часом, аналітична діяльність включає роботу « з різними джерелами інформації ... через відповідні додатки, засоби зв'язку та електроніки, забезпечуючи при цьому єдине спільне надання і презентацію інформації на основі великих даних» [85, с. 19], «центральна роль, як і раніше, залишається за людиною» [85, с. 19]. Тому, через збільшення масиву інформації, технологізацію аналітичних процесів і зростання відповідальності за прийняття рішення, значно підвищуються вимоги до кваліфікації фахівців з аналізу інформації – вони повинні володіти передовими методами збору й обробки даних, аналітичними і цифровими навичками, критичним мисленням та умінням формувати практичні рекомендації для різних типів замовників.

В. Варенко звертає увагу на дослідження Ю.І. Палехи , О. Ю.Палехи та Ю.І Горбаня [323]. «На думку дослідників, вищий (логічний) рівень

сформованості інформаційної культури фахівця передбачає знання, уміння і навички міжпредметного характеру, обумовлені творчим мисленням та гнучкістю. Такі знання дають можливість здійснювати аналіз та синтез, комбінувати раніше освоєні знання, уміння і навички, приймати рішення в нестандартних ситуаціях, вести альтернативний пошук засобів і способів вирішення завдань. Особливий наголос робиться на здатності використовувати у своїй діяльності комп'ютерні інформаційні технології, базовими складовими якої є програмні продукти, бази даних. Володіння цими технологіями з метою керування рухом інформаційних масивів та потоків у своїй та суміжних сферах діяльності визнаються пріоритетними» [85, с. 13].

Не можливо оминати увагою і той факт, що у сучасному науковому дискурсі останнім часом існують дві ключові парадигми осмислення аналітичної діяльності, які базуються на різному розумінні її онтологічної природи. Перша парадигма розкриває аналітичну діяльність через призму «об'єкта впливу», тобто інформацію. У цьому контексті така діяльність розглядається як різновид інформаційної діяльності, основним завданням якої є перетворення масивів даних на структуровані відомості для прийняття рішень чи вирішення конкретних проблем. В якості представників інформаційної концепції можливо зазначити О. Р. Титаренко, Ю. П. Сауха, які вважають, що «Сучасний стан науково аналітичної діяльності показує, що вона є важливою ланкою інформаційної роботи» [486].

Також, цей підхід акцентує увагу на технологічних аспектах: методах збору даних, алгоритмах обробки, статистичному аналізі, візуалізації результатів. Аналітика в цьому контексті наближається до технічної операції, яку можна формалізувати, автоматизувати та впровадити у вигляді стандартних процедур. Вона є інструментом, орієнтованим на результат, а її ефективність оцінюється за точністю, швидкістю та корисністю отриманих висновків. «Серед аналітичних методик, затребуваних сьогодні, виділимо моделювання, оптимізацію (пошук оптимального варіанта), аналізи

зображень, володіння машинними алгоритмами роботи, аналіз графів (взаємовідносин між людьми і організаціями), геопросторовий аналіз, текстову аналітику» [85, с. 13; 7, с. 218].

Проте, існує альтернативний, суб'єктно-центричний підхід, який визначає аналітичну діяльність не через об'єкт, а через суб'єкта її реалізацію – аналітика як інтелектуала, якому притаманні високі розумові здібності, професійний досвід, критичне мислення та світогляд щодо самої аналітики. Інформація тут виступає не самоціллю, а матеріалом, який набуває сенсу лише в процесі його інтерпретації, осмислення та оцінки суб'єктом. Ключовим відмінним знаком цього підходу є те, що аналітична діяльність не може бути зведена до механічних операцій з даними; ви вимагаєте творчого застосування абстрактного мислення під час застосування сучасних технологій. Наприклад, «Аналітична технологія надає: веб-інтерфейс моделювання даних (для передачі, підключення, об'єднання та моделювання даних); інтерактивні зведені панелі та корпоративні звіти (з пробним екземпляром ...); дослідження даних та прогнозування (прогнозування, дерево рішень, ШІ-асистент (штучний інтелект) та багато іншого» [85, с. 14].

Саме цей другий підхід дозволяє чітко відокремити аналітичну діяльність від інформаційної. Для здійснення інформаційної діяльності (наприклад, збору чи первинної систематизації даних) суб'єкту достатньо володіння технікою. На противагу такої діяльності, аналітична діяльність є прерогативою фахівця-інтелектуала, чия кваліфікація формується спеціальною освітою, досвідом і набором унікальних розумових здібностей. Науковець, що будує теоретичну модель; журналіст-розслідувач, що виявляє причинно-наслідкові зв'язки між подіями – усі вони є аналітиками саме в цьому, суб'єктному значенні. Їхня робота обґрунтовується не на обробці інформації як такої, а на її глибинному осмисленні через призму власного інтелектуального потенціалу.

Методологічні наслідки такого розрізнення є суттєвими. Підхід через

«об'єкт впливу» орієнтований на розвиток інструментарію та інфраструктури, тоді як підхід через «суб'єкта реалізації» зосереджується на формуванні самої аналітики – його компетенцію, етичних принципів та методологічно-цифрової культури. Наукове вивчення аналітичної діяльності, таким чином, має інтегрувати обидві перспективи, визнаючи, що її ядром є той самий інтелектуальний процес, який, однак, реалізується в інформаційному середовищі та за допомогою спеціальних методів. Це дозволяє розвивати не тільки технології аналітики, але й теорію та практику підготовки аналітиків, здатних до складних інтерпретацій та відповідних висновків, які мають критичне значення для розвитку науки, суспільства та держави.

Тому пропонуємо авторське визначення аналітичної роботи (діяльності). Аналітична діяльність – це особливий вид професійної діяльності, яка має тісний зв'язок із інформацією, але змістовно ґрунтується на розумових здібностях суб'єкта (аналітика або групи), який реалізує таку діяльність та реалізується вона через систему когнітивних операцій (формування гіпотези, критичну оцінку, синтез, прогнозування). Ця діяльність структурована на трьох взаємопов'язаних рівнях: онтологічному (як процес пізнання), методологічному (як сукупність методів і принципів) та інституційно-функціональному (як діяльність у певних організаційних рамках), а її результатом є аналітичний продукт (наприклад, рекомендація чи прогноз), спрямований на вирішення практичних завдань.

У сучасному національному інформаційному просторі питання розмежування аналітичної та інформаційної діяльності набуває особливої актуальності. Традиційні підходи, що ґрунтуються на формальному зіставленні функцій, виявляються недостатніми для розуміння глибинних відмінностей між цими двома типами діяльності, а також необхідним стає перехід до суб'єктоцентричного підходу, який дозволяє розкрити сутнісні характеристики кожного виду діяльності через призму ролі та властивостей їх суб'єкта. «Ця проблема ще більш актуалізувалася на тлі нового образу

гуманітарного знання, що постає у світоглядній реальності нашого часу, та тенденцій розвитку юриспруденції» [493, с. 1]. Р.І. Сибіріна також звертає увагу на тому, що «Ураховуючи сучасні можливості людства у плані широкого застосування найновіших технологій для поглиблення наукових знань, слід вважати перспективним подальше вивчення можливостей аналітичної діяльності у практиці наукових досліджень» [427, с. 54].

Проблема диференціації аналітичної та інформаційної діяльності не є суто теоретичною. Вона має важливе практичне значення для формування професійних компетенцій, організації освітнього процесу, розробки кваліфікаційних стандартів та ефективного управління інтелектуальними ресурсами. Неточність у розумінні специфіки цих видів діяльності призводить до змішування професійних ролей, неадекватного оцінювання результатів роботи та неефективного використання людського потенціалу.

О. Карашук зазначає, що «Повномасштабна війна в Україні ще раз показала, наскільки важливо вміти фільтрувати інформацію та проводити якісний відбір та аналіз інформації. Адже на її перебіг впливають не тільки здобутки на фронті, а й користувачі соцмереж, медійники, громадські аналітики й розслідувані» [188, с. 239].

Аналіз відмінностей між аналітичною та інформаційною діяльністю вимагає переходу від формального зіставлення їхніх функцій до розгляду кожної як окремого типу діяльності, де визначальним фактором є роль суб'єкта. Інформаційна діяльність, орієнтована на управління даними [22] і відрізняється від аналітичної діяльності, яка зосереджується на інтелектуальному перетворенні даних на знання, «створення нового знання, це робота інтелекту» [446, с. 222].

Р.С. Сорока висловлює позицію, що аналітична діяльність «полягає в узагальненні, класифікації інформації, її аналізі перетворенні, розробці висновків, пропозицій, рекомендацій і прогнозів» [446, с. 222].

Концептуальним підґрунтям такого розмежування є теорія діяльності [505], яка розглядає діяльність як системну єдність суб'єкта, об'єкта, мети,

засобів та результату. Ряд науковців звертають увагу і зазначають, що « процес за своєю сутністю соціальний, містить у собі такі складові: сам процес діяльності, мета, засоби і результат діяльності» [318, с. 50].

Наприклад, інформаційна діяльність може мати різні цілі – постачання інформації для прийняття рішень, приведення інформації до необхідної форми задля її подальшого використання. У будь-якому разі оперування інформацією здійснюється не заради самого процесу, а відповідно до попиту, зовнішнього чи внутрішнього [22, с. 5].

У контексті даного дослідження ключовим є положення про те, що характер діяльності визначається не лише об'єктом (інформацією), а з одного боку, «ці ресурси виконують інформаційну, довідкову, пізнавальну функції, без них неможливий етап пошуку і збору інформації; з іншого – їх створення, підтримання, систематизація і оновлення само по собі виступає ціллю і змістом аналітичної діяльності великої групи працівників» [261].

Застосування суб'єктоцентричного підходу дозволяє виявити якісні відмінності між двома типами діяльності: інформаційна та аналітична, які проявляються на різних рівнях: когнітивно-інтелектуальному, епістемологічному, методологічному та аксіологічному [493]. Так, «Аксіологічний підхід є інтегруючим, він є імпліцитно присутнім в кожному з концептуальних дослідницьких підходів, і за його допомогою визначається: по-перше, цінність права як соціального регулятора; по-друге, здатність права втілювати в життя певні цінності, по-третє, ціннісне наповнення права» [493, с. 12]. В.Ф. Капіца висловлює думку, що «наукове знання «суб'єктивується» з урахуванням його аксіологічної» [185, с. 518] складової.

А.О. Фальковський, досліджуючи аксіологічний підхід в методології сучасної юриспруденції, зазначає «...в наш час стає все більш орієнтованою на ціннісну проблематику, розкриття ціннісної сутності права та рефлексію над ціннісними основами правової реальності» [493, с.12].

Такий комплексний підхід не применшує значення об'єктивних характеристик інформації чи технологічних аспектів її обробки, але акцентує

увагу на тому, що саме суб'єкт діяльності визначає характер та спрямованість процесів перетворення інформації.

Когнітивно-інтелектуальні аспекти становлять найбільш виразну відмінність між двома типами діяльності: інформаційному-аналітичному. Інформаційна діяльність базується на репродуктивному мисленні, що передбачає оперування готовими алгоритмами та механічну обробку даних [86]. Такі операції мають лінійний характер і спрямовані на точне відтворення заданих процедур. Натомість аналітична діяльність характеризується продуктивним мисленням, що передбачає створення власних методологічних підходів та творче перетворення інформації. Когнітивні операції мають нелінійний, системний характер і спрямовані на генерування нових ідей та рішень.

Методологічне значення суб'єктоцентричного підходу полягає в тому, що він дозволяє подолати редукаціоністські тенденції [501] в розумінні інтелектуальної праці, коли аналітична діяльність розглядається лише як більш складна форма інформаційної обробки. Натомість даний підхід розкриває якісну специфіку аналітичної діяльності як особливого типу інтелектуальної творчості, що має власні закономірності, критерії ефективності [318] та вимоги до професійної підготовки фахівців [83, с. 237]. А «сучасний стан інформаційного простору України показує, що аналітична діяльність є важливою ланкою ... » [188, с. 237].

Інформаційна діяльність являє собою систему цілеспрямованих дій, спрямованих на забезпечення ефективного керування інформаційними потоками, « особливо під час військових дій » [188, с. 237]. Її основна мета та « зміст зводиться до пошуку, збирання, накопичення, зберігання та поширення інформації » [446, с. 222] і передачі даних з максимальним збереженням їх достовірності, повноти та доступності.

В той же час, аналітична діяльність являє собою інтелектуальний процес, « це робота інтелекту » [446, с. 222], що передбачає критичний аналіз інформації з метою отримання нових знань, виявлення закономірностей,

прогнозування та формування обґрунтованих висновків та рекомендацій. На відміну від інформаційної діяльності, вона спрямована не на технічну обробку даних, а на їх змістовне перетворення та інтерпретацію. Також потрібно враховувати, що «головна мета аналітичної діяльності полягає в отриманні максимальної користі від інформації, яка є в розпорядженні (органів публічної влади – авт.), для того щоб правильно зрозуміти й оцінити ситуацію, бачити її у перспективі, а в кінцевому результаті – успішно застосовувати її на практиці» [262, с. 124].

Онтологічні характеристики інформаційної діяльності визначаються специфічним розумінням природи інформації. Інформація розглядається як об'єктивний феномен, що має властивості структурованості, формалізації та доступності. Вона постає як статичний об'єкт, що підлягає технічній обробці відповідно до заданих алгоритмів та стандартів. Інформаційні технології дозволяють формуванню знань «про реальність, а тим самим до певної міри і саму реальність» [98, с. 231]. Така онтологічна позиція зумовлює технократичний підхід до роботи з інформацією, де основний акцент робиться на ефективності технологічних процесів. «Споживча вартість інформації визначається її здатністю задовольнити певні потреби користувача, забезпечити йому додаткові можливості, зменшити невизначеність або допомогти ухвалити правильні рішення» [318, с. 189].

Наприклад, онтологічна архітектура інформаційної діяльності Міністерства юстиції являє собою складну інтегровану систему, що забезпечує ефективну правову комунікацію в умовах цифрової трансформації державного управління. Ключовим аспектом цієї системи є багаторівнева ідентифікація та фіксація правової інформації, яка охоплює широкий спектр суб'єктів права – від фізичних та юридичних осіб до державних інституцій. Особливістю такого підходу є не просто технічна реєстрація даних, а глибокий семантичний аналіз правових відносин, що дозволяє створити максимально прозору та контрольовану модель взаємодії між різними учасниками правового простору.

Фундаментальною основою інформаційної системи Міністерства юстиції виступає багатовимірна онтологічна модель, яка включає детальну класифікацію об'єктів правовідносин, правових станів та юридичних фактів. Критичного значення набувають атрибути офіційних документів та реєстрових записів, серед яких – автентичність, цілісність та юридична валідність. Так, «валідність являє собою комплексну категорію, що передбачає ... аспектність належного буття правового акту, а саме його дійсність, чинність...» [108, с. 158]. Системоутворюючими характеристиками виступають диференційовані режими інформаційного доступу та чітко визначена рольова структура взаємодії учасників, що забезпечує не лише технічну, але й семантичну сумісність різноманітних інформаційних систем.

Наступним етапом є інтеграція онтології в сервіси штучного інтелекту та аналітичних платформ. За допомогою семантичного пошуку та логічного виведення системи здатні автоматично забезпечити відповідність нових даних нормам права, виявляти перевірені колізії чи пропонувати уточнення рішень у реальному часі. Впровадження таких інструментів передбачає не тільки технічну модернізацію інфраструктури, але й розвиток компетенцій персоналу: навчання адміністраторів реєстрів, аналітиків і розробників роботи з онтологічними моделями, а також керування змінами в схемах даних. У сукупності це створюється, прозорий і формально вивірений простір інформаційних ресурсів Мін'юсту,

В той же час, онтологічні характеристики аналітичної діяльності базуються на розумінні інформації як динамічного ресурсу, що потребує інтерпретації, контекстуалізації та критичного переосмислення. «Вирішенню будь-якого практичного завдання передую мислиннєва діяльність з її концептуалізації» [83, с. 242], а також «у з'ясуванні обґрунтованості, відповідності нормам пропонованого для експертизи матеріалу, осмислення позитивних і негативних наслідків їх практичної реалізації» [171, с. 39].

Інформація постає не як готовий продукт, а як сировина для інтелектуального перетворення. Така онтологічна позиція зумовлює

застосування герменевтичного підходу [204; 309] до роботи з інформацією, де основний акцент робиться на розумінні та інтерпретації змісту, враховуючи, що «Інформація стає корисною для споживача лише тоді, коли вона відповідає конкретним цілям або завданням, які він перед собою ставить» [318, с. 189].

Інформація «визначається як відображена різноманітність або концептуально пов'язані відомості, дані, поняття, відображені в нашій свідомості і змінюють наші уявлення про реальний світі» [318, с. 21].

В.І. Адамовський і А.В. Семенюк-Прибатень звертають увагу на потребу урахування того факту, «що національна інформаційно-аналітична система не може бути визнана повноцінною, призначеною для аналітичного забезпечення діяльності органів державної влади, без міжнародно-правової системи регламентації персональних даних» [24, с. 129].

Онтологічні характеристики аналітичної діяльності Міністерства юстиції України репрезентують інноваційну методологію дослідження правового простору, що обґрунтовується на багатовимірному аналізі складних соціально-правових систем враховуючи, що «жодне виважене рішення в науці, економіці, державному управлінні, комерційній діяльності не можливо прийняти без належного інформаційного забезпечення» [241]. Концептуальною основою такого підходу є інтегральна модель, яка об'єднує різноманітні інформаційні дані – від юридичних та фізичних осіб до складних процесуальних взаємозв'язків у судовій системі. Унікальність цієї методології проявляється в здатності не просто накопичувати статистичні дані, а створювати динамічну, семантично насичену картину правової реальності, де кожен елемент розглядається в контексті складних міжсистемних взаємодій та еволюційних трансформацій.

Принципового значення в онтологічному аналізі набувають часові, просторові та якісні параметри, які можуть припинити надскладну аналітичну діагностику правових процесів. Темпоральні характеристики розкривають не лише статистику судочинства, але й глибинну логіку

еволюції правозастосовної практики, включаючи діахронічні зміни в правових статусах та процедурах. Географічний вимір забезпечує можливість визначення регіональних особливостей правової активності, що дозволяє ідентифікувати латентні тренди та локальні правові явища. Водночас, якісні параметри – такі як повнота інформації, достовірність джерела та рівень верифікації – гарантують високу надійність та валідність аналітичних висновків, перетворюючи масив даних в нову систему знань.

Епістемологічні аспекти [419] інформаційної діяльності характеризуються специфічним розумінням процесів пізнання та формування знань, враховуючи « що інформація, будучи нематеріальною за своєю сутністю, є першоджерелом і поясненням усього, що існує у світі» [121]. Знання формуються шляхом систематизації та категоризації інформації, з акцентом на достовірності та повноті даних. Пізнавальний процес носить репродуктивний характер, спрямований на відтворення та структурування наявної інформації без її якісного перетворення враховуючи, що « Експоненціальне науково-технологічне зростання є провідною характеристикою саморозвитку соціуму на нинішньому етапі» [462, с. 8].

Наприклад, епістемологічна архітектура інформаційної системи правосуддя репрезентує складну ієрархію документальних статусів, де кожен елемент має унікальну валідаційну траєкторію та різний рівень юридичної легітимності. Функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) демонструє багат шаровий механізм верифікації правової інформації: від абсолютної непорушності законодавчих текстів до контекстуальної інтерпретації процесуальних документів. Системний аналіз судової практики вибудовує чітку епістемологічну ієрархію достовірності – від локальних судових рішень до прецедентних позицій Верховного Суду, де кожен рівень має власну гносеологічну вагу та потенціал впливу на правозастосовну практику. Автоматизована аналітика в такій моделі не просто фіксує інформацію, а здійснює глибинну семантичну стратифікацію правових джерел, забезпечуючи максимально об'єктивну

трансформацію юридичної реальності з урахуванням нюансів правової реальності та сприяє формуванню прогнозів. «Прогноз – це висновок про майбутнє інформаційного процесу, що досліджується, на основі загальної тенденції його розвитку» [84, с. 69].

А епістемологічні аспекти [502] аналітичної діяльності характеризуються конструктивістським підходом до формування знань. Знання формуються шляхом інтелектуального синтезу інформації [86, с. 243], критичного аналізу, виявлення прихованих взаємозв'язків, формування гіпотез та їх верифікації. Пізнавальний процес носить продуктивний характер, спрямований на створення нового знання. Епістемологічна позиція аналітичної діяльності визнає активну роль суб'єкта в процесі пізнання та конструювання знання. « .. персону аналітика – це той центр, біля якого і повертається весь всесвіт аналітики...» [86, с. 243].

Безперечно, епістемологічний вимір пронизує всю діяльність Міністерства юстиції України, адже щоразу, опрацьовуючи документи або аналітичні дані, працівники відштовхуються від фундаментальних запитань: як засвідчити достовірність інформації, як точно інтерпретувати її суть і як передати отримані висновки в максимально зрозумілій формі. У практичній площині це означає, зокрема, крім перевірки автентичності копій паспортів і низки інших документів, здійснюється детальна історія змін записів із фіксацією версій для з'ясування чинності кожного документу, узгодження юридичних документів при міжвідомчій комунікації та критичну оцінку експертних висновків (наприклад, під час реалізації конфіскованого майна, коли суми оцінок можуть відрізнятися в рази). Окрім того, спрощуючи тексти судових рішень для широкої аудиторії, Мін'юст завжди зберігає баланс між ясністю викладу та збереженням усіх суттєвих правових нюансів.

Саме такий епістемологічний підхід – поєднання ретельної верифікації (із урахуванням норм законодавства, наприклад, Постанови КМУ «Про проведення верифікації деяких реєстрових даних» від 30 грудня 2022 р. № 1493 [389]) глибокої семантичної інтерпретації та чіткого, адаптованого до

різних аудиторій репрезентування знань – становить основу аналітичної роботи Міністерства юстиції України. Даний підхід гарантує не лише обґрунтованість управлінських рішень та якість розроблених політик, але й об'єктивність аналізу, підвищує рівень довіри до публічних інституцій, сприяє оперативній адаптації до нових викликів і протидії дезінформації, а відтак стає ключовим механізмом забезпечення верховенства права в Україні.

Наступним критерієм розмежування інформаційної та аналітичної діяльності є застосування методів дослідження.

Методологічний інструмент інформаційної діяльності включає стандартизовані методи та інструменти збору, обробки та зберігання інформації [86, с. 60-61]. До них належать алгоритми сортування, індексування, класифікації, стандарти документообігу, протоколи передачі даних, системи управління базами даних. Характерною особливістю цих методів є їх формалізованість, алгоритмічність та можливість автоматизації.

В той же час, методологічний апарат аналітичної діяльності включає методи аналізу, синтезу, порівняння, моделювання, прогнозування, критичного оцінювання, які адаптуються до специфіки предметної області.

Наприклад, «способами отримання експертних оцінок є метод Дельфі, оцінки ризиків, сценаріїв, ділових ігор, SWOT- аналізу, функціонально-вартісного аналізу тощо» [241]. Характерною особливістю цих методів є їх гнучкість, орієнтація на розв'язання унікальних проблем, творчий характер застосування, враховуючи, що «інтелектуальні процеси та процедури, що генерують нову інформацію та демонструють ознаки творчості, дозволяють розкривати нові аспекти проблеми та пропонувати інноваційні способи їх вирішення» [318, с. 141], враховуючи, що «Аналітика поєднує в собі аналітичні методи отримання знання з практично-пізнавальним аспектом проблеми» [318, с. 141].

Наступним критерієм розмежування інформаційної та аналітичної діяльності є суб'єктний склад.

І.В. Захарова, Л.Я. Філіпова, І.С. Задорожний, Д.А. Тарасенко зазначають, що «Інформаційна діяльність у суспільстві здійснюється суб'єктами, які мають певні інтереси і прагнуть їх реалізувати, ставлячи перед собою відповідні цілі. Їхня взаємодія з іншими суб'єктами (клієнтами, партнерами та ін.) обумовлює механізми і форми організації інформаційної діяльності в суспільстві» [318, с. 163].

Так, суб'єкт інформаційної діяльності характеризується специфічним кваліфікаційним профілем та компетентнісною структурою. Це спеціалісти, що володіють технічними навичками роботи з інформаційними системами та базами даних. «В свою чергу професійна діяльність є визначальним фактором при формуванні інформаційних потреб фахівців, а також кінцевою метою їх задоволення» [318, с. 239]. Їх структура компетентностей включає технічну грамотність, знання стандартів, навички роботи з програмним забезпеченням. У процесі діяльності вони виконують роль оператора, виконавця заданих процедур, тощо. Характер їх мислення є алгоритмічним, процедурним, орієнтованим на точне виконання встановлених правил та стандартів. Суб'єкти інформаційної діяльності «це особи або організації, які беруть участь у процесах роботи з інформацією. Закон України «Про інформацію» визначає, що суб'єктами інформаційних відносин є громадяни України, юридичні особи та держава» [318, с. 163].

Водночас слід відзначити, що суб'єкт аналітичної діяльності – це аналітик, що поєднує предметні знання з розвинутими інтелектуальними здібностями. Деякі науковці пропонують розглядати аналітичну діяльність «... як специфічна діяльність певного суб'єкта в межах конкретної проблемної сфери. Інтелектуальні процеси та процедури, що генерують нову інформацію та демонструють ознаки творчості, дозволяють розкривати нові аспекти проблеми та пропонувати інноваційні способи їх вирішення, належать до аналітичної діяльності» [318, с. 141].

Структура компетенцій аналітика включає критичне мислення, системний аналіз, прогностичні навички, експертизу в предметній області. В

цьому контексті потрібно звернути увагу на тому, що «цифровізація всіх сфер – нові реалії світу. Для побудови успішної цифрової держави потрібно постійно залучати нових кваліфікованих спеціалістів. Зокрема, у сферах кіберзахисту, аналізу даних, штучного інтелекту, роботи з державними реєстрами та захистом персональних даних» [81, с. 141].

Характер мислення аналітика є дивергентним [288], критичним [228], творчим, системним, здатним до генерування нових ідей та нестандартних рішень. «Дивергентне мислення є необхідною особистісно-професійною якістю фахівця ... , оскільки складові даного виду мислення забезпечують нестандартний, креативний і оригінальний підхід у вирішенні професійних задач» [288, с. 31].

В.М. Варенко вважає, що «Аналітичні експертні оцінки передбачають тривалої та ретельної самостійної роботи експерта над аналізом тенденцій, оцінкою стану й шляхів розвитку об'єкта прогнозу» [86, с. 55-56].

Сучасний підхід до суб'єктів аналітичної діяльності обумовлює потребу «у переорієнтації професійної підготовки ... у бік підвищення власної інноваційності і креативності, а також здатних працювати у напрямі підвищення інноваційності і креативності персоналу» [288, с. 31]. В той же час, О.А. Мандзюк звертає увагу, що «фахівець повинен чітко уявляти межі дозволеного під час збирання інформації й наслідки, які тягнуть порушення цих меж» [260, с. 83].

Тому наголошуємо, що інформаційну діяльність можуть виконувати особи без спеціалізованої підготовки чи високого рівня аналітичних вмінь, адже багато операцій пов'язані з фіксацією, передачею та простим оперуванням даними. Натомість аналітична робота вимагає цілеспрямованої професійної компетенції й розвинених когнітивних навичок: комплексного мислення, критичної оцінки джерел, уміння працювати з неоднозначними або неповними відомостями. Саме тому аналітичні завдання доцільно доручати профільним фахівцям, які володіють відповідним набором знань і методологічних підходів.

Також інформаційна та аналітична діяльність розмежовується на підставі результатів діяльності.

Результати інформаційної діяльності представлені структурованими даними, звітами, таблицями, каталогами, базами даних, які забезпечують організований доступ до інформації [318]. Результатом інформаційної діяльності є «інформаційні продукти як матеріальний результат цієї діяльності та інформаційні послуги як певну сукупність дій з доведення інформаційної продукції до споживача» [318, с. 52]. Ці продукти характеризуються високим ступенем формалізації, стандартизації та придатності для подальшої технічної обробки, але попри це «споживачі очікують, що інформація буде надана в зручному форматі, щоб легко інтерпретувати дані та приймати рішення» [318, с. 229].

Критерії ефективності інформаційної діяльності носять переважно кількісний характер і включають: обсяг обробленої інформації, швидкість обробки, точність передачі даних, рівень структурованості, доступність інформації. Ці критерії дозволяють об'єктивно оцінити технічні аспекти роботи з інформацією, але не відображають її змістовної цінності чи практичної значущості. Потрібно враховувати, що «стосовно інформаційних технологій встановлюється наявність у виробника доступу до сукупних інформаційних ресурсів; сучасного програмного забезпечення; дружнього інтерфейсу; можливості роботи з віддаленим користувачем в режимі діалогу та багато інше» [318, с. 229].

Результати аналітичної діяльності представлені аналітичними звітами» [318, с. 270], прогнозами, стратегіями, рекомендаціями, концепціями, які містять нові знання, обґрунтовані висновки та практичні пропозиції [318]. Ці продукти характеризуються високим ступенем інтелектуальної обробки інформації, оригінальністю підходів та практичною цінністю для прийняття рішень.

Також критерії ефективності аналітичної діяльності носять переважно якісний характер і включають: точність прогнозів, обґрунтованість

висновків, практичну цінність рекомендацій, вплив на прийняття рішень, глибину розуміння проблеми, здатність виявляти латентні ризики та можливості. Ці критерії відображають інтелектуальну цінність продуктів аналітичної діяльності та їх значущість для розв'язання практичних проблем.

Аналітична діяльність є невід'ємною складовою сучасного суспільства, що пронизує всі сфери людської життєдіяльності – від науки й освіти до політики, економіки, культури й побуту. Її можна розглядати не лише як сукупність методів і прийомів для обробки інформації чи прийняття рішень, а як складне соціальне явище, що формує культурні та ціннісні основи розвитку суспільства. М.В. Осядла пропонує розглядати аналітичну діяльність як «... універсальний спосіб опрацювання широкого спектра інформації та створення інтелектуального «продукту», який сприятиме позитивній динаміці змін соціально-економічних процесів шляхом впровадження аналітичних напрацювань при здійсненні правового регулювання, плануванні роботи та прийнятті управлінських рішень» [321, с. 219].

Дійсно, соціальне значення аналітики полягає не лише у генерації знань, але й у їх трансформації в конкретні дії, що безпосередньо впливають на якість життя громадян, ефективність управління та розвиток держави в цілому. З огляду на те, що аналітична діяльність останнім часом розглядається через призму «... принципово новітнього явища, що охоплює не тільки реальний, а й віртуальний простір» [257, с. 9], виникає необхідність у застосуванні принципово нових поглядів до її розуміння та регулювання. Але безперечно, що це « вимагає використання сучасних методів та інноваційних технологій аналізу інформації, інноваційних технологічних досягнень, що забезпечують гнучкість операційних процесів, ІТ-рішення, цифрову спроможність оперативно реагувати на події та зміни й здобувати результат, орієнтований на інтереси суспільства» [215].

Тобто, аналітична діяльність сьогодні сприймається не лише як набір технічних прийомів обробки даних, але й як важливе соціальне явище, і це

пов'язано із тим, що «Результатом аналітичної діяльності є пояснювальна записка, експертний висновок, в якому містяться обґрунтування необхідності прийняття акту, цілі і завдання, загальна характеристика і основні положення, фінансово-економічне обґрунтування реалізації закону, стан нормативно-правової бази в цій сфері правового регулювання, прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття закону» [321, с. 221].

Аналітична робота становить основу сучасного суспільного розвитку, перетворюючи потоки інформації на зрозумілі знання та практичні рекомендації. Наприклад, «спільні аналітичні проєкти, міжнародна співпраця та обмін інформацією можуть значно покращити ефективність реагування на міжнародні загрози та виклики» [176]. Вона виходить далеко за межі простого збору фактів – це складний процес критичного мислення, який виявляє приховані закономірності, прогнозує тенденції та формує підґрунтя для стратегічних рішень на всіх рівнях – від державного управління до бізнес-планування. Завдяки аналітичній діяльності «чітко відслідковується взаємозв'язок між розвитком суспільства, особливо матеріального виробництва, зростанням потреби суб'єктів в інформації та її обробці і передачі у відповідній формі» [83]. Тому аналітична діяльність дозволяє суспільству не лише реагувати на поточні виклики, а й випереджати їх, формуючи спільне бачення майбутнього та створюючи механізми адаптації до постійних змін у політичній, економічній та соціальній сферах, враховуючи розуміння як індивідуальних, так і колективних потреб.

І.А. Грузіна, І.О. Кінас, І.М. Перерва вважають, що «Аналітична діяльність (аналітика) є напрямом інтелектуальної діяльності людей, яка спрямована на вирішення завдань, що виникають в різних сферах життя» [477, с. 11].

Аналітична діяльність виконує низку важливих соціальних функцій.

Першою важливою соціальною функцією аналітичної діяльності можливо назвати – інформаційну функцію, яка сприяє забезпеченню суспільства достовірною, структурованою інформацією про стан справ у

різних сферах життя. Це сприяє підвищенню рівня суспільної обізнаності, зниженню рівня дезінформації та чуток. Наприклад, В.В. Загуменна, О.І. Кузьменко акцентують увагу на такому моменті, що аналітична діяльність «виступає органічною компонентою всіх різновидів інформаційної діяльності, оскільки без аналітичних методик неможливо опрацювати вхідну інформацію та створити якісний інформаційний продукт» [165, с. 104].

В контексті даної функції, заслуговує на увагу інформування суспільства про певні законодавчі ініціативи та аналітичний висновки стосовно їх реалізації. Наприклад, «Програма відновного правосуддя для неповнолітніх» [414], яка яскраво ілюструє інформаційну функцію аналітичної діяльності та системний аналіз її результатів: зниження рівня рецидивізму, успішна ресоціалізація підлітків та задоволеність потерпілих – це переконливий доказ ефективності нового підходу. Ця аналітично обґрунтована інформація дала можливість оцінити програму соціального ефекту, довела суспільству та органам влади, що правосуддя може бути не лише каральним, а й відновлюючим, і таким чином стала основою для подальшого вдосконалення законодавства та практики в рамках євроінтеграційних вирішень, «адже запровадження відновного правосуддя є одним із заходів Дорожньої карти з питань верховенства права» [414].

Окремо варто відзначити аналітичну роботу міністерства у сфері державних реєстру, такого як Єдиний державний реєстр юридичних осіб України. Системний моніторинг його стану, навантаження та якості послуг дозволяє формувати цінні макроекономічні індикатори. Для бізнесу та інвесторів динаміка реєстрації нових компаній чи ФОПів є барометром довіри та сприятливості бізнес-середовища. Для правоохоронних і фінансових органів ці дані обслуговують інструментом аналізу ризиків та протидії злочинності, а для громадян – інформаційним каналом про доступність адміністративних послуг. Наприклад, «Міністерство юстиції України запровадило онлайн сервіс отримання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та

громадських формувань. ... Для отримання відомостей з ЄДР в електронній формі не потрібно відвідувати державного реєстратора та банківську установу. Все, що необхідно зробити, це – ідентифікуватися, обрати вид запиту, внести критерії пошуку та здійснити оплату платіжною картою» [148]. Таким чином, аналітика Мін'юсту трансформує операційні дані в стратегічний інструмент.

Друга важлива соціальна функція аналітичної діяльності – це прогностична. І це пов'язано із тим, що аналітика дозволяє моделювати можливі сценарії розвитку подій, що особливо важливо в умовах невизначеності. Це стосується як глобальних процесів (економічних криз, екологічних катастроф), так і локальних завдань (розвиток підприємств, впровадження інновацій). Соціальна значущість аналізу даних ґрунтується на його здатності систематично покращувати обґрунтованість та якість управлінських рішень. Саме завдяки тому, що «завдання такого виду діяльності полягає в тому, щоб із багатьох конкуруючих стратегій рішення проблеми на основі аналізу умов і наслідків її реалізації вибрати кращу (оптимальну)» [321, с. 220]. Яскравим прикладом цієї функції є забезпечення рівного доступу до правосуддя через призму використання безплатної правничої допомоги. «Для комплексного підходу до забезпечення рівних можливостей жінок та чоловіків у сфері правосуддя, затверджено Гендерну стратегію системи надання безплатної правничої допомоги на 2025-2027 роки» [413]. Полін Ренкін, представник канадського проекту «Доступна та якісна правова допомога в Україні» [125], експерт з гендерної рівності зазначає, що «гендерна стратегія стосується і доступу до правосуддя, і забезпечення якості, і стратегічного планування, і оцінки, моніторингу та реалізації» [125]. Після моніторингу і оцінки ефективності результатів впровадження цієї Стратегії був прийнятий її оновлений варіант. «Оновлена стратегія охоплює всі аспекти діяльності системи надання БПД – від внутрішньої політики й підготовки кадрів до роботи з клієнтами. Ключові цілей стратегії:

- поширення інформації про право на БПД та гендерну рівність, включаючи питання протидії дискримінації та всім видам насильства за ознакою статі, у тому числі сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (СНПК);

- моніторинг і оцінка ефективності результатів впровадження Гендерної стратегії. Передбачає щорічний моніторинг стану надання БПД постраждалим від домашнього насильства та насильства за ознакою статі, торгівлі людьми, СНПК, а також виявлення системних правових проблем, що потребують врегулювання, у тому числі змін на законодавчому рівні» [413].

На цьому прикладі показано, що аналітична діяльність дозволяє виявляти взаємозв'язки та моделювати майбутні сценарії, « формує нові знання на основі переробки наявної інформації» [165, с. 104], що надає управлінцям ефективні інструменти для мінімізації помилок та прийняття дієвих рішень. О.А. Моргунов, у контексті аналізу особливостей інформаційно-аналітичної роботи в органах внутрішніх справ також відзначає, що «аналітична робота покликана забезпечити обробку інформації, що надходить до підрозділу, з тим, щоб виокремити найбільш важливі дані, співставити їх з попередньою інформацією, визначити недоліки чи позитивні аспекти в окремому напрямку управлінської діяльності та розробити пропозиції щодо його покращення. Саме така робота дозволяє керівнику приймати правильні та ефективні управлінські рішення» [295, с. 67]. Варто зауважити, що аналіз охоплює не лише поточні проблеми, а й прогнозування майбутніх умов, що виникатимуть протягом реалізації стратегії.

С.Я. Шийович у дослідженні цифрової трансформації публічних визначив стратегічні напрями цифровізації системи публічного адміністрування. Автор зазначає, що – це «розширення використання єдиних електронних порталів, які забезпечують встановлення прямих зв'язків з питань надання публічних послуг; спрощення порядку використання інформаційних технологій за рахунок розвитку мобільних засобів передачі та її обробки; розробка загального переліку цифрових продуктів у рамках

надання публічних послуг з можливістю прискореного пошуку необхідного продукту; створення експериментальних платформ та пілотних зон впровадження цифрових технологій щодо надання публічних послуг» [535, с. 539].

Тобто, практика впровадження е-програм у поєднанні із застосуванням сучасних інструментів аналітичної діяльності переконливо доводить, що цифрові технології не просто підвищують результативність, а й відкривають принципово нові можливості інноваційного проектування публічного управління.

Третьою важливою соціальною функцією аналітичної діяльності можливо назвати комунікативну функцію. Це пов'язано із тим, що аналітика є підґрунтям для суспільного діалогу, обґрунтування рішень, пошуку консенсусу між різними соціальними групами. Вона допомагає об'єднувати зусилля для досягнення спільних цілей. Наприклад, в Україні запустили інтерактивний дашборд, «аналітичний модуль забезпечує швидкий доступ до інформації, яка найчастіше цікавить бізнес, громадськість та й самих працівників податкової в щоденній роботі» [80] завдяки чому можна відстежувати надходження до загального фонду Державного бюджету України. «На дашборді зібрали всі податки, за адміністрування яких відповідає податкова служба – від загальних груп платежів до детальної розбивки.

У візуалізованих звітах можна знайти:

- загальну картину надходжень та їх структуру;
- порівняння сплати за різні періоди – місяць, квартал, півріччя тощо;
- аналіз динаміки надходжень у поточному та попередніх роках;
- визначення частки будь-якого платежу в загальній сумі» [80].

Тобто, комунікативна функція аналітичної діяльності суттєво впливає на суспільство, перетворюючи складні висновки на зрозумілу, доступну й дієву інформацію, яка формує рішення, поведінку і суспільні настрої; через публічні звіти, політичні довідки, дашборди та медіа аналітика роз'яснює

причини проблем, можливі наслідки й варіанти реагування, створюючи інформаційне поле для прийняття рішень. Це підвищує прозорість і підзвітність інститутів, дає можливість громадськості та контролюючим органам вимагати обґрунтованих дій і оцінювати їхню реалізацію, а також спрощує мобілізацію ресурсів і координацію між органами влади та комунікація з населенням.

«Створення прозорого, інформаційно-відкритого, адміністрованого на єдиних принципах open banking середовища задоволення ... потреб на практиці означатиме формування єдиного ... простору з поступовим приєднанням до глобального... простору» [80, с. 158]

Трансформація адміністративних комунікацій через цифрові канали демонструє принципово новий підхід: технологічна доступність і передбачуваність електронних процедур витісняють застарілі неформальні практики взаємодії. «Одним із ключових аспектів цифрової трансформації є впровадження електронного документообігу, автоматизованих сервісів та цифрових платформ для громадян і державних службовців. Важливими елементами є створення єдиних реєстрів отримувачів соціальних послуг, цифрова ідентифікація громадян та використання алгоритмів штучного інтелекту для аналізу та прогнозування потреб населення» [402, с. 256]

Наприклад, в Україні розпочато комплексну адміністративну реформу, спрямовану на цифровізацію та уніфікацію системи надання публічних послуг через Центри надання адміністративних послуг (ЦНАПи). Знаковою подією стало прийняття Постанови Кабінету Міністрів України від 16.02.2023 № 209 «Деякі питання надання адміністративних послуг через центри надання адміністративних послуг» [132], яка замінює ««Примірний Регламент центру надання адміністративних послуг» [357].

Таким чином, аналітична діяльність, спрямована на оцінку надання адміністративних послуг, зазнає суттєвої трансформації внаслідок впровадження Постанови Кабінету Міністрів України від 16.02.2023 № 209, яка комплексно вирішує завдання уніфікації, систематизації та оптимізації

адміністративних послуг через радикальне скорочення кількості послуг (з понад 400 до 373), їх структурування на 18 категоріями, запровадження диференційованого механізму надання послуг залежно від безпекової ситуації в регіонах, впровадження цифрових інформаційних карток та створення уніфікованої методології збору й аналізу інформації, що дозволяє не лише підвищити якість аналітичної звітності, але й забезпечити прозорість, доступність та ефективність адміністративних процесів на всіх рівнях управління.

Комунікативна функція аналітичної діяльності є також системоутворювальним механізмом трансформації державних сервісів, що інтегрує інформаційну прозорість, адаптивну комунікацію та цифрову доступність для створення клієнтоорієнтованої екосистеми адміністративних послуг; вона обґрунтовується на принципах персоналізації, мультиканальності та оперативного зворотного зв'язку, дозволяючи не лише систематизувати адміністративні процеси, а й формувати довіру населення шляхом підвищення зрозумілості, передбачуваності та зручності взаємодії з державними інституціями, що в підсумку сприяє активізації громадянської участі та підвищенню ефективності публічного управління.

Потребує уточнення момент, що «клієнтоорієнтований прорив ... став можливим не тільки завдяки цифровим технологіям, але й соціоінституційним трансформаціям сприйняття прозорості життя, конфіденційності інформації та її захисту, що кардинальним чином змінило уяву про інформаційну асиметрію, її зміст та ефекти впливу» [223, с. 159].

В. Павлушик підкреслює, що, спираючись на результати розрахунків, опитувань, аналітичних досліджень можна об'єктивно оцінити рівень застосування населенням діджиталізації під час отримання послуг в будівельній галузі. Так, «достатньо обізнані про електронні державні сервіси з питань будівництва, землі та нерухомості лише 23% громадян. І хоч відповідні показники щороку зростають, тут є над чим працювати. Адже чим більше громадян знатиме, як працюють диджитал-сервіси, і довірятиме таким

інструментам, тим більшим на практиці буде антикорупційний і економічний ефект цих сервісів» [39].

Тобто через вірну подачу даних та обрання сучасного формату взаємодії (е-формат), реалізація комунікативної функції аналітичної діяльності сприяє формуванню підтримки реформ населенням, зміні його поведінки та адаптації до ризиків, але водночас містить ризики: надмірне спрощення, вибіркова презентація або маніпулятивні формулювання можуть спотворювати контекст і впливати на громадську думку, а недбале поводження з даними – стигматизує вразливі групи чи порушувати етичні й юридичні норми. Наприклад, в Україні діє «Аналітична платформа «Слово і Діло» масової інформації, який виконує системний моніторинг обіцянок публічних персон з метою підвищення рівня підзвітності та прозорості влади. На порталі щоденно публікуються найважливіші новини України і світу, коментарі, авторські статті, інфографіка та аналітика на суспільно-політичні теми» [107, с. 130].

Завдяки застосуванню інструментів аналітичної діяльності громадяни мають можливість відрізнати факти від маніпуляцій і критично оцінювати джерела. «Дезінформація, як засіб ведення гібридної війни, може мати дестабілізуючий вплив на суспільство, підриваючи довіру до інституцій, знижуючи ефективність управління та сприяючи соціальному розколу» [124, с. 25]. Щоб посилити користь і зменшити шкоду, аналітична комунікація повинна бути прозорою щодо методів і джерел, балансувати точність і зрозумілість, адаптуватися до аудиторій, залучати зацікавлені сторони до інтерпретації результатів і передбачати механізми зворотного зв'язку для корекції висновків, що забезпечить інформовані, відповідальні й тривалі суспільні зміни.

Ю.С. Полтавець зазначає, що «у добу постправди ефективним засобом отримання правдивої інформації є фактчекінг. Це новий і актуальний вид журналістського розслідування, що має свою методологію. Фактчекінг дає змогу викрити неправдиву інформацію, порожні обіцянки, популізм і

маніпуляцію, до яких вдаються політики. Якщо громадяни будуть отримувати правдиву інформацію про діяльність політиків, це позитивно впливатиме на результати виборів, дасть змогу контролювати високопосадовців та формувати політичну грамотність населення, а відтак демократичне суспільство» [107, с. 138].

Соціальна цінність аналітичної діяльності проявляється і в тому, що вона сприяє запровадженню інновацій та соціальному розвитку. Це пов'язано із тим, що інновації виникають не на порожньому місці, а на перетині глибокого розуміння потреб, технологічних можливостей та ринкових тенденцій. Саме аналітична діяльність дозволяє виявити ці точки росту. Наприклад, Україна готова «до інтеграції із загальноєвропейською системою Once-Only Technical System (OOTS) ... в межах проєкту Європейського Союзу DT4UA розгортається макет національного сегменту OOTS інфраструктури. Україна буде технологічно готова до транскордонного обміну інформацією, яка необхідна для отримання українцями публічних послуг в країнах ЄС. Важливим елементом транскордонної взаємодії є національна система електронної ідентифікації. ... Це означає, що українські електронні підписи на основі європейських стандартів вже визнаються в країнах ЄС» [100].

Аналіз великих масивів даних допомагає ідентифікувати нові потреби споживачів, оцінити потенціал нових технологій або знайти нестандартне застосування вже існуючим рішенням. Тому, заслуговує уваги і той факт, що «Більшість програм підтримки, як-от «Відновлення, «Оселя, «Робота, Гранти на навчання та Національний кешбек, не мала офлайн-аналогів, тож їх вдалося реалізувати одразу в цифровому форматі. Це дало змогу скоротити витрати на них майже на 99%» [100].

Тобто, соціальна цінність аналітичної діяльності проявляється в тому, що можливо визначити економічний ефект від певних державних ініціатив.

Наприклад, «цифровізація загалом допомагає, по-перше, зберегти гроші українців, по-друге, демонструє антикорупційний ефект від

діджиталізації послуг, а по-третє, дає розуміння ефективності інвестицій – return investment – в цей проєкт. З 2020 року в «Дію» було інвестовано близько 2 млрд грн як державою, так і міжнародними партнерами. А її запуск вже дозволив зекономити на цифровізації послуг 184 млрд грн, тобто одна вкладена гривня фактично згенерувала 160 грн. економії» [100].

«За інформацію керівного партнера «Civitta Україна» Кирила Криволапа, аналіз 87 основних послуг у застосунку і на порталі засвідчив: щорічно завдяки їх цифровізації вдається заощаджувати 59,6 млрд грн, що дорівнює 0,7% ВВП. Подальше впровадження електронних послуг до 2035 року може мати економічний ефект, співставний майже з 7% ВВП» [100].

Четвертою важливою функцією аналітичної діяльності – це її управлінська функція, яка є основою для прийняття ефективних рішень, розробки стратегій розвитку, оцінки ризиків та визначення пріоритетів.

Враховуючи усе вище зазначене можливо стверджувати, що аналітична діяльність є соціально цінною бо формує аналітичну культуру в ключових секторах суспільства, бо сприяє формуванню «культури критичного сприйняття інформації серед громадськості. Це, у свою чергу, сприяє створенню більш обізнаного суспільства, здатного критично оцінювати інформаційні потоки» [115, с. 16].

Соціальна цінність аналітичної діяльності актуалізується тим, що вона безпосередньо впливає на ефективність інституцій та конкурентоспроможність країни: в освіті вона розвиває критичне мислення та навички роботи з даними, готуючи кадри у сфері інноваційної діяльності; в медіа – підвищує стандарти якості інформації через фактчекінг [124] і візуалізацію, зменшуючи дезінформацію, («враховуючи сучасні технологічні можливості, здатність швидко і точно визначати недостовірну інформацію є надзвичайно важливою для підтримання стабільності та безпеки держав» [124, с. 25]); в державному управлінні системний аналіз і моніторинг покращують прозорість і результативність політик; у бізнесі оптимізація процесів і стратегічне планування посилюють продуктивність та

інвестиційну привабливість; а в громадському секторі аналітика сприяє обґрунтуванню соціальних потреб та ефективному залученню ресурсів. Ці зміни підсилюються через розвиток кадрового потенціалу, інфраструктури даних, стандартизацію методів, прозору комунікацію та міжсекторальну співпрацю, що в сукупності прискорює технологічне впровадження, підвищує стійкість до криз і зміцнює міжнародний авторитет країни.

Таким чином можливо стверджувати, що аналітична діяльність як соціальне явище є фундаментом для розвитку суспільства, забезпечує його стійкість, інтелектуальний прогрес і здатність до самоорганізації. Вона сприяє виробленню адекватних відповідей на глобальні виклики, формує культуру осмисленого прийняття рішень та відповідальності. Тому подальше вдосконалення аналітичної діяльності на всіх рівнях суспільного життя є запорукою сталого розвитку й процвітання держави.

Аналітична діяльність як правове явище – це інтелектуальний процес створення нових знань для ухвалення юридично значущих рішень, який водночас виступає об'єктом правового регулювання і джерелом правових наслідків. Потрібно зазначити, що «законодавчого визначення поняття „аналітична діяльність” на даному етапі немає» [260].

Вважаємо, що її специфіка полягає в поєднанні трьох вимірів: нормативного (діяльність здійснюється відповідно до вимог закону, професійних стандартів, етичних кодексів), інтелектуального (центральна роль відводиться суб'єкту-аналітику з його методологією, компетентністю та відповідальністю) та інформаційного (робота з фактами, даними й правовими текстами в умовах цифрового середовища).

Предметом аналітичної діяльності в правовому контексті є правова інформація у широкому значенні: нормативні акти, судова практика, доктринальні підходи, емпіричні дані (соціологія, економічні показники, цифрові сліди), а також фактичні обставини конкретних справ. Ключовою вимогою є достовірність та допустимість джерел, належне документування походження даних, дотримання режимів доступу (персональні дані, таємниці,

адвокатська таємниця) і правил їх обробки. Результатом аналітичної діяльності є юридично релевантний продукт: правовий висновок, оцінка регуляторного впливу, комплаєнс-звіт, ризик-профіль тощо.

Функції аналітичної діяльності у правовій сфері багатовимірні: когнітивна (пояснення норм і практик), прогностична (моделювання наслідків рішень, сценарний аналіз), превентивна (виявлення ризиків і прогалин регулювання), управлінська (підтримка державного і корпоративного врядування), контрольна (оцінка відповідності діям суб'єктів вимогам права), комунікаційна (переклад складних правових висновків для стейкхолдерів). Вихідним принципом є пріоритет прав людини та верховенства права: аналітичні процедури не можуть порушувати приватність, право на справедливий суд і належну правову процедуру; застосування штучного інтелекту потребує прозорості тощо.

Методологічний інструментарій охоплює доктринальний і порівняльно-правовий аналіз, герменевтику та тлумачення норм (аналіз судових прецедентів, доказову оцінку, економічний аналіз права, а також емпіричні й цифрові методи (статистика, машинне навчання, аналіз мереж і текстів, аудит алгоритмів). Важливою умовою є «тріангуляція» [18] – поєднання декількох методів для зменшення похибки й упереджень. «Щоб підвищити достовірність, надійність і ґрунтовність результатів дослідження, він передбачає об'єднання кількох методологій та джерел інформації» [18].

Процес зазвичай включає: 1) правомірний збір і верифікацію даних; 2) формулювання правових питань і критеріїв оцінки; 3) аналіз і синтез доказів; 4) розробку варіантів рішень із оцінкою ризиків і впливів; 5) підготовку мотивованих висновків; 6) пост-аудит результатів та оновлення баз знань.

Інституційно аналітична діяльність втілюється в діяльності певних підрозділів органів державної влади (правова експертиза актів, оцінка регуляторного впливу), судах і прокуратурі (аналітика практики та доказів), правоохоронних і контрольних органах (ризик-орієнтований нагляд), в адвокатурі та юридичному консалтингу. Правовий статус учасників,

стандарти якості інформації та аналітичних висновків, врахування конфлікту інтересів, професійна таємниця та відповідальність за недбалість або маніпуляцію даними є невід'ємними елементами правового режиму цієї діяльності.

Цифрова трансформація посилює як потенціал, так і ризики аналітичної діяльності : обсяг даних і швидкість обробки зростають, але збільшується небезпека порушення приватності, кіберзагроз і «чорних скриньок». Тому правове забезпечення має включати вимоги до якості даних, кібербезпеки, етичних рамок та підзвітності.

У підсумку можливо зазначити, що аналітична діяльність як правове явище – це не лише «робота з інформацією», а інтелектуально-нормативний процес, що забезпечує юридичну визначеність, ефективний захист прав людини; її розвиток потребує інтеграції методів права та даних, підготовки компетентних аналітиків і встановлення чітких стандартів прозорості та відповідальності.

Розкриття питання аналітичної діяльності як соціального явища потребує також висвітлення значення аналітичної діяльності в сфері функціонування органів публічного управління.

Сучасне публічне управління неможливе без системної аналітичної діяльності. Аналітика в органах публічного управління охоплює оцінку політик та програм, прогнозування наслідків рішень, моніторинг виконання цих рішень, оцінку ризиків та економічний аналіз. Такий підхід дозволяє виявляти слабкі місця в реалізації державних ініціатив, порівнювати альтернативні сценарії, мотивувати політичні пріоритети доказовою базою та реагувати на соціально-економічні виклики швидше і з меншими витратами. Завдяки цьому, Мін'юст ефективно адаптує свою діяльність до змін, реагує на виклики та забезпечує захист прав громадян. Наприклад, « За прогнозами, до 2035 року цифровізація базових послуг, зокрема тих, які знаходяться в компетенції Мін'юсту, дасть понад 5,6% додаткового зростання ВВП України. Це означає, що інвестиції в цифрову інфраструктуру Міністерства

юстиції на пряму перетворюються на розвиток економіки та підвищення якості життя громадян» [522].

Для органів місцевого самоврядування аналітична діяльність має особливе значення: вона допомагає планувати бюджетні витрати відповідно до потреб громад, оптимізувати надання послуг (житлово-комунальні, соціальні, освітні), вибудовувати прозорі механізми публічних закупівель і підвищувати ефективність інвестицій у локальні проекти. Локальні дані про населення, інфраструктуру та економіку, інтегровані в аналітичні дашборди та карти, дають змогу ухвалювати оперативні та довгострокові рішення, направлені на підвищення якості життя мешканців.

Окремо необхідно підкреслити роль аналітичної діяльності у функціонуванні Міністерства юстиції України. У цьому секторі аналітична діяльність використовується широкомасштабно та багатопланово:

- аналіз законопроектів і нормативних актів для оцінки їхнього потенційного впливу [348] із урахуванням вимог Закону України «Про правотворчу діяльність» [388]. В цьому контексті цей Закон є новаторським, бо перш за все на законодавчому рівні встановлює вимоги щодо проведення обов'язкової оцінки впливу нормативно-правових актів. Цей механізм викликаний суттєво підвищить якість регулювання, забезпечить більшу прозорість та обґрунтованість процесу прийнятих рішень та дозволить отримати відповідні рекомендації, які будуть сприяти адаптації законодавства. Наприклад, «зважаючи на прийняття нових законів, необхідним є оновлення чинного законодавства, яке регулює порядок підготовки законодавчих ініціатив. Точкові зміни у Регламенти Верховної Ради та Кабінету Міністрів чи застарілі укази Президента не дають дієвих інструментів для планування та розробки ефективних законів. Необхідна зміна способу мислення та підходів – від стадії планування та розробки законів до їх імплементації, контролю за їх виконанням «від початку до кінця» [348, с. 95];

- моніторинг виконання правових реформ і імплементації міжнародних зобов'язань [352] «з метою вдосконалення правових норм, усунення колізій та прогалин у правовому регулюванні суспільних відносин, відповідності повноти й змістовності наповнення законодавства сучасним вимогам розвитку держави та її інститутів» [352, с. 2];
- збір та обробка статистики щодо реєстраційних процедур, роботи державних реєстрів [37] тощо;
- оцінка ефективності адміністративних послуг [238] та стану доступу громадян до правосуддя тощо. «Враховуючи зростаючі очікування громадян та вимоги до прозорості, ефективності та доступності адміністративних послуг, підвищення їхньої якості стає необхідністю для зміцнення довіри до державних інститутів та покращення соціально-економічного розвитку [401, с. 129].

Завдяки аналітичній діяльності Мін'юст може виявляти системні прогалини – наприклад, джерела проблем у судочинстві чи бар'єри для реєстраційних процедур – і готувати на їх підставі цілеспрямовані заходи (наприклад, формування планів проведення внутрішніх аудитів [336] тощо): спрощення процедур, цифровізація реєстрів, стандартизація процесів або розробка рекомендацій для удосконалення законодавства та ін.

Окреме місце в діяльності Міністерства юстиції України займає Аудиторський комітет Мін'юсту, який «є постійно діючим консультативно-дорадчим органом, створеним при Міністерстві юстиції України з метою проведення фахових консультацій та розгляду питань, пов'язаних зі здійсненням діяльності з внутрішнього аудиту та підготовки рекомендацій щодо її удосконалення» [340]. Крім функцій внутрішнього управління, аналітика в Міністерстві юстиції України сприяє підвищенню прозорості та довіри суспільства до цього органу влади: публікація аналітичних звітів робить державні рішення більш зрозумілими для громадськості та стейкхолдерів, а також створює підґрунтя для професійного діалогу з парламентом, судами, адвокатурою, міжнародними партнерами й

громадським сектором. Аналітичні дослідження також можуть підтримувати антикорупційні ініціативи: виявляти ризикові процедури, аналізувати шаблони зловживань і пропонувати інструменти для їх мінімізації.

Наприклад, Мін'юст бореться з корупцією опосередковано, займаючись розробкою та впровадженням антикорупційної політики, яка включає: а) розробку та вдосконалення законодавства, що усуває прогалини, які можуть сприяти корупції; б) автоматизація та цифровізація державних послуг для зменшення людського фактору та корупційних ризиків; в) впровадження ефективної системи обліку та інвентаризації державного майна, щоб уникнути його незаконного привласнення; г) забезпечення прозорого та підзвітного управління публічними активами тощо. Завдяки цьому, Мін'юст може впроваджувати профілактичні заходи, розробляти антикорупційні програми та контролювати їх ефективність.

Аналітична діяльність у сфері публічного управління є потужним інструментом для вирішення нагальних суспільних викликів. Через ретельний збір, глибокий аналіз та осмислення даних, фахівці виявляють першопричини проблем, прогнозують тенденції та оцінюють ризики. Це дозволяє формувати науково обґрунтовані рішення та ефективні стратегії, що охоплюють широкий діапазон сфер – від оптимізації державних сервісів до утвердження принципів неупередженого правосуддя. Аналіз також може бути використаний для оцінки впливу законодавчих змін на соціальні групи [348], зокрема, для виявлення потенційних негативних наслідків та розробки відповідних компенсаторних механізмів. Так, «За прогнозами аналітиків, до 2035 року цифровізація найбільш схильних до корупції послуг може забезпечити зростання ВВП України на 1%, адже заощаджені кошти бізнес і громадяни спрямовують на розвиток та інвестиції» [523, с.18].

Наприклад, «Українці дедалі частіше користуються цифровими сервісами Міністерства юстиції замість відвідувань державних установ. Це не лише зручно, а й дозволяє економити кошти, час і знижує ризики корупції.

За даними дослідження компанії Civitta, «цифровізація базових адміністративних послуг, зокрема тих, що належать до компетенції Мін'юсту, створює фактичний економічний ефект у 49 млрд грн на рік. Якби всі громадяни користувалися онлайн-форматом, ефект зріс би до 75 млрд грн щороку» [522].

Аналітична діяльність органів публічної влади також сприяє підвищенню прозорості та підзвітності, що є ключовим для зміцнення довіри суспільства до державних інституцій та забезпечення сталого розвитку. Наприклад, на підставі аналізу і «зادля підвищення правової обізнаності суспільства та з метою уникнення можливих запитань в майбутньому Мін'юст ... доводить до відома правову позицію у зв'язку з введенням в дію 28 серпня 2025 року Закону України від 09 січня 2025 року № 4196-IX «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» ... , внаслідок чого Господарський кодекс України ... втратить чинність»[300] .

Особливе значення аналітичної діяльності у сфері функціонування органів публічного управління також проявляється в мінімізації ризиків під час стратегічного прогнозування. Сучасний світ характеризується підвищеною волатильністю («...це синонім нестабільності, турбулентності» [249]). Соціально-економічні кризи, технологічні зрушення, геополітична нестабільність – все це створює середовище невизначеності. Аналітична діяльність є найпотужнішим інструментом проактивного, а не реактивного управління. Бо завдяки аналітичній діяльності «Підвищується точність і надійність фінансових планів та прогнозів і створюється цілісне уявлення про ефективність за допомогою інтегрованого планування на постійній основі» [85, с.16]. Шляхом моделювання різних сценаріїв, аналізу тенденцій та виявлення «слабких сигналів» аналітики допомагають не лише уникнути потенційних загроз, але й визначити нові можливості для розвитку. Наприклад, «експерти Civitta порахували, який економічний ефект цифровізація послуг мала для країни. Аналітики детально проаналізували 87

цифрових послуг Дії, які поділили на базові послуги, послуги-програми та послуги, вразливі до корупційних ризиків. Проаналізували 350+ відкритих джерел, провели 75 експертних інтерв'ю, опрацювали об'ємні результати запитів на публічну інформацію від кількох міністерств. Ключові результати дослідження: 7,4 млрд грн щороку – економія на хабарях та ліквідація корупційних схем у будівництві, дипломуванні моряків та статусі ВПО. 49 млрд грн щороку – вигода від “базових” послуг (довідки, витяги, підписи). 6,5 млрд грн щороку – ефект від програм підтримки (єРобота, єВідновлення, Нацкешбек)» [227]

Використання інструментів аналітичної діяльності також полягає в оптимізації використання ресурсів. Наприклад, в Україні «Цифрові послуги заощадили українцям та державі 184 млрд. грн» [227]. В умовах обмеженості ресурсів, з якою стикається будь-яке суспільство (фінансових, матеріальних, людських), аналітична діяльність виступає ключем до їх раціонального та справедливого розподілу. Завдяки аналітичним методам стає можливим визначити програми та інвестиції, що забезпечать найбільшу суспільну віддачу. Наприклад, популяризація онлайн-послуг як зручної та безпечної альтернативи офлайн-сервісам стає одним із ключових пріоритетів цифрової трансформації держави, адже системне масштабування цифровізації на ширший спектр адміністративних сервісів стабільно демонструє перевищення суспільних і економічних вигод над витратами на розробку та адміністрування їхніх онлайн-версій. «Середня витрата на одну послугу без цифровізації могла б становити близько 10 300 грн, а зараз, в онлайні, – лише 126 грн. Це заощаджує 6,5 млрд грн на рік та позитивно впливає на українську економіку» [293]. Таким чином, аналітична діяльність безпосередньо сприяє економії коштів і підвищує продуктивність національної економіки.

Щоб аналітична діяльність у публічному управлінні була дійсно ефективною, необхідні кілька умов: розвиток кадрового потенціалу (аналітики, юристи з навичками роботи з даними, статистики), сучасна

інфраструктура даних (зручні і безпечні реєстри, інтегровані дашборди, відкриті дані), стандартизовані методики оцінки політик і прозорий механізм оприлюднення результатів аналітичної діяльності.

Міністерству юстиції України особливо корисно інвестувати в підготовку спеціалістів в сфері аналітичної діяльності; підвищити рівень запровадження єдиних показників ефективності для ключових сервісів; запровадити публікацію регулярних публічних звітів про міжвідомчу співпрацю з аналітичними центрами.

У сучасному світі аналітична діяльність зазнала кардинальної трансформації, еволюціонувавши від другорядної допоміжної функції до стратегічного соціального активу національного значення. Її фундаментальна роль реалізується у перетворенні великого масиву даних на знання, яке створює підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, оптимального розподілу обмежених ресурсів та формування справедливого суспільного устрою.

Аналітична діяльність виступає не просто інструментом забезпечення поточної стабільності, а каталізатором стійкого динамічного розвитку, що базується на об'єктивних емпіричних даних замість суб'єктивних припущень та політичних уподобань. Тому інвестування у розвиток аналітичної компетенції, створення потужної інфраструктури обробки даних та забезпечення прозорого доступу до інформації слід розглядати не як поточні витрати бюджету, а як стратегічні довгострокові інвестиції в майбутнє, які забезпечують системне підвищення рівня добробуту громадян, зміцнення національної безпеки та покращення якості життя суспільства в цілому.

2.3 Владна діяльність як об'єкт адміністративно-правових досліджень та її види

Як свідчить переважна більшість спеціальних наукових юридичних досліджень, держава, будучи продуктом людських прагнень до

впорядкованості, втілених в дійсність через їх інтелектуально-вольову діяльність, за своїм соціальним призначенням є саме тією опцією, через функціонування якої відносини між людьми можуть набути стану впорядкованих і таких, через участь у яких люди, задовольняючи власні потреби та інтереси, не завдаватимуть шкоди один одному, чи принаймні від завдання такої шкоди вони будуть убезпечені саме державою.

Справа в тому, як здається, що людина, маючи, як соціальна одиниця певний комплекс прав (поки йдеться про природні права), якусь частину із них має можливість реалізувати власноруч (наприклад на життя, честь, гідність), а частину – взагалі неможливо уявити поза охоронних та забезпечувальних механізмів певного владного утворення, яким і є держава (безпека, недоторканість, власність). Але, навіть ті права, які начебто людина реалізує власноруч, все одно потребують постійної присутності держави для їх захисту та охорони, не говорячи вже про ті права і свободи, які можуть бути реалізовані людиною тільки через забезпечувальні механізми держави.

В такому сенсі доходимо необхідності визначення сутності держави, адже, як зазначає Р.Я. Шай, «...дослідження сутності держави дає змогу визначити правильний курс державного будівництва, вибрати принципи розвитку держави й суспільства, встановити спільну мету як для держави загалом, так і для кожного індивіда», а сама «...сутність держави – це внутрішній зміст її діяльності, непорушний зв'язок властивостей та елементів, безперервність взаємодії між суб'єктами суспільних відносин, форма прояву цих відносин у державі» [529, с. 376].

В підручнику «Загальна теорія держави і права» за загальною редакцією М. В. Цвіка та О. В. Петришина, зокрема, зазначається наступне: «...незважаючи на різноманітність підходів до визначення держави, в науковій літературі традиційно склався погляд на неї як на суспільне явище, до структури якої входять декілька побічних і декілька головних елементів: на перше місце серед них висуваються територія, населення і публічна влада» [162, с. 75]. І, якщо перші дві ознаки не потребують особливого

тлумачення через їх загальнолюдське розуміння і через відсутність наповнення науковим змістом, то категорія «публічна влада» вимагає прискіпливої доктринальної оцінки, оскільки саме через її властивості, як визначальної ознаки держави, як явища, через реалізацію якого, ззовні виявляється соціальна сутність держави та її призначення, держава набуває того сутнісного наповнення і навантаження, яким її прагнуло наділити територіально-організоване суспільство, покладаючись на неї, як на організатора та «забезпечувальника» порядку у відносинах всередині суспільства.

Доводиться констатувати, що у всіх теоріях про сутність держави тим чи іншим чином присутній елемент управління (владарювання). А саме управління суспільством і суспільними справами з боку держави стає можливим за умови існування публічної влади чи хоча б владного елемента, який дозволяє суб'єкту скерувати поведінку об'єкта. Так, зокрема, згідно теорії еліт, «...основоположниками були В. Парето, Г. Моска, Д. Сарторі, Х. Лассуел, Т. Дай, Х. Ортега і Гассет та ін. - народ не здатний управляти державою, і тому управління здійснюється верхівкою суспільства – його елітою» [466, с. 85], технократична теорія також згадує про адміністрування, яке здійснюється в межах держави, «... під технократією розумілася “політична система, за якої вирішальний вплив належить технічним спеціалістам у сфері адміністрування та економіки”, а технократом вважали “людину, що здійснює керівництво з причини своєї технічної компетенції» [466, с. 86], теорія масового суспільства веде мову про харизматичного вождя, який скеровує хаотичне суспільство (розуміємо наводить лад, впорядковує, управляє своєю владою над суспільством) тощо.

Маємо чітке розуміння, що всі дослідження сутності держави неодмінно прямо чи опосередковано приводять до усвідомлення того факту, що держава є механізмом налагодження, скеровування, адміністрування, управління суспільством та суспільними справами, поведінкою людей в їх взаєминах один з одним, зокрема в тих із них, де учасники суспільних

відносин мають дотичні потреби та інтереси і мають можливість їх реалізувати через спільну діяльність. Це стає можливим за умови, що держава має владні повноваження, і порядок в суспільних відносинах буде забезпечений власне владною діяльністю держави.

Владу бачимо, як можливість когось чи чогось скерувати, вплинути, підкорити собі поведінку когось іншого чи чогось іншого. Так, природа та природні явища мають владу над людиною, адже людина скеровує свою поведінку відповідно до пори року, погодних явищ, стану довкілля тощо. Своєю чергою і людина має владу над природою, адже перебудовує стан її існування відповідно до власних потреб та інтересів, наносячи часом їй, природі, значної шкоди, вирубаючи ліси, видобуваючи корисні копалини, повертаючи рух річок та водойм і так далі.

Втім в соціальному просторі, в суспільних відносинах, йдеться про так звану «публічну владу», реалізація підкорення в межах якої має на меті налагодження впорядкованості в цих суспільних відносинах, переводячи їх в площину правовідносин за допомогою механізму правового регулювання.

До розуміння сутності «публічної влади» в науковому середовищі не склалося сталого, беззаперечного підходу. Наприклад, не можемо погодитися із визначенням публічної влади наступного змісту: «Під даною категорією розуміється управлінська діяльність на загальнодержавному та регіональному рівнях, яка здійснюється та розповсюджується на певній території, направлена на задоволення потреб, вирішення проблемних питань суспільства, реалізація якої забезпечується через апарат управління, котрий є скоординованою системою, що побудована з урахуванням принципів взаємодоповнення і єдиноначальства. Апарат публічної влади підпорядковує собі соціальні групи через діючі нормативно-правові, підзаконні акти, розпорядчі документи» [457, с. 38]. Вбачаємо дещо помилковим ототожнення публічної влади із діяльністю органів держави із управління, прийняття нормативно-правових актів, підзаконних актів тощо. Навпаки, наявність, належність публічно-владних повноважень певному органу чи посадовій

особі є підставою, яка надає можливість апарату держави через механізм правового регулювання (правового впливу) упорядковувати суспільні відносини, реалізовувати функції і завдання держави у певній групі суспільних відносин. Тож необхідно повернутися до поняття і доктринальної оцінки «публічної влади».

С.Г. Кузьменко та Д.І. Топузов з відповідними посиланнями основними складовими публічної влади називають наступні: «Можливість, здатність та право використання свого авторитету чи силового впливу на суспільне життя органів державного апарату, органів місцевого самоврядування та різноманітних суспільних організацій» [232, с. 29] і відповідно, на продовження думки, зазначають: «...Публічна влада – це влада, яку складають вольові відносини між людьми з приводу організації їхньої сумісної діяльності, але яка не збігається з населенням країни; – це влада яка вироблена на основі спільного інтересу всього населення окремої території, яка виділена з суспільства» [232, с. 29]. В цих міркуваннях є зміст, який повною мірою задовольняє потреби даного дослідження, адже дає пряме посилання на пов'язаність категорії «публічна влада» із можливістю, здатністю та правом використання свого авторитету чи силового впливу на суспільне життя з боку органів державного апарату та органів місцевого самоврядування. Також в цьому сенсі заслуговує на увагу теза вказаних авторів стосовно наступного: «...Публічність влади як її ознака припускає, що будь яка влада, в тому числі і публічна влада, повинна бути визнана всім суспільством або його частиною. Обов'язковість рішень, юридична сила яких поширюється на учасників суспільних відносин, на суб'єктів влади, безпосередньо забезпечує публічність влади. У зв'язку з цим, можна згадати також принцип примусовості виконання рішень публічної влади через державний примус (кримінальний, кримінальний процесуальний, адміністративний примус). Тобто, суб'єкт, який ухиляється від належного виконання рішення, буде примушений до його виконання...» [232, с. 34]. З такими міркуваннями не можна не погодитися, адже ми наполягаємо, що

належність публічно-владних повноважень є обов'язковою умовою для існування фактичної можливості певного органу держави, його посадової особи, здійснювати владну діяльність із впорядкування суспільних відносин, із реалізації функцій і завдань держави у визначеному законодавством просторі.

Майже у такий самий спосіб категорію «публічна влада» тлумачать Є.В. Міщук і О.В. Лісевич, зазначаючи, зокрема, наступне: «...публічна влада - це права, здатність і можливість державних органів, органів місцевого самоврядування та громадських організацій впливати на суспільне життя, силою примусу або авторитету» [294, с. 119].

С. Ковальчук пропонує «публічну владу» розуміти наступним чином: «Вид суспільно-політичної, суверенної, легітимної влади, в основу якої покладено публічний інтерес та безособовий характер, що виражається у системі суспільних, публічно-політичних, вольових відносин, які виникають між органами та посадовими особами держави (які наділені владними повноваженнями), фізичними та юридичними особами, що в своїй основній масі є суб'єктами громадянського суспільства (які делегують першим свої повноваження) на основі публічного права та закону» [197, с. 51]. Вкрай доречним вважаємо звернення в цьому визначенні до пов'язаності публічної влади із публічним інтересом і її, цієї влади, безособовий характер.

Ще більш «практично-застосовним» бачимо визначення публічної влади, яке запропоноване І. Мінаєвою. Зокрема поважний автор зазначає наступне: публічна влада – «...це цілісна система органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що здійснюють управління суспільно значущими справами від імені та за дорученням суверена – народу, постійно діють в правовому режимі при реалізації організаційно-розпорядчих функцій і повноважень через визначені Конституцією України та законами України форми реалізації управління справами держави і територіальних громад, які функціонують згідно з їх статусами у всіх сферах і в територіальних одиницях держави» [287, с. 9]. І, хоча й можемо заперечити правильність

ототожнення публічної влади із системою органів державної влади і органів місцевого самоврядування, тим не менше в такому визначенні приваблює поступовий перехід у визначенні публічної влади до пов'язаності її сутності з формою її зовнішнього вияву, а саме - здійснення управління суспільно значущими справами від імені та за дорученням суверена – народу, постійне функціонування в правовому режимі при реалізації організаційно-розпорядчих функцій і повноважень системою тих органів, які уособлюють публічну владу, як неодмінний атрибут держави, її основний елемент і те явище, за допомогою і виключно через зовнішній вияв якого, може бути реалізована соціальна сутність і призначення держави, як механізму забезпечення, охорони і захисту прав людини.

Таким чином, попередньо маємо висновок, що публічна влада є можливістю, наданою народом системі органів і посадових осіб держави та органів місцевого самоврядування для впорядкування суспільних відносин, реалізації функцій і завдань держави, вирішення питань місцевого значення, забезпечення, охорони та захисту прав людини, їх утвердження, здійснювати стосовно суспільних відносин певну діяльність, яка на таких, публічно-владних повноваженнях заснована.

Скориставшись тезою Є.В. Міщука, яка наводилася вище, варто до сказаного додати, що публічна влада - це також права, здатність і можливість державних органів, органів місцевого самоврядування та громадських організацій впливати на суспільне життя, силою примусу або авторитету. Наголосимо окремо на складових «здатність», «можливість» і «право» впливати на суспільне життя, оскільки в подальшому будемо переходити під час характеристики владної діяльності на адміністративно-наукові форми цих елементів – «повноваження, функції, завдання та компетенція».

До таких міркувань та висновків варто додати також визначення публічної влади, яке запропоновано Р.С. Мельником та В.М. Бевзенком: «...під публічною владою необхідно розуміти здатність розгалуженої

системи державних та недержавних суб'єктів впливати на рішення, дії чи бездіяльність фізичних і юридичних осіб та/або вирішувати юридичну долю неживих об'єктів, маючи на меті досягнення суспільно значущих цілей» [274, с. 18]. Отже, поступово доходимо висновку про необхідність визначитися, яким чином посадові особи державних органів та органів місцевого самоврядування, будучи носіями публічної влади, «впливають» на суспільні відносини, адже необхідність існування такого атрибута держави, як публічна влада безпосередковано зумовлена саме необхідністю здійснення такого впливу.

Як з цього приводу принагідно зауважує П.П. Білик, «...державна є певним механізмом, який за допомогою норм права через власний апарат (органи влади та управління) здійснює цілеспрямований, владний, організуючий вплив на суспільні відносини, що вважаються найважливішими з точки зору держави та суспільства для приведення їх у певний бажаний впорядкований стан. Для такого стану характерним є те, що кожний учасник суспільних відносин отримує можливість завдяки державно-владній діяльності реалізувати власні потреби та інтереси повною мірою, не завдаючи шкоди потребам та інтересам інших учасників правовідносин, а також те, що крім задоволення індивідуальних інтересів у процесі спільної діяльності людей задовольняються також публічні інтереси без шкоди індивідуальним» [62, с. 32]. В цілому не заперечуючи такі міркування, все ж відзначимо, що подальше ототожнення автором державно-владного впливу із державним управлінням дещо звужує можливості, демократичність, соціальну спрямованість та людиноцентристські орієнтири державно-владного впливу на суспільні відносини, «заганяючи» його в межі діяльності апарату державного управління. В сучасних реаліях такий підхід вбачається не виправдано вузьким.

Загалом, якщо йти логікою науки теорії держави і права, то реалізатором державно-владного впливу на суспільні відносини, рівною мірою як і кермувальником суспільними справами для реалізації публічного

інтересу є механізм держави. Так, зокрема в навчальному посібнику «Теорія держави і права» запропоновано наступне: «Сутність держави розглядається через її властивості, які полягають у тому, що вона: універсальна організація – об'єднує в єдине ціле всіх членів суспільства, забезпечує як загальносуспільні інтереси і потреби, так і інтереси й потреби його членів, що стосуються різних сфер їх життя; територіальна, яка об'єднує членів суспільства (усіх проживаючих на її території) за територіальною ознакою; офіційна організація, що є представником усього суспільства, виступає від його імені і усередині держави, і за її межами; верховна (суверенна) та центральна організація, вона є вищою за значенням та силою об'єднанням суспільства, відповідно усі інші соціальні організації у сфері загальносуспільних інтересів підпорядковані їй; володіє спеціальним апаратом публічної влади, а також іншими державними організаціями, повноваження яких поширюються на все суспільство, які забезпечують вирішення загальносуспільних справ; здатна надавати своїм велінням загальнообов'язковий, правовий характер, що робить їх легітимною, тобто організовує суспільне життя на правових засадах, що відповідно дає їй можливість застосування державного примусу...» [489, с. 37-38].

Авторський колектив роботи підручника «Теорія держави і права» пропонують таке бачення механізму держави: «Особливістю зовнішнього прояву державної влади є реалізація її в тих або інших організаційних формах. Поєднання цих форм у цілісну структуру і складає механізм держави. Основну частину цього механізму займає апарат державної влади...», а «...законодавчо обумовлена, економічно і організаційно відособлена частина механізму держави, що складається з державних службовців, які здійснюють свою діяльність на професійній основі, наділених державно-владними повноваженнями і необхідними матеріально-господарськими засобами з державного бюджету для здійснення в межах своєї компетенції певних завдань і функцій держави» [474, с. 89, 95] - це орган державної влади.

В.В. Сухонос зазначає: «Для реалізації функцій держави необхідно створити певний механізм. Зв'язок між функціями держави та її механізмом є нерозривним і безпосереднім. Адже якщо механізм створюється саме для виконання функцій держави, то останні відіграють визначальну роль... Під механізмом держави розуміють цілісну, ієрархічну систему державних органів, що здійснюють державну владу, а також установ та підприємств, за допомогою яких реалізуються завдання й функції держави» [466, с. 168-169].

Отже, як бачимо наочно, теорія держави і права реалізацію функцій і завдань держави, утвердження, забезпечення, охорону і захист прав і свобод людини через здійснення владної діяльності приписує механізму держави, а сам механізм переважно складається із державних органів (органів державної влади). В свою чергу наголосимо, що така діяльність часом має назву «владна діяльність», оскільки може здійснюватися лише на підставі повноважень, що випливають із публічної влади, як можливості примусово вплинути на поведінку підвладного об'єкта з метою задоволення публічного інтересу і створення умов для реалізації об'єктом його приватних інтересів.

В свою чергу І.П. Динник зазначає: «Під механізмом держави в сучасній теорії права та конституційному праві розуміють певну структуру державної влади. Сам термін “державна влада” – очевидна абстракція, яка не існує в реальності. В конкретних проявах соціуму державна влада проявляє себе через діяльність державних органів і державних службовців. Державні органи та державні службовці виконують державні функції і складають “апарат” держави в широкому сенсі цього слова» [134]. В такому сенсі видається досить доречним звернення автора до при визначенні сутності механізму держави до його структурної побудови і до розуміння, що його сутність виявляється власне через владну діяльність. Адже механізм держави, на наше переконання саме і є тією системою органів і посадових осіб, через діяльність яких реалізується (виконується) соціальне призначення держави. На підтвердження цього О.Ф. Скакун зазначає, що механізм держави «це цілісна, ієрархічна, динамічна система державних органів,

підприємств, установ, інститутів, що здійснює завдання і функції держави на основі і в межах права і слугує їй (державі) організаційно-економічною, організаційно-політичною, організаційно-соціальною, організаційно-культурною основою» [437, с. 137].

І, зрештою, Н.В. Пильгун, доходить наступного висновку: «Механізм держави – це внутрішньоєдина цілісна ієрархічна система державних органів установ, підприємств, організацій, яка в процесі функціонування і у взаємодії між собою забезпечує впорядкованість і організованість суспільних відносин, гарантуючи стабільну охорону, захист прав, свобод та інтересів людини і громадянина» [334, с. 66].

У всіх досліджених тезах і визначеннях механізму держави присутній спільний знаменник, а саме, механізм держави подається, як реалізатор публічної влади, як певна організаційна структура органів і посадових осіб, наділених публічно-владними повноваженнями для здійснення владної діяльності, а сама владна діяльність полягає у забезпеченні впорядкованості і організованості суспільних відносин, гарантіях стабільної охорони, захисту прав, свобод та інтересів людини і громадянина. Конституційний припис про основне призначення держави – утвердження і забезпечення прав і свобод людини, їх охорона і захист реалізуються, відповідно, через діяльність механізму держави.

Відтепер, дослідницьке завдання полягає у необхідності з'ясування, які структурні одиниці механізму держави беруть участь в утвердженні і забезпеченні прав і свобод людини, за допомогою яких способів та засобів, і, власне, що собою за своєю сутністю являє владна діяльність.

Зрозумілим та беззаперечним вбачається, що передусім для впорядкування суспільних відносин, їх потрібно перевести в розряд правовідносин, надати певним варіантам поведінки їх учасників загальнообов'язкового характеру аби запобігти завданню ними в процесі реалізації власних, приватних потреб та інтересів шкоди один одному. В такому сенсі «правове регулювання», як зазначає А.Т. Комзюк, «... це

специфічний вплив, який здійснюється правом як особливим інституційним регулятором. При цьому правове регулювання має цілеспрямований, організаційний, результативний характер і здійснюється за допомогою цілісної системи засобів, що реально виражають саму матерію права як нормативного інституту утворення – регулятора» [214, с. 47]. Принагідно зауважимо, що право, як найпотужніший соціальний регулятор використовується державою стосовно не всіх суспільних відносин, а лише до тих із них (хоча їх питома вага набагато більше, ніж врегульованих не правом, а іншими соціальними нормами), через участь у яких учасники можуть завдати суттєву шкоду правам і свободам один одного, чи тих із них, які прямо чи опосередковано стосуються публічного інтересу.

О.В. Петришин під правовим регулюванням розуміє «...процес дії за допомогою правових норм та інших юридичних засобів на поведінку людей з метою упорядкування, охорони та розвитку суспільних відносин» [162, с. 404]. С.С. Шоптенко зазначає наступне: «Сутністю правового регулювання є нормативне закріплення необхідних правил поведінки людей у відносинах...» [537, с. 61] і виділяє такі ознаки правового регулювання: «це різновид соціально-державного регулювання суспільних відносин; це цілеспрямований, організований за своєю спрямованістю, результативний вплив на поведінку людей та суспільні відносини; за його допомогою відносини між суб'єктами і об'єктами управління набувають правової форми; завжди пов'язане з певними, реально існуючими суспільними відносинами; здійснюється за допомогою цілісної системи норм права та правових засобів; має за мету впорядкування, закріплення та охорону суспільних відносин» [537, с. 61].

Не заглиблюючись у дослідження спірних питань визначення правового регулювання, оскільки це не є предметом даного дослідження, зауважимо лише, що переважна більшість поглядів провідних науковців на цю проблему має спільну уяву про призначення правового регулювання – воно становить основу впорядкування суспільних відносин в напрямку

утвердження і забезпечення прав і свобод людини шляхом надання певним правилам поведінки в суспільних відносинах загальнообов'язкового характеру з можливістю застосування до порушників заходів державного примусу і тим самим шляхом переведення суспільних відносин в клас правовідносин. Лише хотілося б зауважити на також висловлену в наукових дослідженнях думку, що правове регулювання не є тим напрямком владної діяльності, яка сама собою забезпечує порядок в суспільних відносинах. І така позиція є вкрай зрозумілою. Норма права своїм існуванням (як норма приватного права, так і публічно-правова норма) лише започатковує процес приведення суспільних відносин у стан, очікуваний людиною, суспільством і державою. Втім, як зазначається у Юридичній енциклопедії за редакцією Ю.С. Шемшученка, «...незважаючи на те, що в правотворчості і правозастосовній практиці, в юридичній науці, термін «регламентація» часто вживається як синонім терміна «регулювання», правова регламентація зазвичай характеризується вищим ступенем деталізації упорядкування відповідних суспільних відносин» [546, с. 256].

Зокрема, Є.Л. Стрельцов вказує з цього приводу: «... правова регламентація – це так зване закріплення об'єктивного права. як системи формально-обов'язкових загальних правил фізичної поведінки, які встановлені або санкціоновані державою, виражаючи волю домінуючої частини соціально неоднорідного суспільства, спрямовані на врегулювання суспільних відносин відповідно до цієї волі та загальносоціальних потреб і забезпечуються державою» [453, с. 11]. Такі міркування науковців приводять до логічного та повною мірою сприйнятного висновку – прийняття норми права (законотворчість, нормотворчість), як первинний елемент владної діяльності, започатковує процес впорядкування суспільних відносин. Норма права, будучи статичною за своєю природою (як матеріальна, так і процедурна, процесуальна), для свого втілення в правових відносинах та набуття практично-застосовного значення потребує діяльності потенційних учасників правовідносин із реалізації ними в цих правовідносинах їх

суб'єктивних прав та виконання ними покладених нормою права юридичних обов'язків. Якщо це відносини приватно-правового сектора, то для «запуску» норми права в практику необхідна певна юридично-значуща поведінка рівних між собою суб'єктів (юридичні акти, юридичні вчинки, делікти). Що ж стосується публічно-правового простору, то неодмінною умовою початку «практичного життя» норми права власне і є владна діяльність у її різноманітних проявах – видання адміністративного акту, укладання адміністративного договору, реагування на адміністративне правопорушення та вживання заходів для його припинення чи запобігання йому тощо.

Є.Л. Стрельцов в іншій своїй праці з цього приводу зазначає: «Необхідно вважати, що право не регулює суспільні відносини. Воно створює «тільки» умови для правової регламентації суспільних відносин або правову базу для прийняти відповідних, встановлених державою правових заходів» [454, с. 11], а тому «...якщо не викликає заперечень думка про те що процес впливу на суспільні відносини здійснює саме держава, то, на нашу думку, точніше в таких випадках казати не про «просте» регулювання суспільних відносин, а про державно-правове управління суспільними відносинами, яке здійснюється за допомогою всього комплексу юридичних засобів. В скороченому вигляді це можливо визначати не як «державно-правове управління» [454, с. 15]. Така теза Є.Л. Стрельцова дає змогу започаткувати розгляд наступної складової владної діяльності, назва якої протягом певних етапів розвитку адміністративно-правової науки набувала того чи іншого найменування – від державного управління до публічного адміністрування (або дотичних до нього визначень).

Отже, в механізмі правового регулювання особливе місце посідає процес правореалізації, який є втіленням правових норм у діяльності суб'єктів права, що фактично має виявлятися в їхній правомірній поведінці. Це – дотримання, виконання, використання та застосування норм права. Правозастосування є необхідною складовою владної діяльності, адже, як зазначають П.В. Макушев і А.В. Хрідочкін: «Не стільки само по собі

прийняття та існування в державі правових приписів, скільки їх втілення у безпосередню діяльність адресатів, здатне дійсно впливати на політичне і соціальне становище у житті суспільства та держави. А якість правозастосування при цьому стає одним з тих вирішальних факторів, що визначають рівень правової культури в державі та стан законності і правопорядку» [251, с. 7]. Цілком погоджуючись із наданням правозастосовній діяльності, як виду владної діяльності, провідного значення в забезпеченні прав і свобод людини, в справі їх охорони і захисту, спробуємо визначити її, правозастосовної діяльності, зміст і сутність.

Так, до прикладу, О.Ф. Скакун пропонує під правозастосуванням розуміти: «... застосування норм права (правозастосовчу діяльність) як владно-організаційну діяльність уповноважених державних органів, організацій і посадових осіб, яка здійснюється в процедурно-процесуальному порядку і полягає в реалізації норм права шляхом винесення юридичних рішень щодо конкретних суб'єктів з конкретних питань [440, с. 414]. О.М. Юхимюк стверджує, що «...правозастосування слід розуміти як правову форму діяльності уповноважених компетентних суб'єктів, спрямовану на реалізацію принципів та норм права в конкретних життєвих ситуаціях шляхом винесення індивідуально-конкретних рішень» [548, с. 134]. Б.В. Малишев і О.В. Москалюк доводять думку, що:

- «правозастосування відрізняються від усіх інших форм реалізації права своїм державно-владним суб'єктом, який не є характерним для дотримання, виконання та використання» [255, с. 11];

- «правозастосовну діяльність визначають як таку, що здійснюється на засадах доцільності, справедливості та обґрунтованості, піднормативну діяльність конкретних суб'єктів з виданням індивідуалізованих і конкретизованих владних приписів (індивідуальної регламентації) та забезпеченням їх видання й фактичної реалізації (правозабезпечення)» [255, с. 11];

- «це організаційно-правова діяльність компетентних державних органів, уповноважених на це громадських об'єднань або їхніх службових осіб, яка полягає у встановленні формально-обов'язкових індивідуальних правил поведінки персоніфікованих суб'єктів з метою створення умов, необхідних для реалізації ними таких норм» [255, с. 11].

Як бачимо, особливим розмаїттям доктринальні визначення сутності та ролі правозастосування не вирізняються. Основне, що можна винести з наукових досліджень правозастосування і використати в даному дослідженні – це його владний характер, його заснованість на нормах права, здійснення за допомогою норм права та спрямованість на організацію належного використання, додержання та виконання норм права. Саме за допомогою правозастосування норма права із статичної в публічно-правовому просторі приводиться у динаміку правовідносин через владну участь механізму держави – органів і посадових осіб, які практично мають виконати припис Конституції про обов'язок держави із утвердження, забезпечення реалізації і охорони прав і свобод людини.

Однією із провідних форм правозастосування в одному ряду із судовим, квазісудовим та квазіадміністративним правозастосуванням є виконавчо-розпорядча діяльність органів і посадових осіб апарату державного управління (адміністративне правозастосування). Його будемо розуміти, спираючись на визначення, яке надано Б.В. Малишевим та О.В. Москалюком і полягає в тому, що «...застосування норма права є управлінською діяльністю органів державної влади, зокрема їх посадових осіб, а також уповноважених державою суб'єктів з винесення конкретно-індивідуальних приписів, якими на одних учасників правовідносин покладаються обов'язки, а іншим – надаються права» [255, с. 10]. Таке розуміння дає нам всі підстави для ототожнення адміністративного правозастосування із виконавчо-розпорядчою діяльністю органів виконавчої влади, особливістю якої є те, що «...саме у процесі її реалізації відбувається реальне втілення в життя законів та інших нормативних актів держави,

практичне застосування всіх важелів державного регулювання й управління важливими процесами суспільного розвитку» [194, с. 22].

Провідною галуззю науки, яка досліджує такий напрям владної діяльності є адміністративне право. В адміністративно-правовій науці питання визначення сутності та змісту виконавчо-розпорядчої діяльності пройшли довгий і досить суперечливий шлях, який супроводжувався довготривалими та плідними дискусіями стосовно встановлення хоча б частково загальноприйнятої дефініції державно-владного впливу на суспільство і суспільні відносини.

Так, радянська доба розвитку адміністративно-правової доктрини та її стан в перші роки незалежності України характеризувалися тим, що панівною дефініцією, яка використовувалася для позначення державно-владного впливу через виконавчо-розпорядчу діяльність (діяльність органів виконавчої влади) була – «державне управління».

В цей період, як зазначає В.П. Пилипишин, «у найбільш загальному вигляді державне управління тривалий час визначалось як виконавчо-розпорядча діяльність органів державної виконавчої влади, котра виявляється у безпосередньому повсякденному й оперативному впливові на різноманітні суспільні відносини у країні» [333, с. 11].

Пересвідчитися в цьому можемо, звернувшись, наприклад, до тез, які висуває Ю.П. Битяк, зокрема, «в адміністративно-правовій науці найпоширенішим є поняття державного управління як самостійного виду державної діяльності, що має організуючий, виконавчо-розпорядчий, підзаконний характер, особливої групи державних органів (посадових осіб) щодо практичної реалізації функцій і завдань держави в процесі повсякденного й безпосереднього керівництва економічним, соціально-культурним та адміністративно-політичним будівництвом» [27, с. 8]. В іншому джерелі також наголос зроблено на виконавчо-розпорядчій діяльності апарату держави і визначено: «Державне управління – це частина державної діяльності, яка має своїм основним призначенням здійснення

виконавчої влади. Державний характер такого управління полягає в тому, що в його процесі реалізуються завдання, функції та інтереси держави. Для його здійснення створюються спеціальні органи (встановлюються посади), що діють у рамках законів та в межах визначених для них повноважень. Виконавча діяльність є основним призначенням державного управління і становить першу, найбільш важливу його сторону. Разом з тим для безпосереднього управління економікою, соціально-культурним будівництвом та адміністративно-політичною діяльністю характерною є розпорядча діяльність, яка являє собою другу сторону державного управління» [27, с. 6]. Не можна не помітити, що провідною дефініцією в цих тезах є «державне управління». «Державне управління» тут використовується для позначення саме того напрямку державно-владного впливу, владної діяльності, метою якої є переведення статичних норм права в динаміку їх належного використання, додержання, виконання через механізми правозастосування. Виконавча складова полягає в організаційно-нормативному забезпеченні умов для виконання вимог норм права їх адресатами, розпорядча складова – вказує, що така діяльність здійснюється через владне розпорядництво (видання правових актів управління).

В.Б. Аверянов визначав державне управління у наступний спосіб: «Державне управління – це особливий та самостійний різновид діяльності держави, що здійснює окрема система спеціальних державних органів – органів виконавчої влади» [21, с. 6], В.В. Цветков – «Державне управління – це форма практичної реалізації виконавчої влади» [410, с. 209], В.К. Колпаков – «...Державне управління – специфічна діяльність держави, що дістає вияв у функціонуванні її органів, які безперервно, планомірно, владно і в рамках правових установлень, впливають на суспільну систему з метою її вдосконалення відповідно до державних інтересів» [209, с. 16], С.В. Ківалов – «Державне управління – самостійний вид державної діяльності, що має підзаконний, виконавчо-розпорядчий характер органів (посадових осіб) щодо практичної реалізації функцій та завдань держави у процесі регулювання

економічною, соціально-культурною та адміністративно-політичною сферами» [26, с. 162-163]. Таким чином, бачимо наочно, що «державне управління» беззаперечно використовується в науці адміністративного права для позначення державно-владного управлінського впливу і йому в його традиційному розумінні, як провідного виду владної діяльності держави притаманні такі ознаки. Воно засновано на законі, має підзаконний характер, спрямоване на організацію виконання законів, використовує правові (нормативні) акти управління, як інструмент діяльності, має правозастосовчий характер. Підставою його здійснення є виключно публічно-владні повноваження суб'єкта управління. Мета полягає в приведенні суспільних відносин в практиці їх динаміки в певний впорядкований стан, а а остаточно – в належному утвердженні і забезпеченні прав і свобод людини, організація їх охорони та захисту через владне, часом навіть примусове правозастосування.

Втім, в процесі впровадження в Україні заходів адміністративно-правової реформи, традиційне уявлення про «державне управління» все частіше стало зазнавати критики та піддаватися сумніву щодо адекватності відображення змісту цієї діяльності сталою дефініцією.

Так, вже у визначеннях інших авторів жодного прямого посилання на ототожнення державного управління з діяльністю органів виконавчої влади не міститься, зокрема:

- на думку Н.Р. Нижник, «державне управління – діяльність органів та установ усіх гілок державної влади (законодавчої, виконавчої, судової) з вироблення й здійснення регулюючих, організуючих і координуючих впливів на всі сфери суспільства з метою задоволення його потреб, що змінюються» [306, с. 58];

- Ю.О. Оболенський вважає, що «державне управління – це практичний, організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її упорядкування, зберігання, або перетворення, що спирається на її владну силу» [130, с. 63];

- на думку В.Д. Бакуменка, «державне управління є способом функціонування і реалізації державної влади з метою становлення і розвитку держави» [51].

Хоча жодного прямого посилення на ототожнення державного управління з діяльністю органів виконавчої влади не міститься у визначеннях державного управління, замість цього до його змісту, якщо і не прямо, як у Н.Р. Нижник, то сутнісно зрозуміло, включена будь-яка владна діяльність держави, в тому числі й органів законодавчої і судової влади. Варто зазначити, що нова парадигма розвитку адміністративного права пов'язана із Концепцією адміністративної реформи в Україні і підготовленим робочою групою Кабінету Міністрів України Проектом Концепції реформи адміністративного права. Ці документи фактично створили основу для, серед іншого, розмежування державного управління та іншої управлінської діяльності. І вже знаходимо в наукових розробках визначення предмета адміністративного права не тільки з огляду на державно-управлінські відносини, а: «...як системи правових норм, які регулюють управлінські відносини у сфері здійснення виконавчої влади, розпорядчої діяльності державного апарату, його взаємовідносин з іншими державними та недержавними організаціями і громадянами» [353, с. 150]. Тобто помітне значне розширення змісту публічно-владного впливу і включення до структури державного управління, зокрема, до його суб'єктного складу органів державної влади всіх трьох гілок – законодавчої, виконавчої, судової. Така логіка, хоча і не виправдовується, але має в собі певний потенціал, адже мета державного управління - не саме собою виконання законів через владне розпорядництво, а власне створення умов для утвердження і забезпечення реалізації прав і свобод людини, як головний обов'язок держави. Такий стан речей в державно-правовому просторі дійсно може бути досягнутий тільки через спільну взаємодію всіх державних органів, незалежно від їх поділу на «гілки». Ця тенденція набула поширення і відобразилася в Академічному курсі адміністративного права за редакцією В.Б. Аверянова. Зокрема автори

наголошують на наступному: «Акцентування на власне поділі влади небезпечний тим, що може ускладнювати сприйняття необхідності забезпечення плідного поєднання, ефективної співпраці гілок влади з метою виконання основних цілей та функцій, що стоять перед державою. Йдеться про те, що принцип поділу влади у широкому розумінні має врівноважуватися принципом єдності влади, або взаємодії гілок влади» [29, с. 50]. Це власне підтверджує нашу тезу про значне розширення змісту державного управління на відповідному етапі розвитку адміністративно-правової доктрини. Чи виправдалося воно – здається, відповідь заперечна, адже подальші пошуки відповідних Конституції засад організації державно-владного впливу привели до становлення нової концепції – публічного адміністрування, яка має мало спільного з широким тлумаченням державного управління. А до того, як доктринальне адміністративно-правове дослідження переваг нової парадигми владної діяльності набуло поширення, роль виконавчої влади в широкому розумінні державного управління визначалася наступним чином: «Поділ влади доцільно тлумачити як констатацію того факту, що різні функції державної влади реалізуються через певні види державних органів. Між ними розподілені державно-владні повноваження таким чином, що вони при реалізації своєї компетенції є самостійними у встановлених Конституцією межах (а суди навіть незалежні при відправленні правосуддя) і взаємодіють між собою за допомогою певних важелів так званого «взаємного стримування та противаг» [29, с. 50]. Особливість виконавчої влади полягає в тому, що саме вона забезпечує практичне виконання законів та інших правових актів державних органів» [29, с. 50]. Попри певний архаїзм широкого розуміння державного управління, все ж можемо констатувати, що з великим ступенем вірогідності, саме таке значне розширення свого часу його змісту стало поштовхом для пошуку нових моделей організації владної діяльності, які б відповідали Конституційним принципам соціальної, правової, публічно-сервісної та людиноорієнтовної держави.

Стосовно публічного адміністрування, яке «замінило» певним чином «державне управління» можемо констатувати із повною впевненістю, що немає в адміністративно-правовій доктрині єдності ані у визначенні, ані у розумінні переваг і сутності. Незважаючи на те, що, як наголошує О.І. Миколенко, «...на зміну терміну "державне управління" поступово прийшов термін "публічне адміністрування". Він широко став використовуватись в назвах і змісті науково-дослідних праць (з 2008 року по сьогодні)» [282, с. 103], дискусії щодо його сутності і сьогодні стоять на порядку денному.

Аналіз досягнень наукових розробок питань публічного адміністрування дає можливість зробити висновок, що переважно воно тлумачиться, як нова, більш наближена до вимог Конституції України, форма організації і здійснення публічно-владної управлінської діяльності. І, дійсно, останніми роками адміністративно-правовий простір (науковий та законодавчий) суттєво поповнився демократичними інститутами, за допомогою яких публічно-владна управлінська діяльність набуває, хоча й дуже повільно, тих рис, які відповідають вимогам Конституції. Серед них – законодавство про адміністративні послуги, про адміністративне судочинство, про адміністративну процедуру, про правотворчу діяльність, про центральні органи виконавчої влади тощо, це - так зване «статутне» законодавство, не говорячи вже про нові засади організації і діяльності органів виконавчої влади всіх рівнів, які на ньому засновані. Втім, розуміємо, що такі трансформаційні процеси могли б мати місце і без кардинальної перебудови категоріального апарату адміністративного права. Дійсно, поява публічного адміністрування в адміністративному праві, напевно, пов'язана не з цими чинниками, а з пошуком нової моделі організації владної діяльності з метою приведення її у стан, що відповідав би рівню розвитку державно-правової дійсності і потребам суспільства в рівні забезпечення прав і свобод людини в умовах становлення нової парадигми відносин на осі «людина»-«держава», де держава виконує окрім власне імперативної управлінської функції, ще й публічно-сервісне обслуговування прав і свобод, потреб

людини. На цьому наполегливо наголошує О.І. Миколенко, чию позицію можемо беззаперечно підтримати, зважаючи на вищевикладене, зокрема автор наголошує: «Публічне адміністрування – це зовнішньоорганізовуюча діяльність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, крім правотворчої, юрисдикційної, контрольно-наглядової та правоохоронної діяльності. Така діяльність, в основному, здійснюється в публічно-сервісній сфері та полягає в ліцензуванні, реєстрації, сертифікації, тощо» [282, с. 105-106]. В такому сенсі категоріальний апарат адміністративного права не зазнає руйнації та протиріч, розглядаючи публічне адміністрування, як один із напрямків владної діяльності, залишаючи простір для використання терміну «державне управління», яке використовується при характеристиці внутрішньо-організаційних відносин в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Таким чином, правотворча, юрисдикційна, контрольно-наглядова та правоохоронна діяльність органів виконавчої влади мають розглядатися, як самостійні напрямки діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а державне управління і публічне адміністрування – як їх внутрішньоорганізаційна управлінська і зовнішньоуправлінська діяльність відповідно. Остання, яка і є публічним адмініструванням, полягає в так званому «публічно-сервісному» обслуговуванні людини.

Загалом, владна діяльність держави і органів виконавчої влади, зокрема, має велику кількість проявів та напрямків, відповідно до чого її можна класифікувати за різними критеріями залежно від потреб з'ясування тих чи інших її аспектів та специфіки.

За таких обставин, в адміністративно-правовій доктрині пропонуються безліч критеріїв класифікації владної діяльності органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, як таких, які мають сутнісне навантаження, так і таких, які жодним чином не впливають на характер розуміння специфіки такої діяльності, а є просто констатацією певного факту. Отже, пропонуючи застосувати категорію «юридичні наслідки», як

критерій класифікації публічного адміністрування на види, Є.О. Жукова як зазначає: «...Юридичні наслідки, зазвичай, у сфері суспільних відносин з публічного адміністрування знаходять своє втілення в юридичних актах різноманітного характеру: ліцензіях, сертифікатах, свідоцтвах, а також документах інформаційно-довідкового характеру (довідках і витягах із єдиних та державних реєстрів). За юридичними наслідками можна виокремити такі найбільш поширені види публічного адміністрування: реєстрація; надання правового статусу; надання або анулювання дозволу за заявою замовника; видача ордеру; ліцензування; сертифікація; паспортизація; посвідчення; зняття з обліку; погодження; внесення змін до реєстрів; атестація; надання висновку; звуження та розширення господарської діяльності; видача державного посвідчення; установлення категорій; присвоєння розрядів» [159, с. 326, 327]. Саме така позиція виглядає, нажаль, малозастосовною через просту констатацію факту, чим займаються органи публічного адміністрування. До того ж, цікавим було б визначитися, що в даному випадку розуміється під публічним адмініструванням. Втім, в іншій своїй науковій розробці поважний автор вдається до класифікації видів публічного адміністрування на внутрішні і зовнішні, що наближає наукове дослідження до отримання логічних і беззаперечних висновків. Зокрема, автор наголошує: «Зовнішні види публічного адміністрування реалізуються у взаємодії з іншими суб'єктами, які не належать до публічної адміністрації. Натомість зміст таких видів значною мірою визначається закріпленою у правових актах компетенцією таких суб'єктів. Внутрішні види публічного адміністрування – це комплекс дій, спрямованих на створення нормативно-правових, кадрових, технологічних, інформаційних та інших умов, необхідних для реалізації компетенції публічної адміністрації» [158, с. 66]. Тут привертає увагу правильне прив'язування зовнішніх функцій публічних адміністрацій до компетенції, реалізація якої і є зовнішнім проявом владної діяльності, і реалізація якої також є способом виконання покладених на відповідний орган виконавчої влади завдань.

Втім, поділом владної діяльності органів виконавчої влади (часом в дослідженнях вони небезпідставно називаються публічними адміністраціями) на внутрішньо- і зовнішньоуправлінську її класифікація на види не вичерпується. Так, в наукових розробках представлені і інші критерії класифікації і відповідно види такої діяльності. Зокрема, М. Копиця пропонує її, владну діяльність, поділяти на інституційно-функціональне публічне адміністрування, стимулююче публічне адміністрування, та імперативне публічне адміністрування, де інституційно-функціональне полягає в: «...створенні консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів та служб; прийняття нормативно-правових актів, які забезпечують діяльність *підвладних суб'єктів* (скориговано нами) на правовому рівні, надання інформаційних послуг тощо; стимулююче публічне адміністрування передбачає законодавчо забезпечену діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, інших учасників... правовідносин, спрямовану на забезпечення реалізації прав та інтересів. До даного виду публічного адміністрування насамперед належить надання органами публічної адміністрації адміністративних послуг» [220, с. 81] і, зрештою, «імперативне – передбачає такий вид діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, за яким останні виключно на основі законодавчих повноважень можуть впливати на поведінку суб'єктів ... правовідносин, з метою запобігання порушенням з їх або ж протиправним діям фізичних та юридичних осіб, спрямованим проти правомірної діяльності..., а також запобігання негативним наслідкам діяльності суб'єктів правовідносин...» [220, с. 83]. В цілому не заперечуючи можливість такого поділу, зауважимо, що ця класифікація більшою мірою подібна до методів публічного адміністрування – переконання, заохочення та примусу, де інституційно-функціональне управління подібне методу переконання, стимулююче – до заохочення, імперативне – до примусу. Втім, вважаємо помилковим віднесення надання адміністративних послуг до стимулюючого публічного адміністрування. Цей напрям діяльності за своєю юридичною сутністю

прямо відноситься до інституційно-функціонального, адже має на меті через здійснення позитивної юридично-значущої діяльності на користь заявника необхідних умов для належної реалізації останнім його прав і свобод в публічно-правовому просторі.

Р.С. Мельник та В.М. Бевзенко в свою чергу пропонують виділяти втручальне, забезпечувальне і сприяюче публічне адміністрування, називаючи їх «формами прояву» [274, с. 43-44] публічного адміністрування (розуміємо – зовнішнього вияву через реалізацію відповідної компетенції). За такого поділу, «...втручальне публічне адміністрування, пов'язане з обмеженням прав, свобод та законних інтересів приватної особи, що дістає вияв у покладанні на неї обов'язків або обтяжень, сприяюче публічне адміністрування, що має на меті сприяння приватним особам у реалізації наданих їм прав, свобод та законних інтересів, забезпечувальне публічне адміністрування, що пов'язане із забезпеченням нормального (повноцінного) існування приватних осіб...» [274, с. 44]. Хотілося б зі свого боку зазначити, що вказана позиція в адміністративно-правовій доктрині набула як широкого визнання, так і зазнає нищівної критики. Як з цього приводу зауважує О.Г. Набокова: «Це яскравий приклад, коли наукова гіпотеза (припущення) спочатку множиться, а потім з причин її масової повторюваності стає доктринальним положенням» [301, с. 82]. Втім, незважаючи на широко представлену в наукових джерелах критику доцільності поділу напрямків публічного адміністрування на втручальне, стимулююче і забезпечувальне, така позиція дає можливість уявити роль органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, інших уповноважених на здійснення публічного адміністрування суб'єктів стосовно прав і свобод людини, тим самим здійснити аналіз ролі кожного такого владного суб'єкта у справі виконання загальних функцій і завдань держави.

Н.П. Матюхіна наводить можливість класифікації публічного адміністрування за такими критеріями: «за змістом діяльності, за спрямуванням владного впливу публічної адміністрації, за юридичними

наслідками для суб'єктів адміністративного впливу, за суб'єктами управлінського впливу» [319, с. 11-12]. Тут виділяються виконавчо-розпорядча діяльність і надання адміністративних послуг (зміст діяльності), зовнішньо- і внутрішньоорганізаційна владна управлінська діяльність (за спрямуванням владного впливу), втручальне, сприяльне і забезпечувальне публічне адміністрування (за юридичними наслідками), державне і муніципальне управління (за суб'єктами). Варто зауважити, що жодна з цих класифікацій, попри їх певну наукову вагу, не дають можливості комплексно повною мірою дослідити сутність владної управлінської діяльності органів виконавчої влади, залишаючи поза увагою ті чи інші її напрямки чи сторони. Піз час класифікації варто брати до уваги і владний характер такої діяльності, і її виконавчо-розпорядчий, правозастосовчий характер, і спрямованість за утвердження, забезпечення реалізації прав і свобод людини, їх захист і охорону, її примусовий характер, але й можливість здійснення у публічно-сервісний спосіб, і її часом юрисдикційний характер, який звичайно може бути пов'язаний із певними втручаннями і обмеженнями, її всеохоплюючий характер (адже така діяльність має реалізовуватись будь-де, де суспільні відносини попередньо врегульовані нормами права).

Всі ці риси, нажаль, не висвітлені повною мірою в жодній класифікації. Проте, оскільки вирішення цього питання не є предметом даної роботи, можемо собі дозволити зауваження, саме класифікація О.Г. Набокової на правотворче, публічно-сервісне, юрисдикційне, правоохоронне, життєво-забезпечуюче публічне адміністрування найбільше відповідає потребі визначення його сутності, але, не потребам даного дослідження, тому, що народжує нову дискусію про співвідношення публічного адміністрування і державного управління, як зовнішнього та внутрішнього прояву публічно-владного управлінського впливу з боку органів виконавчої влади. Органи виконавчої влади, як «провідники» державної волі стосовно утвердження, забезпечення реалізації прав і свобод людини, їх охорони і захисту є частиною більш загальної системи – апарату держави (поряд із органами

законодавчої та судової влади) реалізують функції і завдання держави шляхом здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності, яка має правозастосовний характер, вони «примушують» статичну норму права «запрацювати» в конкретних життєвих обставинах, в конкретних правовідносинах, створюючи належні умови учасникам таких правовідносин для використання, додержання та виконання вимог, які містяться в правових нормах. Цей процес здійснюється шляхом владного розпорядництва (прийняття та забезпечення виконання підзаконних нормативно-правових актів, адміністративних актів, укладання адміністративних договорів, виконання інших адміністративних дій управлінського характеру) органів виконавчої влади стосовно зовнішніх відносно самих органів сфер та об'єктів управління. З цією метою органи виконавчої влади наділяються чинним законодавством публічно-владними повноваженнями із правом підзаконного нормотворення і можливістю у випадках, передбачених законом, застосування механізмів державного примусу до осіб, чия поведінка не відповідає вимогам законодавства. В інший спосіб виконавчо-розпорядча діяльність не здійснюється. Концепція людиноцентризму і публічно-сервісної держави поставили на порядок денний перебудову відносин між людиною і державою в бік трансформації частини публічно-владної діяльності із адміністративно-імперативної на надання адміністративних послуг. Таким чином, органи виконавчої влади і їх виконавчо-розпорядча діяльність виступають в сучасних умовах, як органи підзаконного адміністративного нормотворення, органи – надавачі адміністративних послуг, органи контролю і нагляду і юрисдикційні органи. Проте, незалежно від напрямку зовнішньо спрямованої виконавчо-розпорядчої діяльності, призначення всіх управлінських рішень і дій одне – створити належні умови для реалізації людиною в правовідносинах належних їй прав і свобод, захистити їх від завдання шкоди і примусити зобов'язаних суб'єктів виконувати покладені на них нормами права юридичних обов'язків. Втім, диференціація управлінської праці, рівно як і внутрішнє структурування

органів виконавчої влади з метою оптимізації і забезпечення ефективності такої праці передбачає здійснення управління всередині цих органів. Внутрішнє управління організацією функціонування і забезпечення належного виконання відповідним органом виконавчої влади покладених на нього завдань – це передумова належного виконання відповідним органом його призначення, а кінцевому рахунку – можливість проведення в життя вимог Конституції стосовно виконання державою її основного обов'язку – утвердження і забезпечення прав і свобод людини, а тому, внутрішньо організаційне управління, що здійснюється всередині органу виконавчої влади значно впливає на характер та ефективність, результативність роботи відповідного органу. І таке внутрішньо організаційне управління потребує не меншої уваги з боку законодавства, ніж зовнішні форми прояву діяльності органів виконавчої влади.

Враховуючи вищевикладене, вважаємо, що класифікація державно-владної діяльності органів виконавчої влади за сферою розповсюдження владного впливу на зовнішню і внутрішню управлінську (внутрішньо організаційну), де публічне адміністрування – це зовнішньо організуюча діяльність органів виконавчої влади та інших прирівняних до них суб'єктів, яка спрямована на врегулювання існуючих у суспільстві відносин (правотворча діяльність), на забезпечення реалізації прав і свобод приватної особи (публічно-сервісна діяльність), на охорону існуючих в суспільстві правовідносин (правоохоронна діяльність), на профілактику можливих правопорушень чи шкоди державі та суспільству (контрольна та інші види профілактичної діяльності), на захист прав і свобод осіб (юрисдикційна діяльність), на підтримання нормального функціонування та розвитку суспільства, а внутрішньо організаційна діяльність - пов'язана з організацією суб'єкта управління, управлінням персоналом, структуруванням та забезпеченням безперервної внутрішньо несуперечливої роботи органу виконавчої влади та всіх його структурних елементів тощо, має провідне значення для розуміння сутності тієї владної діяльності, яка має назву

«публічне адміністрування», «державне управління» та похідних та дотичних до них.

Висновки до розділу 2

На підставі аналізу теоретичних засад дослідження інформаційно-аналітичної діяльності в механізмі реалізації публічної влади були зроблені наступні висновки:

1. Встановлено, що в науковій літературі сформувалося чотири доктринальні концепції до визначення змісту інформаційної діяльності – публічно-орієнтована, управлінська, сервісно-орієнтована та інтегративна.

Публічно-орієнтована концепція підкреслює роль доступу до публічної інформації як засадничого інструмента демократизації, прозорості та підзвітності. Водночас її сильні сторони (фокус на відкритості й громадській активності) супроводжуються низкою обмежень: редукція діяльності лише до функції доступу інформації; недооцінка процесів збору, обробки і збереження інформації; ігнорування активного управління інформаційними ресурсами та недостатня увага до технологічних і безпекових аспектів у цифровому середовищі.

Управлінська концепція розглядає інформаційну діяльність як ресурс для ефективності публічного управління, що сприяє систематизації та раціоналізації інформаційних процесів. Її переваги полягають у орієнтації на організаційну впорядкованість і забезпечення функціональних потреб органів влади, проте ця концепція має суттєві недоліки: вразлива до централізації, інерційності та інформаційної асиметрії; вона менше пристосована до швидких соціально-технологічних змін і гальмує інновації в інформаційному забезпеченні публічних послуг.

Сервісно-орієнтована концепція концентрується на задоволенні інформаційних потреб громадян у рамках встановлених правил і процедур. Її цінність полягає у орієнтації на користувача та у концентрації на якості

надання інформаційних послуг, однак при її застосуванні існує ризик надмірної стандартизації, формалізації та зниження уваги до стратегічного управління інформаційними ресурсами, що обмежує потенціал інформації як інструмента публічної політики.

Інтегративна концепція пропонує синтез принципів публічності, адміністративної ефективності та сервісної орієнтації, намагаючись при цьому створити синергетичну модель інформаційної діяльності. З теоретичної точки зору, вона є найбільш привабливою для сучасного цифрового урядування, втім, з практичної точки зору, вона вимагає високої ресурсозатратності, породжує складнощі у міжвідомчій координації, не вирішує внутрішні конфлікти між принципами публічності й ефективності та ризикує створення громіздких інституцій, що вимагають тривалого запровадження та педантичного і добросовісного використання передбаченого інструментарію.

Встановлено, що загальною константою для всіх підходів є те, що інформаційна діяльність виступає ключовим соціальним феноменом: динамічною, комунікативною, технологічно зумовленою та водночас ресурсом влади, який формує і трансформує інструменти суспільства.

2. Встановлено, що інформаційній діяльності як правовому явищу притаманні свої особливості: а) вона служить засобом реалізації прав і свобод людини, зокрема права на доступ до інформації, закріпленого в Конституції України та Європейській конвенції, і сприяє забезпеченню верховенства права, обізнаності громадян та контролю за діяльністю органів влади; б) її здійснення підпадає під комплексне правове регулювання збирання, обробки, зберігання й поширення інформації; в) за загальним правилом має публічний характер, а виключення із правила передбачені чинним законодавством; г) спрямована на забезпечення юридичної визначеності, а саме, на відкритість правової інформації про норми, судові рішення та діяльність органів дозволяє уникати правових колізій і підвищує стабільність правової системи; ґ) має специфічні форми та методи реалізації,

наприклад, вона реалізується через офіційне оприлюднення актів, ведення державних реєстрів, публічні слухання, роз'яснення норм і надання інформації щодо електронних послуг, порталів відкритих даних і ін.

3. Підкреслено, що інформаційна діяльність має широке використання у сфері функціонування Міністерства юстиції України, зокрема: забезпечує формування обґрунтованої державної політики; сприяє створенню позитивного іміджу та зміцненню довіри до органів влади; підвищує рівень правової культури та юридичної визначеності в суспільстві; забезпечує ефективність внутрішнього управління та якість прийняття управлінських рішень; підвищує доступність та результативність надання публічних послуг.

4. В дисертації висвітлено різноманітні підходи до визначення поняття «аналітична діяльність».

По-перше, детальному аналізу були піддані структурно-системний, інформаційно-прикладний і прогностично-стратегічний наукові підходи до визначення аналітичної діяльності, а також проаналізовані нормативна і культурологічна парадигми розуміння аналітичної діяльності, з визначенням їх переваг і недоліків. Критичний аналіз виокремлених підходів та парадигм засвідчує, що кожен із них, при методологічній цінності, має певні обмеження: одна частина із них акцентує багато уваги на технологічних аспектах, нехтуючи суб'єктним виміром; друга частина – абсолютизує методологічну складову, залишаючи поза увагою практичний контекст; третя частина – зосереджує увагу на інституційних формах, ігноруючи важливість індивідуально-творчого характеру аналітичної роботи. Це, на думку дисертанта, актуалізує необхідність розробки інтегративної концепції аналітичної діяльності, яка синтезувала б в собі різні підходи та відповідала сучасним виклики цифрової трансформації суспільства.

По-друге, були проаналізовані об'єктно-орієнтована і суб'єктно-центрична парадигми розуміння аналітичної діяльності, які ґрунтуються на різних онтологічних засадах. Об'єктно-орієнтована парадигма тлумачить аналітичну діяльність через призму інформації як об'єкта впливу,

позиціонуючи її як різновид інформаційної роботи, спрямованої на перетворення масивів даних у структуровані відомості для прийняття рішень. Цей підхід акцентує увагу на технологічних аспектах: методах збору, алгоритмах обробки, статистичному аналізі, візуалізації результатів, моделюванні, оптимізації, машинних алгоритмах, аналізі графів, геопросторовому та текстовому аналізі. Аналітика набуває характеру технічної операції, що піддається формалізації, автоматизації та стандартизації, а її ефективність оцінюється за критеріями точності, швидкості та практичної корисності висновків. Сучасні аналітичні технології забезпечують веб-інтерфейси моделювання даних, інтерактивні панелі, корпоративні звіти, інструменти прогнозування та штучний інтелект, що підтверджує інструментальну природу цього підходу. Суб'єктно-центрична ж парадигма визначає аналітичну діяльність не через об'єкт, а через суб'єкта – аналітика як інтелектуала з високими розумовими здібностями, професійним досвідом, критичним мисленням та сформованим світоглядом. В даному випадку:

а) інформація виступає не самоціллю, а матеріалом, що набуває сенсу лише через інтерпретацію, осмислення та оцінку суб'єкта;

б) аналітична діяльність не зводиться до механічних операцій, а вимагає творчого застосування абстрактного мислення навіть при використанні сучасних технологій.

Власне, суб'єктно-центрична парадигма дозволяє чітко відмежувати аналітичну діяльність від інформаційної, адже для суб'єкта інформаційної діяльності достатньо навичок з технічного оволодіння, обробки та іншої роботи з інформацією, то для суб'єкта аналітичної діяльності окрім оволодіння технічними навичками необхідно бути фахівцем-інтелектуалом, чия кваліфікація формується спеціальною освітою, досвідом та унікальними когнітивними здібностями.

Методологічні інструментарії об'єктно-орієнтованої і суб'єктно-центричної парадигм розуміння аналітичної діяльності різняться, об'єктно-

орієнтований підхід зосереджується на розвитку інструментарію та інфраструктури, тоді як суб'єктно-центрична парадигма акцентує увагу на формуванні компетенцій аналітика, принципах його роботи та методологічно-цифровій культурі.

5. На думку дисертанта, наукове дослідження аналітичної діяльності має інтегрувати обидві перспективи, визнаючи, що її ядром є інтелектуальний процес, який реалізується в інформаційному середовищі за допомогою спеціальних методів, що дозволяє розвивати не тільки технологію аналітики, а й теорії та практики підготовки аналітиків, здатних до критичного аналізу, складних інтерпретацій, обґрунтованих висновків, прогнозів і рекомендацій.

6. Підкреслено, що аналітична діяльність має широкомасштабне та багатопланове використання і у сфері функціонування Міністерства юстиції України, наприклад, під час: 1) аналізу законопроектів і нормативних актів для оцінки їхнього потенційного впливу із урахуванням вимог національного законодавства до здійснення правотворчої діяльності; 2) моніторингу виконання правових реформ і імплементації міжнародних зобов'язань; 3) збору та обробки статистики щодо реєстраційних процедур, роботи державних реєстрів тощо; 4) оцінки ефективності адміністративних послуг та стану доступу громадян до правосуддя тощо.

7. У зв'язку із тим, що тема дисертаційного дослідження пов'язана із владною діяльністю Міністерства юстиції України, в роботі було: 1) продемонстровано розмаїття підходів в юридичній науці до поняття «владна діяльність»; 2) розкрито специфіку досліджень владної діяльності як правового явища в науці адміністративного права; 3) охарактеризовано специфіку реалізації владної діяльності в органах виконавчої влади; 4) висвітлено класифікації владної діяльності за різними критеріями, що представлені в спеціальній літературі; 5) запропоновано класифікацію владної діяльності, яка має теоретичне і практичне значення для розкриття теми дослідження.

8. Наголошено, що в наукових джерелах реалізацію функцій і завдань держави, утвердження, забезпечення, охорону і захист прав та свобод людини через здійснення владної діяльності відносять до елементів функціонування держави. В свою чергу, функціонування органів публічного управління, до яких відносяться як державні органи, так і органи місцевого самоврядування, характеризується в спеціальній літературі як «владна діяльність», оскільки може здійснюватися лише на підставі повноважень, що випливають із публічної влади, як можливості примусово вплинути на поведінку підвладного об'єкта з метою задоволення публічного інтересу і створення умов для реалізації об'єктом його приватних інтересів.

У зв'язку із цим, виникає потреба розмежування владної діяльності, що здійснюється державою, та владною діяльністю, яка реалізується іншими суб'єктами права. Зокрема, держава є механізмом налагодження, скеровування, адміністрування, управління суспільством та суспільними справами, поведінкою людей в їх взаєминах один з одним, наприклад, в тих із них, де учасники суспільних відносин мають дотичні потреби та інтереси і мають можливість їх реалізувати через спільну діяльність. Одностороннє, з боку держави, налагодження суспільних відносин є можливим за умови, що держава має владні повноваження, і порядок в суспільних відносинах забезпечується власне владною діяльністю держави. У соціальному ж просторі (в суспільних відносинах) виникає необхідність говорити про існування публічної влади та публічно-владної діяльності, а також про владу та владну діяльність, які реалізуються у приватному секторі. Публічно-владна діяльність, по-перше, реалізується не тільки державою та органами держави, а й іншими суб'єктами публічної влади, особливе місце серед яких займають органи місцевого самоврядування, по-друге, завжди спрямована на забезпечення публічного інтересу. Владна ж діяльність, яка реалізується в приватному секторі, по-перше, реалізується керівниками, які наділені владними повноваженнями у середині суб'єкта приватного права

(підприємства, фірми, організації і ін.) по відношенню до членів організації, по-друге, спрямована на забезпечення приватного інтересу.

9. Також, в дисертації: а) проаналізовані такі види владної діяльності суб'єктів публічного управління як правове регулювання та правореалізація; б) досліджено правозастосування як одну із форм правореалізації; в) розкрито особливості виконавчо-розпорядчої діяльності органів і посадових осіб апарату публічного управління як однієї із форм правозастосування; г) обґрунтовано необхідність поділу владної діяльності органів виконавчої влади на два основні види – зовнішня і внутрішня (організаційно-управлінська) діяльності, специфіка реалізації яких безпосередньо впливає і на специфіку реалізації інформаційно-аналітичної діяльності в публічно-правовій сфері.

РОЗДІЛ 3

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ФЕНОМЕН

3.1 Інформаційно-аналітична діяльність як явище соціальної і правової дійсності

Для розкриття сутності інформаційно-аналітичної діяльності як явища соціальної і правової дійсності спочатку необхідно визначитися з його поняттям. Це вкрай актуально у зв'язку із тим, що на даний час, науковці та практики остаточно не створили усталеного підходу до розуміння інформаційно-аналітична діяльність як важливого фактору, що формує та впливає на формування реалій сьогодення.

Аналіз великого масиву наукової літератури та законодавства дозволяє говорити про те, що інформаційно-аналітична діяльність має різноманітні тлумачення. Наразі в науковому дискурсі не існує єдиного, загальноприйнятого визначення інформаційно-аналітичної діяльності.

Тому розгляд ключових підходів до цього явища є доречними та своєчасними. На даний час можливо виокремити три основні погляди до цієї категорії, а саме:

- 1) інформаційно-аналітична діяльність є частиною інформаційно-аналітичне забезпечення;
- 2) інформаційно-аналітична діяльність є частиною інформаційної діяльності (інформаційний підхід).
- 3) інформаційно-аналітична діяльність це синергійне поєднання інформаційної та аналітичної діяльності.

Перша концепція розуміння інформаційно-аналітичної діяльності закріплює позицію, що інформаційно-аналітична діяльність є частиною інформаційно-аналітичне забезпечення.

У загальному, сутність цього підходу полягає в розгляді інформаційно-аналітичної діяльності як складової частини ширшої системи, спрямованої на забезпечення інформаційної підтримки процесів прийняття рішень, управління та контролю.

«Прийняття рішень – це науковий напрям, завданням якого є синтез раціональних схем вибору альтернатив і оцінювання їх якостей. Завдання його в тому, щоб із багатьох конкуруючих стратегій рішення деякої проблеми, на основі аналізу умов і наслідків її реалізації вибрати кращу (оптимальну)» [83, с. 7].

В рамках цього підходу інформаційно-аналітична діяльність розглядається як інструмент, що надає інформаційні ресурси, аналітичні звіти та експертні оцінки, які використовуються для досягнення цілей інформаційно-аналітичного забезпечення. Це означає, що інформаційно-аналітична діяльність не є самоціллю, а має підпорядковане значення та функціонує в рамках більш загальної стратегії інформаційного забезпечення. «Безсумнівно, що успіх в економічній діяльності залежить від інформації. Ціль і засіб будь-якої ефективної відповіді на загрозу економічної безпеки – інформація. Ці положення повно відображають суть інформаційно-аналітичного забезпечення ... діяльності» [412, с. 7]. Акцент робиться на взаємодії інформаційно-аналітичної діяльності з іншими елементами інформаційно-аналітичного забезпечення, такими як інформаційні системи, бази даних, комунікаційні мережі, а також на інтеграції аналітичних результатів у процеси прийняття рішень на різних рівнях управління. Таким чином, сутність підходу зводиться до системного бачення, де інформаційно-аналітична діяльність є важливим, але не єдиним, компонентом загальної системи інформаційного забезпечення.

Яскравим прихильником цієї концепції є В. Степанов, який зазначає, що «інформаційно-аналітична діяльність є складником інформаційно-аналітичного забезпечення ..., що забезпечує єдність і взаємозв'язок процесів виробництва, пошуку, збереження, обміну, поширення й

споживання інформації» [450].

Р.С. Сорока, дослідивши сутність інформаційно-аналітичної діяльності, висловлює думку, що «під інформаційно-аналітичним забезпеченням ... ми розуміємо цілеспрямовану взаємодію людського інтелекту (аналітика) і наявної вхідної інформації (відкритої та/або конфіденційної) з метою отримання споживачем інформації нового вивідного знання, що сприяє прийняттю оптимальних управлінських рішень» [446, с. 222].

С. Телешун визначає «систему інформаційного-аналітичного забезпечення управління як взаємозалежну та відповідним чином сформовану сукупність організаційних, організаційно-правових, інформаційних, методичних, програмно-технологічних компонентів, що забезпечує необхідну якість прийнятих управлінських рішень шляхом раціонального використання інформаційних ресурсів та інформаційних технологій» [471, с. 5].

Л.В. Рибальченко і О. О. Косиченко вважають, що «змістом інформаційно-аналітичної роботи є приведення розрізнених відомостей у логічно обґрунтовану систему залежностей (просторово-тимчасових, причинно-наслідкових та інших), що дозволяють дати правильну оцінку як усієї сукупності фактів, так і кожному з них окремо» [412, с. 7].

Попри позитивні моменти дана концепція має певні вади, до основних можливо віднести наступні: а) твердження, що інформаційно-аналітична діяльність є складовою інформаційно-аналітичного забезпечення призводить до недооцінювання важливості самої інформаційно-аналітичної діяльності; б) зниження ролі аналізу та інформації в процесі прийняття рішень, бо інформація розглядається як просто засіб для підтримки діяльності, а не як важливий фактор для розуміння ситуації, прогнозування та прийняття обґрунтованих рішень; в) призводить до обмеження сфери застосування інформаційно-аналітичної діяльності. У даному випадку не враховується, що інформаційно-аналітична діяльність може використовуватися не тільки для забезпечення поточної діяльності, але й для стратегічного планування,

розробки нових продуктів, оцінки ризиків, тощо. Також, розгляд такої діяльності як первинної обмежує межі інформаційно-аналітичної діяльності і визначає її формат – лише підтримка поточних операцій тощо.

Другий погляд на інформаційно-аналітичну діяльність представляють науковці, котрі зосереджують основну увагу на тому, *що вона є частиною інформаційної діяльності (інформаційний підхід)* [318, с. 115]. В цьому ракурсі досліджувана проблематика розглядається як окрема складова загального механізму управління інформацією, де інформаційно-аналітична діяльність виступає як ключовий процес перетворення даних в знання, що підтримують прийняття рішень.

Дана концепція ґрунтується на теорії «інформаційного суспільства».

Хоча сучасне суспільство, яке базується на інформації, вже давно називають «інформаційним», в науковому середовищі, особливо в Україні, досі немає єдиного розуміння цього терміну.

Але безперечно, що «Інформаційне суспільство поступово створює новітні форми та механізми демократичної участі, інтерактивні інформаційно-комунікаційні системи допомагають зменшити «відстань» між «елітою» та «народом», дають можливість пересічному громадянину отримувати будь-яку публічну інформацію у доступній формі [2, с. 314].

Хоча інформаційне суспільство відкриває нові можливості для демократичної участі та доступу до інформації, Україна, незважаючи на значний потенціал в цифровій сфері (15-те місце за технологічними навичками серед населення [5]), стикається з викликами у сфері кібербезпеки та швидкості Інтернету (49-те та 53-тє місця у глобальних рейтингах у 2023 році[5]). Це вказує на необхідність вирішення цих проблем для повноцінного використання інтерактивних інформаційно-комунікаційних систем для розширення демократичної участі..

Сутність інформаційного підходу полягає в наступному, що інформаційна діяльність – це загальна система, а інформаційно-аналітична діяльність розглядається як підсистема, інтегрована в ширшу систему

управління інформацією. Ця система включає в себе збір, обробку, зберігання, розповсюдження та використання інформації. Наприклад прихильником цієї позиції є Г.В. Сілкова, яка розглядає інформаційно-аналітичну діяльність «... як напрям інформаційної діяльності» [432; 433]. Основною метою інформаційно-аналітичної діяльності, в такому контексті, є забезпечення користувачів, організацій та суспільства в цілому необхідною, достовірною та актуальною інформацією.

Застосування даної концепції в контексті розуміння співвідношення між інформаційною та інформаційно-аналітичною діяльністю ускладнюється тим, що « проблемною досі вбачається відсутність остаточної відповіді щодо визначення поняття та змісту інформаційної діяльності» [458, с. 55].

І.В. Захарова, Л.Я. Філіпова, І.С. Задорожний і Д.А. Тарасенко, аналізуючи інформаційно-аналітичну діяльність, звертають увагу, що існує позиція деяких науковців, відповідно до якої, «Інформаційний підхід до ІАД дозволяє відносити її до напрямку інформаційної діяльності, зокрема, трактувати її в якості комплексної інформаційної діяльності, що застосовує засоби та методи науково-інформаційної діяльності та інформатики. ІАД – це особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності» [318, с. 115].

Г. Швецова-Водка бачить інформаційну діяльність як «сукупність процесів збору, аналізу, перетворення, зберігання, пошуку та поширення інформації, які систематично здійснює певна організація (установа, підрозділ, група осіб і ін.)» [532].

О.М. Яценко фокусує увагу дослідників на тому, що інформаційно-аналітична діяльність «це особливий напрям інформаційної діяльності, сукупність дій та заходів, пов'язаних із виявленням, опрацюванням, збереженням інформації з проблемних ситуацій у базовій діяльності користувачів (чи проблемних питань галузі загалом), що потребують

вирішення, утворення на її основі оглядово-аналітичних документів, їх поширення на засадах інформаційних технологій» [218, с. 7].

М.В. Ковалів, С.С. Єсімов, О.Г. Ярема окремо наголошують, що «у системі прав і свобод людини інформаційні права та свободи посідають особливе місце» [193, с. 8].

Якщо розглядати інформаційно-аналітичну діяльність як частину інформаційної діяльності, можна виділити декілька потенційних позитивних моментів, хоча їх не так багато, як негативних. До позитивних моментів можливо віднести наступні: а) підкреслюється важливість інформації як підґрунтя для аналізу (це може сприяти покращенню збору, обробки та поширення інформації в організації); б) інформаційно-аналітична діяльність може бути краще інтегрована з існуючими інформаційними системами та базами даних, якщо вона розглядається як частина ширшої інформаційної інфраструктури (це може спростити доступ до даних та покращити ефективність роботи); в) такий підхід може сприяти створенню єдиного інформаційного простору, де всі дані та аналітичні висновки легко доступні для всіх зацікавлених сторін.

Важливо зазначити, що ці позитивні аспекти можуть бути досягнуті і при іншому підході, коли інформаційно-аналітична діяльність розглядається як самостійна діяльність, але в цьому випадку вони можуть бути більш очевидними. Головний виклик — не допустити, щоб ці позитивні моменти призвели до недооцінки ролі аналізу.

В той же час, якщо вважати, що інформаційно-аналітична діяльність є лише частиною інформаційної діяльності, а не навпаки, то можуть виникнути такі проблеми: а) аналіз, як ключовий елемент інформаційно-аналітичної діяльності, може розглядатися як менш важливий, ніж просто збір та обробка інформації (це може призвести до недостатньої уваги до якості аналізу, глибини досліджень та обґрунтованості висновків); б) інформаційно-аналітична діяльність може бути обмежена лише обробкою інформації для поточних потреб, без урахування її потенціалу для стратегічного планування,

прогнозування, оцінки ризиків та прийняття довгострокових рішень; в) пріоритет може віддаватися лише збору та поширенню інформації, а не аналізу даних, виявленню тенденцій, розробці рекомендацій та прийняттю обґрунтованих рішень; г) аналіз та висновки, отримані в результаті інформаційно-аналітичної діяльності, можуть розглядатися як менш важливі, ніж просто наявність інформації, що може призвести до неоптимальних рішень. і це пов'язано із тим, що «аналітичний компонент пронизує всі види інформаційної діяльності, оскільки без елементарного аналізу інформації інформаційний процес не існує» [165, с. 104]; г) розгляд інформаційно-аналітичної діяльності як складової інформаційної діяльності може призвести до відсутності цілісного підходу до аналізу, коли не враховується взаємозв'язок між інформацією, аналізом та практичним застосуванням їх результатів та інші.

Таким чином, підхід, який розглядає інформаційно-аналітичну діяльність як частину інформаційної діяльності, може призвести до недооцінки ролі аналізу, обмеження сфери її застосування та негативно вплинути на ефективність прийняття рішень.

Враховуючи вищезазначені недоліки, останнім часом все більше науковців приєднуються до третьої домінуючої позиції – інформаційно-аналітична діяльність *це синергійне поєднання інформаційної та аналітичної діяльності* [446].

Як вже зазначалось, поняття «інформаційно-аналітична діяльність» має різноманітні визначення в науковій літературі, що обумовлено відносно недавнім становленням цієї сфери діяльності та процесом формування її понятійно-категоріального апарату. Нижче наведено найбільш поширені визначення:

В.В. Загуменна і О.І. Кузьменко інформаційно-аналітичну діяльність визначили як «специфічний багаторівневий вид інформаційної діяльності, спрямований на аналіз, узагальнення інформації, що циркулює в суспільстві (аналітична складова) для вироблення інформаційно-аналітичних продуктів

(інтелектуальна складова) як для забезпечення інформаційних потреб користувачів в різних галузях, так і для прийняття управлінських рішень» [165, с.105].

Ми пропонуємо визначати інформаційно-аналітичну діяльність як комплексний, багаторівневий процес, що ґрунтується на взаємодії двох ключових компонентів: об'єкта аналізу (інформації) та суб'єкта аналізу (аналітика). Успіх та надійність кінцевого результату інформаційно-аналітичної діяльності – аналітичних висновків – безпосередньо залежать від якості обох складових та ефективності їх синергійної взаємодії. Це визначає необхідність системного підходу до організації та забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності. Таким чином: «Розвиток і впровадження цифрових платформ для надання державних послуг є ключовим аспектом сучасних інновацій. Це включає електронні реєстраційні системи, онлайн платформи для подачі заявок та запитів, а також електронні системи управління документами. Цифровізація дозволяє зменшити бюрократичні затримки, покращити доступність послуг і забезпечити більшу прозорість публічного управління» [47, с. 4].

Безперечно, фундаментом будь-якого аналізу є інформація, до якої інформаційно-аналітична діяльність висуває суворі вимоги. Щоб інформація була придатною для аналізу, вона повинна відповідати ряду критеріїв: бути достовірною (підтвердженою з незалежних джерел), повною (містити достатній обсяг даних для всебічного розгляду питання), релевантною (відповідати поставленим цілям дослідження) та актуальною (відображати поточний стан справ з мінімальною затримкою у часі). Крім того, важливими характеристиками є структурованість даних, їхня доступність та зручність для обробки.

Якість даних – не просто технічна вимога, а ключова передумова для отримання коректних та обґрунтованих висновків. Неповна, застаріла, спотворена або сфальсифікована інформація неминує призводить до помилок у аналізі, незалежно від кваліфікації аналітика. Тому критично

важливим є забезпечення надійних процедур верифікації даних, захисту від їх спотворення на всіх етапах життєвого циклу інформації – від збору та зберігання до обробки, аналізу та використання. Це включає в себе впровадження відповідних технологій, методик та організаційних заходів.

Наприклад, «аналіз великих даних допомагає прогнозувати попит на державні послуги, що дозволяє уряду більш точно реагувати на потреби громадян» [10], а використання штучного інтелекту «дозволяє автоматизувати рутинні завдання, покращуючи ефективність та точність управлінських рішень» [250]. Таким чином, інтеграція великих даних та штучного інтелекту у публічне управління дозволяє більш точно визначати потреби населення та ефективно оптимізувати процеси надання державних послуг, сприяючи підвищенню їх якості та доступності.

А.В. Бабічев, К.А. Вотковський і Т.О. Чередниченко дослідили питання впливу технологій та інновацій на якість державних послуг і зробили висновок: «Значення технологій та інновацій у публічному управлінні зростає, особливо в Україні, де вони мають значний вплив на якість державних послуг. Цифрова трансформація стала невід'ємною частиною українського публічного управління, сприяючи підвищенню рівня довіри, покращенню доступу до послуг та оптимізації внутрішніх процесів. Це особливо важливо в умовах сучасних викликів, коли державні інституції повинні бути гнучкими, ефективними та здатними швидко реагувати на потреби суспільства» [47, с. 5].

В даному контексті доречно навести думку О.О. Труш та Д.В. Василенко, які обґрунтовують тезу, що «інтеграція інформаційних технологій та аналітичних методів суттєво вплинула на те, як працюють органи публічної влади. Інформація перестала бути просто ресурсом, стаючи каталізатором перетворень» [491, с. 50].

З іншого боку, інформаційно-аналітична діяльність вимагає високого рівня професіоналізму від аналітика. Безперечно, «повсюдний розвиток і впровадження інформаційно-комунікативних технологій, поява нових видів

документів та носіїв інформації, новий рівень еволюції аналітичних технологій вимагають від інформаційних фахівців глибокого знання інформаційно-аналітичних процесів та високого рівня цифрової компетентності» [165, с. 106]

Ключові компетенції охоплюють: глибокі знання методології аналізу, розвинені аналітичні навички (зокрема, критичне мислення, здатність до виявлення причинно-наслідкових зв'язків, прогнозування), володіння сучасними технічними засобами для роботи з даними (зокрема, інструментами візуалізації та статистичного аналізу), а також високий рівень професійної етики, що передбачає об'єктивність, неупередженість та відповідальність за результати. Крім того, аналітик повинен постійно підвищувати свій професійний рівень, відслідковуючи зміни в методах аналізу та технологіях.

Аналітик відіграє ключову роль у перетворенні первинної інформації на осмислене знання та практичні рекомендації. Залучення до цієї роботи некомпетентних осіб знецінює весь процес, перетворюючи його на імітацію діяльності та потенційно призводячи до прийняття помилкових рішень. Якість аналітичних звітів, прогнозів та рекомендацій безпосередньо залежить від кваліфікації, досвіду та професійного підходу фахівця. Важливо також забезпечити незалежність аналітиків та захистити їх від впливу сторонніх факторів. Таким чином, інформаційно-аналітична діяльність – це цілісний, взаємозалежний процес, де високі стандарти якості даних та професійна культура аналітика є невіддільними складовими. Лише таке поєднання дозволяє створювати аналітичний продукт, який є надійним, корисним для прогнозування, практично застосовним та сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Наступним моментом, який потребує уточнення – це сучасне розуміння інформаційно-аналітичної діяльності як особливого феномену соціальної дійсності. Для цього варто враховувати, що інформаційно-аналітична діяльність виходить за межі технічного процесу збору та обробки

даних. І це пов'язано із тим, що сучасна епоха, у якій інформація є стратегічним ресурсом, а дані примножуються з небаченою швидкістю, перетворює інформаційно-аналітичну діяльність із вузької професійної практики на помітне соціальне явище. « Якщо інформація набуває вигляду, в якому вона готова для обміну з адресатами, її називають даними» [184, с. 170].

Інформаційно-аналітична діяльність стає ключовим фактором, що формує публічний простір бо впливає на суспільні взаємодії, на формування колективного розуміння реальності, на прийняття рішень та розвиток демократичних інституцій та інше.

До ключові аспектів соціального впливу інформаційно-аналітичної діяльності можливо віднести наступні: 1) формування та здійснення впливу на публічний простір; 2) допомагає підвищенню якості суспільного діалогу та сприяння спільному вирішенню проблем; 3) зміцнення довіри до публічних інституцій та підвищення легітимності їх рішень; 4) розширення можливостей участі громадян та посилення їхнього впливу; 5) забезпечення стійкості суспільства у кризових ситуаціях та протидія викликам та ін.

Першим проявом інформаційно-аналітичної діяльності як соціального явища є *формування та здійснення впливу на публічний простір*. Реалізація цієї властивості інформаційно-аналітичної діяльності обумовлена тим, що в залежності від завдань національної політики в певній сфері, необхідності захисту національних інтересів, тощо – визначаються які теми та проблеми стають об'єктом суспільної уваги та обговорення. Аналітичні центри, медіа та державні структури, використовуючи методи аналізу даних, моніторингу трендів та виявлення проблем, формують суспільний інтерес до певних питань. Якісна інформаційно-аналітична діяльність забезпечує об'єктивне висвітлення певних суспільно важливих тем, надає доказову базу для розуміння складних питань та можливі шляхи їх вирішення, сприяючи раціональній дискусії та запобігаючи маніпуляціям і поширенню дезінформації. Це дозволяє громадянам орієнтуватися у складному

інформаційному середовищі, виділяти важливу інформацію та формувати обґрунтовані погляди.

Але потрібно враховувати, що ризики поширення дезінформації, маніпуляцій, алгоритмічної упередженості та використання штучного інтелекту можуть призвести до поляризації суспільства, зниження довіри та прийняття неоптимальних рішень. О. Терлюк та І. Терлюк, вивчаючи проблематику розвитку інформаційного суспільства, визначають недостовірну інформацію як таку, що не відповідає об'єктивній реальності [482], зокрема через її спотворення [234, с. 31], то «виглядає так, що головне завдання продукуєнтів інформації, зокрема органів публічного управління, фактично полягає у заходах щодо запобігання стосовно її викривлення й спотворення» [482, с. 261]. Це пояснюється тим, що « порушує права людини, як-от закріплене в ст. 34 (ч. 1) Конституції України право особи на свободу думки і слова, на вільне вираження поглядів і переконань» [217, с. 38], а також «негативно впливає на позитивне ставлення до права взагалі та утвердження правових цінностей зокрема» [248, с. 34]»

О.М. Шеломовська і І.І. Мачуліна, вивчаючи питання «Як змінюються інтереси людей в соцмережах?», висловили думку, що існує « ... факт, що тематичні преференції користувачів соціальних мереж формуються під впливом навколишньої політичної, економічної та соціально-культурної ситуації, це наголошує на зростанні ролі соціальних мереж у підтримці психоемоційного стану громадян і стимулюванні їхньої громадської активності» [534, с. 35]. Також вчені стверджують: «Нині саме соціальні мережі суттєво впливають на формування суспільного дискурсу, визначають пріоритетність тем, які стають об'єктом суспільної уваги. Особливо це помітно в контексті соціально-політичного контенту, що має значний потенціал формувати громадські настрої та стимулювати політичну активність» [534, с. 35].

До того ж, «важливо розширювати ініціативи у сфері перевірки фактів та забезпечення достовірності інформації, поглиблювати співпрацю між

державними, громадськими й міжнародними організаціями в боротьбі з дезінформацією, підвищувати рівень цифрової грамотності населення через освітні кампанії, розробляти довгострокову стратегію інформаційної безпеки України [44]. Таким чином, інформаційно-аналітична діяльність впливає на суспільний простір за рахунок того, що впливає на те, як ми сприймаємо інформацію, як формується суспільна думка, як приймаються рішення та як взаємодіють різні соціальні групи. Тобто, інформаційно-аналітична діяльність формує та трансформує публічний простір, впливаючи на його зміст, структуру та динаміку.

Другим проявом інформаційно-аналітичної діяльності як соціального явища є підвищення якості суспільного діалогу та сприяння спільному вирішенню проблем. Надання перевіреної та інтерпретованої інформації є наріжним каменем конструктивного діалогу в суспільстві. Інформаційно-аналітична діяльність дозволяє учасникам дискусії (громадянам, експертам, представникам влади) оперувати спільними фактами та оцінками. Це зменшує простір для спекуляцій, емоційних суперечок та політичного популізму, підвищуючи здатність суспільства до пошуку компромісів та спільного вирішення складних соціальних, економічних і політичних викликів на основі доказових даних, а не на основі ідеологічних переконань чи упереджень.

В. Жуков та В. Скуратівський пропонують соціальний діалог «...віднести до певного різновиду соціальної практики, у процесі якої досягається соціально значимий результат» [156, с. 10], який одночасно є одним «з найефективніших засобів розв'язання соціальних протиріч, здійснений у рамках будь-якого соціального проекту... сприяє підвищенню керованості й стабілізації системи й спрямований на легітимацію її регуляторів» [156, с. 10].

Тобто, інформаційно-аналітична діяльність відіграє ключову роль у соціальному діалозі, забезпечуючи об'єктивну основу для переговорів та прийняття рішень. «В сучасних умовах соціальний діалог виступає як засіб

узгодження інтересів різноманітних соціальних груп (стейкхолдерів), що застосовується в процесі вирішення та запобігання конфліктів, формуванні стратегічних напрямків сталого розвитку провідних країн світу» [177, с. 152]. Збираючи та аналізуючи дані про економічні показники, умови праці, соціальні питання та громадську думку, інформаційно-аналітична діяльність дозволяє сторонам (профспілкам, уряду та іншим зацікавленим особам) формувати обґрунтовані позиції та виявляти пріоритетні проблеми. Це включає визначення потреб, оцінку потенційного впливу рішень та моніторинг їх реалізації, що сприяє більш ефективному та цілеспрямованому діалогу. Крім того, інформаційно-аналітична діяльність підвищує прозорість процесу соціального діалогу. Оприлюднення результатів аналізу, висновків та рекомендацій забезпечує інформованість усіх зацікавлених сторін. Це сприяє більш обґрунтованому діалогу, дозволяючи учасникам приймати рішення на основі надійних даних та сприяючи досягненню консенсусу.

Третім проявом інформаційно-аналітичної діяльності як соціального явища є зміцнення довіри до інституцій та підвищення легітимності рішень. Прозорість аналітичних процесів та обґрунтованість рішень, що базуються на інформаційно-аналітичній діяльності, критично важливі для формування довіри між громадянами та державними інституціями, а також іншими суб'єктами суспільного життя. Коли рішення приймаються на основі ретельного аналізу даних, а не суб'єктивних міркувань, корупційних інтересів чи політичної доцільності, їхня легітимність значно зростає. Це сприяє подоланню апатії та цинізму, заохочуючи активну участь громадян у суспільному житті та посилюючи їхню відповідальність за прийняті рішення. У цьому контексті «цифровізація сервісів спрямована насамперед на усунення корупційних ризиків. Адже відсутність людського фактору, а саме, можливості впливати на ухвалення рішень, та заміна паперового обігу документів на електронний підвищує прозорість адміністративного процесу та зменшує ймовірність будь-яких корупційних факторів під час надання послуг громадянам» [104]. Потрібно враховувати, що інформаційно-

аналітична діяльність також надає громадянам можливість контролювати деякі суспільні процеси та перевіряти інформацію. Це створює відчуття відкритості та підзвітності, що є важливим для зміцнення довіри. Автоматизація та аналіз даних також дозволяють виявляти корупційні ризики, забезпечують об'єктивність прийняття рішень та підвищують ефективність надання послуг. Крім того, реалізація інформаційно-аналітичної діяльності через цифрові сервіси дозволяє оптимізувати процеси, покращити якість послуг та отримувати зворотний зв'язок від громадян. Це сприяє постійному покращенню функціонуванню сервісів, адаптації їх до потреб громадян та підвищенню їхньої ефективності. Таким чином, інформаційно-аналітична діяльність, впроваджена в контексті цифрової трансформації, сприяє підвищенню довіри до інституцій, зміцненню легітимності рішень та покращенню взаємовідносин між владою та суспільством.

Четвертим проявом інформаційно-аналітичної діяльності як соціального явища є розширення можливостей участі громадян та посилення їхнього впливу. Сучасні інтерактивні інформаційно-комунікаційні системи, що є невід'ємною частиною інформаційно-аналітичної діяльності, демократизують доступ до інформації та механізмів впливу на процеси прийняття рішень. Відкриті дані, електронні петиції, публічні консультації, партисипативне бюджетування – все це інструменти, які, базуючись на аналітичній обробці інформації, дозволяють громадянам бути не просто споживачами, а активними учасниками публічного управління.

Цікавим прикладом в цьому контексті є дії Мін'юсту, яке «... орієнтується на потреби громадян – і зосереджується на цифровізації тих послуг, що мають найбільший попит» [104]. І власне такі послуги передусім повинні бути сучасними, швидкими та максимально доступними. Сьогодні це – «державна реєстрація нерухомості та бізнесу (електронне рішення суду надходить реєстратору та нотаріусу автоматично), державна реєстрація актів цивільного стану (шлюб онлайн та розлучення онлайн), здійснення

виконавчих проваджень (автоматичне виключення боржників із реєстрів)» [104]. І таких прикладів можливо навести багато.

Інформаційно-аналітична діяльність сприяє розширенню громадянської участі завдяки наступним механізмам впливу: а) адаптивному управлінню (аналіз даних дозволяє миттєво реагувати на суспільні запити, формуючи клієнтоорієнтовану модель державних послуг. Громадяни перетворюються з пасивних отримувачів на активних співучасників процесів); б) е-демократії (онлайн-сервіси забезпечують прозорість, доступність та автономність взаємодії з державними інституціями. Електронні механізми мінімізують бюрократичні бар'єри, створюючи рівні можливості для всіх учасників); в) трансформації комунікативних практик (цифрові платформи формують новий тип горизонтальних та вертикальних комунікацій, де інформація стає максимально відкритою, а процеси – контрольованими). «З точки зору Е. Гідденса, характер наявних у суспільстві систем комунікації є одним з основних чинників, які визначають темп і напрям його змін» [244, с. 93].

Це зменшує дистанцію між владою та суспільством, підвищує підзвітність та сприяє інклюзивності, роблячи процеси прийняття рішень більш репрезентативними та чутливими до потреб різних груп населення.

П'ятим проявом інформаційно-аналітичної діяльності як соціального явища є забезпечення стійкості суспільства у кризових ситуаціях та протидія викликам. У періоди криз (пандемії, стихійні лиха, збройні конфлікти) соціальна роль інформаційно-аналітичної діяльності стає особливо важливою. Оперативний збір, аналіз та моделювання даних дозволяють швидко оцінювати ситуацію, прогнозувати її розвиток, ефективно зменшувати ризики та формувати обґрунтовані рішення. Це дає змогу суспільству оперативно реагувати, мінімізувати негативні наслідки та зберігати соціальну стабільність, що є критично важливим для національної безпеки та добробуту. Інформаційно-аналітична діяльність також відіграє ключову роль у протидії дезінформації та гібридним загрозам, що є важливим для збереження суверенітету та територіальної цілісності держави.

«Інформаційні технології під час розвитку мережевого суспільства мають вагоме значення для досягнення політичних цілей. Їх інтенсивний розвиток супроводжується виявленням нових загроз інтересам індивідуума чи держави в цілому, а також їх національній безпеці» [188].

О. Каращук досліджуючи особливості інформаційно-аналітичної діяльності в умовах російської агресії зробила висновок: «У період військових дій спостерігається поява нових та посилення традиційних інформаційних загроз національній безпеці. Це вимагає інтенсифікації інформаційно-аналітичної роботи відповідних структур. Організація засобів протидії негативному інформаційному впливу, пов'язаних з користуванням соціальними мережами, сприяє особливому розвитку інформаційно-аналітичної діяльності в державі та створенню загальнодержавної системи духовних цінностей» [188].

«В умовах інформаційної війни як неминучого фактору сучасного глобалізаційного розвитку оволодіння інформаційною культурою передбачає не тільки комплекс інформаційно-технічних і соціально-культурних знань, але аналітичне прогнозування як необхідну умову формування глобальної ієрархії влади» [244, с. 95].

Це є просто необхідністю сьогодення. У часи ведення війни боротьба з пропагандою є дуже важливим елементом захисту суверенітету держави, оскільки зараз країна-агресор приділяє велику увагу веденню саме інформаційної війни і поширюючи пропаганду в соціальних мережах. І таким чином контрпропаганда стає джерелом об'єктивного інформування самого суспільства та формування іміджу цілої держави. А зміцнення позитивного іміджу України, як внутрішнього, так і зовнішнього, необхідне тому, що він безпосередньо впливає на політичну, економічну та культурну перспективу розвитку всієї країни» [188, с. 239].

Л.В. Афанасьєва, О.І. Демчик і В.А. Кречетова дослідили вплив медіа на цінності українського суспільства і зазначили: «Державні інституції, як-от Міністерство цифрової трансформації та Центр протидії дезінформації,

відіграють провідну роль у забезпеченні інформаційного захисту. Незалежні фактчекінгові організації, зокрема StopFake та VoxCheck, моніторять медіаполе та викривають дезінформацію. Фактчекінгові технології допомагають оперативно перевіряти правдивість інформації. Штучний інтелект використовують для автоматичного виявлення маніпулятивного контенту» [44, с. 39].

Враховуючи вищезазначене, можливо виокремити моменти, які сприяють, що інформаційно-аналітична діяльність підвищує стійкість суспільства в кризових ситуаціях за рахунок того, що: а) виявляються потенційні загрози та прогнозуються розвиток подій на основі аналізу даних; б) здійснюється оперативна обробка інформації і ця нова інформація впливає на корегування формату комунікації та адаптацію стратегій й перерозподіл ресурсів відповідно до змін умов; в) забезпечується безперервний інформаційний потік та підтримки комунікацій для координації зусиль; г) на підставі аналізу здійснюється оптимізація розподілу ресурсів для мінімізації втрат та досягнення максимального ефекту.

Таким чином, соціальний вимір інформаційно-аналітичної діяльності є ключовим для функціонування та розвитку сучасного демократичного суспільства. Вона є не лише інструментом виробництва знань, а й потужним механізмом формування колективної свідомості, зміцнення соціальних зв'язків та забезпечення стійкості суспільства. І. Ломачинська та Б. Ломачинський, вивчаючи роль інформаційної культури у регулюванні соціальних інформаційних систем, уточнюють: «В умовах еволюції засобів комунікації динаміка функціонування суспільства як складної інформаційної системи визначала необхідність постійного оновлення якісного рівня розвитку її соціально-комунікаційних інститутів, що забезпечують цілісність її структури» [244, с. 95].

Щоб реалізувати позитивний соціальний потенціал інформаційно-аналітичної діяльності, необхідно: впроваджувати етичні стандарти та принципи прозорості у аналітичній діяльності; удосконалити систему

правових гарантій захисту даних та прав громадян, враховуючи ризики втручання ШІ; розвивати професійну культуру аналітиків, включаючи критичне мислення та етичну відповідальність; постійно підвищувати рівень цифрової грамотності населення, сприяючи критичному сприйняттю інформації та боротьбі з дезінформацією тощо.

Правове забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності в Україні ґрунтується на широкому спектрі нормативно-правових актів, які визначають основні принципи, процедури та механізми роботи з інформацією. Фундаментом цієї системи є Конституція України, що гарантує право на інформацію та визначає загальні засади інформаційно-аналітичної діяльності. Таке законодавство має достатньо складну структуру, в якій умовно можливо виділити певні блоки:

1) *законодавство загального характеру* представлено Законами України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про захист персональних даних», що визначають загальні принципи інформаційної діяльності, регулюють доступ до інформації, захист персональних даних та права громадян у цій сфері. Так, «на рівні правової бази термін «інформація», використовується у більш ніж 5000-х актів, а тлумачення поняття «інформація» міститься у близько 200-х нормативно-правових актах України, проте його розуміння принципово різниться практично у всіх, залежно від сфери регулювання даного закону» [318, с. 37].

2) *спеціалізоване законодавство* сформовано великою кількістю законів. До ключових можливо віднести Закони України «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про публічні електронні реєстри», «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» – вони регулюють відносини у сфері електронного документообігу, функціонування публічних електронних реєстрів та надання електронних довірчих послуг.

3) *законодавство у сфері безпеки* теж утворено чималою кількістю Законів України, наприклад, «Про захист інформації в інформаційно-

комунікаційних системах», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», які спрямовані на забезпечення захисту інформації в інформаційно-комунікаційних системах та кібербезпеки держави.

4) *законодавство у сфері стандартизації та оцінки відповідності* теж дуже розгалужене і ключовими є Закони України «Про стандартизацію», «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», що встановлюють вимоги до технічної документації, стандартів та процедур оцінки відповідності.

Окрім загальнодержавного законодавства, важливу роль у регулюванні інформаційно-аналітичної діяльності відіграють внутрішні нормативні акти окремих органів державної влади, зокрема, Міністерства юстиції України. До таких актів належать: Положення про Міністерство юстиції України, накази, інструкції, положення та інші підзаконні документи, які визначають порядок обробки, доступу, захисту інформації, ведення внутрішнього документообігу, а також порядок взаємодії з іншими органами державної влади та фізичними і юридичними особами. Ці внутрішні акти конкретизують та деталізують положення загального законодавства, забезпечуючи ефективне функціонування інформаційно-аналітичних процесів у межах Міністерства юстиції України.

М.В. Ковалів, С.С. Єсімов та О.Г. Ярема уточнюють питання щодо складності законодавства у сфері інформаційно-аналітичної діяльності і дослідники звертають увагу: «Сьогодні національне право послуговується значним масивом нормативних актів, які регулюють суспільні інформаційні відносини в Україні. Це тільки понад 700 законів України, ще більше постанов Верховної Ради України, указів і розпоряджень Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України, відомчих нормативних актів» [193, с. 113].

О.А. Мандзюк також наводить приклад ускладненості законодавства в контексті інформаційно-аналітичної діяльності, що «нормативно-правова регламентація окремих питань зберігання інформації ... , здійснюється в Законах України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про національний

архівний фонд і архівні установи, «Про електронний документ та електронний документообіг», «Про музеї та музейну справу» [260, с. 84] та ін.

Науковці констатують, що нормативно-правове регулювання інформаційно-аналітичної діяльності в Україні має комплексну структуру, яка може ускладнювати її практичне застосування та ефективність.

Існує позиція, що таке законодавство включає: загальноправові та спеціально-правові нормативні акти [507, с. 112].

В.Г. Хахановський і О.В. Корнейко вважають, що «чинне законодавство України з регулювання суспільних інформаційних правовідносин представлено двома рівнями нормативних актів: а) *загально-правовими* – їх дія поширюється на всі суб'єкти інформаційних відносин відповідно до поділу права України на провідні галузі: конституційне, адміністративне, цивільне, трудове, кримінальне (Конституція України, Цивільний, Цивільний процесуальний кодекси України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кодекс законів України про працю, Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси України); б) *спеціально-правовими* – дія цих нормативних актів поширюється тільки на суб'єкти, що беруть безпосередню участь у конкретній соціальній діяльності (наприклад, закони України «Про власність», «Про авторське право і суміжні права» тощо)» [507, с. 112-113].

Представленій двоступеневій моделі притаманна надмірна узагальненість і вона не враховує багатшаровості, міжнародно-правового виміру та технологічної динаміки регулювання інформації. У реальності, нормативна база інформаційно-аналітичної діяльності є набагато складнішою структурою. Вона включає щонайменше чотири рівні: Конституція України, закони України, підзаконні акти (Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади), а також локальні, технічні та галузеві стандарти. Спрощене зведення цих різнорідних актів до двох рівнів приховує суттєві

відмінності у їх юридичній силі та механізмі дії, що ускладнює ефективне правове регулювання.

Отже, для забезпечення ефективного регулювання інформаційно-аналітичної діяльності необхідний комплексний, функціонально-орієнтований та швидкий підхід до класифікації нормативних актів. Цей підхід має передбачати різноманітність джерел правового регулювання.

З огляду на вищевикладене, пропонуємо систему законодавства, що забезпечує функціонування інформаційно-аналітичної діяльності в Україні складається із:

1. Загально-правових актів національного рівня (Конституція України; Кодекси України (наприклад, Кримінальний кодекс тощо)).

2. Нормативно-правові акти, що визначають ключові аспекти державної політики в сфері інформаційно-аналітичної діяльності: а) міжнародні нормативно-правові акти, що стосуються інформаційного суспільства, цифрової трансформації, свободи інформації тощо; б) національні нормативно-правові, які впливають на формування та реалізацію державної політики щодо розвитку інформаційного суспільства в Україні (наприклад, стратегії, концепції, програми, що визначають пріоритети та напрями розвитку інформаційного суспільства в Україні тощо).

3. Нормативно-правові акти, що безпосередньо регулюють інформаційно-аналітичну діяльність, а саме: а) спеціальні рамкові закони (наприклад, про інформацію, захист персональних даних, кібербезпеку); б) підзаконні акти, що деталізують вимоги законів у сфері інформаційно-аналітичної діяльності (постанови Кабінету Міністрів, накази міністерств); в) відомчі нормативні акти, що регулюють внутрішню організацію та процеси інформаційно-аналітичної діяльності в органах державної влади та інших організаціях; г) технічні стандарти та регламенти, що визначають вимоги до інформаційних систем, баз даних, методів аналізу тощо.

4. Міжнародно-правові акти, що встановлюють міжнародні стандарти реалізації інформаційно-аналітичної діяльності.

5. Рішення міжнародних судових інстанцій, що формують практику застосування міжнародних стандартів.

Цей варіант представляє чітко структуровану та детальну систему нормативних актів, що регулюють інформаційно-аналітичної діяльності, з урахуванням всіх необхідних аспектів та міжнародних стандартів.

Аналізуючи численні акти, що визначають ключові нормативно-правові, організаційні та методологічні аспекти формування й реалізації державної політики в сфері інформаційно-аналітичної діяльності, можна виділити дві основні структуровані підгрупи: 1) міжнародні нормативно-правові акти, що стосуються інформаційного суспільства, цифрової трансформації, свободи інформації тощо; 2) національні нормативно-правові, які впливають на формування та реалізацію державної політики щодо розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Перша підгрупа – це міжнародні нормативно-правові акти, що стосуються інформаційного суспільства, цифрової трансформації, свободи інформації тощо і вона включають такі ключові документи, як:

а) «Хартія глобального інформаційного суспільства» (англ. *Okinawa Charter on Global Information Society. Okinawa, July 22, 2000*). «В Окінавській хартії інформаційне суспільство оцінюється таким, що створює можливість для ширшого використання людського потенціалу й реалізації прагнень людей. А вільний обмін інформацією й знаннями, взаємна терпимість й повага до особистості інших людей подаються як основні демократичні цінності такого суспільства» [316; 482, с. 260]. Хартія передбачає створення сучасної системи державного управління, яка оперативно реагує на виклики інформаційного суспільства. Досягнення цієї мети забезпечує формування нових методів розробки державної політики інформатизації та відповідного законодавчого забезпечення;

б) Декларація принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання в новому тисячолітті». Цією Женевською декларацією WSIS (2003) інформаційне суспільство означено як суспільство, що

«зорієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток» [4]. У такому трактуванні інформаційне суспільство чітко співвідноситься з публічним інтересом як кінцевою ціллю публічного управління, а відтак із правами людини [482, с. 260].

в) Рекомендація Ради Європи № R (81)19 від 25 листопада 1981 року «Про доступ до інформації, що знаходиться у розпорядженні державних органів» [408] та інші.

М.В. Бем звертає увагу, що «положення щодо захисту права на приватність містяться в ст. 11 Американської конвенції з прав людини 1969 р., ст. 7 Хартії основних прав Європейського Союзу тощо» [57, с. 6].

Друга підгрупа група актів – національні нормативно-правові акти, які впливають на формування та реалізацію державної політики щодо розвитку інформаційного суспільства в Україні. «Саме в основних законодавчих основах державної інформаційної політики знайшли своє відображення найбільш важливі засади впровадження державної політики в інформаційній сфері як принципи державної інформаційної політики» [507, с. 60-61].

Правове підґрунтя державної інформаційної політики закріплено в низці нормативно-правових актів, серед яких Закон України «Про Національну програму інформатизації» від 01.12.2022 № 2807-IX; Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання Національної програми інформатизації» від 02.02.2024 № 119; Постанова Кабінету Міністрів України «Про Єдину інформаційну систему обліку Національної програми інформатизації» від 27.12.2023 № 1400; Методика визначення належності бюджетних програм, завдань, проєктів, робіт до сфери інформатизації, затверджена наказом Міністерства цифрової трансформації України від 29.03.2023 № 34 тощо» [545]. Постанова Верховної Ради України № 2360-IX від 8 липня 2022 року [161], визначає комплекс завдань у сфері цифрової трансформації держави, які деталізовано з урахуванням повноважень відповідних органів державної влади та визначення очікуваних результатів.

Національна програма інформатизації спрямована на створення інформаційного суспільства, де громадяни мають легкий доступ до офіційної та достовірної інформації, державні послуги надаються якісно та оперативно, а інформаційна безпека країни надійно захищена завдяки сучасним технологіям.

Законом України № 2807-IX внесено суттєві зміни: оновлено термінологію й ключові поняття у сфері інформатизації, розширено права й обов'язки учасників та встановлено чіткі механізми взаємодії з вимогами низки законів (зокрема «Про інформацію», «Про авторське право», «Про основні засоби забезпечення кібербезпеки України», «Про електронні комунікації»), підвищило ефективність організаційно-правового забезпечення й координацію впровадження програми з інформатизації, цифровізації та е-урядування. та передбачається запровадження ЄІСОНПІ (Єдиної інформаційної системи обліку Національної програми інформатизації).

Правове регулювання інформаційно-аналітичної діяльності ґрунтується на комплексі нормативно-правових актів, що систематизовані в третій групі регуляторних документів. Ця група включає :

- спеціальні рамкові закони, що закріплюють загальні принципи ІАД (наприклад, «Про інформацію» , «Про захист персональних даних» тощо);
- підзаконні акти (Постанови Кабінету Міністрів, накази міністерств та інші акти), що конкретизують вимоги законодавства у сфері ІАД. Наприклад, Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів, доступу до нього та користування ним» від 29 березня 2024 р. № 359 [373], «Граничні норми витрат на копіювання або друк документів, що надаються за запитом на інформацію» [118] тощо.
- нормативні документи, що регламентують організацію та процеси ІАД в органах державної влади та інших організаціях. Наприклад, Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Змін до Порядку

проведення перевірки інформації, наданої юридичною особою у поясненні та документах для підтвердження відомостей про кінцевого бенефіціарного власника та/або структуру власності юридичної особи» від 30.04.2025 № 1173/5 [175] та ін.

Технічні стандарти та регламенти – це документи, що закріплюють технічні вимоги до інформаційних систем, баз даних та методів аналізу.

Враховуючи усе вище зазначене, можливо зазначити, що комплексне правове регулювання інформаційно-аналітичної діяльності створено на основі дуже великого масиву нормативно-правових актів, які постійно змінюється.

Трансформація законодавства у сфері інформаційно-аналітичної діяльності зумовлена різноманітними чинниками, зокрема: а) зміною геополітичної ситуації (наприклад, російська агресія та пов'язані з нею гібридні загрози); б) технологічним розвитком (наприклад, швидке поширення нових технологій, зокрема, штучного інтелекту та великих даних); в) зростанням обсягів інформації (так, в сучасних умовах фіксується збільшення обсягів даних, що потребує нових підходів до їх аналізу); г) посиленням кіберзлочинності; ґ) еволюцією соціальної мережі, що істотно змінює роль соціальної мережі у формуванні та підтримки громадської думки; д) міжнародні зобов'язання України обумовлюють потребу у врахуванні міжнародних стандартів та практики у сфері інформаційно-аналітичної діяльності.

Так, О. Карашук, вивчаючи питання щодо інформаційно-аналітична діяльність в умовах російської агресії, робить висновок: «У період військових дій спостерігається поява нових та посилення традиційних інформаційних загроз національній безпеці. Це вимагає інтенсифікації інформаційно-аналітичної роботи відповідних структур. Організація засобів протидії негативному інформаційному впливу, пов'язаних з користуванням соціальними мережами, сприяє особливому розвитку інформаційно-аналітичної діяльності в державі та створенню загальнодержавної системи

духовних цінностей» [188, с. 239]. Це потребує внесення змін до законодавства. Останнім часом наполегливо «відбувається зміна правової організації системи електронних публічних реєстрів в Україні» [530, с. 40]. Як зазначає О.В. Шаповалова: «Цей прояв цифровізації економіки обумовлена новим курсом її дерегуляції. При оновленні законодавства про систему публічних реєстрів в Україні деталізується та конкретизуються повноваження створювача реєстрової інформації, держателя реєстру, технічного адміністратора та інших відповідних органів та організацій щодо формування та передачі реєстрової інформації» [530, с. 40].

При наявності численних нормативно-правових актів у сфері інформаційної діяльності, існує нагальна потреба в їхньому вдосконаленні під впливом різних факторів, зокрема зростання попиту на застосування технологій штучного інтелекту. Одним із можливих рішень є прийняття Інформаційного кодексу. М.В. Ковалів, С.С. Єсімов і О.Г. Ярема, розглядаючи питання інформаційної діяльності, висловлюють думку про необхідність гармонізації національного законодавства з європейським і наголошують: «Важливим питанням в інформаційному праві України є необхідність удосконалення та систематизації інформаційного законодавства, прийняття Інформаційного кодексу, який би врегулював інформаційні відносини та встановив конкретні види відповідальності за порушення інформаційних прав людини. Це має стати першочерговим завданням влади на етапі входження України в європейський і світовий інформаційний простір» [193, с. 33].

Сучасний етап розвитку вітчизняної системи публічного управління характеризується послідовною адаптацією нормативно-правового забезпечення до європейських стандартів. Детермінантами такої трансформації виступають насамперед регламент GDPR (англ. *General Data Protection Regulation 2016/679*) та концепція електронного урядування (e-Government), які уможливають: уніфікацію процедур захисту персональних даних; підвищення рівня інформаційної прозорості державних інституцій;

розширення доступності адміністративних послуг; забезпечення ефективної інтеграції України в міжнародний правовий простір.

GDPR – «це регламент ЄС, який встановлює вимоги щодо захисту персональних даних фізичних осіб (у т.ч., користувачів сайтів). Він набрав чинності 24 травня 2016 року, а почав застосовуватися з 25 травня 2018 р. GDPR установлює норми щодо захисту фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і норми про вільний рух персональних даних, захищає фундаментальні права і свободи фізичних осіб, зокрема їхнє право на захист персональних даних. Він також містить вимоги до тих, хто збирає, використовує та обробляє персональні дані у своїй роботі» [55].

У відповідь на виклик, пов'язаний з розширенням штучного інтелекту, та з наданням допомоги захисту прав людини, Рада Європи 17 травня 2024 року прийняла Рамкову Конвенцію Ради Європи зі штучного інтелекту, прав людини, демократії та верховенства права [403], «метою якої є визначення пріоритетних напрямів і основних 15 завдань розвитку технологій штучного інтелекту для задоволення прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, побудови конкурентоспроможної національної економіки, вдосконалення системи публічного управління» [219]. Стратегічні цілі розробки та впровадження технологій штучного інтелекту полягають у сприянні інклюзивному економічному зростанню, досягненні цілей сталого розвитку та підвищенні загального добробуту. Реалізація цих цілей вимагає неухильного дотримання принципу верховенства права, забезпечення основоположних прав і свобод людини, а також відповідності демократичним цінностям при розробці та використанні систем штучного інтелекту «а також забезпечення відповідних гарантій під час використання таких технологій» [350, с. 15]. Крім цього, Розпорядженням КМУ № 438-р від 12 травня 2021 р. затверджено план заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021-2024 роки та Міністерством цифрової трансформації України розроблена Дорожня карта з регулювання штучного інтелекту в Україні [404]. Реалізація вимог цих нормативних актів

має суттєвий вплив на інформаційно-аналітичну діяльність, оскільки спрямовані на підвищення етичних стандартів використання ІІІ; зміни в використанні окремих результатів інформаційно-аналітичної діяльності та підвищення рівня контролю за якістю даних; змінюється формат взаємодії держави та суспільства за рахунок розширення суб'єктів моніторингу та співпраця між зацікавленими сторонами та ін. Таким чином, успішне впровадження закріплених положень буде сприяти забезпеченню розвитку інформаційно-аналітичної діяльності, захисту прав людини та мінімізацію ризиків, які можуть виникнути в наслідок здійснення інформаційно-аналітичної діяльності.

Отже, сучасний стан нормативного забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності в Україні засвідчує послідовне оновлення законодавства з орієнтацією на європейські стандарти, водночас вимагаючи системних реформ, уніфікації підходів і технологічної адаптації. Створення цілісного та ефективного регуляторного середовища є ключовою передумовою розвитку відкритої, прозорої інформаційно-аналітичної діяльності органів публічного управління.

3.2 Види інформаційно-аналітичної діяльності

Класифікація інформаційно-аналітичної діяльності є базовим інструментом упорядкування всіх процесів, пов'язаних зі збиранням, обробкою та інтерпретацією даних задля прийняття обґрунтованих, ефективних управлінських рішень.

О.С. Адамова висловлює позицію, що під «класифікацію в праві можна розуміти як особливий метод, грамотне використання якого підвищує ефективність правового регулювання, і як особливий прийом законодавчої техніки, правильне застосування якого сприяє вдосконаленню нормативних актів, і, кінець кінцем, вдосконаленню правового регулювання суспільних відносин» [23, с. 23].

Ефективна класифікація є фундаментальним інструментом упорядкування знань, що базується на п'яти ключових принципах: використанні єдиної підстави для поділу, яка забезпечує чітке розмежування класів; забезпеченні повноти класифікації, де жоден об'єкт не залишається поза межами системи; дотриманні взаємної виключності класів, що унеможливорює подвійну належність; забезпеченні безперервності поділу для системного представлення інформації; та чіткості й зрозумілості критерію класифікації. Дотримання цих принципів дозволяє створювати логічно структуровані, науково обґрунтовані класифікаційні моделі, які слугують потужним інструментом аналізу, систематизації та глибшого розуміння складних понятійних систем у різних галузях знань.

«Класифікація в праві – це класифікація, заснована на реальних громадських стосунках, скоректована суб'єктивним розсудом законодавця. Звичайно, усі класифікації не позбавлені суб'єктивності, той же вибір основи класифікації, зрештою, залежить від позиції дослідника» [23, с. 22].

Як вже було зазначено, під терміном «класифікація» розуміється процес розподілу численної інформації на категорії на основі її загальних властивостей. Це дозволяє:

- «систематизувати велику кількість інформації, роблячи її більш зрозумілою та доступною» [545], тобто упорядкувати інформаційні потоки,
- « порівнювати та аналізувати об'єкти всередині та між групами, роблячи висновки та узагальнення» [545];
- у прогнозуванні поведінки та властивостей об'єктів, на основі їхньої групової приналежності» [545];
- «полегшує спілкування та обмін інформацією, адже люди можуть використовувати чіткі та зрозумілі назви груп для позначення об'єктів» [545].

Більшість дослідників погоджуються із тезою, що «Одна з головних умов будь-якої класифікації – вибір правильного критерію (підстави), за допомогою якого у категорій і класів залишаються усі сутнісні ознаки

основного явища, але і з'являються інші, що відрізняють їх від наступних» [23, с. 23].

У публічному секторі інформаційно-аналітична діяльність забезпечує обґрунтованість рішень на всіх рівнях управління – від місцевих рад до центральних органів виконавчої влади. Інформаційно-аналітична діяльність охоплює збір, обробку, інтерпретацію й поширення даних, що дозволяє своєчасно реагувати на суспільні виклики, оптимізувати витрати бюджету й підвищувати якість сервісів для громадян. Щоб унормувати завдання аналітичних підрозділів, інформаційно-аналітичну діяльність розподіляють за кількома класифікаційними ознаками. Наведемо основні види такої діяльності з прикладами застосування в публічному управлінні.

Перша класифікація інформаційно-аналітичної діяльності ґрунтується на застосуванні критерій розмежування окремих видів – *за сферою застосування*. В цьому випадку виділяють чотири основні види інформаційно-аналітичної діяльності:

- інформаційно-аналітична діяльність у економіко-фінансовій сфері;
- інформаційно-аналітична діяльність у соціальній сфері;
- інформаційно-аналітична діяльність, яка забезпечує внутрішні процеси органів публічної влади;
- інформаційно-аналітична діяльність у сфері екологічної безпеки.

Інформаційно-аналітична діяльність у економіко-фінансовій сфері. В економіко-фінансовій сфері інформаційно-аналітична діяльність характеризується високою щільністю числових даних, необхідністю одночасно враховувати макро- та мікроекономічні показники, бюджетні обмеження й нормативно-правові вимоги; її фокус – точне моделювання грошових потоків, оцінка фінансових ризиків і ліквідності, побудова прогнозів за допомогою економетричних та машинно-навчальних методів, оперативного моніторингу KPI (англ. «*Key Performance Indicators* – це

кількісні показники, які дозволяють оцінити, наскільки ефективно виконуються завдання й досягаються цілі. Вони базуються на даних, а не припущеннях, і допомагають уникнути розмитого оцінювання на кшталт “працює добре”» [541]) і розробка рекомендацій для оптимізації ресурсів і забезпечення стійкості фінансової системи.

Акцентується увага на дослідженні макроекономічних показників та бюджетних потоків. Наприклад, Мінфін аналізує виконання місцевих бюджетів за квартал і коригує міжбюджетні трансферти.

Інформаційно-аналітична діяльність у соціальній сфері. Основна особливість такої діяльності полягає в комплексному аналізі інформації, даних про різні групи населення (малозабезпечені, пенсіонери, люди з інвалідністю) для оцінки їх потреб, ефективності соціальних програм, прогнозування ризиків та цілеспрямованого планування державної соціальної допомоги та послуг (наприклад, оцінка демографічних змін, якості освіти [447], охорони здоров’я, тощо).

Для прикладу можливо загально окреслити інформаційно-аналітичну діяльність Мін’юсту в соціальній сфері на прикладі аналізу звернень за безоплатною правничою допомогою включає кілька взаємопов’язаних етапів: централізований збір даних із регіональних структур (час звернення, тема справи, демографія заявника, результат консультації тощо), їх стандартизацію, просторовий і часовий аналіз (формування карт «гарячих» зон і динаміки звернень), сегментацію за соціальними групами (пенсіонери, внутрішньо переміщені особи, малозабезпечені тощо) і класифікацію типів правових проблем, враховуючи, положення Закону України про «Про безоплатну правничу допомогу» від від 02.06.2011 р. № 3460-VI № [361].

На підставі цих аналітичних висновків формуються показники ефективності (час обробки звернення, рівень задоволеності, відсоток вирішених справ), виявляються системні прогалини та пріоритетні напрямки для правопросвітницьких кампаній. Результатом стає оптимізований розподіл юридичних ресурсів – наприклад, направлення додаткових фахівців

у регіони з високою потребою, запуск онлайн-консультацій для віддалених громад, а також коригування програм фінансування і навчання персоналу.

В.О. Панкратова дослідила питання щодо електронних консультацій як засобу залучення громадян до прийняття рішень на державному та місцевому рівнях. Дослідниця визначила, «що електронні консультації є формою електронної участі, яка дозволяє охоплювати широкий спектр тем чи проблем, включаючи зміни до законодавства, проблеми навколишнього середовища, покращення послуг тощо, і з можливістю залучити до обговорення широке коло зацікавлених суб'єктів» [326, с. 48].

Стрімкий розвиток технологій, використання електронних платформ кардинально змінює формат проведення консультацій з громадськістю. Надання зворотного зв'язку та пропозицій з питань державного та місцевого управління стає простішим та доступнішим для громадян, що сприяє більш широкому врахуванню різноманітних точок зору та підвищенню якості прийнятих рішень. І це пов'язано із тим, що, по-перше, «електронні консультації є доступними та зручними й дозволяють більшій кількості людей брати участь у процесі обговорення, оскільки не мають часових та просторових обмежень» [326, с. 52], по-друге, «за допомогою електронних консультацій усувається багато бар'єрів, з якими можуть зіткнутися громадяни й справді відображають колективний голос громади, а не лише тих осіб, які можуть відвідувати фізичні зустрічі» [326, с. 52]

Крім того, інформаційно-аналітична діяльність забезпечує зворотний зв'язок, адже регулярні звіти дають змогу відстежувати вплив змін та коригувати політики для підвищення доступності й якості безоплатної правничої допомоги для найбільш вразливих верств населення. Цікавим результатом інформаційно-аналітичної діяльності є створення Координаційним центром з надання правничої допомоги Довідково-інформаційної платформи правових консультацій WikiLegalAid [139] «... з метою підвищення правової свідомості та освіченості населення. Тут Ви можете знайти необхідну інформацію з актуальних правових питань. Окрім

правової інформації та посилань на чинне законодавство на платформі можна знайти також зразки документів правового характеру та посилання на судові рішення» [139].

Зазначена платформа дозволяє громадянам отримати інформацію та аналітичні матеріали стосовно окремих моментів правничої допомоги, зокрема в контексті: пошуку найближчого бюро шляхом знаходження «Контактів усіх точок доступу до безоплатної правничої допомоги» [349]; отримання інформацію людям із низьким доходом, людям з інвалідністю [246]; внутрішньо переміщеним особам [92]; постраждалим внаслідок війни, учасникам бойових дій та військовослужбовцям [492]; членам сімей загиблих захисників і захисниць та зниклих безвісти за особливих обставин [527]; мешканцям тимчасово окупованих територій [281]; потерпілим від жорстокого поводження, катування чи сексуального насильства під час воєнних дій [526] та іншим особам, які потребують отримання правничої допомоги.

Інформаційно-аналітична діяльність, яка забезпечує внутрішні процеси органів публічної влади. Особливістю такої діяльності є централізований збір і аналіз оперативних даних для моніторингу, прогнозування й оптимізації ресурсів, що забезпечує прозорість, автоматизацію контролю та обґрунтовану підтримку управлінських рішень. Наприклад, інформаційно-аналітична діяльність у Мін'юсті відіграє ключову роль у підвищенні ефективності внутрішніх процесів: завдяки оперативному збору й обробці даних про судові справи, реєстраційні процедури та виконання службових завдань міністерство може моніторити завантаженість реєстрів, прогнозувати обсяги звернень, оптимізувати розподіл кадрів і ресурсів, своєчасно виявляти вузькі місця та ризики корупції, а також автоматизувати частину рутинних операцій; у результаті підвищується швидкість обслуговування громадян, зростає прозорість і підзвітність процесів, а рішення керівництва ґрунтуються на чітких аналітичних висновках.

Інформаційно-аналітична діяльність у сфері екологічної безпеки.

Особливість інформаційно-аналітичної діяльності в екологічній сфері полягає в інтеграції інформації з різних джерел (моніторингу якості повітря, води, стану ґрунтів тощо) для проведення просторового аналізу, оперативного виявлення забруднень, прогнозування екологічних ризиків та моделювання наслідків для підтримки управлінських рішень щодо охорони довкілля. Актуалізується потреба у виділенні окремого виду інформаційно-аналітичної діяльності у сфері захисту довкілля та природних ресурсів тим, «що майже 23% загальної території України все ще заміновано. Збитки гідротехнічній інфраструктурі оцінюються у мінімум 746 мільйонів доларів, а потреби на відновлення – у майже 11 мільярдів доларів» [82] та загальна сума збитків «... довкіллю від війни вже сягають 108 млрд євро» [82] (станом на липень 2025 р.). Галузевий аналіз показників забруднення, радіаційної безпеки, використання природних ресурсів тощо дозволяє розробляти рекомендації щодо зонування промислових викидів та пропонувати шляхи вирішення складних екологічних проблем.

Завдяки інформаційно-аналітичній діяльності в зазначеній сфері можливо запропонувати шляхи вирішення проблеми відновлення навколишнього середовища України. Наприклад, до ключових досягнень України в цьому контексті можливо віднести наступні дії:

- розроблення законопроекту «Про зелене відновлення» [167]. Так, «проект закону покликаний уніфікувати розуміння поняття «зелене відновлення», визначити єдині критерії для «зелених» проєктів, впровадити термінологію та встановити механізми оцінки сталості. Документ також передбачає імплементацію європейської зеленої таксономії, що відкриє шлях для активного залучення інвестицій та міжнародної підтримки. За прикладом ЄС, де вже інвестовано 440 млрд євро у зелену трансформацію, Україна також планує використовувати інструменти на кшталт зелених облігацій та прозорих інвестиційних стандартів» [167];

– створено платформу зеленої трансформації «Green Recovery» [167], «що вже акумулювала 20 млн євро, для відновлення лісів, будівництво реабілітаційних центрів для тварин та масштабне розмінування лісових територій» [82]. Ця Цифрова платформа стає «єдиною точкою доступу до всієї інформації про «зелені» ініціативи, прогрес реалізації та стан екосистем» [167];

– формування планів дій по відновленню навколишнього середовища. Наприклад, «Україна та Італія уклали рамковий план дій щодо сталого розвитку та охорони довкілля, а також затвердили концепцію з моніторингу якості атмосферного повітря» [82] тощо.

Інформаційно-аналітичну діяльність за цілями та завданнями можливо поділити на такі наступні види:

- оперативна інформаційно-аналітична діяльність;
- тактична інформаційно-аналітична діяльність;
- стратегічна інформаційно-аналітична діяльність.

Дана класифікація приваблива тим, що чітко розмежовує часові горизонти та управлінські потреби – від швидкого моніторингу й реагування (оперативна) через поглиблений аналіз для середньострокового планування (тактична) до моделювання й прогнозування розвитку системи в довгостроковій перспективі (стратегічна). Це дозволяє підбирати відповідні методи й інструменти, встановлювати різні метрики ефективності «показник, який можна поррахувати» [320]. Наприклад, кількість реєстрацій на сайті та SLA (англ. Service Level Agreement – «це договір про рівень надання послуг між їх замовником і виконавцем» [310]), оптимально розподіляти аналітичні ресурси й узгоджувати дії різних підрозділів, забезпечуючи своєчасність і релевантність інформаційної підтримки на кожному рівні прийняття рішень.

Оперативна інформаційно-аналітична діяльність. Даний вид діяльності орієнтований на розв'язання конкретних поточних проблем бізнесу чи влади. Він поєднує елементи збору додаткових даних із прикладним моделюванням та швидким ухваленням рішень. Завдяки

гнучкості методів, таких як пілотні проєкти або інтенсивні робочі сесії з експертами, оперативні дослідження «закривають» термінові запити й забезпечують коригування поточних процесів.

«Сьогодні недостатньо використовувати ... точні дані для ухвалення управлінських рішень. Ключове значення має швидкість, яка стає важливою конкурентною перевагою практично у всіх сферах» [6].

Серед ключових особливостей такої інформаційно-аналітичної діяльності можливо відзначити – це робота з даними в режимі реального часу або з максимально короткою затримкою, автоматизований збір і попередня обробка. «ETL здійснює підготовку даних для подальшої аналітики одразу після її вивантаження. Для цього система отримує інформацію з різних баз, очищає від помилок, призводить до єдиного формату та рівня деталізації. Таким чином, збагачені дані, що одержуються з різних джерел, наводяться до єдиного формату, що дозволяє ефективно з ними взаємодіяти. Тільки після всіх цих маніпуляцій інформація надходить до цільової репозиторії і стає доступною для вивчення з використанням технологій BI та data science [6]», а також інтеграція в єдині дашборди («Dashboard.... це програмне рішення. Даний формат збирає, аналізує і візуалізує оброблені дані» [494]) з KPI, налаштованими на швидке виявлення відхилень від плану; прості, але інформативні візуалізації та автоматизовані сповіщення дозволяють оперативним командам й керівникам миттєво реагувати на критичні зміни, коригувати процеси та приймати рішення без затримок.

Так, «встановлено, що 62,3 % варіацій в ефективності організації пояснюється через вимірювання KPI та показники продуктивності співробітників. Тож KPI не просто відображають результат – вони суттєво визначають його» [541; 8, с. 90].

Наприклад, Міністерство фінансів України постійно оновлює дашборд, де зазначені «актуальні дані щодо доходів місцевих бюджетів, міжбюджетних трансфертів, залишків коштів на рахунках загального фонду місцевих бюджетів, залишків коштів бюджету розвитку тощо» [292].

Даний інструмент забезпечує швидкий аналіз місцевих бюджетів та підвищення їх прозорості, бо надає громадам, експертам і зацікавленим сторонам оперативний доступ до актуальних фінансових даних. Ця «нова система дозволяє відстежити інформацію як у цілому по країні, так і у розрізі обласних, районних бюджетів, бюджетів сільських, селищних та міських територіальних громад» [292]. Крім того, «дашборд містить показники доходів загального та спеціального фондів, міжбюджетних трансфертів, залишків коштів на рахунках місцевих бюджетів, частку міжбюджетних трансфертів у загальному обсязі місцевих бюджетів, а також частку загальнодержавних та місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів» [292].

Тактична інформаційно-аналітична діяльність зосереджена на середньостроковому плануванні (від кварталу до року), поєднуючи та перевіряючи дані з різних внутрішніх джерел. В контекст цієї діяльності відбувається якісно-змістовне опрацювання зібраних даних. Фахівці використовують статистичні методи, what-if моделювання [543]. «Це універсальний інструмент, що дозволяє "відчути" проект на міцність. ... Для такого виду аналізу один з варіантів реалізації проекту приймається базовим, а на його основі формуються інші варіанти. Фактично, для кожного варіанту зміни даних, що використовуються в розрахунку показників бізнес - плану, необхідно виконати розрахунок нової моделі (варіанти)» [543] та прості інструменти підтримки прийняття рішень (англ. decision support systems – DSS) [431] для виявлення закономірностей, визначення причинно-наслідкових зв'язків та формування рекомендацій щодо оперативних дій [431]. Головна мета аналізу в межах тактичної ІАД – поглиблення розуміння поточної ситуації та забезпечення своєчасної адаптації тактик у рамках середньострокового планування і прораховуються «дії спрямовані на об'єкт чи систему управління, а набір дій надає можливість привести даний об'єкт чи систему до бажаного стану або досягнути поставленої мети» [431, с. 24]. Даний вид інформаційно-аналітичної діяльності використовує економіко-

статистичні методи та прогнознi моделі для виявлення тенденцій, оцінювання ефективності політик і коригування бюджетів. Результати подаються у вигляді детальних аналітичних звітів із чіткими рекомендаціями для оптимального розподілу ресурсів та прийняття обґрунтованих рішень, що дозволяє керівництву приймати обґрунтовані рішення та ефективно управляти ресурсами.

Прикладом тактичної інформаційно-аналітичної діяльності Мін'юсту може бути аналіз ефективності роботи бюро безоплатної правничої допомоги за певний період (квартал або рік). Це включає збір та аналіз даних про кількість звернень, типи справ, результати розгляду, задоволеність клієнтів, витрати на утримання бюро тощо. На основі цих даних формуються звіти з оцінкою ефективності роботи кожного бюро, виявляються «вузькі місця» та проблеми (наприклад, великий час очікування, низький відсоток позитивних рішень по певних категоріях справ), а також розробляються рекомендації щодо коригування штатного розкладу, навчання персоналу, оптимізації процедур та перерозподілу ресурсів для покращення якості та доступності допомоги

Стратегічна інформаційно-аналітична діяльність. Стратегічна інформаційно-аналітична діяльність орієнтована на довгострокове планування (3-5 років і більше) та формування бачення майбутнього. Вона передбачає збір та аналіз великих обсягів даних з різноманітних джерел (внутрішніх і зовнішніх), використання складних методів моделювання та прогнозування (наприклад, сценарний аналіз [173] тощо), оцінку ризиків [96; 278] та можливостей, а також розробку стратегічних альтернатив та рекомендацій для прийняття рішень на рівні вищого керівництва, з урахуванням довгострокових цілей та пріоритетів .

«Пунктом 2 Основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12.12.2018р. № 1062, визначено, що ризик – це можливість настання події, що матиме вплив на здатність установи

виконувати завдання і функції та досягати визначеної мети (місії), стратегічних та інших цілей діяльності установи» [278, с. 5]. Ефективне управління ризиками забезпечує системний підхід до інтеграції різних категорій ризиків (внутрішніх, зовнішніх, стратегічних) та « елементами управління ризиками (побудова блок-схем, постійна діяльність, періодичні заходи)» [278, с. 6].

Як вже зазначалось, наукова спільнота напрацювала низку підходів до класифікації інформаційно-аналітичної діяльності, серед яких домінують поділ за сферами застосування (економіко-фінансова; соціальна; підтримка внутрішніх процесів органів влади; екологічна безпека тощо), часові межі (оперативна, тактична, стратегічна) та рівнем просторового впливу (локальний, регіональний, глобальний). Кожному із цих підходів притаманна евристична цінність для вирішення окремих дослідницьких і практичних завдань, але саме аналіз цілі інформаційно-аналітичної діяльності є ключовим для вироблення цілісного та системного розуміння її функціонального значення в процесах формування політики в окремих сферах суспільної дійсності та управління.

Теоретичне обґрунтування та розкриття типології інформаційно-аналітичної діяльності, заснованої на цільовому критерію, дозволяє виокремити її чотири основні види:

1. Інформаційно-аналітична діяльність, спрямована на отримання нових знань.
2. Оціночна інформаційно-аналітична діяльність.
3. Прогностична інформаційно-аналітична діяльність.
4. Інформаційно-аналітична діяльність практичного спрямування.

Першим видом інформаційно-аналітичної діяльності заснованому на цільовому критерію є *інформаційно-аналітична діяльність, спрямована на отримання нових знань*.

У сучасному світі, де інформація та знання є ключовими драйверами суспільного прогресу, особливого значення набуває інформаційно-аналітична

діяльність, орієнтована не на обслуговування поточних управлінських рішень, а на генерацію нового фундаментального та прикладного знання. Крім того, цей вид інформаційно-аналітична діяльність виступає каталізатором інновацій, гнучкості та прозорості в публічному управлінні, забезпечуючи його ефективність, результативність та адаптивність до мінливих викликів» [491].

Цей вид діяльності є підґрунтям науково-технологічного розвитку, формування обґрунтованих публічних реформ та інноваційних проривів та «стимулює розробку багатомірних уявлень про пріоритети, цілі й завдання людства, ініціює виникнення поліваріантних способів, засобів, стратегій їх здійснення» [443, с. 65].

Аналізуючи цей вид інформаційно-аналітичної діяльності, не можна не звернути увагу, що його особливість полягає у систематичному розширенні меж пізнання через виявлення об'єктивних закономірностей та створення інноваційних концепцій, теорій і методологічних підходів, що стають підґрунтям для прикладних досліджень; ця діяльність, притаманна насамперед університетам і науково-дослідним інститутам, фокусується на постановці фундаментальних питань, формуванні довгострокових стратегій розвитку та реалізується через формалізований процес наукового дослідження – від гіпотез до експериментів і моделювання [13] – завдяки чому інформаційно-аналітична діяльність виступає як метарівень аналізу, що об'єднує створення теоретичної бази та підтримує подальші тактичні й оперативні аналітичні завдання.

К.О. Самойчук та Н.В. Лівик, вивчаючи питання пошуку наукової інформації в науково-дослідницькій діяльності, звернули увагу, що ця активність «як специфічна діяльність спрямована на отримання нових теоретичних і прикладних знань про закономірності розвитку природи, суспільства і мислення, характеризується такими основними ознаками: наявністю систематизованого знання (наукових ідей, теорій концепцій законів, закономірностей, принципів, гіпотез, понять і фактів); наявністю

наукової проблеми, об'єкта і предмета дослідження; практичною значущістю як явища (процесу) , що вивчається, так і знань про нього» [420].

До важливої особливості інформаційно-аналітичної діяльності, яка спрямованої на отримання нових знань, з-поміж інших, можна віднести те що вона використовує особливий методологічний інструментарій. Для досягнення поставлених цілей використовується широкий та гнучкий методологічний арсенал. Його основу становлять класичні методи наукового дослідження [117]: методи емпіричного дослідження [117, с. 16], методи теоретичного дослідження [117, с. 18], загальнонаукові методи дослідження [117, с. 23] та інше. Водночас, у відповідь на виклики цифрової епохи, інструментальна база постійно розширюється за рахунок передових технологій. Все більшого значення набувають математичне та імітаційне моделювання [13] для дослідження складних систем, технології роботи з великими даними (Big Data) [420; 544], застосування штучного інтелекту для виявлення неочевидних патернів, а також засоби інтерактивної візуалізації для кращого розуміння багатовимірних даних [65].

«З розвитком технологій та збільшенням обсягів даних очікується, що значення Big Data надалі буде лише зростати, відкриваючи нові можливості для інновацій та розвитку різних сфер життя» [544].

Штучний інтелект трансформує сучасну реальність, радикально змінюючи парадигму взаємодії людини з технологіями. Його впровадження генерує масштабні системні зрушення: від глибокої оптимізації бізнес-процесів і тотальної автоматизації виробничих операцій до фундаментальної реконфігурації ринку праці та революційного переформатування освітніх систем. Найбільш перспективними трендами визначаються індивідуалізація навчальних процесів, усунення суб'єктивних викривлень, які можуть виникнути у процесах стратегічного й оперативного управління, що відкриває принципово нові горизонти під час прийняття рішень.

«Наразі існує принаймні три моделі застосування AI в державному управлінні: перша – європейська, де передбачається врегулювання не тільки

поведінки держав, і їхніх зобов'язань в контексті AI, а й поведінки приватних гравців; друга – китайська, в якій ми бачимо дуже суперечливі моменти, такі як надання оцінок людям, конвертування в якісь преференції чи штрафні санкції до людини; третя модель – до неї можна умовно віднести США, Японію чи Південну Корею, де немає жорсткого регулювання, як це відбувається в ЄС, але разом з цим, немає і зворотного підходу, коли держава монополізує штучний інтелект, як це відбувається в Китаї» [174].

Серед фахівців немає консенсусу щодо того, чи матиме штучний інтелект переважно позитивний чи негативний вплив на людство й національну та соціальну безпеку: одні підкреслюють його потенціал для економічного зростання, медицини та ефективності державних послуг, інші попереджають про загрози конфіденційності, нерівності на ринку праці та можливості використання технологій у дестабілізуючих цілях, тому питання вимагає зваженої, міждисциплінарної експертизи й відповідного регулювання. «Технології AI можуть як допомогти людині досягти ще однієї науково-технічної революції, так і стати загрозою. Вони забезпечують суспільство необхідними елементами для життєдіяльності, тим самим роблячи його вразливим та залежним» [331, с. 241].

Інформаційно-аналітична діяльність, спрямована на вироблення нових знань, має практичну цінність насамперед через трансформацію теоретичних здобутків у конкретні рішення: аналіз соціальних змін дозволяє проєктувати більш ефективні державні програми; а сучасні алгоритми прогнозування, створені в комп'ютерних науках, знаходять застосування в логістиці, охороні здоров'я та фінансовому секторі. Попри те, що результати фундаментальної інформаційно-аналітичної діяльності зазвичай не дають швидкого ефекту, саме вони забезпечують довгострокову теоретичну основу, на якій базується сталий розвиток і стратегічне планування.

Інформаційно-аналітична діяльність, орієнтована на генерацію нових знань, перебуває в складному ландшафті викликів сучасності.

До ключових проблем можливо віднести наступні: забезпечення достовірності та репрезентативності даних в умовах тотальної інформаційної надмірності; подолання міждисциплінарних бар'єрів, адже найбільш проривні ідеї народжуються на перетині наукових галузей. Критичного значення набувають етичні виміри досліджень – дотримання принципів конфіденційності, захисту персональних даних та академічної доброчесності. Системними викликами залишаються хронічне недофінансування фундаментальної науки та розрив між академічними розробками й практичними потребами суспільства, подолання яких вимагає цілеспрямованої державної стратегії та ефективної комунікації між науковими інституціями, бізнесом і владою. Саме тому інформаційно-аналітична діяльність виступає не просто інструментом пізнання, а системоутворюючим елементом інноваційної екосистеми, який потребує комплексної підтримки та стратегічного бачення для реалізації свого трансформаційного потенціалу.

Другим видом інформаційно-аналітичної діяльності заснованому на цільовому критерії є *оціночна інформаційно-аналітична діяльність*.

В епоху, де інформація є стратегічним ресурсом, а прозорість – визначальним фактором успіху, оціночна інформаційно-аналітична діяльність (далі – ОІАД) постає ключовим елементом, що формує структуру сучасного суспільства. Вона є підґрунтям ефективного публічного управління, відповідального корпоративного менеджменту та забезпечення суспільного контролю. Головна мета ОІАД – надання обґрунтованого, верифікованого висновку щодо відповідності об'єкта, процесу чи суб'єкта встановленим вимогам, починаючи від юридичних норм і завершуючи етичними кодексами. Виконуючи функцію незалежного арбітра, ОІАД забезпечує правову визначеність, мінімізує інформаційну асиметрію, що, у свою чергу, зміцнює довіру між усіма учасниками суспільних відносин.

Оціночна інформаційно-аналітична діяльність кваліфіковано визначає статус, легітимність, безпечність або ефективність об'єкта аналізу. Цей

процес базується на зіставленні об'єкта з чітко визначеними вимогами, виявляючи як відповідності, так і відхилення. На відміну від прогностичної аналітики, ОІАД оперує з реальністю «тут і зараз», надаючи верифіковану доказову базу для прийняття обґрунтованих рішень. Показовим прикладом є діяльність державного реєстратора, який на основі аналізу документів приймає рішення про реєстрацію юридичної особи.

Важливим моментом, який розкриває сутність оціночної інформаційно-аналітичної діяльності – це застосування певної методології ОІАД.

Методологія оціночної інформаційно-аналітичної діяльності розглядається як інтегрована науково-методична система, що забезпечує відтворюваність, валідність і доказовість процедур оцінювання.

В її структурі вирізняються взаємопов'язані компоненти:

- нормативно-правова та технічна експертиза (due diligence), спрямована на верифікацію відповідності фактичних характеристик об'єкта чинним правовим актам і стандартам [68]. Наприклад, зараз в розробці знаходиться система верифікації організацій – «це комплексна належна перевірка (або ж due diligence) та оцінювання організацій, які можуть потрапити на платформу від Philanthropy in Ukraine» [68]. Платформа повинна містити не просто карту всіх зареєстрованих в Україні організацій, а відфільтрований перелік перевірених фондів і ГО, які пройшли належну перевірку (due diligence) за критеріями донорів. Вона об'єднає інформацію про такі організації в одному місці та зробить її доступною для донорів і громадськості, демонструючи розвиток прозорих ініціатив. Також «... планується, що кожен фонд чи ГО, які пройдуть систему верифікації, не просто будуть представлені на платформі, а й матимуть оцінку або ж рівень Tier – бал від 2 до 4. Цей рівень показує ризик співпраці з організаціями, де 1 – найбільший ризик, а 4 – найменший. Ті, хто отримують 1 бал за результатами, не будуть представлені на платформі» [68];

- комплексний аудит, що охоплює фінансово-операційну та процесуальну верифікацію. Наприклад, «в Україні протягом останніх

чотирьох років за підтримки ЄС реалізовувався проєкт «Зміцнення потенціалу зовнішнього аудиту відповідно до міжнародних стандартів» (EU4ACU)» [441, с. 528]. Головним успіхом цього проєкту стала розроблена за участю вітчизняних та міжнародних фахівців і затверджена Рахунковою палатою методологія аудиту. Вона регулює планування та проведення фінансових аудитів, перевірок відповідності та ефективності діяльності, а також контроль якості аудиторської роботи й моніторинг впровадження аудиторських рекомендацій.

- застосування стандартизованих інструментів (чек-листи [549], кваліфікаційні матриці [271], рейтингові шкали [304]) для зменшення експертної суб'єктивності. Ю. Чечіль звертає увагу, що « внесок експерта у суспільний прогрес полягає в створенні належних передумов для забезпечення правопорядку і справедливості. Отже, важливим питанням є методологічна основа кожного виду експертиз, алгоритм, який би виключав спрощений підхід у застосуванні наукового знання. І практика щоденно доводить необхідність удосконалення наявних методик, пошуку і усунення їх вразливостей» [461, с. 8-9];

- форензик – це аналіз для виявлення маніпуляцій і фальсифікацій. Так, останні роки набуває популярності, у широкому значенні, форензик – «це діяльність з виявлення, аналізу та врегулювання ситуацій, коли між сторонами існують розбіжності щодо фінансових, комерційних, правових та інших питань, що містять значні економічні ризики, або коли дії співробітників чи організацій не відповідають законодавчим чи іншим нормативним актам, принципам і стандартам» [508]. Діяльність форензик-груп спрямована на своєчасну ідентифікацію недобросовісних дій та розробку превентивної стратегії економічної безпеки для мінімізації фінансових ризиків;

- ризик-орієнтований підхід, який визначає пріоритети контролю на підставі кількісних і якісних індикаторів ризику [345] та «розуміння ризиків, притаманних діяльності ..., а також вжиття відповідних

пропорційних наглядових заходів для їх мінімізації з урахуванням профілю ризиків, суттєвості виявлених ризиків, розміру, особливостей діяльності...» [468, с. 8]. «Існують визначені критерії ризику такі, як: *ризики пов'язані з клієнтами* (ймовірність того, що активи клієнта були отримані незаконним шляхом), *з географічним розташуванням їх реєстрації* (чи здійснює адвокат, його клієнти певні види діяльності у місцях підвищеного ризику) та *способами надання (отримання) послуг* (частота, об'єми та учасники операції). Ризик-орієнтований підхід є ключовим фактором успішного виконання оновлених Міжнародних рекомендацій FATF» [102];

- а також цифрові технології (електронні реєстри, «Robotic Process Automation – роботизована автоматизація процесів» [542], аналітичні панелі [38] тощо), що забезпечують автоматизацію, прозорість і відтворювану фіксацію аудиторського сліду. «Аналітична панель – це ВІ-інструмент, що дозволяє користувачам відслідковувати, аналізувати та складати звіти за всіма показниками ефективності бізнесу. Така панель зазвичай забезпечує візуалізацію даних у вигляді діаграм, графіків та карт. Проста та зрозуміла подача інформації допомагає користувачам розуміти її, ділитися з іншими користувачами та спільно працювати над нею. Аналітичні панелі також дозволяють легко об'єднувати дані з різних джерел. Завдяки цьому користувачі можуть досліджувати та аналізувати дані в одному місці» [542].

Міністерство юстиції України активно застосовує методи ОІАД для підвищення ефективності державного управління. Зокрема, це має прояв у:

- проведенні експертизи законодавчих ініціатив на відповідність євроінтеграційним вимогам (due diligence) (наприклад, «під час опрацювання законопроектів, спрямованих на адаптацію законодавства України до положень права ЄС... акцентувавши увагу на ролі правового моніторингу та гендерно-правової експертизи» [399]);

- моніторингу та аналізі ефективності діяльності органів юстиції з використанням стандартизованих показників (наприклад, здійснення

«моніторингу ефективності державної санкційної політики» [374]) і звітів [133];

- також у форензик-аналізі даних для виявлення ризиків корупційних правопорушень [503] у сфері державної реєстрації;

- застосування ризик-орієнтованого підходу [468] дозволяє оптимізувати наглядову роботу, а використання цифрових реєстрів забезпечує прозорість і фіксацію аналітичного сліду, що в цілому спрямоване на підвищення якості правозастосовчої діяльності та зміцнення довіри до інституцій.

Інституційно ОІАД реалізується державними регуляторами, сертифікаційними та наглядовими органами, аудиторськими компаніями й внутрішніми комплаєнс-підрозділами («Комплаєнс – це система заходів управління та контролю ..., спрямована на попередження та подолання ризиків недотримання вимог законодавства, правил, стандартів та рекомендацій (зокрема, органів контролю)» [112]). На практиці вона охоплює ключові сфери: технічне регулювання та оцінку відповідності продукції [396] (зокрема маркування CE); ліцензування й акредитацію суб'єктів діяльності «як інструменти публічного адміністрування» [406]; державні закупівлі – від кваліфікаційного відбору до перевірки бенефіціарних власників [175]; екологічний і соціальний комплаєнс, включно з аудитом впливу на довкілля та дотриманням ESG-стандартів. Так, «ESG – це три ключові компоненти сталого розвитку: екологія (Environmental), соціальні аспекти (Social) і корпоративне управління (Governance). Їх об'єднує одна мета – зробити бізнес прозорішим, відповідальнішим і безпечнішим для довкілля та суспільства» [308]. «Наразі ESG-профіль охоплює: 111 екологічних факторів, включаючи ресурсні платежі, наявність дозволів та декларацій; 20 соціальних аспектів для додаткового аналізу, включаючи санкції, інформацію з реєстру НАЗК щодо корупціонерів, подання фінансової звітності; 17 управлінських факторів, включаючи медіазгадки, зв'язки з НПД тощо. Для покращення аналізу й отримання більш детального звіту додано нові джерела даних,

перелік дозволів та іншу додаткову інформацію з відповідних реєстрів» [308].

Така багаторівнева інтеграція методів і інституцій робить ОІАД надійним механізмом забезпечення відповідності, прозорості та довіри.

Незважаючи на свій потенціал як інструменту прозорості, методологія ОІАД стикається з низкою системних викликів, що ставлять під загрозу її ефективність. Ключовими з них залишаються надмірна бюрократизація, яка сповільнює прийняття рішень, та ризик «регуляторного захоплення», коли інтереси бізнесу чи окремих груп можуть впливати на об'єктивність процедур. Істотним бар'єром є фрагментація та низька якість даних, що підриває основу будь-якого аналізу, а технологічна залежність системи робить її вразливою до кіберзагроз. Окрім того, дефіцит фахівців, які поєднують експертні знання з навичками роботи з сучасними аналітичними інструментами, безпосередньо обмежує масштаби впровадження ОІАД

Трансформація оглядової інформаційно-аналітичної діяльності в публічному управлінні має ґрунтуватися на трьох стовпах:

- гнучкому правовому полі «з урахуванням міжнародного досвіду» [468, с. 10];

- інноваційних технологіях. Ключову роль відводиться технологічній модернізації, що включає створення інтегрованих довірчих реєстрів для єдиного інформаційного простору та запровадження «аудиту алгоритмів» для підзвітності штучного інтелекту, впровадження RegTech та SupTech рішень для оптимізації процесів. SupTech – «Supervisory technologies (наглядові технології) мають на меті оптимізацію, полегшення та вдосконалення наглядових процесів з боку відповідних органів» [13]. «RegTech (регуляторні технології) – це спеціально розроблені інструменти для контролю над виконанням нормативних вимог фіністановами. Приклад успішного RegTech-рішення – комерційна платформа AuRep, яка об'єднує 90% банків Австрії. Принцип її роботи полягає в тому, що і банки, і регулятор, мають спільний інтерфейс звітності, який накопичує не чисельні таблиці, а

саме комплексні узагальнені дані (вони подаються вже в структурованому виді)» [13];

- кваліфікованих кадрах. Усі інновації будуть марними без паралельного розвитку людського капіталу, що робить інвестиції в професійний розвиток фахівців стратегічним пріоритетом для успіху всієї реформи [88].

Таким чином можливо зазначити, що оглядова інформаційно-аналітична діяльність – забезпечує дотримання правил та стабільність в суспільстві. Її майбутнє полягає в синергії фахової експертизи, прозорих інституцій та інтелектуальних цифрових платформ.

Третім видом інформаційно-аналітичної діяльності заснованому на цільовому критерію є ***прогностична інформаційно-аналітична діяльність***.

Прогностична інформаційно-аналітична діяльність є системним процесом побудови ймовірнісних сценаріїв еволюції соціальних, економічних, екологічних чи технологічних явищ, що ґрунтується на ретроспективному та актуальному аналізі даних. Її ключова мета полягає у своєчасній ідентифікації трендів, потенційних ризиків і можливостей для формування обґрунтованого фундаменту довгострокового стратегічного планування та прийняття управлінських рішень. «Слід наголосити на зростаючій ролі сучасних інформаційних технологій і методів аналізу в трансформації парадигми інформаційно-аналітичної діяльності» [491, с. 54].

Сучасний інструментарій прогностичних методів являє собою комплексний підхід, що інтегрує класичні методології (тренд-аналіз [101], аналіз часових рядів [101; 88, с. 88], сценарне планування [470], системну динаміку) з передовими технологіями, які забезпечують глибокий аналіз великих масивів даних та високоточне прогнозування [88]. Результативність такого підходу посилюється завдяки використанню інтуїтивно зрозумілих форм візуалізації – карт ризиків, теплових карт та інтерактивних панелей управління, що трансформують складні аналітичні висновки у наочні, легкодоступні формати, оптимізуючи процеси прийняття управлінських

рішень та підвищуючи швидкість реагування на потенційні зміни

Інституційний контекст прогностичної інформаційно-аналітичної діяльності передбачає формування ефективної організаційної структури шляхом створення спеціалізованих аналітичних підрозділів у складі міністерств [189], державних агентств, міжнародних організацій чи великих корпорацій. Сучасна прогностична інформаційно-аналітична діяльність характеризується комплексним підходом, що включає стратегічну спрямованість на превентивне реагування. Останнім часом, їй властива «цільова орієнтація на запобігання та подолання кризових явищ; реалізація в умовах високого рівня невизначеності та ризику; необхідність гнучкої адаптації до динамічних змін безпекового середовища; інтенсивна міжвідомча взаємодія та координація; 3 підвищена персональна відповідальність керівників; широке використання інформаційно-комунікаційного інструментарію; орієнтація на безперервність управлінських процесів» [189, с. 2-3]. Також важливим аспектом є забезпечення міжвідомчої інтеграції оперативних і ретроспективних даних із застосуванням сучасних протоколів обміну інформацією (API – «це набір правил та інструментів, що дозволяють різним програмам або сервісам взаємодіяти між собою, завдяки яким розробники можуть інтегрувати сервіси, працювати з різними платформами та створювати складні програмні рішення» [540], ETL-процеси – процес вилучення-перетворення-завантаження даних. У процесі виконання ETL-системи, дані з різних джерел (xml, вебсервіси, сайти, БД) акумулюються, трансформуються і завантажуються в сховища даних для подальшого опрацювання, аналізу та статистики» [449]), що сприяє швидкому та безпечному доступу до релевантних даних. Для підтримки високої якості прогнозів застосовуються регулярна валідація моделей [49] (back-testing) [9] і налагодження механізмів зворотного зв'язку зі стейкхолдерами, зокрема через експертні комісії та залучення кінцевих користувачів результатів. Ключову роль у цьому процесі відіграють мультидисциплінарні команди, які об'єднують аналітиків,

статистиків, фахівців із data science («Data Science – це істотно новий підхід до аналізу та використання великих обсягів даних з метою здійснення інновацій, виявлення цінної інформації та прийняття обґрунтованих рішень. Ця міждисциплінарна наука поєднує в собі статистику, математику, програмування, машинне навчання та багато інших методів для розуміння даних та виявлення їх закономірностей» [3]), що працюють відповідно до міжнародних стандартів професійного розвитку й етичних кодексів.

Застосування прогностичних інформаційно-аналітичних підходів у діяльності Міністерства юстиції України дозволяє суттєво підвищити якість управління правовою системою. Завдяки глибокому аналізу динаміки звернень до судів, змін у демографічній структурі населення та ключових економічних показників, відомство має змогу не лише передбачати майбутнє навантаження на судові інстанції, а й ефективно розподіляти кадрові та фінансові ресурси. Сучасні методи сценарного аналізу, моделювання можливих ризиків і оцінка впливу законодавчих змін ще на етапі їх розробки дозволяють своєчасно виявляти проблемні питання, уникати перевантаження судів і готувати персонал до нових викликів. Наприклад, «Удосконалення інформаційних та інформаційно-комунікаційних технологій в контексті відбиття Україною широкомасштабної російської агресії та намагання російського керівництва у повній мірі застосувати розвиток технологій для підвищення результативності своєї пропаганди, інформаційно-психологічних операцій, кібер-операцій та інших форм деструктивного впливу створює нові виклики для розвитку і реформування механізмів державного управління в Україні» [230, с. 238].

Крім того, активне впровадження сучасних цифрових технологій забезпечує новий рівень ефективності виконання судових рішень і правозастосування загалом. Аналізуючи великі масиви судових рішень та інформацію про боржників, Мін'юст формує прогностичні моделі для оцінки ймовірності виконання рішень і визначення оптимальних підходів до роботи виконавчої служби. Також ці інструменти дають змогу своєчасно

ідентифікувати типові категорії спорів та прогнозувати рецидив злочинності, що особливо важливо у співпраці з іншими державними органами.

У підсумку потрібно зазначити, що прогностична інформаційно-аналітична діяльність стає основою для формування стабільного, прозорого і передбачуваного правового простору в Україні.

Четвертим видом інформаційно-аналітичної діяльності заснованому на цільовому критерію є *інформаційно-аналітична діяльність практичного спрямування*.

Практична інформаційно-аналітична діяльність орієнтована на безпосередню реалізацію змін у правовій, організаційній, кадровій та інших сферах шляхом створення готових до впровадження рішень, механізмів, політик і процедур. До її ключових завдань належать законопроектна робота, розробка кадрових програм на основі атестації, формування маркетингових стратегій та оптимізація процесів, що дозволяє оперативно реагувати на виклики та підвищувати ефективність функціонування інституцій.

О.С. Адамова висловлює позицію багатьох науковців, що «Будь-яке дослідження має бути засноване на матеріалах практики, а знов побудована класифікація також буде перевірена в процесі практики її застосування» [23, с. 23].

Застосування методологічного інструментарію практичної інформаційно-аналітичної діяльності демонструє комплексний підхід до вдосконалення управлінських процесів: поєднання експертної політики [329], організаційного та проектного менеджменту з передовими інструментами аудиту, що забезпечує обґрунтованість управлінських рішень.

Наприклад, під час оцінювання публічної політики «Зазвичай, оцінюються чотири елементи публічної політики: 1) оцінка процесу виконання публічної політики дає відповідь на питання чи є обрана стратегія найкращою для досягнення поставлених цілей» [329, с. 85] та охоплює комплексну оцінку управлінських процесів через аналіз ефективності організаційних структур, їхньої спроможності виконувати стратегічні

завдання, оптимізації наявних ресурсів та визначення рівня професійної компетентності; 2) «оцінка результатів публічної політики передбачає зіставлення наявних результатів з можливою результативністю інших підходів до розв'язання проблеми, а також передбачає вивчення того, в якій мірі були виконані поставлені завдання і цілі, чи вдалося повністю здійснити заплановані заходи та вийти на відповідні показники; 3) оцінка наслідків виконання публічної політики та їх вплив на різноманітні сторони життя населення і діяльність організацій; 4) оцінка економічної ефективності публічної політики дозволяє визначити, наскільки раціонально були витрачені відповідні ресурси, виділені на впровадження даної політики» [329, с. 85].

Використання А/В-тестування («А/В-тестування дає змогу поліпшити практично будь-який компонент продукту ...підвищивши його ефективність» [539]) та моделювання впливу змін дозволяє оптимізувати процеси та мінімізувати ризики впровадження нововведень. Інтеграція спеціалізованих платформ – система підтримки рішень (DSS), CRM/HRM-система та інструментів бізнес-аналітики (BI) – створює єдиний аналітичний простір, що забезпечує оперативну адаптацію до змін, підвищення ефективності управління ресурсами та досягнення стратегічних цілей.

Д.В. Кащенко, досліджуючи публічне управління в умовах надзвичайних ситуацій звертає увагу на особливість інформаційно-аналітичної діяльності практичного спрямування. Дослідник вважає, що «Управління складними системами в умовах невизначеності передбачає здатність розробляти та впроваджувати адаптивні стратегії управління, уміння балансувати між централізацією та децентралізацією процесів прийняття рішень, здатність управляти конфліктуючими пріоритетами та обмеженими ресурсами, уміння впроваджувати інновації та експериментальні підходи в умовах високих ризиків, а також здатність забезпечувати ефективну взаємодію між різними органами влади, відомствами та секторами» [189, с. 198].

Приклади практичного застосування інформаційно-аналітичної діяльності в Міністерстві юстиції України включають автоматизований моніторинг дотримання строків розгляду судових справ, що дозволяє виявляти затримки і оперативно втручатися для їх усунення; аналіз ефективності роботи нотаріату та адвокатури на основі статистичних даних, що сприяє вдосконаленню регуляторної політики; використання геоаналітики (геоаналітика або «геопросторовий аналіз передбачає збір, відображення, маніпулювання та інтерпретацію географічних даних для виявлення закономірностей, тенденцій та ідей, які можуть бути використані в процесах прийняття рішень» [444]).

Інформаційно-аналітична діяльність практичного спрямування підсилює можливості органів публічного управління. Наприклад, сприяє розвитку державних реєстрів, виявляючи ризики та ініціюючи превентивні заходи; централізовані та стандартизовані реєстри забезпечують доступність і консолідацію правдивих, упорядкованих даних, регулярне оновлення робить аналіз оперативним і актуальним, великі історичні масиви підвищують точність прогнозів і раннього виявлення аномалій, а інтероперабельність («яке означає здатність різних систем, пристроїв або додатків взаємодіяти, обмінюватись даними та ефективно використовувати обмінювану інформацію, що полегшує безшовну співпрацю різних систем, навіть якщо вони розроблені різними постачальниками або організаціями» [180]) форматів полегшує інтеграцію різних джерел; на основі таких реєстрів легко автоматизувати моніторинг і налаштувати тригери для швидкого реагування, а впорядковані дані спрощують побудову KPI і підвищують прозорість та звітність при оцінці ефективності превентивних заходів

Завдяки інформаційно-аналітичній діяльності практичного спрямування виникають правові, організаційні, технічні та інші можливості для реалізації певних державних програм, технологій, які мають реальні наслідки. Наприклад, «Розвиток цифрових сервісів – це не лише питання зручності, а й доказ того, що держава вміє бути поруч із громадянином у

будь-якій життєвій ситуації. ... завдання – щоб кожен українець мав можливість отримати юридично важливі послуги швидко, без бюрократії та незалежно від місця проживання» [289].

Практично орієнтована інформаційно-аналітична діяльність вимагає не просто генерувати аналітичні висновки, а ініціює й супроводжує реальні зміни в правових, організаційних, кадрових та інших прикладних сферах, перетворюючи аналітику на готові до впровадження рішення, процедури та з чіткими КРІ й вимірювальним економічним або соціальним ефектом; типовими результатами таких проєктів є підготовка якісних законопроєктів, атестація персоналу із урахуванням кадрових сучасних моделей, розробка маркетингових стратегій, а також оптимізація процесів через пілотування, управління змінами та закритий цикл зворотного зв'язку. Наприклад, в 2024 році почав реалізовуватися «пілотний проєкт щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус), який впроваджується Міжвідомчою координаційною радою з питань правосуддя щодо неповнолітніх» [347].

«Запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус) в Україні розпочалося відносно нещодавно, і ця практика вже довела свою ефективність у сфері захисту дітей від насильства України розпочалося відносно нещодавно, і ця практика вже довела свою ефективність у сфері захисту дітей від насильства» [512].

Результати інформаційно-аналітичної діяльності використовують для прийняття рішень на основі даних, прогнозування тенденцій, оптимізації розподілу ресурсів» [495], що «допомагає оцінювати будь які об'єкти і події з точки зору їх положення у просторі і в часі за необхідними параметрами оцінювання» [12]). Наприклад, для оптимізації розміщення судових установ і сервісів у регіонах відповідно до потреб населення; а також впровадження систем раннього попередження про потенційні корупційні ризики у сфері правосуддя шляхом аналізу аномалій у фінансових та кадрових потоках.

О.І. Решетняк і Д.В. Білоусов досліджуючи питання особливостей підготовки кадрів в контексті цифрового суспільства звертають увагу:

«Потреба в фахівцях, які мають нові навички та компетентності, здатних до швидкої адаптації, професійної мобільності в умовах інформатизації економіки і розширення практики використання наукомістких технологій, затребуваності на ринку праці стимулює активний розвиток цифрової освіти, а також вдосконалення цифрових методів і технологій навчання відкриває нові перспективи сучасних освітніх систем, ... передбачає перехід на новий етап у розвитку підготовки кадрів в системі цифрової економіки» [411, с. 9].

Ключова цінність практично-орієнтованої інформаційно-аналітичної діяльності полягає у її здатності генерувати прямий та вимірюваний вплив на ефективність діяльності. Вона дозволяє не лише швидко масштабувати успішні рішення та оптимізувати операційні витрати, але й зміцнювати довіру та лояльність ключових стейкхолдерів через прозорі й обґрунтовані дії. Такий підхід перетворює інвестиції у розбудову аналітичних компетенцій, цифрових платформ та міждисциплінарних команд зі статті витрат на стратегічну необхідність для будь-якої структури, що прагне до лідерства та стійкості в умовах високої конкуренції.

Водночас важливо підкреслити, що «класифікація в праві – це класифікація, заснована на реальних громадських стосунках, скоректована суб'єктивним розсудом законодавця» [23, с. 22]. Запропонована типологія видів інформаційно-аналітичної діяльності є не статичною класифікацією, а динамічною моделлю, де всі елементи перебувають у тісній синергії. Наукові дослідження формують методологічний фундамент для прогностичної аналітики, а оціночні процедури забезпечують легітимність та суспільну підтримку для впровадження практичних рішень. Цей зв'язок є двостороннім, адже саме прикладні проекти генерують унікальний емпіричний матеріал, що стає основою для перевірки, спростування або подальшого розвитку наукових теорій.

Таким чином, ефективна інформаційно-аналітична діяльність замикає повний цикл «знання – дія – оцінка – нове знання». Вона перетворюється з набору розрізнених функцій на цілісну систему, що підтримує безперервне

вдосконалення управлінських процесів. Саме така інтеграція дозволяє відповідним суб'єктам не просто реагувати на виклики, а й проактивно формувати майбутнє, адаптуючись до змін та перетворюючи невизначеність на джерело нових можливостей.

3.3 Результати інформаційно-аналітичної діяльності

Завершення інформаційно-аналітичної діяльності передбачає створення необхідної документації або оформлення результатів такої діяльності.

«Оскільки інформаційно-аналітична робота є процесом опрацювання вихідної інформації, виявлення причинно-наслідкових і просторово-часових зв'язків між наведеними даними й фактами, їх зіставлення, витягання змісту та, в кінцевому підсумку, вироблення нової інформації та інформаційного продукту» [499, с. 95].

Під терміном «інформаційний продукт» розуміють – «інформацію з ознакою експертної оцінки, яка подана в матеріальному або нематеріальному вигляді з метою комерційної реалізації та задоволення споживчого попиту» [181].

Деякі науковці, як-от І.В. Захарова, Л.Я. Філіпова, І.С. Задорожний і Д.А. Тарасенко вважають, що «інформаційний продукт – кінцевий результат ... діяльності, закріплений на матеріальному носії, що уможливорює його багаторазове використання з метою задоволення інформаційних потреб користувачів» [318, с. 228].

В процесі аналізу результатів інформаційно-аналітичної діяльності було виявлено різноманітність термінів, що позначають її кінцеві продукти.

Спостерігається різноманіття термінів для визначення кінцевих продуктів інформаційно-аналітичної діяльності, серед яких: «результати інформаційно-аналітичної діяльності», «результати інформаційної діяльності», «результати аналітичної діяльності», «інформаційно-аналітичні

документи» [84]; «аналітичний документ» [407], «інформаційний документ» [237], «інформаційний продукт» [318].

Упорядкування та встановлення взаємозв'язків між категоріями «результати інформаційно-аналітичної діяльності», «результати інформаційної діяльності» та «результати аналітичної діяльності» має вирішальне значення для ефективної роботи з інформацією, що зумовлено їх ієрархічною структурою та ключовою роллю в інформаційному циклі. По-перше, це забезпечує однозначність термінології, усуваючи двозначності в теоретичних дослідженнях і практичній діяльності. По-друге, візуалізує логічний взаємозв'язок між вихідними інформаційними даними та складнішими аналітичними висновками. По-третє, оптимізує управління інформаційними потоками, ефективно розподіляючи ресурси та відповідальність. По-четверте, підвищує якість прийняття рішень, визначаючи роль кожного типу результатів на різних етапах інформаційного процесу. По-п'яте, сприяє інтеграції інформації та аналізу, підвищуючи цінність отриманих даних. Нарешті, формує основу для розробки методологій та стандартів в інформаційних технологіях та аналітиці. Таким чином, чітке визначення та взаємозв'язок цих категорій є основою для ефективного управління інформацією та досягнення цілей інформаційно-аналітичної діяльності.

Результати інформаційно-аналітичної діяльності – це найширше поняття в цьому контексті. Воно включає в себе всі результати, отримані в процесі інформаційно-аналітичної роботи. «В сучасних умовах специфіка інформаційно-аналітичної роботи полягає в забезпеченні особи, яка приймає рішення (управлінця), необхідною і достатньою кількістю аналітичної інформації для прийняття єдино правильного, ефективного в умовах непередбаченості і кризових явищ управлінського рішення». Метою отримання таких результатів є забезпечення всебічного розуміння ситуації, підтримка прийняття обґрунтованих рішень та прогнозування майбутніх тенденцій.

Наприклад, О.О. Федотова висловлює думку, що «головним показником аналітичного прогнозу можна вважати його затребуваність, оскільки він має працювати на випередження та надавати заздалегідь, з урахуванням актуальних термінів» [498, с. 233].

Оскільки інформаційно-аналітична діяльність включає в себе інформаційну діяльність і аналітичну діяльність [318, с. 115], то і категорія «результати інформаційно-аналітичної діяльності» охоплює і концепт «результати інформаційної діяльності», і «результати аналітичної діяльності».

Як вже зазначалось, «ІАД можна розглядати у двох аспектах, тобто розділяючи на інформаційну та аналітичну роботу» [318, с. 115]. Деякі науковці, як-то І.В. Захарова, Л.Я. Філіпова, І.С. Задорожний та Д.А. Тарасенко звертають увагу, «що чітке розділення між двома цими складовими (видами) ІАД є умовним і можливим виключно на рівні абстрагування, в теоретичній площині» [318, с. 115].

Р.С. Сорока вважає: «Основним результатом інформаційно-аналітичної діяльності є вивідна (аналітична) інформація відображена у формі доповіді, інформаційної довідки або наукової праці, де подаються висновки та рекомендації. Вони абсолютно необхідні, для того щоб робота мала завершений вигляд і могла бути максимально корисною. Висновки є наслідком досягнення поставленої цілі» [446, с. 223].

Результати інформаційно-аналітичної діяльності виникають в наслідок збору, обробки, аналізу та інтерпретації інформації у вигляді матеріальних, так і нематеріальних результатів.

Ці результати доцільно класифікувати на дві основні категорії – матеріальні та нематеріальні – з метою більш чіткого розуміння їхньої природи, способів використання та оцінки ефективності.

Такий поділ допомагає систематизувати отриману інформацію, визначити цінність конкретних результатів і оптимізувати процес їхнього застосування у прийнятті управлінських рішень.

До матеріальних результатів інформаційно-аналітичної діяльності можливо віднести наступні:

- аналітичні звіти та доповіді;
- комплексні документи з результатами дослідження;
- презентаційні матеріали: слайди, брошури, інфографіка – для візуального представлення;
- графічні матеріали: схеми, графіки, діаграми – для візуалізації даних;
- бази даних та інформаційні системи – це структуровані дані для зберігання та обробки інформації;
- програмне забезпечення та моделі – інструменти для аналізу та прогнозування;
- рекомендації та плани дій – це конкретні, обґрунтовані пропозиції щодо вирішення проблем.
- прогнози та сценарії, які допомагають розробити можливі варіанти розвитку подій тощо.

Так, В. Варенко вважає, що «інформаційно-аналітична діяльність зводиться до двох важливих чинників: по-перше, отримується прямий результат, що виникає як підсумок пошуків оптимального управлінського рішення; по-друге, є також і непрямий результат – це зміна уяви управлінців про той об'єкт чи явище, які вони аналізували [83, с. 18].

Інформаційно-аналітична діяльність важлива не лише для отримання конкретних результатів, а й для здобуття нематеріальних надбань. Серед ключових нематеріальних результатів – здобуття нових знань у сфері інформаційно-аналітичної діяльності, що забезпечує всебічний аналіз і об'єктивну оцінку ситуації (наприклад, виявлення трендів у правозастосуванні сприяє формуванню стратегій і вдосконаленню регулювання), а також поглиблене розуміння ситуації, що формує цілісне бачення діяльності й суспільних процесів, підвищення продуктивності організації, розвиток критичного мислення і професійні навички фахівців та

інше.

Тобто, результати інформаційно-аналітичної діяльності є ключовим фактором для обґрунтованого прийняття рішень, прогнозування майбутніх тенденцій та забезпечення комплексного розуміння досліджуваної ситуації.

В той же час, ефективність результатів інформаційно-аналітичної діяльності визначається якістю всіх етапів процесу, від збору даних до інтерпретації результатів. Постійне вдосконалення методів та інструментів аналізу, а також розвиток навичок аналітиків є необхідними умовами для підвищення ефективності результатів інформаційно-аналітичної діяльності.

Перспективи розвитку досліджень таких результатів пов'язані з використанням новітніх технологій (Big Data, штучний інтелект тощо), що дозволяє отримувати ще більш точні та обґрунтовані результати.

Тому, *результати інформаційно-аналітичної діяльності* – це комплексний інформаційний продукт, що включає узагальнені, систематизовані та інтегровані дані, які пройшли глибоке аналітичне опрацювання з використанням сучасних методів збору, обробки та інтерпретації інформації. Метою отримання та застосування таких результатів є надання обґрунтованої інформаційної підтримки для прийняття рішень, прогнозування майбутніх подій та формування комплексного розуміння досліджуваної предметної області.

Термінологічна невизначеність у сфері інформаційно-аналітичної діяльності обумовлена відсутністю уніфікованого поняття для позначення її результатів, що призводить до синонімічного вживання низки термінів. Найбільш поширеними є узагальнюючі поняття: «результати інформаційно-аналітичної діяльності» (відображає комплексний характер процесу аналізу), «результати інформаційної діяльності» (акцентує увагу на інформаційній складовій цієї діяльності) та «результати аналітичної діяльності» (виокремлює аналітичний аспект). Паралельно використовуються більш конкретні терміни: «аналітичний документ» (як формалізований текст з висновками), «інформаційний документ», «інформаційний продукт» (ці

терміни підкреслюють економічну цінність інформації) та «інформаційна продукція» (термін відображає процесуальний аспект виробництва інформації). Така багатозначність застосування дефініції «результати інформаційно-аналітичної діяльності» свідчить про нагальну потребу в систематизації понятійного апарату. Незважаючи на домінування терміну «результати інформаційно-аналітичної діяльності», стандартизація термінології є критично важливою для забезпечення понятійної єдності та підвищення ефективності наукової комунікації у цій галузі.

Досліджуючи категорію «результати інформаційної діяльності» можливо зазначити, що це вужче за змістом поняття ніж категорія «результати інформаційно-аналітичної діяльності», але все ще досить широке. Метою отримання та застосування результатів інформаційної діяльності є забезпечення доступу до інформації, її ефективне зберігання, передача та представлення. Оскільки інформаційна діяльність є частиною інформаційно-аналітичної діяльності, результати інформаційної діяльності є структурною складовою результатів інформаційно-аналітичної діяльності. Це означає, що всі результати інформаційної діяльності також є результатами інформаційно-аналітичної діяльності, але не навпаки. Результати інформаційної діяльності можуть включати в себе будь-які продукти чи ефекти, отримані в процесі збору, обробки, зберігання, передачі та представлення інформації. Прикладами результатів інформаційної діяльності є зібрані та систематизовані дані; сформовані бази даних; створені інформаційні ресурси (веб-сайти, портали тощо); підготовлені інформаційні повідомлення та прес-релізи; організоване зберігання інформації (архіви, сховища даних); розроблені системи пошуку інформації; візуалізовані дані (графіки, діаграми). Наприклад, представлення на онлайн – платформі збору та аналізу інформації Мін'юсту Переліку «майна, коштів та інших активів заборонених судом політичних партій» [328], або «довідкової інформації для громадян та юридичних осіб» [138].

Потрібно враховувати, що результати інформаційної діяльності є

фундаментальним елементом інформаційної інфраструктури, що забезпечує ефективну комунікацію, збереження та трансформацію інформаційних ресурсів.

В.Г. Хахановський і О.В. Корнейко, досліджуючи актуальні питання інформаційного права, висловлюють наступну думку: «Ефективне проведення інформаційної діяльності передбачає розуміння кінцевого результату діяльності (мети діяльності), наявність суб'єкта та об'єкта інформаційної діяльності, джерел, форм, методів виконання завдання (процесів інформаційної діяльності) та результатів інформаційної діяльності – інформаційних продуктів» [507, с. 140].

Також, одним із різновидом результатів інформаційної діяльності є відповідь на інформаційний запит. «Інформаційний запит формулюють у формі звернення (письмове або усне) до певного джерела або суб'єкта (організації, установи, бази даних, інформаційної системи тощо) з метою отримання конкретної інформації, яка необхідна для задоволення інформаційної потреби. Інформаційний запит формується на основі чітко усвідомленої інформаційної потреби та служить для її задоволення. Запит може бути в різних форматах – письмовий (заявка, лист, електронне повідомлення) або усний (консультація, телефонний дзвінок). Сучасні технології дозволяють подавати запити через онлайн-форми, електронні листи, месенджери тощо» [318, с. 171].

Враховуючи усе вище зазначене, можливо сказати, що *результати інформаційної діяльності* – це комплексна сукупність інформаційних продуктів та результатів, які виникають у процесі систематичного, цілеспрямованого та організованого опрацювання інформації. Вони охоплюють усі етапи життєвого циклу інформації, включаючи її збір, обробку, структурування, зберігання, передачу та представлення, а також забезпечують її доступність, достовірність, актуальність і ефективне використання. Результати інформаційної діяльності виступають підґрунтям для прийняття обґрунтованих рішень, побудови інформаційних систем,

підтримки комунікаційних процесів і подальшої аналітичної діяльності. До них належать як первинні інформаційні масиви, так і організовані бази даних, інформаційні ресурси, візуалізації, повідомлення та інші форми представлення інформації, що відповідають потребам користувачів і забезпечують інтеграцію інформаційного простору.

Також хочемо звернути увагу на те, що поняття *«результати аналітичної діяльності»* – це комплексна сукупність інформаційних продуктів (конкретні аналітичні висновки, експертні оцінки, оцінки та звіти тощо), які отримані в процесі аналізу інформації. Метою отримання таких результатів є виявлення закономірностей, тенденцій, проблем та можливостей на основі аналізу даних.

Підсумовуючи, можна виділити наступні ключові аспекти:

1) поняття *«результати інформаційно-аналітичної діяльності»* охоплюють всі етапи роботи з інформацією та аналізу, забезпечуючи комплексний аналіз і підтримку прийняття рішень.

2) поняття *«результати інформаційної діяльності»* є складовою поняття інформаційно-аналітичної діяльності та спрямоване на забезпечення доступу та ефективне управління інформацією.

3) дефініція *«результати аналітичної діяльності»* входить до складу інформаційно-аналітичної діяльності і зосереджена на отриманні нових знань шляхом аналізу даних.

Тепер з'ясуємо співвідношення категорій *«інформаційний документ»*, *«аналітичний документ»* та *«інформаційно-аналітичний документ»*.

Ці поняття співвідносяться ієрархічно та взаємозалежно.

Інформаційний документ – це формалізований носій зафіксованої фактичної інформації, даних, відомостей, статистики чи інших матеріалів, представлених у різноманітних форматах, таких як текст, таблиці, графіки, аудіо- та відео файли, тощо. Він призначений для систематизації, збереження та передачі інформації, забезпечуючи її доступність для користувачів з метою ознайомлення, аналізу, порівняння та подальшого використання у

різних сферах діяльності. «Інформаційний документ – це один із найпоширеніших засобів подолання труднощів на шляху доведення інформації до споживача в умовах інформатизації суспільства» [318, с. 264].

Г.В. Сілкова усі продукти інформаційно-аналітичної діяльності називає інформаційними документами [432]. Авторка пропонує використовувати термін «інформаційний документ» як уніфіковане поняття для всіх видів інформаційної продукції – як первинної, так і вторинної, включаючи огляди, видання, бібліографічні документи, інформаційні твори та літературу [432].

Інформаційні документи можуть бути як структурованими (наприклад, бази даних, офіційні довідки, тощо), так і неструктурованими (наприклад, листи, аудіозаписи, тощо), що дозволяє охоплювати широкий спектр інформаційних потреб [70, с. 202-222]. Вони виступають фундаментом для подальшої обробки, аналітичної діяльності, прийняття управлінських рішень, а також є ключовим елементом інформаційних систем і комунікаційних процесів.

«Відмінною рисою інформаційного документа є компактність передачі змісту первинного документа. Зокрема, реферат у 40, анотація в 100, а бібліографічний опис у 250 разів компактніші від статті чи іншого документа, на які вони складаються» [318, с. 263]. Таким чином, інформаційний документ є важливим інструментом у забезпеченні ефективного обміну знаннями і підтримки діяльності організацій та окремих користувачів. Наведемо приклад: «Довідка – короткий огляд окремого аспекту конкретної події, інформація статистичного або фактичного характеру» [314].

В спеціальній літературі представлена наступна думка: «Основними характерними рисами інформаційних документів є: цільове призначення документа – оперативне ознайомлення зацікавлених споживачів з масивом документної інформації первинного рівня; характер інформації в інформаційному документі – це інформація з первинних документів у згорнутому узагальненому вигляді; методика підготовки інформаційного

документа – аналітико-синтетична обробка інформації, що міститься у вихідних документах. Ці риси є характерними для всіх різновидів інформаційних документів, є їхньою суттю, що відрізняє їх від інших документів взагалі. Ця сутність незмінна щодо форми інформаційного документа – виданого друком, рукописного, електронного тощо» [318, с. 262].

Проблемі розуміння сутності аналітичного документу, його структури, вимоги до формування присвячено значне число публікацій [550; 487; 314; 191; 83].

Аналітичний документ – це формалізований носій інформації, який містить результати глибокого, всебічного та систематичного аналізу даних, зібраних із інформаційних документів, статистичних джерел, дослідницьких матеріалів або інших релевантних інформаційних ресурсів. У такому документі інформація піддається комплексній обробці, критичній інтерпретації та узагальненню, що дозволяє виявити ключові взаємозв'язки, тенденції, проблемні аспекти, ризики та потенційні можливості розвитку ситуації чи процесу.

О.О. Федотова зазначає: «Аналітичні документи – допоміжний інструмент, який містить проаналізовану інформацію для прийняття ефективних керівних рішень у важливих сферах життєдіяльності соціуму. Означені матеріали ініціюють управлінські рішення, оскільки дають змогу обрати той чи інший спосіб управлінського впливу» [499, с. 96].

Аналітичний документ виконує функцію трансформації сирих даних у структуровані знання, що мають практичну цінність для прийняття обґрунтованих управлінських, стратегічних або тактичних рішень. Основна мета створення такого документа полягає у формулюванні обґрунтованих висновків, оцінок, прогнозів і рекомендацій, які сприяють оптимізації процесів, підвищенню ефективності діяльності та мінімізації ризиків.

Аналітичні документи, в залежності від сфери застосування, варіюються за формою та змістом. Вони включають аналітичні записки,

експертні висновки, звіти з детальним аналізом кількісних або якісних даних, прогнози, сценарні моделі, а також комплексні дослідження, що оцінюють поточний стан та перспективи розвитку. Ці аналітичні матеріали вживаються у таких ключових сферах, як державне регулювання, корпоративний менеджмент, наукова діяльність, соціальний захист та національна безпека та інші. Вони служать підґрунтям для стратегічного планування, надаючи всебічну аналітичну базу для обґрунтованого прийняття управлінських рішень. Їхня унікальність виникає у синтезі теоретичних знань та практичних даних, що дозволяє формувати цільове бачення ситуації та прогнозувати її розвиток.

Тут варто зауважити, що *«інформаційно-аналітичний документ»* – це всебічний, комплексний та інтегрований документ, який поєднує в собі характерні ознаки як інформаційного, так і аналітичного документів. Він містить не лише зафіксовану первинну фактичну інформацію, що відображає поточний стан чи події, але й результати її глибокої, системної та критичної аналітичної обробки. Такий документ охоплює огляд релевантних даних, комплексний системний аналіз, формулювання обґрунтованих аналітичних висновків, оцінок, а також розробку прогнозів і рекомендацій. Завдяки цьому забезпечується всебічне, глибоке та багатогранне розуміння досліджуваного питання, проблеми або ситуації, що значно підвищує якість інформаційної підтримки.

Вважаємо, що інформаційно-аналітичний документ є кінцевим результатом цілеспрямованого дослідження, який представляє собою генерацію знань для вирішення актуальних проблем. Сутність такого документу полягає у формуванні висновків щодо: аналізу причинно-наслідкових зв'язків; визначення тенденцій розвитку явищ та процесів; оцінки наслідків певних дій чи подій; ідентифікації ознак потенційних ризиків та загроз для національних інтересів; а також розробки конкретних пропозицій щодо вирішення існуючих або потенційних проблем.

В. Вовк зазначає: «Досліджуючи сфери застосування інформаційно-аналітичних документів, виокремимо основні: інформаційна, бібліотечна, сфера управління, зокрема державного, сфера між народних відносин, сфера науково-технічних послуг. Інформаційно-аналітична діяльність у будь-якій із цих галузей передбачає обов'язкове дотримання норм Закону України «Про інформацію» [93, с. 48].

Основною метою створення інформаційно-аналітичного документу є надання комплексної, достовірної, структурованої та обґрунтованої інформації, яка слугує надійною основою для прийняття ефективних управлінських, стратегічних, тактичних чи оперативних рішень. Завдяки інтеграції фактичних даних і аналітичних висновків такі документи сприяють підвищенню прозорості процесів, оптимізації ресурсів, своєчасному виявленню ризиків і можливостей, а також підтримують планування, прогнозування і формування політик.

Основною метою інформаційно-аналітичної діяльності є забезпечення максимально повного збору та обробки релевантної інформації з доступних джерел. У цьому контексті інформаційно-аналітичний документ визначається як структурований носій управлінської інформації високої якості, адаптований для оперативного та зрозумілого донесення ключових аналітичних висновків до цільової аудиторії. Такий документ виступає інструментом підтримки прийняття управлінських рішень, забезпечуючи своєчасність, точність та доступність інформації для кінцевого користувача.

Н.В. Бойко, досліджуючи питання в контексті місця інформаційно-аналітичних документів в системі службової документації органів місцевого самоврядування України, робить наступний висновок: «Інформаційно-аналітичний документ – це самостійна консолідована підтверджена фактами інформація, що створена на основі інформаційного аналізу, який несе в собі корисне, якісно нове знання з висновками, прогнозом або остаточним управлінським рішенням у вигляді звітних даних, найчастіше створений для публікації і інформування населення» [72, с. 63].

Прикладами таких документів є стратегічні звіти, комплексні аналітичні огляди, звіти про стан справ із детальним аналізом і прогнозами, які широко застосовуються в різних сферах діяльності для підтримки ефективного управління, планування та прийняття рішень.

І. Рейтерович пропонує наступний перелік інформаційно-аналітичних документів: «аналітична записка, аналітичний звіт, оглядова записка, аналітична довідка та прогнозований сценарій» [407]. О. Мандзюк до цього переліку додає аналітичний огляд [260, с. 84], а І. Захарова доповнює цей перелік ще оглядово-аналітичними документами [171], але потрібно зазначити, що не остаточний перелік.

Системний підхід до результатів дослідження інформаційно-аналітичної діяльності передбачає аналіз трьох взаємопов'язаних компонентів: 1) методологічного (стандарти та оцінка ефективності), 2) управлінського (прозорість та підзвітність); 3) стратегічного (адаптація до середовища та підвищення інноваційного потенціалу).

Н.В. Бойко звертає увагу на те, «що застосування цифрових технологій надає низку переваг у використанні з інформаційно-аналітичними документами: високий рівень залученості громадян, економія ресурсів, підвищення ефективності роботи з максимально великим масивом інформації за мінімально короткий час, формування іміджу сильного локального менеджменту, розвиток е-демократії» [72, с. 5].

Оцінка ефективності інформаційно-аналітичної діяльності – це перший критерій визначення плідності такої діяльності і безпосередньо відображається в її результатах.

Р.С. Сорока звертає увагу, що «очевидна необхідність ефективної інформаційно-аналітичної діяльності, що включає отримання великого обсягу якісної інформації як ззовні, так і з внутрішнього середовища, її якнайшвидше опрацювання й виявлення оптимальних ...варіантів поведінки» [446, с. 223].

Оцінка ефективності інформаційно-аналітичної діяльності здійснюється за кількома ключовими напрямками, а саме:

- 1) якістю аналітичних висновків та рекомендацій;
- 2) корисністю для користувачів;
- 3) ефективністю процесів ІАД;
- 4) впливом на досягнення стратегічних цілей організації.

Безперечно, результати інформаційно-аналітичної діяльності повинні відповідати ключовим критерієм оцінки її ефективності. Аналіз цих результатів дає змогу визначити, наскільки аналітичні продукти відповідають поставленим цілям, забезпечують якісне інформаційне супроводження процесів прийняття рішень та сприяють реалізації стратегічних завдань організації чи системи.

Якість аналітичних висновків і рекомендацій є фундаментальним критерієм оцінки ефективності інформаційно-аналітичної діяльності, бо саме від неї залежить цінність, практична користь і вплив інформаційно-аналітичної діяльності на успішність організації.

В.І. Адамовський і А.В. Семенюк-Прибатень вважають: «Результати можуть бути представлені в різних форматах залежно від вимог та установок. Вони можуть варіюватися від докладних звітів про складні стратегічні питання до короткої усної доповіді про конкретну операцію. Якісний аналіз має бути переконливим, коротким і доступним, з чіткими і недвозначними рекомендаціями, переконливими доказами. На жаль, якщо інформаційні потоки, джерела та навички аналітика виявляються недостатніми, аналітичний продукт буде неякісним» [24, с. 133].

Якість аналітичних документів залежить від таких чинників як: а) точності аналітичних висновків, які адекватно відображають реальну ситуацію; б) повноти охоплення усіх важливих аспектів проблеми та надана необхідна інформація для прийняття рішень; в) актуальності та своєчасності висновків і їх відповідність поточним умовам та викликам; в) обґрунтованості, переконливості аргументів і наявності достовірних доказів,

що підтверджують висновки; г) практичності і реалістичності здійснення рекомендацій, що впливають із проведеного аналізу.

Корисність для користувачів – другий критерій оцінки ефективності результатів інформаційно-аналітичної діяльності визначається: а) релевантністю інформації, тобто відповідністю інформації потребам та цілям цільової аудиторії; б) зрозумілістю та легкістю сприйняття аналітичних висновків та рекомендацій користувачами; в) своєчасність і оперативністю надання інформації, яка дозволяє приймати ефективні управлінські рішення; г) впливом на прийняття рішень – наскільки результати аналізу сприяють прийняттю обґрунтованих і результативних рішень.

У цьому контексті доцільно зауважити, що ключовим аспектом підготовки аналітичних матеріалів є дотримання «... принципів фокусування на потребах клієнтів, формулювання основних аспектів проблеми, що розглядається, визначення пріоритетності основних висновків, які можна зробити з проблеми, структурування та логічного викладення матеріалу, використання чіткої та зрозумілої мови й уникнення бюрократичного жаргону» [298].

В той же час, О.А. Манзюк зазначає: «Текст нових аналітичних документів у царині інформації, що мають максимально задовольняти потреби клієнтів, зазвичай ґрунтується на результатах синтезу та аналізу першоджерел. ... Як основні критерії до створення аналітичного матеріалу в інформаційній сфері дослідники виокремлюють об'єктивність і достовірність інформації, точність, логічність, послідовність, максимальну повноту розташування ключових даних і стилістичну відповідність вимогам тексту [258].

Н.В. Бойко, досліджуючи інформаційно-аналітичні документи як засіб інформаційної відкритості зазначає, що «Інформаційно-аналітичні документи стають важливим засобом оприлюднення достовірної та правильної інформації» [72, с. 8].

В той же час, К.В. Білик наголошує: «Інформаційна продукція, підготовлена внаслідок інформаційно-аналітичного процесу, повинна бути максимально придатною задля застосування клієнтами і корисною для них з моменту її розробки» [61, с. 12].

Третім критерієм оцінки ефективності результатів інформаційно-аналітичної діяльності виступає *ефективність процесів інформаційно-аналітичної діяльності*. Для розкриття цього критерію потрібно визначити певні моменти, а саме: а) раціональність використання ресурсів – це оптимальне залучення часу, фінансів та персоналу для проведення аналітичної роботи; б) швидкість виконання аналізу та формування результатів; в) продуктивність результатів, тобто визначити обсяг і якість виконаної роботи за визначений період; г) інноваційність, яка передбачає ефективне застосування сучасних інформаційних технологій для збору, обробки та аналізу даних.

Четвертим критерієм оцінки ефективності інформаційно-аналітичної діяльності є визначення *впливу на досягнення стратегічних цілей організації* і він включає наступні складові: а) рівень досягнення поставлених цілей, який визначається наскільки результати інформаційно-аналітичної діяльності сприяли реалізації стратегічних завдань (зростання прибутку, покращення іміджу, управління ризиками тощо); б) оптимізація внутрішніх процесів дозволяє відповісти на питання: «Чи призвела інформаційно-аналітична діяльність до підвищення ефективності організаційних процедур?» та «Який рівень оптимізації цих процесів?»; в) посилення конкурентних переваг визначає роль інформаційно-аналітичної діяльності у формуванні та підтримці конкурентоспроможності організації.

І тому, «особливістю підготовки аналітичної документації в інформаційній сфері є те, що порівняно зі звичайною документацією вона враховує ширший спектр проблемних аспектів та ураховує дані, які, на перший погляд, можуть бути юридично не значущими, але які можна використати для відстеження певних важливих тенденцій» [258].

Таким чином, ефективність інформаційно-аналітичної діяльності проявляється у високій якості аналітичних матеріалів, їхній користі для цільових користувачів, оптимізації процесів та суттєвому внеску у досягнення стратегічних цілей організації. Систематична оцінка цих показників дозволяє ідентифікувати сильні та слабкі сторони інформаційно-аналітичної діяльності і вчасно коригувати її для підвищення загальної результативності.

Формування стандартів і методологій є одним із ключових елементів підвищення якості та ефективності інформаційно-аналітичної діяльності. Системний розгляд результатів інформаційно-аналітичної діяльності створює надійну базу для розробки та впровадження чітких стандартів якості, які визначають вимоги до змісту, структури, достовірності та оформлення аналітичних матеріалів.

Наприклад, одне із правил при підготовці документів «полягає у використанні переважно інформації, яка є загальнодоступною і при бажанні легко перевіряється тому існує суворя вимога наявності в них довідково-бібліографічного апарату» [171, с. 243].

Також, «для наочності викладання, аналітичні документи повинні доповнюватися схемами, ілюстраціями, діаграмами тощо» [171, с. 243].

Це дозволяє гарантувати, що всі аналітичні продукти відповідають встановленим критеріям і можуть бути використані для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Наприклад, для оптимального сприйняття інформації деякі експерти радять використовувати «правило п'яти сторінок». Воно передбачає, що текст обсягом близько 16 кілобайт є найбільш ефективним і найкращим для сприйняття.

Крім того, формування методологічних рекомендацій сприяє уніфікації підходів до збору, аналізу та інтерпретації інформації, що усуває суб'єктивність і знижує ризик помилок у процесі аналітичної роботи.

Методологічний підхід встановлює чіткі алгоритми та уніфіковані процедури для послідовного виконання інформаційно-аналітичної діяльності,

а саме: стратегічне планування, репрезентативний збір даних, їх ґрунтовну обробку, формування науково обґрунтованих висновків та розробку практично орієнтованих рекомендацій.

Повний алгоритм укладання вторинних документів в контексті інформаційно-аналітичної діяльності висвітлено у багатьох навчально-методичному виданнях. Наприклад, описання загальної методики підготовки інформаційних вторинних документів міститься у підручнику «Наукова обробка документів» [171, с. 240; 237, с. 293-300].

Наприклад, О.І. Кілієвич, Г.Л. Рябцев та В.В. Тертичка зазначають, що одним із видів інформаційно-аналітичної діяльності є пропозиція щодо дослідження політики і оформлюється вона відповідно до встановлених вимоги. «Обсяг пропозиція щодо дослідження політики зазвичай є досить великим і становить 25...30 сторінок (40 тис. знаків із пробілами). Пропозиція складається з титульної сторінки..., плану дослідження ..., основного тексту ..., бібліографії та посилань» [191, с. 29].

Впровадження таких стандартів і методологій забезпечує системність інформаційно-аналітичної діяльності, що сприяє підвищенню її прозорості, послідовності та повторюваності результатів. Це, у свою чергу, підвищує довіру користувачів до аналітичних матеріалів та сприяє більш ефективному використанню отриманої інформації в управлінському процесі.

І це пов'язано із тим, що «пошук вірогідних варіативних шляхів розвитку ситуації диктує потребу не лише узагальнення, а й оцінювання віднайдених інформаційних даних, аби наявність принципово нового знання у вмісті інформаційно-аналітичних досліджень перетворилася на базис задля прийняття керівниками максимально ефективного управлінського рішення» [472, с. 73].

Таким чином, стандарти і методології виступають фундаментом для організації якісної та ефективної інформаційно-аналітичної діяльності, що відповідає сучасним вимогам і викликам.

Забезпечення прозорості та підзвітності результатів інформаційно-аналітичної діяльності – це складова управлінської компоненти ІАД.

Гарантування транспарентності інформаційно-аналітичній роботі сьогодні стає особливо важливим, адже в сучасному інформаційному світі довіра до результатів аналізу має першорядне значення.

Л.Р. Наливайко і М.Ю. Романова, «аргументують поняття транспарентності як складну теоретико-правову категорію, що змістовно поєднує в собі такі категорії, як "прозорість", "відкритість", "гласність", "публічність", "підзвітність", "доступ до публічної інформації" та "участь в управлінні державними справами". Вони зазначають, що прозорість – це обізнаність діями влади, а відкритість – це реальна можливість впливу» [481, с. 84]

Це стосується не лише державного управління, а й бізнесу, науки та діяльності громадських організацій. Прозорість допомагає підтвердити легітимність і достовірність отриманих висновків, що робить інформацію більш цінною і прийнятною для користувачів.

Забезпечення прозорості та підзвітності результатів інформаційно-аналітичної діяльності враховує, що «надмірна відкритість соціальної системи збільшує можливості соціального конструювання контролю в різних сферах та соціальної деконструкції, унаслідок імплузії – взаємопроникнення та змішування структур, категорій та цінностей» [45].

Що ж означає прозорість у висвітлені результатів інформаційно-аналітичної діяльності? По-перше, це чітке дотримання методології, щоб було зрозуміло, як саме проводився аналіз, а, по-друге, відкритість джерел інформації дає можливість перевірити, звідки беруться дані.

Важливо також детально описувати сам процес збору й обробки інформації, а також обґрунтовувати кожен висновок і рекомендацію. І, звичайно, результати мають бути такими, щоб їх можна було незалежно перевірити і вони були достовірними.

Так В.М. Варенко стверджує: «Достовірність повідомлення є ключовою ознакою при оцінці будь-якого інформаційного документа, створеного в результаті аналітичної діяльності. Вона забезпечується завдяки правильному поєднанню ряду моментів, що визначають результативність роботи аналітика. Головними серед них є: глибоке розуміння дійсності тим, хто аналізує повідомлення; правильний відбір фактів, які стосуються об'єкта аналізу; виділення на підставі аналізу фактів, основних моментів явищ і процесів, причинно-наслідкових зв'язків» [83, с. 29].

Підзвітність, у свою чергу, означає, що аналітики несуть відповідальність за якість інформації, яку вони надають. Це передбачає наявність механізмів контролю і можливість оскаржити або уточнити результати, якщо це необхідно.

Крім того, важливо дотримуватися етичних стандартів під час проведення досліджень.

Для забезпечення прозорості використовують кілька підходів:

1) методологічна прозорість передбачає детальний опис методів, пояснення алгоритмів обробки даних, розкриття обмежень дослідження та потенційних помилок;

2) інформаційна відкритість – це публікація проміжних результатів, надання доступу до первинних даних, використання зрозумілих форматів звітності і регулярне оновлення інформації;

3) комунікативна доступність означає, що складні аналітичні матеріали адаптують для різних аудиторій, використовують інфографіку, пояснюють терміни і враховують рівень підготовки користувачів

Використання у сукупності цих підходів дає практичну низку переваг: підвищує довіру стейкхолдерів, знижує репутаційні ризики, покращує якість аналітичних продуктів, стимулює професійний розвиток аналітиків і формує культуру відкритості та відповідальності. Саме завдяки цьому інформаційно-аналітична діяльність стає більш ефективною і корисною для прийняття обґрунтованих рішень.

Дослідження інформаційно-аналітичної діяльності передбачає аналіз трьох взаємопов'язаних компонентів: 1) методологічного (стандарти та оцінка ефективності), 2) управлінського (прозорість та підзвітність) та 3) стратегічного (адаптація до середовища та підвищення інноваційного потенціалу).

Адаптація до змін інформаційного середовища – це важлива складова стратегічної компоненти інформаційно-аналітичної діяльності. В умовах стрімкого розвитку технологій, зростання обсягів і різноманітності інформації, а також зміни соціально-економічних умов, систематичний аналіз результатів інформаційно-аналітичної діяльності є необхідним для своєчасного коригування підходів і інструментів аналітичної роботи. «Це вимагає від держави розробки чітких правил і стандартів для збереження балансу між інноваціями та безпекою» [46, с. 14]. Наприклад, останнім часом, як стверджує О.О. Федотова: «Загальноприйнятою практикою в багатьох країнах є надання звіту команді клієнта та іншим особам. У цьому разі окремо готується резюме на одну-дві сторінки» [499].

Трансформація здійснюється завдяки використанню «потенціалу штучного інтелекту та великих даних матимуть вирішальне значення для розвитку інформаційно-аналітичної діяльності на користь суспільству» [491, с. 54] і впливає на виникнення нових результатів інформаційно-аналітичної діяльності. Наприклад, стосовно цього С. Палій зазначає: «У час інформатизації професійна експертна думка, заснована на знанні діалектики суспільного розвитку, абсорбується інформаційно-аналітичними технологіями прийняття рішень, що використовують інтелект колективів професіоналів, які їх розробляють, та штучний інтелект із функцією самонавчання» [324, с. 170]. Також вчений доповнює: «Серед інформаційних технологій, що прискорюють ситуаційний аналіз та прийняття управлінських рішень, дослідники виділяють: бази даних, інформаційні моделі, цифрові двійники реальних об'єктів – продуктів та процесів, віртуальні підприємства, інформаційно-аналітичні центри, ситуаційні центри,

інтегроване інформаційне середовище, мережеві програмно-апаратні середовища, єдиний інформаційний простір, технології штучного інтелекту, а також великий спектр методів аналітичної математики, предикативної, прогнозної аналітики» [324, с. 171].

Інші науковці наголошують: «Результатом такої діяльності є створення різного роду статистичних щорічників, інформаційних оглядів І хоча поширеною є практика зарахування інформаційних оглядів до зразків суто інформаційної роботи, останнім часом аналітичний компонент бібліографічної діяльності настільки збільшився, що це дає підставу стверджувати про інформаційно-аналітичну природу таких праць» [120, с. 21; 58, с. 7].

Підвищення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу – це теж важлива складова стратегічної компоненти інформаційно-аналітичної діяльності. Безперечно, якісні інформаційно-аналітичні продукти допомагають організаціям краще орієнтуватися у ринкових тенденціях, виявляти нові можливості та ризики, що сприяє зростанню їх конкурентоспроможності та розвитку інновацій.

Варто погодитись із думкою О.А. Мандзюк: «Сучасні споживачі інформації, як правило, не задовольняються лише простою організацією пошуку та зберігання інформації. Вони прагнуть бачити як своєрідного "інтелектуального помічника" комп'ютеризовані апаратно-програмні комплекси у системі транскордонної мережі телекомунікації (Інтернеті тощо), які б певною мірою також здійснювали аналітико-синтетичне опрацювання інформації» [259, с. 164]. Усе це висуває нові вимоги до результатів інформаційно-аналітичної діяльності.

«Причиною переогляду ... (особливо для України) є широке використання Інтернет-комунікацій між користувачами з обміном даними, розміщеними в різних (віддалених) місцях мережевого простору, розповсюдженням інформації (аудіо, відео, фотографій, особистих профілів тощо) та доступом до мережевих ресурсів (web програми, веб-сайти, центри

обробки даних тощо) [11, с. 93; 144, с. 138].

В. Медведєва висловлює наступну думку: «Останніми роками інформаційно-аналітична діяльність, її методи й технічні засоби інтенсивно розвиваються, реагуючи на політичні, соціальні, економічні та інші зміни в житті сучасного соціуму. Різноманітність і складність суспільних процесів, постійні ризики та виклики, що нині стоять перед людством, а також зростання інформаційних потоків, а отже й акумулювання нових знань і даних спонукає застосовувати інформаційно-аналітичну діяльність для оцінювання конкретних ситуацій, що слугують підґрунтям для ухвалення важливих рішень у різноманітних галузях» [273, с. 32]. Ці зміни впливають і на виникнення нових результатів інформаційно-аналітичної діяльності.

Наприклад, цікавим та новітнім результатом інформаційно-аналітичної діяльності є дашборди.

«Термін «dashboard» з англійської на українську перекладається як інформаційна панель. А по суті, дашборд – це програмне рішення, що дозволяє створювати, одержувати, аналізувати дані в реальному часі. Видані інформаційної панеллю «розумні звіти» допомагають власнику, керівнику, менеджеру розуміти певні тенденції в конкретному сегменті діяльності та контролювати події, що відбуваються [494].

Застосування даного інструментарію дає змогу генерувати різноманітні аналітичні звіти, зокрема:

1) періодичні аналітичні звіти – ці звіти, що готуються з визначеною періодичністю, дозволяють здійснювати моніторинг ключових показників, виявляти тренди та закономірності, а також проводити поглиблений аналіз поточної ситуації. На основі цієї інформації здійснюється коригування стратегії та тактики діяльності компанії.

2) оперативні звіти забезпечують безперервне надання актуальної інформації користувачам. Візуальне представлення даних, зокрема у вигляді інтерактивних діаграм, дозволяє оперативно реагувати на зміни та запобігати пропуску критично важливих подій.

3) стратегічні звіти – ці звіти надають інформаційну базу для обґрунтування довгострокових управлінських рішень. Візуалізація даних за допомогою дашбордів (інформаційних панелей) забезпечує комплексний огляд ключових показників, що сприяє прийняттю стратегічно виважених рішень.

Отже, розгляд результатів інформаційно-аналітичної діяльності є необхідним для забезпечення її ефективності, підвищення якості інформаційного забезпечення, удосконалення процесів та адаптації до сучасних викликів і потреб суспільства і економіки.

Висновки до розділу 3

На підставі аналізу інформаційно-аналітичної діяльності як адміністративно-правового феномену були зроблені наступні висновки.

1. Проаналізовано новітні підходи до розуміння інформаційно-аналітичної діяльності. Зазначено, що у сучасній науці співіснують три підходи до розуміння інформаційно-аналітичної діяльності: а) як складової інформаційно-аналітичного забезпечення; б) як пряму інформаційної діяльності; в) як синергетичного поєднання інформаційної та аналітичної діяльності. Доведено, що перші два підходи фіксують підпорядкований або допоміжний статус інформаційно-аналітичної діяльності і, попри організаційну зручність, мають системні обмеження: занижують роль аналізу, звужують сферу застосування до поточних потреб і не гарантують цілісності перетворення даних у знання для рішень.

2. Аргументовано думку, що найперспективнішою для розвитку теорії адміністративного права є синергетична концепція, в межах якої інформаційно-аналітична діяльність – це інтегрований цикл, у межах якого інформаційні процеси (збір, верифікація, збереження, доступ) невіддільні від аналітичних (критичне опрацювання, інтерпретація, моделювання, формулювання висновків і рекомендацій). Такий підхід підвищує керованість

повного ланцюга «дані (відомості) – знання – рішення», забезпечує відтворюваність результатів і придатний як для оперативних, так і для стратегічних завдань (прогнозування, управління ризиками, політико-управлінське та бізнес-планування).

3. З'ясовано, що до ключових аспектів соціального впливу інформаційно-аналітичної діяльності можливо віднести: 1) формування та здійснення впливу на публічний простір; 2) допомога у підвищенні якості суспільного діалогу та сприяння спільному вирішенню проблем; 3) зміцнення довіри до публічних інституцій та підвищення легітимності їх рішень; 4) розширення можливих активностей громадян та посилення їхнього впливу суспільні процеси; 5) забезпечення стійкості суспільства у кризових ситуаціях та протидія викликам та ін.

4. Підкреслено, що сучасний стан нормативного забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності в Україні свідчить про послідовне оновлення законодавства з орієнтацією на європейські стандарти, водночас вимагає системних реформ, уніфікації підходів і технологічної адаптації.

5. У системі законодавства, що забезпечує функціонування інформаційно-аналітичної діяльності в Україні, запропоновано виділяти такі рівні: 1) акти загально-національного рівня (наприклад, Конституція України та ін.); 2) міжнародно-правові та нормативно-правові акти, що визначають ключові аспекти формування і реалізації державної політики в сфері інформаційно-аналітичної діяльності; 3) міжнародно-правові та нормативно-правові акти, що безпосередньо регулюють інформаційно-аналітичну діяльність. На думку дисертанта, ця система нормативних актів побудована із урахуванням всіх необхідних аспектів національної політики України та міжнародних стандартів, які стосуються інформаційно-аналітичної діяльності.

6. Обґрунтовано висновок, що інформаційно-аналітична діяльність це – комплексний, багаторівневий процес, що ґрунтується на взаємодії двох ключових компонентів – об'єкта аналізу (інформації) та суб'єкта аналізу

(аналітика), адже успіх та надійність кінцевого результату інформаційно-аналітичної діяльності залежать від якості обох складових та ефективності їх синергетичної взаємодії.

7. Встановлено, що наукових джерелах представлено декілька підходів до класифікації інформаційно-аналітичної діяльності, серед яких домінують: 1) поділ за сферами застосування (економіко-фінансова, соціальна, підтримка внутрішніх процесів органів влади, екологічна безпека тощо); 2) класифікація в залежності від часових меж (оперативна, тактична, стратегічна); 3) поділ за рівнем просторового впливу (локальний, регіональний, глобальний). Кожному із цих підходів притаманна евристична цінність для вирішення окремих дослідницьких і практичних завдань, але саме аналіз цілі інформаційно-аналітичної діяльності є ключовим для вироблення цілісного та системного розуміння її функціонального значення в процесах формування політики в окремих сферах суспільної дійсності та публічного управління. За цим критерієм інформаційно-аналітичну діяльність запропоновано поділяти на чотири види: 1) науково-дослідну; 2) оціночну; 3) прогностичну; 4) практичного спрямування.

8. Доведено, що науково-дослідна інформаційно-аналітична діяльність, орієнтована на отримання нових знань, спрямована на систематичне розширення меж пізнання через використання наукової методології, виявлення об'єктивних закономірностей, формування теоретичних концепцій. Вона використовує класичні емпіричні та теоретичні підходи у поєднанні із: а) сучасними інструментами – математичним та імітаційним моделями; б) технологіями роботи з великими даними та методами штучного інтелекту.

9. Оціночна інформаційно-аналітична діяльність виступає важливою складовою публічного управління та корпоративного менеджменту, забезпечуючи верифікований висновок про відповідність об'єкта, процесу чи суб'єкта нормативним, етичним і процедурним вимогам. Оціночна інформаційно-аналітична діяльність, по-перше, зменшує інформаційну

асиметрію, забезпечує її правову визначеність, по-друге, працює з реальною інформацією «тут і зараз» та надає доказову інформацію для управлінських рішень (наприклад, рішення державного реєстратора).

10. Прогностична інформаційно-аналітична діяльність виступає системним інструментом для побудови ймовірнісних сценаріїв розвитку соціальних, економічних, екологічних та технологічних процесів, що базується на ретроспективному й оперативному аналізі даних. Вона забезпечує своєчасну ідентифікацію трендів, ризиків і можливостей, завдяки класичним методам (тренд-аналіз, часові ряди, сценарне планування, системну динаміку) з інструментами data science, машинного навчання та візуалізації (теплові карти, панелі показників).

11. Практична інформаційно-аналітична діяльність є ключовим видом, адже орієнтована на безпосереднє впровадження змін у правовій, організаційній, кадровій та інших сферах. Вона зосереджується на створенні готових до реалізації рішень, механізмів і процедур, що дозволяє оперативно реагувати на виклики та підвищувати ефективність функціонування інституцій. До її завдань належить проектна робота, розробка кадрових програм, формування маркетингових стратегій та оптимізація процесів. Практично орієнтована інформаційно-аналітична діяльність постає як ключовий механізм трансформації аналітичних напрацювань у конкретні дії. Її унікальність полягає в орієнтації на створення готових до впровадження рішень, процедур та механізмів у правовій, організаційній та кадровій сферах. Використання сучасного інструментарію – від A/B-тестування і геоаналітики до спеціалізованих платформ, таких як DSS та BI-системи – забезпечує оперативність, обґрунтованість та високу ефективність управлінських процесів. Це дозволяє не лише оптимізувати поточну діяльність, а й вчасно та якісно реагувати на виклики, мінімізуючи ризики впровадження нововведень. Ключовою цінністю цього виду діяльності є його здатність генерувати прямий та вимірюваний соціально-економічний ефект, перетворюючи інвестиції в аналітику на стратегічний актив.

12. Завершення інформаційно-аналітичної діяльності передбачає оформлення результатів у вигляді необхідної документації або інформаційного продукту, що є кінцевим результатом опрацювання вихідної інформації, виявлення причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків, їх зіставлення та вироблення нових знань.

13. З'ясовано, що у науковій літературі використовуються різні терміни для позначення кінцевих результатів інформаційно-аналітичної діяльності, наприклад, «результати інформаційно-аналітичної діяльності», «аналітичний документ», «інформаційний продукт» тощо. Встановлення чітких взаємозв'язків та ієрархії між цими категоріями має важливе значення для уніфікації термінології, усунення двозначностей, візуалізації логіки інформаційного циклу, оптимізації управління інформаційними потоками та підвищення якості прийняття рішень. Крім того, це сприяє інтеграції інформації та аналізу, підвищуючи цінність отриманих даних, а також формує основу для розробки методології і стандартів в інформаційних технологіях і аналітиці, що є необхідною умовою ефективного управління інформацією та досягнення цілей інформаційно-аналітичної діяльності.

14. Встановлено, що в спеціальній літературі під інформаційним продуктом розуміють інформацію з експертною оцінкою, подану у матеріальному чи нематеріальному вигляді для задоволення споживчого попиту та багаторазового використання, що відповідає інформаційним потребам користувачів.

15. Доведено, що результати інформаційно-аналітичної діяльності – це комплексний інформаційний продукт, що включає узагальнені, систематизовані та інтегровані дані, які пройшли глибоке аналітичне опрацювання з використанням сучасних методів збору, обробки та інтерпретації інформації. Метою отримання та застосування таких результатів є надання обґрунтованої інформаційної підтримки для прийняття рішень, прогнозування майбутніх подій та формування комплексного розуміння досліджуваної предметної області. Результати інформаційно-

аналітичної діяльності забезпечують доступність, достовірність і ефективне використання даних, слугуючи основою для прийняття рішень, створення інформаційних систем і підтримки комунікацій. До них належать як первинні масиви, так і організовані бази даних, інформаційні ресурси та візуалізації, що відповідають потребам користувачів і інтегрують інформаційний простір. До найбільш розповсюджених в суспільстві результатів інформаційно-аналітичної діяльності відносяться аналітичні висновки, експертні оцінки та звіти, які були отримані у процесі аналізу інформації.

РОЗДІЛ 4

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВЛАДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

4.1 Інформаційно-аналітична діяльність як елемент зовнішньої публічно-владної діяльності

Отже, як було доведено в попередньому підрозділі, останніми роками дискусії щодо пошуку нової моделі організації публічно-владної діяльності органів виконавчої влади не вщухають, часом вносячи зміни в категоріальний апарат адміністративного права, що в певних випадках є конструктивним, проте, проста, механічна заміна термінології не сприяє належному розвитку та подальшому вдосконаленню дефініцій наукового адміністративно-правового простору. Так, механічна заміна категорії «державне управління» на «публічне адміністрування» ніякого змістовного навантаження не несе, вносячи навіть елемент деструкції, тому що кожного разу під час досліджень авторська позиція має містити належне обґрунтування, що і в якому випадку варто розуміти під «публічним адмініструванням». Так, наприклад, О.Г. Набокова з цього приводу наводить наступну критику, яку ми повністю поділяємо,: «...публічне адміністрування, а також законодавча діяльність та правосуддя, розглядаються як види державного управління в широкому розумінні; – державне ж управління у вузькому значенні стало тотожним поняттю «публічне управління», тобто термін «публічне адміністрування» стали використовувати при характеристиці діяльності, яка раніше (в основному за радянських часів) іменувалась «державне управління у вузькому значенні»; – публічне адміністрування в залежності від сфери реалізації поділяється на два види – зовнішнє і внутрішнє, тобто поняття «публічне адміністрування» перейняло всі недоліки поняття «державне управління у вузькому значенні», яке теж свого часу поділялося на зовнішнє та внутрішнє» [301, с. 402]. Серед усього,

що наведено, не можемо погодитися лише з одним – класифікація публічно-владної діяльності на зовнішньо управлінську та внутрішньо організаційну жодного елемента деструкції не несе, навпаки, такий поділ дає можливість дослідити сутність діяльності органів виконавчої влади в комплексі, визначивши основні напрямки їх діяльності, як провідників державної волі стосовно утвердження і забезпечення прав і свобод людини, їх охорони та захисту і встановити, що для належного здійснення «зовнішнього» управлінського впливу вагоме значення має попередньо проведений аналіз та поділ управлінської праці всередині суб'єкта управління, тобто внутрішньо управлінська владна діяльність. Зовнішній вияв діяльності органів виконавчої влади демонструє їх призначення у справі створення відповідних, визначених чинним законодавством, умов для безперешкодної реалізації людиною, як вищою соціальною цінністю, її прав і свобод, а також налагодження відповідних механізмів для виконання покладених на зобов'язаних суб'єктів їх юридичних обов'язків.

Саме зовнішньо управлінська діяльність виявляє роль та значення відповідного органу виконавчої влади в системі державно-правової організації публічно-владного впливу на суспільство і суспільні відносини. Держава через діяльність органів виконавчої влади присутня всюди, де суспільні відносини врегульовані попередньо за допомогою норм права, і в публічно-правовому просторі, і в приватно-правовому, адже кожна норма права потребує якщо і не забезпечення реалізації через державно-правові механізми, то охорони й захисту через них – неодмінно.

Свого часу В.Б. Авер'янов, розкриваючи зміст поняття «управлінські відносини», стверджував: «...управлінські відносини виникають як під час взаємодії органів виконавчої влади, сукупність (система) яких складає апарат державного управління, із зовнішнім соціальним середовищем – власне управлінські відносини, так і всередині цього апарату, між самими органами, – так звані внутрішньо апаратні (або внутрішньо організаційні) управлінські відносини» [21, с. 83], а Я.В. Журавель пропонує зовнішньо управлінські

суспільні відносини ще поділити згідно широкого та вузького розуміння і вважати: «...у широкому значенні під цим видом відносин необхідно розуміти відносини суб'єкта управління, наділеного владно-розпорядчими повноваженнями, із зовнішнім соціальним середовищем (об'єктом управління)... вузьке значення зовнішніх управлінських відносин необхідно розкривати у проекції до сфери застосування, зокрема, в системі органів виконавчої влади пропонуємо їх розуміти як відносини, що виникають під час взаємодії органів виконавчої влади, які наділені організаційними, розпорядчими, контролюючими повноваженнями, основаними на імперативних нормах, з фізичними та юридичними особами, соціальними групами, колективами, з метою втілення державної політики, управління різноманітними сферами суспільного життя» [160, с. 141]. В цілому не заперечуючи проти такого розуміння, наголосимо, що це – певне ускладнення, яке не сприяє стрункості категоріального апарату адміністративно-правової доктрини, і широке та вузьке розуміння зовнішніх управлінських відносин все одно приводить до спільного знаменника – орган виконавчої влади через управлінську діяльність впливає на ті суспільні відносини, які є зовнішніми стосовно нього, він структурується, як певна надбудова над сферою чи галуззю, яка є йому підвладною, і стосовно неї здійснює свій владний вплив. Сама зовнішньо управлінська владна діяльність і відносини, що виникають в процесі її практичної реалізації, мають характер правозастосування, адже її метою є переведення статичних норм права в практику їх реалізації в конкретних правовідносинах між конкретно визначеними учасниками із конкретними, визначеними чинним законодавством суб'єктивними правами і юридичними обов'язками. В приватно-правовому просторі для того, щоб відповідна норма права «запрацювала» у конкретних правовідносинах юридично рівні учасники/учасник мають вчинити правочин – без цього норма приватного права так і залишиться статичною, в публічно-правовому просторі неодмінним учасником, без активної діяльності якого норма права ніяк не

запрацює, є орган чи посадова особа, наділена державно-владними повноваженнями. Власне їх активність із виконання функцій і завдань держави щодо утвердження і забезпечення, охорони і захисту прав і свобод людини є механізмом перетворення статичності норм права на їх динаміку.

О.І. Харитонova з цього приводу зазначає: «Найбільш характерним для державно-управлінських відносин є застосування, тобто така організаційно-правова діяльність державних та інших уповноважених на це органів, яка полягає у встановленні піднормативних індивідуальних правил поведінки з метою створення умов, необхідних для реалізації відповідних норм. Застосування, на відміну від використання, виконання, дотримання, є державно-владною діяльністю, головним завданням якої є саме у втіленні в життя приписів норми права щодо управлінських відносин залежно від характеру ситуації, до якої потрапляють учасники таких відносин» [506, с. 24]. Це твердження повною мірою заслуговує на увагу, враховуючи те, що в попередньому підрозділі нами доводилося, що виконавчо-розпорядча діяльність має характер правозастосування, метою якого є створення відповідних умов через підзаконне нормотворення, через видання і реалізацію адміністративних актів, через укладання та забезпечення виконання умов адміністративних договорів, через здійснення адміністративних дій управлінського характеру, для належного додержання, виконання і використання управленими і зобов'язаними суб'єктами вимог норм права в приватному і в публічному правовому просторі.

Є.О. Жукова з цього приводу наголошує: «Діяльність з публічного адміністрування за своїм змістом завжди є правозастосовною, на відміну, наприклад, від законотворчої діяльності і здійснення правосуддя. Хоча, безумовно, нормотворчий елемент присутній у публічному адмініструванні, але він носить не характер самоцілі, вторинний, допоміжний характер, оскільки першоджерелом правового статусу та особливостей функціонування публічної адміністрації у будь-якому разі є закон» [157, с. 160].

Владно-управлінська діяльність, за допомогою якої б дефініції ми її

попри всі доктринальні суперечки не визначали – «державне управління» чи «публічне адміністрування» («публічне управління» чи «публічний менеджмент») в цьому випадку виявляється в односторонньому, публічно-владному, організуючому, заснованому на законі та спрямованому на забезпечення його, закону, виконання, впливові держави через систему своїх владних органів і посадових осіб на суспільні відносини, впорядковані попередньо нормами права з метою виведення їх на певний впорядкований рівень, де кожний їх учасник отримує гарантовану державою можливість безперешкодно реалізувати свої права і свободи і в такий же безперешкодний спосіб виконати юридичні обов'язки. Звичайно, органи виконавчої влади, їх посадові особи, реалізуючи практичну правозастосовну діяльність, оперують певним інструментарієм – інструментами публічного адміністрування (форми і методи управління).

В адміністративно-правовій доктрині стосовно інструментів публічного адміністрування, хоча і є певна дискусія, втім вона не є критично активною та діаметрально розрізненою. Інструменти публічного адміністрування – це власне те, за допомогою чого посадові особи органів виконавчої влади здатні створити належні умови для «роботи» норми права в конкретних життєвих обставинах. В адміністративно-правових наукових джерелах наводяться наступні характерні риси інструментів публічного адміністрування (державного управління): «вони є зовнішнім виразом форми адміністративної діяльності публічної адміністрації; відображають правову динаміку публічного адміністрування; залежать від змісту компетенцій суб'єктів публічної адміністрації; зумовлені реалізацією адміністративних обов'язків суб'єктів публічної адміністрації; їх вибір зумовлюється специфікою поставленої мети щодо певного об'єкта публічного впливу, що встановлює найбільш ефективний варіант діяльності [30, с. 143-144].

Т. Кравцова і Н. Петрова визначають інструменти публічного адміністрування у наступний спосіб: «...інструменти публічного адміністрування це засоби та методи, що використовуються суб'єктами

публічної адміністрації для досягнення публічних інтересів і реалізації адміністративних функцій. Вони охоплюють різноманітні юридичні та організаційні механізми, спрямовані на регулювання суспільних відносин» [225, с. 82].

Ю.С. Ромашов зазначає: «Інструменти публічного адміністрування це сукупність юридичних і організаційних знарядь, за допомогою яких суб'єкти публічної адміністрації виконують свої функції у межах визначеної законом компетенції для забезпечення прав і свобод громадян, а також реалізації публічного інтересу. Ці інструменти охоплюють правові та організаційно-правові дії, що спрямовані на досягнення публічних цілей і забезпечення належного функціонування адміністративних процесів» [417, с. 105]

Як бачимо, широких дискусій стосовно визначення категорії «інструменти публічного адміністрування» в адміністративно-правовій доктрині не точаться, всі дослідження в той чи інший спосіб приводять до розуміння, що інструменти публічного адміністрування – це власне те, за допомогою чого посадові особи публічних адміністрацій щоденно реалізують покладені на них завдання із реалізації державної політики в підвладній галузі, сфері суспільних відносин, утверджуючи, забезпечуючи реалізацію прав і свобод людини, здійснюючи їх охорону і захист.

Найпоширенішими формами публічного адміністрування зовнішнього спрямування є нормативно-правові і адміністративні акти. В.М. Панасюк, Ю.Ю. Бальций та П.М. Синицин визначають нормотворчість органів виконавчої влади в наступний спосіб: «Нормотворчістю є особлива діяльність держави, в особі спеціально уповноважених на це владних суб'єктів, спрямована на нормативне закріплення суспільних потреб й інтересів та забезпечення належних умов для реалізації прав і свобод громадян та їх ефективного захисту, яка здійснюється шляхом створення системи внутрішньо узгоджених нормативно-правових актів з метою підвищення ефективності регулювання суспільних відносин в Україні...» [325, с. 356]. Не можна не погодитися з таким визначенням, адже воно

цілком відображає і призначення нормотворчості органів виконавчої влади, і спосіб, у який вона здійснюється. Зі свого боку хотілося б наголосити, що видання та забезпечення виконання нормативно-правових актів підзаконного рівня і адміністративних актів має правозастосовчий характер – це активна реакція посадових осіб органів виконавчої влади та інших, уповноважених на реалізацію функцій публічного адміністрування суб'єктів, на необхідність створення відповідних нормативних і організаційних умов для практичної реалізації норм права стосовно конкретних життєвих обставин. І на таку реакцію мають право лише посадові особи, наділені відповідними владними повноваженнями. О.Ф. Скакун такий вид діяльності посадових осіб органів виконавчої влади пропонує називати «відомчою нормотворчістю» і серед іншого зазначає наступне: «...відомча нормотворчість – сукупність підзаконних нормативних актів (указ, інструкція, нормативний наказ), що видаються в межах компетенції органу виконавчої влади (міністерства, відомства, комітету) та які містять вторинні (похідні) норми, що розкривають і конкретизують первинні норми, приймаються на їх підставі, спрямовані на їх виконання [436, с. 337].

Н.І. Атаманчук наголошує: «Підзаконна правотворчість необхідна, перш за все, для забезпечення застосування закону, оскільки законодавчі норми найчастіше носять загальний характер, і їх застосування потребує додаткової конкретизації норм підзаконної правотворчості» [212, с. 70], а В.К. Колпаков, називаючи результати нормотворчої діяльності органів виконавчої влади актами публічного адміністрування, надає їм наступного значення: «... акти публічного адміністрування – це юридична форма, у якій виявляються, представляються, оприлюднюються, набувають юридичного змісту дії і рішення публічної адміністрації. Приймаються такі акти на виконання Конституції та законів України і в межах компетенції відповідного органу – суб'єкта публічного права» [212, с. 46]. Знову ж таки наголосимо, особливих доктринальних суперечок підзаконна нормотворча діяльність органів виконавчої влади не народжує – одностайного розуміння

отримує її призначення – створення необхідних умов для практичної реалізації загальних норм права за управлінським ланцюгом, аж до вказівки на конкретних виконавців конкретних заходів з метою практичної реалізації норм права. Сама собою норма права загального характеру може декларувати певні положення, цінності, права, свободи, втім, будучи статичною, потребує здійснення необхідних активних дій відповідних публічно-владних органів з метою «запуску» норми в практику. Так само, як і норма приватного права, без відповідних активних дій управлених осіб не набуде практичного втілення (щоб набути прав і обов'язків з відповідного договору, його передусім сторонам потрібно укласти), так і норма публічно-правового простору без відповідних зовнішньо орієнтованих дій владного суб'єкта не набуде практичної реалізації. Акти органів виконавчої влади є тим поштовхом, який примушує загальну, видану органом законодавчої влади, норму права відповідним чином «працювати». У інший спосіб, аніж виконавчо-розпорядчий, органи публічного адміністрування не функціонують – вся їхня діяльність – це прийняття управлінських рішень на основі та на виконання закону, втілення їх, рішень, у відповідну, визначену чинним законодавством зовнішню форму і забезпечення виконання цих рішень.

На сьогоднішній день, юридична сутність актів органів виконавчої влади, що видаються ними на основі та на виконання Закону, з метою виконання своїх функцій та призначення, певним чином на рівні законодавства вже впорядкована, чого не можна було стверджувати ще кілька років тому. Так, в адміністративно-правовій доктрині їм відводилася провідна роль в системі форм державного управління, але належних процесуальних засад їх видання на рівні законодавства, вимог до них, підстав нікчемності та недійсності, не регламентувалося. Зокрема, Н.В. Александрова зазначає: «Саме правові акти управління є головним засобом регулювання відносин у сфері діяльності органів виконавчої влади, це одна з основних форм реалізації завдань і функцій органів державного управління.

За допомогою таких актів досягається впорядкованість і стабільність адміністративно-правових відносин, їх розвиток... на жаль, і сьогодні як у науковій літературі, так і на законодавчому рівні відсутнє визначення правового акта управління, немає єдиного підходу до назви таких актів» [34, с. 50]. В.М. Гаращук відводить актам управління наступне місце: «В цих актах найбільш явно проявляється владний характер діяльності органів публічної адміністрації. Будучи засобом виконання завдань, функцій і реалізації компетенції органами управління та їх посадовими осами, акти управління виступають як головний інструмент вирішення конкретних справ, які щодня виникають у ході державної управлінської діяльності» [99, с. 200]. Не викликає жодних заперечень той факт, що органи виконавчої влади в процесі виконання функцій і завдань держави використовують правові акти управління, як основний і провідний засіб та зовнішню форму своєї владної управлінської діяльності. На сьогоднішній день адміністративно-правова наука вже оперує переважно іншою дефініцією, а саме – інструменти публічного адміністрування, до системи яких входять наступні: «1) прийняття нормативних актів, або встановлення норм права, або адміністративна правотворчість; 2) прийняття ненормативних актів, застосування норм права, прийняття індивідуальних актів, прийняття актів застосування норм права, адміністративне розпорядництво; 3) укладання адміністративних договорів; 4) вчинення реєстраційних та інших юридично значущих дій; 5) здійснення організаційних дій; 6) виконання матеріально-технічних операцій» [212, с. 47].

Закон України «Про адміністративну процедуру» містить чітке, лаконічне, ємне за сутністю визначення категорії «адміністративний акт»: «Адміністративний акт – це рішення або юридично значуща дія індивідуального характеру, прийняте (вчинена) адміністративним органом для вирішення конкретної справи та спрямоване (спрямована) на набуття, зміну, припинення чи реалізацію прав та/або обов'язків окремої особи (осіб)».

В процесі здійснення владної діяльності, таким чином, органи виконавчої влади весь час здійснюють добір, акумуляцію, аналіз, фіксацію, видання інформації, оперування нею, де аналітична складова є провідною, що дозволяє вести мову про інформаційно-аналітичну діяльність в органах виконавчої влади, яка здійснюється безперервно і повсякчас. «Управлінська діяльність за своїм предметом є інформаційною, оскільки пов'язана з необхідністю постійного отримання, осмислення, систематизації, зберігання, видачі спеціальної і перш за все управлінської інформації. У процесі управлінської діяльності інформація, стає найбільш важливим ресурсом ніж матеріальні, трудові і фінансові» [147, с. 133]. Сам же процес управлінської діяльності виглядає як безперервні розробка, прийняття та реалізація управлінських рішень тими посадовими особами, які згідно публічно-владних повноважень, мають на це право.

Як стверджують Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко та Ю.П. Сурмін: «Управлінське рішення є розробленим і прийнятим, а також формально зафіксованим проектом соціальних змін. Тому кожне управлінське рішення виступає актом здійснення управлінських впливів, засобом вираження, а також способом регулювання управлінських відносин у конкретно-історичних умовах і соціальному середовищі» [129, с. 503]. Саме проект таких соціальних змін є, на наше переконання, акумульованою, задокументованою, аналітично опрацьованою, переосмисленою та трансформованою з метою надання суспільним відносинам характеру впорядкованості, інформацією про стан об'єкта управління – від його «проблемного» стану – до кінцевого, того, що зазнав управлінського впливу.

Враховуючи здійснені позитивні трансформації в правовому середовищі України останніми роками, зокрема закріплення за суб'єктами правотворчої діяльності, до яких входять і органи виконавчої влади, наявність в законодавстві визначень нормативно-правового акту, адміністративного акту, можемо сміливо стверджувати, що інформаційно-аналітичний вектор під час такої діяльності є запорукою ефективних та

результативних управлінських рішень, адже результат «роботи» прийнятого нормативно-правового чи адміністративного акту цілком залежить від правильного добору, опрацювання, фіксації інформації, яка існує, про явища і процеси, на які з метою їх покращення здійснюється владний вплив.

В.М. Тернавська роль інформації в правотворчому процесі пояснює наступним чином: «Алгоритмізація правотворчого процесу має бути наступною: 1) правовий моніторинг, у процесі якого здійснюється збір, аналіз та узагальнення інформації за допомогою науково обґрунтованих підходів, принципів та методів з метою отримання знань про якість та ефективність нормативно-правових актів, норм права, що у них викладені, наявність колізій та прогалин у законодавстві; 2) юридичне прогнозування, результатом якого є одержання шляхом застосування спеціальних наукових методів і засобів важливої прогностичної інформації про основні тенденції подальшого розвитку національного законодавства... правова експертиза, що являє собою поглиблений аналіз певного об'єкта, результатом якого є оформлені у відповідному процедурному порядку професійні висновки для забезпечення прийняття правильного рішення з питання, що досліджується» [168, с. 91]. І, хоча інші форми забезпечення якості тих, що видаються, нормативно-правових актів також мають місце, зокрема, як зазначає З.О. Погорелова: «Рівень якості нормотворчої діяльності центральних органів виконавчої влади значною мірою залежить від фаховості нормопроєктувальників органів державної влади. На сьогодні підготовка нормопроєктувальників здійснюється вузами шляхом викладання навчальних дисциплін по напрямку нормотворчості (нормопроєкування), іншими розрізненими структурами, не становить єдиної системи, а деякі її ланки навіть скасовані» [338, с. 57], тим не менше інформаційно-аналітична діяльність на наше переконання, має провідне значення в результативності та в досягненні мети публічного адміністрування, яке здійснюється через прийняття нормативно-правових і адміністративних актів. О.А. Дмитренко так власне і зазначає: «У процесі прийняття державно-управлінських рішень

в органах влади циркулює величезна за обсягом, розмаїтістю й динамікою інформація. Одна її частина має безпосередньо управлінський характер, пов'язана з формуванням і реалізацією управлінських впливів, інша — за масштабами, мабуть, найбільша — виражає взаємозв'язок держави й суспільства, потреб та інтересів мільйонів громадян» [135, с. 138].

Видання індивідуальних (не нормативних, адміністративних) актів управління близьке до нормативного, але не тотожне йому. Відмінність між ними полягає в тому, що індивідуальні акти управління встановлюють, змінюють або припиняють конкретні адміністративні правовідносини. Вони відрізняються від нормативних тим, що звернені до конкретних суб'єктів управлінських відносин і їх дія припиняється після здійснення встановлених у них прав і обов'язків, тобто після одноактного їх застосування. Індивідуальними актами є, наприклад, видання наказу про призначення державного службовця на посаду, видача дозволу на носіння зброї, на полювання, на управління транспортними засобами тощо» [147, с. 138]. Варто наголосити, що мета правового регулювання за допомогою нормативно-правових актів єдина, - через надання за допомогою норм права окремим суспільним відносинам характеру правовідносин, участь в яких їх учасникам дасть можливість реалізувати в практиці попередньо продекларовані в Конституції і деталізовані в поточному законодавстві права і свободи, а державі – забезпечити таку реалізацію, здійснювати їх належний захист і охорону від протиправних посягань і водночас контролювати і /або примусово забезпечувати належне виконання зобов'язаними особами їх юридичних обов'язків. На переконання А. М. Матвійчук, «зазначена мета полягає в стабілізації суспільних відносин шляхом прийняття нормативно-правових актів та забезпечення їх виконання» [270, с. 122]. В свою чергу Ю.В. Бодров загальною метою адміністративно-правового регулювання називає «...створення належних правових умов для ефективного публічного адміністрування, розвитку суспільства, держави та економіки, забезпечення національної безпеки, державного суверенітету, територіальної цілісності і

правопорядку, утвердження, реалізації, охорони та захисту інтересів, прав і свобод фізичних і юридичних осіб у сфері публічних відносин» [71].

В.І. Термецький метою адміністративно-правового регулювання вважає «...забезпечення прав та законних інтересів фізичних, юридичних осіб та держави у суспільних відносинах з метою підпорядкування їх юридично встановленому правопорядку, а також їх охорони та розвитку в інтересах суспільства і держави» [479, с. 51], а окремі науковці (наприклад, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко і ін.) – «...встановлення і регламентація таких взаємовідносин, якими кожній людині має бути гарантовано реальне додержання і охорона у сфері виконавчої влади належних їй прав і свобод, а також ефективний захист цих прав і свобод у разі їх порушення» [99, с. 3].

Як наочно можемо пересвідчитися, широкого розгалуження наукових думок про мету державно-владного впливу на суспільні відносини за допомогою нормативно-правових актів не має. Проте, варто також брати до уваги, що, як йшлося вище, сама собою норма права не забезпечує порядку в правовідносинах – потрібна активність їх учасників (як правомірна, так і неправомірна з відповідною державно-владною реакцією на неї), щоб норму права застосувати до конкретних носіїв прав і обов'язків. В публічно-правовому просторі, маємо усвідомлювати – прийняття і видання нормативно-правового акту лише започатковує процес приведення суспільних відносин в певний впорядкований стан, той, який стоїть на меті під час видання норми права. І звідси випливає висновок – для забезпечення реалізації прав і свобод, для створення нормативних умов для їх належної охорони і захисту, а також для організації виконання зобов'язаними особами їх юридичних обов'язків органами виконавчої влади, як провідний інструмент, використовуються підзаконні нормативно-правові акти. Наприклад, Конституція і Закон України «Про освіту» започаткували засади правового регулювання в визначеній галузі, проте абітурієнти щороку вступають до вищих навчальних закладів відповідно до «покрокової інструкції»(назва наша довільна за змістом), якою є Порядок прийому до

вищих навчальних закладів відповідного року, що затверджується Наказом Міністерства освіти і науки, будучи в наших класифікаціях також підзаконним нормативно-правовим актом. Аналогічна чи майже така ситуація і з Законом України «Про дорожній рух» і його «сателітом» – Правилами дорожнього руху, затвердженими підзаконним нормативно-правовим актом, а саме, постановою уряду. Органи виконавчої влади, будучи суб'єктами правотворчої діяльності свій обсяг державно-владного впливу відповідно до мети публічного адміністрування – забезпечення прав та законних інтересів фізичних, юридичних осіб та держави у суспільних відносинах шляхом створення для цього відповідних нормативних і організаційних умов – реалізують через, в тому числі, видання та забезпечення виконання нормативно-правових актів, як інструмента владної діяльності. Варто наголосити, що всі без винятку органи виконавчої влади в межах своєї компетенції уповноважені на видання підзаконних нормативно-правових актів, адже саме через їх видання для здійснення зовнішньо-управлінського впливу на підвладні сфери та галузі суспільних відносин, вони реалізують власне призначення в загальнодержавному владному впливові на суспільні відносини з метою виконання Конституційного припису про роль держави стосовно прав і свобод людини, які і визначають зміст і спрямованість діяльності держави. В такій діяльності, із прийняття та видання з подальшим контролем за реалізацією положень підзаконних нормативно-правових актів, інформаційно-аналітична робота посідає, як вказувалося раніше, провідне місце, адже під час прийняття будь-якого управлінського рішення (одностайного чи колективного), особливо такого, яке набуває форми нормативно-правового акту публічної адміністрації, передусім виявляється та аналізується проблема на підвладному об'єкті управлінського впливу. З цього приводу автори навчального посібника «Прийняття управлінських рішень» наголошують: «Процес розробки рішення починається з виявлення і формулювання проблеми, що в даний момент стоїть перед організацією..., стрижень обґрунтованого управління –

дібрана інформація про ситуацію, в якій приймається рішення, про шляхи розв'язання проблеми, цілі управління й можливі наслідки» [356, с. 12, 13]. Потім поважними авторами наголошується про наступні стадії – «формулювання цілей, виявлення альтернатив, попередній вибір кращої альтернативи..., вибір кращого варіанта рішення» [356, с. 14, 15]. Як бачимо, провідним в такій праці є збір та оцінка інформації на управлінському об'єкті чи щодо нього, і в подальшому – аналітична робота із можливими шляхами його перетворення на більш якісну форму, ніж та, яка існує на зараз без прийнятого щодо нього чи застарілого нормативно-правового акту. Якоюсь мірою в подібний спосіб, знову ж таки, посилаючись на інформаційно-аналітичну складову цієї роботи, визначає процес прийняття управлінського рішення і Н.Т. Мала з відповідними посиланнями на попередні здобутки наукової думки. Зокрема, авторка зазначає: «Під час розроблення і прийняття управлінського рішення ... діяльність керівника охоплює такі етапи: 1. З'ясування, усвідомлення, формування проблеми. 2. Вибір лінії поведінки, формулювання обмежень та критеріїв для прийняття рішення. 3. Всебічний розгляд альтернатив. 4. Остаточний вибір варіанта, адекватного цілям діяльності організації. 5. Прийняття рішення та організація його виконання. 6. Формулювання, аналіз, апробація робочого варіанта рішення» [252, с. 21]. Всі ці етапи є ні чим іншим, ніж добором, фіксацією, оцінюванням, трансформацією інформації про стан, теперішній та майбутній, об'єкта управління. І сам процес розробки та прийняття управлінського рішення має інформаційно-аналітичний характер. Видання та виконання рішення можуть мати фізичний характер, але, все одно здійснюються знову ж таки через передання інформації від, наприклад, уповноваженого суб'єкта до зобов'язаного (надіслання податкового повідомлення-рішення, вручення протоколу про адміністративне правопорушення, видача свідоцтва про право на керування транспортним засобом).

Ще більш тісно з аналітичною роботою пов'язує процес прийняття управлінського рішення С.В. Петков, який серед іншого зазначає наступне:

«Прийняття кожного рішення – це необхідність балансу між вигодою, витратами, ризиком. Знизити ризик значною мірою допомагає системний аналіз – раціональна система послідовних операцій в аналізі конкретної ситуації...» [332, с. 60]. Наочно бачимо необхідність проведення відповідної роботи з інформацією, використання інформації, як засобу вирішення управлінської проблеми прийняттям відповідного рішення. Так само й в іншому джерелі, до стадій прийняття управлінського рішення автори відносять наступні: «...діагноз стану системи, виявлення проблеми та постановка цілі; висунення управлінських гіпотез; оперування інформацією; підготовка проекту управлінського рішення; прийняття рішення [478, с. 228].

М. І. Паскалова, описуючи етапи прийняття управлінського рішення і роль суб'єкта на кожному з них пише про роль керівника процесу прийняття управлінського рішення, зокрема наголошуючи, що на другому етапі керівник, спираючись «...на власне розуміння ситуації, інтерпретує для себе сприйняту інформацію певним чином та обирає прийнятний, як йому здається, варіант рішення» [478, с. 63]. Тут власне йдеться, як можемо передбачити, про адміністративний розсуд, а використання на його основі відповідних форм і методів реагування на управлінську проблему передбачає опрацювання всієї необхідної для обрання варіанту вирішення відповідного управлінського завдання, інформації. Так визначає етап підготовки управлінського рішення О.С. Коврига: «Етап підготовки до розроблення управлінського рішення виконується в такій послідовності та складається з таких дій: отримання інформації про ситуацію (аналітичний матеріал); визначення цілей (побудова дерев цілей і визначення критеріїв, ранжирування цілей за пріоритетами); розроблення системи оцінювання (формування індексів та індикаторів, розрахунок рейтингів, розроблення умов тендерів, визначення порівняльних оцінок і пріоритетів); аналіз ситуації (виявлення чинників, що визначають розвиток організації, зокрема можливостей ресурсного забезпечення); діагностування ситуацій (виділення основних проблем і визначення їхнього впливу на досягнення бажаного

стану організації); розроблення прогнозу розвитку ситуації (застосування методів експертного прогнозування)» [198, с. 70]. Підсумовуючи вищенаведені тези, наголосимо, правильна аналітична робота з інформацією в процесі підготовки та прийняття управлінських рішень суб'єктами владної діяльності, зокрема й органами виконавчої влади сприяє якості трансформацій, які відбуваються на підвладному управлінському впливові відповідного органу виконавчої влади об'єкті через видання і забезпечення реалізації відповідного нормативно-правового акту, який розроблявся і приймався на основі роботи з такою інформацією. Без відповідної аналітичної роботи з інформацією будь-які перетворення в об'єкті управління через прийняття неопрацьованих належним чином управлінських рішень будуть просто декларативними та такими, що не відповідають призначенню органу виконавчої влади, яке на нього покладається в статутних нормативно-правових актах про нього.

Переходячи безпосередньо до зовнішнього управлінського впливу органів виконавчої влади через прийняття нормативно-правових актів, можемо сміливо послатися на Закон України «Про правотворчу діяльність» [388], який, хоча і не набув на даний момент юридичної сили, втім детально регламентує статус і процес прийняття підзаконних нормативно-правових актів, в тому числі і органами виконавчої влади, термінологічно відносячи їх до суб'єктів правотворчої діяльності. В Законі також без зайвих складнощів можемо знайти посилання на необхідність проведення суттєвої інформаційно-аналітичної роботи в процесі розробки та прийняття нормативно-правових актів органами виконавчої влади. Так, передусім, статтею 4 Кабінет Міністрів України, міністерства, інші органи державної влади та інші суб'єкти публічного права, які згідно із законом здійснюють від імені держави правотворчу діяльність та юрисдикція яких поширюється на територію України (інший державний орган), голови місцевих державних адміністрацій та керівники структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, органи місцевого самоврядування визначені суб'єктами

правотворчої діяльності, яка, в свою чергу, згідно зі статтею 2 Закону полягає в плануванні розроблення та прийняття (видання) нормативно-правових актів, розробленні проектів нормативно-правових актів, прийнятті (виданні) нормативно-правових актів, веденні їх обліку та в здійсненні правового моніторингу [388]. Отже, органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування є уповноваженими серед іншого в межах їх компетенції на прийняття (видання) нормативно-правових актів того рівня, який визначено положеннями статей 9, 17 та 19 Закону – це рівень підзаконного нормативно-правового акту – акту, прийнятого суб'єктом правотворчої діяльності на основі та на виконання Конституції України, законів, чинних міжнародних договорів України та спрямованого на їх реалізацію. Тепер, стосовно інформаційно-аналітичної складової такої правотворчої діяльності. Статтею 27 Закону передбачене розроблення за рішенням суб'єкта правотворчої діяльності концепції проекту нормативно-правового акту, у якій викладаються результати проведених ним необхідних (підкреслюємо) *аналітичних досліджень*, а саме: «аналіз відповідних суспільних відносин та стану їх правового регулювання..., дослідження можливості врегулювання відповідних суспільних відносин без прийняття (видання) нормативно-правового акту, обґрунтування необхідності та підстав розроблення проекту нормативно-правового акту, визначення мети проекту нормативно-правового акту, предмета правового регулювання, основних правових механізмів реалізації нормативно-правового акту з обґрунтуванням їх ефективності тощо» [388]. Як бачимо, аналітична робота повинна проводитися вже, і особливо, на етапі підготовки проекту нормативно-правового акту. Правильніше, навіть, наголосити, що вона передує етапу розроблення проекту нормативно-правового акту. На основі концепції нормативно-правового акту розробляється його проект. Надалі аналітична робота з інформацією Законом знову ж таки ставиться на порядок денний, зокрема, стаття 29 веде мову про те, що одним з етапів розроблення проекту нормативно-правового акту є здійснення оцінки впливу проекту нормативно-

правового акту на суспільні відносини з викладенням її результатів в пояснювальній записці, здійснення оцінки відповідності проекту зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву Європейського союзу тощо [388]. Отже, збір, обробка, аналітичне дослідження, фіксація відповідної інформації, тим чи іншим чином пов'язаної з об'єктом управління є необхідною, визначальною складовою в діяльності органів виконавчої влади, як суб'єктів правотворчої діяльності під час здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності шляхом прийняття (видання) підзаконних нормативно-правових актів, як інструментів (правової форми) публічного адміністрування.

Наступним інструментом (правовою формою) такого впливу з боку органів виконавчої влади, як йшлося вище, є прийняття адміністративних актів, які, на відміну від нормативно-правових актів є «рішенням або юридично значущою дією індивідуального характеру, прийняте (вчинена) адміністративним органом для вирішення конкретної справи та спрямоване (спрямована) на набуття, зміну, припинення чи реалізацію прав та/або обов'язків окремої особи (осіб)», що відповідно врегульовано п. 3 ч. 1 статті 1 Закону України «Про адміністративну процедуру». Не можемо погодитися повністю із твердженням, яке іноді висловлюється в спеціальній літературі та стверджує: «Для публічного адміністрування адміністративний акт є класичним і найбільш поширеним інструментом діяльності; інші інструменти – фактичні дії, публічно-правові договори, нормативні акти також застосовуються, але їх роль не така значуща» [78, с. 25], оскільки всі перелічені інструменти мають суттєве значення в державно-управлінській діяльності і не досить правильно, на наше переконання, віддавати адміністративним актам значення провідної правової форми, адже їх втілення управлінських рішень в таку форму засноване і є можливим тільки в тих питаннях і стосовно тих відносин, які попередньо зазнали регулювання на рівні закону і підзаконного нормативно-правового акту. Втім зазначимо, що дійсно, переважна питома вага обсягу державно-владних повноважень дійсно

реалізується через саме адміністративні акти. На підтвердження нашої позиції у визначенні ролі адміністративних актів в системі інструментів публічного адміністрування можна навести таку тезу: «Прийняття адміністративних актів є головною правовою формою діяльності органів публічної адміністрації. Адже основним предметом діяльності цих органів є вирішення конкретних справ, як-то: надання дозволів на будівництво, здійснення державної реєстрації суб'єктів господарювання, призначення субсидії на житлово-комунальні послуги тощо, і вирішуються ці справи через прийняття адміністративних актів» [303, с. 30], або ж «...основною формою публічного управління є ухвалення, реалізація адміністративних актів. Під узагальнювальним терміном «адміністративний акт» розуміємо дії (рішення) суб'єктів публічного управління, здійснювані в межах їхньої компетенції, визначеної законом, у передбачений законом спосіб, які спричиняють юридичні наслідки...» [276, с. 61], і, хоча з останнім узагальненням ми не згодні, враховуючи законодавче регулювання поняття «адміністративний акт», все ж погодимося з визначенням їх ролі, як таких інструментів публічного адміністрування, які посідають найбільшу питому вагу в обсязі всіх правових форм публічного адміністрування. Кодекс адміністративного судочинства в свою чергу містить схоже визначення, але дану категорію тлумачить через дефініцію «індивідуальний акт» – «акт (рішення) суб'єкта владних повноважень, виданий (прийняте) на виконання владних управлінських функцій або в порядку надання адміністративних послуг, який стосується прав або інтересів визначеної в акті особи або осіб, та дія якого вичерпується його виконанням або має визначений строк» п.19 ч.1 ст.4 Кодексу адміністративного судочинства і, попри використання різних дефініцій Законом «Про адміністративну процедуру» і відповідно Кодексу адміністративного судочинства, аби уникнути доктринальних суперечок в цьому питанні, адже воно не є предметом дослідження, зауважимо що нам потрібно їх розуміння з точки зору техніки та вимог законодавства до процедури їх, цих актів, розробки та прийняття (видання).

Єдине, на що зауважимо попередньо і це буде мати значення для розкриття інформаційно-аналітичної складової, це те, що: «Ключова відмінність адміністративних актів (в тому числі таких, що стосуються багатьох осіб) від нормативних актів полягає в тому, що адміністративний акт завжди має конкретних адресатів, або адресатів, яких можна визначити за певними ознаками, і стосується врегулювання конкретного випадку. Натомість нормативний акт стосується невизначеного кола випадків та невизначеного кола осіб» [276, с. 33]. Наводимо дану тезу остільки, оскільки вона повністю відбиває наше розуміння відмінних рис адміністративного акта від нормативно-правових, про розробку та прийняття яких органами виконавчої влади йшлося вище. До таких ознак, як конкретні адресати адміністративного акту і конкретні випадки, як предмет спрямування адміністративного акту, варто додати, що дія адміністративного акту вичерпується його виконанням або має визначений строк.

Отже, адміністративні акти, як правова форма публічного адміністрування видаються адміністративними органами, до яких згідно чинного законодавства відносяться органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, інші суб'єкти, які відповідно до закону уповноважений здійснювати функції публічної адміністрації. Згідно положень Закону України «Про адміністративну процедуру», адміністративна справа вирішується по суті (тобто врегульовується) адміністративним актом, і саме адміністративний акт є результатом адміністративного провадження і, відповідно, і рішення і сам адміністративний акт, яким таке рішення фіксується ззовні, виносяться і приймаються відповідно до положень цього Закону. Інформаційно-аналітична складова адміністративної процедури властива майже кожній стадії кожного адміністративного провадження, адже адміністративно-процедурне законодавство встановлює чіткі вимоги до опрацювання адміністративним органом відповідної інформації, її аналітичну обробку перед тим, як власне рішення буде прийняте і зафіксоване, як результат

розгляду адміністративної справи, в адміністративному акті. Так, зокрема, стаття 47 передбачає створення необхідних умов для всебічного, повного і об'єктивного розгляду та вирішення справи, що включає в себе необхідність витребування додатково документів та відомостей, що перебувають у володінні органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи чи організації, що належить до сфери його управління, надання учасникам адміністративного провадження можливості подати документи, клопотання, пояснення та зауваження, довести обставини, що мають значення для вирішення справи, вирішення питання про необхідність залучення до участі в адміністративному провадженні осіб, які сприяють розгляду справи, призначення експертизи, проведення огляду на місці або огляду речей, проведення слухання у справі. Як бачимо, на етапі підготовки адміністративної справи до розгляду, адміністративний орган повинен опрацювати всю необхідну інформацію, яка знадобиться для всебічного, повного та неупередженого розгляду справи і для винесення відповідного рішення у ній. Від того, наскільки адміністративний орган на етапі підготовки справи до розгляду врахує всю необхідну для такого розгляду інформацію, залежить її, адміністративної справи, подальший розгляд і законність винесеного рішення у справі. Етап дослідження обставин справи та збирання доказів у справі також пов'язаний із опрацюванням інформації, яка міститься у поясненнях і зауваженнях учасників адміністративного провадження, здобувається, якщо це потрібно, через огляд на місці та огляд речей, в доказах, поясненнях свідків, експертизах. Все це, перелічене, є джерелами інформації для встановлення об'єктивної істини в адміністративній справі, яка вирішується. Сучасне конституювання адміністративної процедури здійснене у такий спосіб, що можна встановити прямий зв'язок між повнотою і об'єктивністю опрацьованої адміністративним органом інформації на етапі підготовки справи до розгляду та на етапі самого розгляду її по суті і тими наслідками, які настають у

вигляді можливості порушення рішенням адміністративного органу права чи свободи особи, що в свою чергу призводить до адміністративного оскарження.

Зовнішня управлінська владна діяльність може здійснюватися органами виконавчої влади також за допомогою ще однієї правової форми – шляхом укладання адміністративного договору і, відповідно, не просто шляхом його укладання, а, шляхом виконання його умов (прав і обов'язків) сторонами в публічно-правовому просторі. Поняття адміністративного договору в науці адміністративного права протягом довготривалого часу викликало небезпідставні суперечки, які, нарешті отримали, хоч і не повністю, свого вирішення, коли він здобув свого законодавчого визначення в Кодексі адміністративного судочинства, як спільний правовий акт суб'єктів владних повноважень або правовий акт за участю суб'єкта владних повноважень та іншої особи, що ґрунтується на їх волеузгодженні, має форму договору, угоди, протоколу, меморандуму тощо, визначає взаємні права та обов'язки його учасників у публічно-правовій сфері і укладається на підставі закону. Адміністративний договір, відповідно до чинного законодавства використовується для розмежування компетенції чи визначення порядку взаємодії між суб'єктами владних повноважень; для делегування публічно-владних управлінських функцій; для перерозподілу або об'єднання бюджетних коштів у випадках, визначених законом; замість видання індивідуального акту; для врегулювання питань надання адміністративних послуг.

Як зазначає О.М. Ілюшик, «відповідно до загальної теорії договірних відносин класичний порядок укладення договору передбачає дві групи процесуальних дій – подання пропозиції про укладення договору (оферта) та її прийняття (акцепт)» [178, с. 123-124]. В юридичній науці, як зазначає С.О. Бородовський, «...порядок укладення договору розглядається як визначена правовими нормами юридично-логічна послідовність стадій встановлення прав та обов'язків, здійснених на основі погоджених дій осіб, звернених

назустріч одна одній виражених у різноманітних способах узгодження умов договору [76, с. 48]. Відповідно, як впливає із визначення адміністративного договору, порядок його укладання передбачає взаємодію волі суб'єктів владних повноважень або суб'єкта владних повноважень та іншої особи. Можемо передбачити, що укладання адміністративного договору передбачає опрацювання широкого спектру управлінської інформації – від стану об'єкта, через можливість його впорядкування шляхом виконання умов адміністративного договору до прогнозу результатів такого договірної регулювання і його ефективності, переваг над нормативно-правовим або за допомогою адміністративного акту. З боку акцептанта також опрацьовується, аналізується інформація щодо його спроможності виконати умови адміністративного договору, залучитися ресурсно до виконання певного обсягу функцій публічного адміністратора і отримати від цього забезпечення реалізації своїх потреб та інтересів. Як зазначає К.К. Афанасьєв: «Договірна робота охоплює такі стадії (етапи): підготовку до укладання договору; оцінку підстав укладання договорів; оформлення договірних відносин; доведення змісту договорів до виконавців; контроль за виконанням договорів; оцінку результатів виконання договорів [43, с. 13]. Як бачимо, в даному визначенні з інформаційно-аналітичною роботою пов'язані два аспекти – оцінка підстав укладання адміністративного договору та оцінка результатів виконання договору: обидві складові пов'язані із добором та опрацюванням відповідної інформації. А.М. Сіренко, визначаючи стадіями укладання адміністративного договору: «1) вивчення управлінської ситуації кожним учасником договору; 2) вибору й аналізу відповідних норм права; 3) попереднього узгодження змісту та умов договору; 4) підписання договору (акта застосування) учасниками» [434, с. 178], можна сказати, також звертає увагу на необхідність проведення певної аналітичної діяльності з інформацією – вивчення управлінської ситуації, вибір та аналіз відповідних норм права, узгодження змісту договору...Будь-якого випадку, адміністративний договір – це результат, зовнішній вираз результату прийняття управлінського

рішення уповноваженими органами та їх посадовими особами, а будь-яке управлінське рішення публічно-владного суб'єкта передбачає необхідність проведення відповідної аналітичної роботи з інформацією про стан об'єкта управління, про потреби його адекватного впорядкування, дослідження можливостей всіх правових, а часом і неправових форм його впорядкування (вибір форми – інструменту публічного адміністрування), вибір відповідного методу владного впливу, оцінка передбачуваних результатів управлінського впливу у той чи інший спосіб, а потім – і тих наслідків, які настають як результат владного впливу.

Юридично-значущі дії, як інструмент діяльності органів виконавчої влади і як різновид адміністративного акту, також можна уявити, як зовнішній вияв прийнятого управлінського рішення і, в такому випадку, всі тези про необхідність попереднього інформаційно-аналітичного опрацювання на юридично-значущі дії також розповсюджуються, адже її вибір на основі дискреційних повноважень, як інструмента публічного адміністрування передбачає неабияке знання управлінської ситуації на об'єкті управління і розуміння можливості її вирішення шляхом здійснення таких юридично-значущих дій. На наше переконання, юридично-значущі дії – це зовнішній вияв виконавчо-розпорядчих повноважень органу виконавчої влади, який не пов'язаний із прийняттям (виданням) адміністративного акту, але пов'язаний із прийняттям управлінського рішення на основі публічно-владних повноважень і спрямований на забезпечення реалізації прав і свобод людини, їх захист і охорону, здійснюється в активний зовнішній спосіб і веде до створення умов для реалізації закону у визначеній сфері суспільних відносин. Так, посадова особа органу публічного адміністрування може прийняти рішення про обмеження руху транспорту на певній ділянці, де рух може створити небезпеку життю, здоров'ю чи власності людини; заборонити рух пішоходів для уникнення завдання шкоди їх життю і здоров'ю; забезпечити ручне регулювання дорожнього руху там, де в цьому є потреба; зупинити транспортний засіб з метою перевірки стану водія тощо. Такі дії не

вимагають видання адміністративного акту, а лише активних управлінських дій адміністративного характеру. От саме вони й потребують оперативної оцінки стану об'єкта управління і вибір правильної форми державно-владного реагування, що передбачає певну інформаційно-аналітичну роботу із станом об'єкта управління, і, так само, як і при використанні інших інструментів публічного адміністрування, результат їх практичної реалізації – управлінський результат – повністю залежить від повноти, об'єктивності і достовірності зібраної, акумульованої у правильний, визначений законодавством спосіб, аналітично опрацьованої і трансформованої відповідно до потреб вирішення певної управлінської проблеми інформації.

Отже, інструменти публічного адміністрування – це власне те, за допомогою чого посадові особи публічних адміністрацій щоденно реалізують покладені на них завдання із реалізації державної політики в підвладній галузі, сфері суспільних відносин, утверджуючи, забезпечуючи реалізацію прав і свобод людини, здійснюючи їх охорону і захист. Інструменти публічного адміністрування органів виконавчої влади мають тісний зв'язок із інформаційно аналітичною діяльністю. Органи виконавчої влади реалізують інформаційно-аналітичну діяльність безперервно, адже повсякчас здійснюють добір, акумуляцію, аналіз, фіксацію, видання інформації, оперування нею, де аналітична складова є провідною. Інформаційно-аналітична діяльність має провідне значення в результативності та в досягненні мети публічного адміністрування, яке здійснюється через прийняття нормативно-правових (наприклад, завжди виникає необхідність проведення суттєвої інформаційно-аналітичної роботи в процесі розробки та прийняття нормативно-правових актів органами виконавчої влади) і адміністративних актів (наприклад, інформаційно-аналітична складова адміністративної процедури властива майже кожній стадії кожного адміністративного провадження, адже адміністративно-процедурне законодавство встановлює чіткі вимоги до опрацювання адміністративним органом відповідної інформації, її аналітичну обробку перед тим, як власне

рішення буде прийняте і зафіксоване, як результат розгляду адміністративної справи, в адміністративному акті).

Адміністративний договір і юридично-значущі дії, як інструменти публічного адміністрування, також мають тісний зв'язок із інформаційно-аналітичною діяльністю. Зокрема, коли мова йде про адміністративний договір як інструмент публічного адміністрування, то інформаційно-аналітична діяльність проявляє себе під час оцінки підстав укладання адміністративного договору та оцінки результатів виконання договору, де обидві складові пов'язані із добором та опрацюванням відповідної інформації. Коли мова йде про юридично-значущі дії як інструмент публічного адміністрування, то такі дії не вимагають видання адміністративного акту, адже реалізуються шляхом активних управлінських дій адміністративного характеру. Юридично-значущі дії потребують оперативної оцінки стану об'єкта управління і вибір правильної форми державно-владного реагування, що передбачає певну інформаційно-аналітичну роботу із станом об'єкта управління, і, так само, як і при використанні інших інструментів публічного адміністрування, результат їх практичної реалізації – управлінський результат – повністю залежить від повноти, об'єктивності і достовірності зібраної, акумульованої у правильний, визначений законодавством спосіб, аналітично опрацьованої і трансформованої відповідно до потреб вирішення певної управлінської проблеми інформації.

4.2 Сучасні підходи до визначення компетенції Міністерства юстиції України як суб'єкта публічного адміністрування та її нормативне забезпечення

Розкриття змісту компетенції Міністерства юстиції України та її нормативного забезпечення з огляду на тему дисертаційного дослідження є важливим з наступних причин.

По-перше, в розділі 4.1 дисертації були розкриті теоретичні питання розуміння компетенції органів публічної влади як суб'єктів публічного адміністрування та визначені позитивні і негативні аспекти щодо використання відповідних теоретичних конструкцій до інформаційно-аналітичної (роботи) діяльності Міністерства юстиції України. Це було важливо, щоб зрозуміти як інформаційно-аналітична робота (діяльність) вплетена у компетенцію центрального органу виконавчої влади, адже особливість реалізації принципу законності у публічно-правовій сфері проявляється в тому, що державні органи та органи місцевого самоврядування функціонують у режимі – «дозволено лише те, що передбачено законом». Відповідно, нас цікавить не будь-яка інформаційно-аналітична робота, яку за власним бажанням може здійснювати працівник міністерства, а інформаційно-аналітична робота, яка вплетена у компетенцію міністерства та належним чином регулюється нормами чинного законодавства. Отже, є необхідність теоретичних підходів до компетенції органів виконавчої влади перенести у площину практики, яка теж є неоднорідною, адже є нормотворча практика (їй і присвячено даний підрозділ дисертації), а є правозастосовна практика (якій більше уваги буде приділятися у наступних підрозділах дисертації). Власне особливостям нормативного забезпечення компетенції Міністерства юстиції України, в тому числі у сфері здійснення інформаційно-аналітичної роботи (діяльності), присвячено цей підрозділ роботи.

По-друге, виходячи із першої причини необхідності дослідження нормативного забезпечення компетенції Міністерства юстиції України виникає друга – необхідність аналізу кожного елементу компетенції Міністерства юстиції України з точки зору її належного відображення у положеннях чинного законодавства. У зв'язку із цим, хочемо звернути увагу на ч. 2 ст. 2 КАС України, яка наголошує: «У справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень адміністративні суди перевіряють, чи прийняті (вчинені) вони: 1) на підставі, у межах

повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією; 2) з використанням повноваження з метою, з якою це повноваження надано ...» [200, ст. 2]. Тобто, адміністративні суди при розгляді спорів, що пов'язані із оскарженням рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень (до яких відноситься і Міністерство юстиції України), звертають увагу: 1) на дотримання принципу законності у діяльності публічно-владного суб'єкта; 2) на його функціонування в межах передбачених законодавством повноважень; 3) на функціонування публічно-владного суб'єкта у відповідності до мети його створення, яка теж повинна фіксуватись у чинному законодавстві. В той же час, положення КАС України свідчать про те, що теорія компетенції органів публічної влади у нас не розвинена в достатній мірі, а тому в положеннях кодифікованого акту були відображені лише два елемента компетенції – мета і повноваження.

Розрив між теорією та нормативним забезпеченням компетенції публічно-владних суб'єктів величезний, що стає помітним при аналізі як законів, які передбачають повноваження суб'єктів владних повноважень (наприклад, Закон України «Про Антимонопольний комітет України» [360]), так і підзаконних актів у цій сфері (наприклад, Положення про Міністерство юстиції України [341], Положення про Уповноваженого у справах ЄСПЛ [342]). Тобто, хочемо проаналізувати зміст Положення про Міністерство юстиції України [341] з точки зору наявності чи відсутності в ньому нормативного закріплення відповідних елементів компетенції.

По-третє, необхідність дослідження нормативного забезпечення компетенції Міністерства юстиції України обумовлена і тим, як чинне законодавство забезпечує реалізацію його інформаційно-аналітичної роботи (діяльності). Тобто який масив нормативно-правових актів спрямований на регулювання такої діяльності міністерства та чи є він достатнім для здійснення ефективної публічно-владної діяльності.

Як йшлося в попередніх частинах даного дослідження, частиною механізму правового регулювання є власне органи, завданням яких є через

здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності створення нормативних і організаційних умов для забезпечення фактичного втілення приписів загальних норм права в практику реалізації учасниками конкретних правовідносин їх суб'єктивних прав та юридичних обов'язків. Доведено попереднім дослідженням, що така діяльність має правозастосовний характер, адже передбачає публічно-владне розпорядництво, що дозволяє перемістити правовий припис із верхівки нормативної піраміди аж на рівень конкретних виконавців конкретних, передбачених нормами права, або таких, яких ці норми права потребують для забезпечення реалізації, заходів. Загалом такі органи, коли владна діяльність із забезпечення виконання законів та інших нормативно-правових актів беззаперечно вичерпувалася дефініцією «державне управління», становили собою систему органів виконавчої влади і представляли собою надійну замкнену систему суб'єктів державного управління. Власне їх діяльність і ототожнювалася з державним управлінням. Поступово, із розвитком самоврядних засад в системі організації державно-правового простору, децентралізації та деконцентрації влади, а також в питаннях забезпечення реалізації прав і свобод людини на різних ієрархічних рівнях, до системи органів державного управління доєдналися органи місцевого самоврядування як виконавці певної частини державно-владних повноважень та публічного адміністрування з питань місцевого значення. Тенденції трансформації системи державного управління на публічне адміністрування спонукали до розширення системи органів та посадових осіб, що здійснюють публічну організаційно-владну діяльність, за рахунок включення до її складу також інших, уповноважених на здійснення державно-владних функцій, суб'єктів. Так, в Законі України «Про адміністративну процедуру» [359], органи, що розглядають адміністративні справи – «справи, що стосуються публічно-правових відносин щодо забезпечення реалізації права, свободи чи законного інтересу особи та/або виконання нею визначених законом обов'язків, захисту її права, свободи чи законного інтересу» [359] – окреслюються поняттям «адміністративні

органи», до яких відносяться: органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, інші суб'єкти, які відповідно до закону уповноважені здійснювати функції публічної адміністрації. Таке визначення має підстави для нищівної критики, адже законодавчо жодним чином в жодному нормативно-правовому акті країни не визначено, що таке публічна адміністрація, і які власне органи і посадові особи відносяться до публічної адміністрації. А на рівні адміністративно-правової доктрини підходи до визначення публічної адміністрації є досить дискусійними. Кодекс адміністративного судочинства України в свою чергу називає їх суб'єктами владних повноважень – «орган державної влади (у тому числі без статусу юридичної особи), орган місцевого самоврядування, орган військового управління, їх посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ними публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень, або наданні адміністративних послуг» [200]. Закон України «Про правотворчу діяльність» [388], зосереджуючись на функціональній складовій, відносить їх до суб'єктів правотворчої діяльності, перераховуючи у їх складі «органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадових осіб та інших суб'єктів, наділених Конституцією та (або) законом повноваженнями щодо прийняття (видання) нормативно-правових актів» [388]. Як бачимо із чинного законодавства України, нажаль, не впливає єдиного сталого розуміння і визначення органів публічно-владної діяльності, що народжує дискусії щодо цього питання і в адміністративно-правовій доктрині.

Т.О. Карабін з цього приводу, наприклад, зазначає наступне: «...правильне її (*публічної адміністрації* – курсив наш) розуміння розкривається тільки в так званому організаційно-структурному аспекті як сукупність органів і посадових осіб, що реалізують публічну владу шляхом виконавчо-розпорядчої діяльності» [186, с. 165], і доходить такого висновку: «Організаційно публічну адміністрацію формують суб'єкти, якими є 1)

органи виконавчої влади, 2) органи місцевого самоврядування, 3) державні органи влади, які не належать до жодної з гілок влади (національні комісії регулювання природних монополій, Національний банк України, Служба безпеки України). Однак сьогоденні реалії є такими, що повноваження публічної адміністрації (тобто публічне адміністрування) реалізуються не тільки цими органами, а й органами, які не належать до перелічених...» [186, с. 168]. В. Плугатор і Р. Оксентюк зазначають: «Термін "публічна адміністрація" вперше було використано в праві Європейського Союзу. Під поняттям "публічна адміністрація" розуміють систему органів державної виконавчої влади та виконавчих органів місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та інші суб'єкти, наділені адміністративно-управлінськими функціями, які діють з метою забезпечення як інтересів держави, так і інтересів суспільства в цілому, а також сукупність цих адміністративно-управлінських дій та заходів, встановлених законом» [337, с. 26]. Цілком поділяючи такий підхід до визначення публічної адміністрації, не можемо погодитися із пропозицією включення до її складу виконавчих органів місцевого самоврядування. Якщо йти шляхом розуміння публічного адміністрування в його широкому розумінні, як нової, пристосованої до вимог Конституції України, форми державного управління, то до складу публічної адміністрації входять органи місцевого самоврядування, як самостійна самодостатня структура, яка опікується через всю свою нормотворчу і організаційно-владну (адміністративну) діяльність забезпеченням прав і свобод членів територіальної громади в питаннях місцевого значення, а не тільки їх, органів місцевого самоврядування, виконавчі структури.

В навчальному посібнику «Основи публічного адміністрування» за редакцією Ю.П. Битяка, Н.П. Матюхіної та М.С. Ковтун стверджується наступне: «З точки зору прихильників організаційно-структурного підходу публічна адміністрація – це система органів публічної влади, які виконують свої повноваження у державній сфері з метою забезпечення як інтересів

держави, так і інтересів суспільства. Крім органів публічної влади та органів, що виконують делеговані їм органами публічної влади функції, до системи публічної адміністрації включають і незалежні публічні підприємства та фізичних осіб, в разі виконання ними повноважень офіційних органів. У даному випадку мова йде про розуміння публічної адміністрації у широкому та вузькому значенні. У широкому значенні до публічної адміністрації крім органів публічної влади, відносять також органи, які не входять до неї організаційно, але виконують делеговані нею функції. У вузькому значенні під «публічною адміністрацією» розуміються органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування як складові системи органів публічної влади» [319, с. 12-13]. Зважаючи на розуміння публічного адміністрування, як напрямку владної діяльності держави, який полягає у створенні нормативних і організаційних умов для забезпечення практичної реалізації загальних норм права в конкретних правовідносинах, вузьке розуміння публічної адміністрації вбачається більш аргументованим, адже недержавні структури, ті, які не мають публічно-владних повноважень, не можуть використовувати підзаконні нормативно-правові акти, адміністративні акти, інші юридично-значимі дії, владний примус, як інструменти в своїй діяльності. Тоді й виникає логічне запитання, яким чином вони, ці не державні, не публічно-владні утворення, здійснюють діяльність із виконання функцій і завдань держави? На наше переконання, вони можуть виконувати технічний супровід публічного адміністрування, факультативні консультативно-дорадчі функції, але це – не є власне публічним адмініструванням. Ще у витоків дискусій про становлення системи публічного адміністрування В.Б. Авер'янов визначав термін «публічна адміністрація» як «...сукупність державних і недержавних суб'єктів публічної влади, ключовими структурними елементами яких є, по-перше, органи виконавчої влади і, по-друге, виконавчі органи місцевого самоврядування» [20, с. 65-68]. Досить широке, втім, не позбавлене своїх переваг, представлене визначення «публічної адміністрації» О.Г.

Стрельченко та іншими співавторами, на їх думку: «Важливим системоутворюючим компонентом сучасного українського адміністративного права визнається публічна адміністрація, під якою розуміється система організаційно-структурних утворень, які на законних підставах набули владних повноважень на здійснення публічної влади шляхом виконання чинних нормативно-правових актів та вчинення інших дій у публічних інтересах» [455, с. 24]. Нашу увагу це визначення привернуло з точки зору наявності в ньому двох утворюючих компонентів, по-перше, здійснення діяльності із виконання нормативно-правових актів та вчинення інших дій в публічних інтересах, по-друге, наявність у суб'єкта публічно-владних повноважень. Саме ці складові можна попередньо взяти за вихідні при характеристиці публічної адміністрації.

В.В. Галуцько дещо зміщує акценти в термінології і вживає вже не термін «публічна адміністрація», а «суб'єкт публічної адміністрації», і зазначає: «Суб'єкт публічної адміністрації – це суб'єкт владних повноважень, який здійснює публічне адміністрування: надає адміністративні послуги чи виконавчо-розпорядчу адміністративну діяльність. Це насамперед орган чи посадова особа суб'єктів, для яких публічне адміністрування є основним видом діяльності, – органи виконавчої влади та суб'єкти місцевого самоврядування» [32, с. 75]. Вважаємо таке визначення вкрай безпідставним без належного пояснення, яке полягає в тому, що, як зазначає В.К. Колпаков «...публічна адміністрація як правова категорія має два виміри: функціональний та організаційно-структурний» [208, с. 123]. В такому випадку «публічна адміністрація» розглядається і як система органів, які здійснюють певну управлінсько-владну діяльність, і як сама ця діяльність. Такий підхід вважається деструктивним для категоріального апарату адміністративно-правової доктрини. Вважаємо цілком виправданим з термінологічної точки зору розвести структурний і функціональний аспекти визначення і розуміти, що публічна адміністрація – це органи і посадові особи, які мають публічно-владні повноваження і призначені на виконання

функцій і завдань держави у визначеній законодавчо частині державно-правового простору, а діяльність із виконання такими органами функцій і завдань держави є публічним адмініструванням. Це, хоч повною мірою і не вирішує питання термінологічного безладу в цій частині адміністративно-правових доктринальних досліджень, втім хоч попередньо дає старт для налагодження єдиного вектору відповідних досліджень. На підтвердження такої позиції Т.О. Карабін зазначає наступне: «Повертаючись до визначення категорії «публічна адміністрація», вважаємо, що правильне її розуміння розкривається тільки в так званому організаційно-структурному аспекті як сукупність органів і посадових осіб, що реалізують публічну владу шляхом виконавчо-розпорядчої діяльності» [186, с. 165-166]. Зі свого боку додамо до зазначеного, що така виконавчо-розпорядча діяльність, яка за Т.О. Карабін здійснюється публічною адміністрацією, є власне публічним адмініструванням.

Для уникнення термінологічних суперечностей і з метою отримання реальної можливості визначення адміністративно-правового статусу публічних адміністрацій пропонуємо відштовхуватися від їх визначення, як суб'єктів, які здійснюють певний вид діяльності через участь в адміністративних правовідносинах і правовий статус яких впливає із специфіки змісту, спрямування і призначення такої діяльності. В такому сенсі про систему органів, що призначені своєю виконавчо-розпорядчою діяльністю виконувати функції і завдання держави, можемо вести мову з позиції їх розуміння, як суб'єктів публічного адміністрування. Таке визначення має переваги також виходячи із усвідомлення того, що в сучасних умовах до кола осіб, які мають повноваження із здійснення публічного адміністрування, входять і інші, не тільки органи виконавчої влади, суб'єкти (ті, які мають достатньо потужні компетенційні передумови, щоб використовувати підзаконні нормативно-правові акти, адміністративні акти, інші юридично-значимі дії, як інструменти управлінської діяльності).

З цього приводу В.В. Терещук визначає: «Суб'єкти публічного адміністрування – це суб'єкти адміністративного права, які здійснюють публічне адміністрування та мають статус СПА. У цьому контексті поняття публічне адміністрування повинно розумітись як виконання публічних функцій в інтересах держави та суспільства: 1) суб'єктами публічної адміністрації, структуру системи яких доцільно розуміти в широкому контексті (органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, атипові суб'єкти, що мають повноцінний статус СПА); 2) суб'єктами, які виконують окремі функції СПА» [480, с. 91]. Цікавим в цьому визначенні вбачаємо посилення на відповідний адміністративно-правовий статус (хоча його специфіка і не наявна у визначенні), а також розмежування організаційно-структурного і функціонального розуміння органів і їх діяльності, що вже не дає підстав плутати адміністрування і суб'єктів, що його здійснюють. З цього приводу вважаємо деструктивними для категоріального апарату науки адміністративного права такі визначення: «Поняття "суб'єкт публічної адміністрації" використовується при позначенні органу державної виконавчої влади, органу місцевого самоврядування або інших суб'єктів, яких наділено публічними владно-розпорядчими повноваженнями для забезпечення публічних інтересів у державі» [64, с. 57]. У зв'язку із цим, вкотре наполягаємо на розмежуванні в понятійному апараті органів і їх діяльності.

Отже, систему органів, завданням яких є створення необхідних умов для забезпечення належної реалізації загальних норм права (Конституції, законів і підзаконних актів) в практиці правовідносин, пропонується розглядати як суб'єктів публічного адміністрування, а саму їх діяльність – як державне управління/публічне адміністрування (про специфіку розуміння державного управління і публічного адміністрування йшлося детально у попередніх підрозділах даного дослідження).

В основі розуміння певної особи чи організації, як суб'єкта права, на наше переконання, знаходиться категорія «інтерес», як «...об'єктивно

існуюча і суб'єктивно усвідомлена соціальна потреба, як мотив, стимул, збудник, спонукання до дії; у психології – як ставлення особистості до предмета, як до чогось для неї цінного, такого, що притягує» [20]. Отже, А.В. Коструба підкреслює: «Інтерес специфікує суб'єкта права через формування у нього можливості самореалізації. Під суб'єктом права ми розуміємо соціальну реальність (особу), зміст і характер якої не вичерпується виключно фізичними рисами, а може також мати абстрактний образ свого існування. Для суб'єкта права важлива не зовнішня форма. Він завжди розглядається як сукупність ознак, які характеризують таку властивість суб'єкта, за посередництвом якої забезпечується його вплив на результативність правового регулювання суспільних відносин» [224, с. 110-111]. Таке розуміння дає змогу визначити, що участь певної особи в суспільних відносинах замовлена необхідністю через таку участь реалізувати певний інтерес, який є рушійною силою, що спричиняє необхідність вступу до суспільних відносин. Більше того, візьмемо на себе сміливість зазначити, що інтерес є усвідомленою певною особою залежності між її, особи, потребами і можливістю їх задоволення через участь в конкретних суспільних відносинах. Інтерес та необхідність його задоволення штовхає особу на вступ до конкретних суспільних відносин, а якщо такі відносини знаходяться в правовій площині, то і до правовідносин. О.В. Маленко зазначає: «Розуміння інтересу як єдності об'єктивного та суб'єктивного факторів має вагоме практичне значення. Вважаємо, що в основі виникнення інтересу у суб'єкта лежить суб'єктивна оцінка об'єктивних умов його існування, яка породжує в ньому відчуття нестачі певного соціального блага, яке може бути ним отримано чи досягнуто шляхом суспільної взаємодії, що й визначає подальшу поведінку суб'єкта щодо такого набуття» [253, с. 409], і пропонує наступний висновок: «Інтерес – це усвідомлене ставлення суб'єкта до об'єкта своєї потреби, яке виражається у спрямованості суб'єкта досягнути конкретне соціальне благо шляхом діяльності у суспільних відносинах...інтерес в праві є чинником, який обумовлює виникнення, зміну

чи припинення правовідносин» [253, с. 410]. Крім цього інтерес визначається наступним чином: «Об'єктивно зумовлені мотиви діяльності соціальних суб'єктів, які складаються з усвідомлення ними власних потреб та зв'язування умов та засобів їхнього задоволення» [339, с. 146]. Ми приділяємо увагу категорії «інтерес» з точки зору двох дослідницьких потреб – по-перше, завдяки інтересу, необхідність реалізації якого штовхає особу на участь в правовідносинах, така особа перетворюється на суб'єкта правовідносин, адже для реалізації інтересу в межах правовідносин вона наділяється суб'єктивними правами і не неї покладаються юридичні обов'язки; по-друге, суть інтересу, задоволення якого лежить у витоків виникнення відповідних правовідносин, їх учасники можуть бути обґрунтовано класифіковані на певні групи, що в свою чергу справляє вплив на їх адміністративно-правовий статус. Значить категорія «інтерес» прямо впливає на складові адміністративно-правового статусу учасників (суб'єктів) певних адміністративних правовідносин. Якщо особа бере участь у правовідносинах публічно-правової площини для задоволення власних, приватних потреб та інтересів, то вона вважається індивідуальним суб'єктом права. Особа (особи), які через участь в правовідносинах сприяють задоволенню інтересів держави, суспільства, соціальних спільностей, груп та утворень, виступають в таких відносинах від імені вказаних колективних утворень, то становлять собою групу колективних суб'єктів права. Єдиним надійним критерієм класифікації в даному випадку є категорія «інтерес». Не може, наприклад, державний службовець керувати транспортним засобом, як державний службовець – колективний суб'єкт адміністративного права. Обсяг його прав і обов'язків, його юридична відповідальність в даному випадку становлять його адміністративно-правовий статус, як такого, що через участь в адміністративних правовідносинах реалізує індивідуальну (приватну) потребу та інтерес. Відповідно вступити в такі правовідносини, як державний службовець, така особа не має законодавчих підстав. На відміну від його участі в «службових» правовідносинах, коли він, виконуючи певні

дії в межах публічного адміністрування, виступає, як представник держави, суспільства, муніципального утворення, іншого колективного утворення, чий спільний інтерес реалізується через його діяльність тощо. Вступ у правовідносини публічно-правового простору від імені держави, в її інтересах, в інтересах суспільства і соціальних колективів зумовлює необхідність специфіки адміністративно-правового статусу колективних суб'єктів права.

О.Ф. Скакун пропонує здійснити поділ суб'єктів адміністративного права на: «індивідуальні (громадян, іноземців, осіб без громадянства та осіб з подвійним громадянством); колективні, до яких відносяться у більшості випадків юридичні особи, а також державні органи та державні підприємства, громадські організації, політичні партії, організації за інтересами, акціонерні товариства, фірми та ін.; сама держава та її окремі території, області, райони та ін.; соціальні спільноти, до яких відносяться нації, народності, окремі етнічні групи та ін.» [436, с. 355], В. К. Колпаков поділяє суб'єктів адміністративного права на таких: «Президент України, органи державної влади, державних службовців, громадян України, іноземців та осіб без громадянства, органи місцевого самоврядування, різноманітні об'єднання громадян та суб'єктів підприємницької діяльності» [210, с. 101]. Виходячи із змісту підручника «Адміністративне право України. Повний курс» за ред. В. Галунька, можна дійти висновку, що основна класифікація, яка в ньому висвітлена – це поділ учасників адміністративних правовідносин на наступні:

- «суб'єкт публічної адміністрації / суб'єкт публічного адміністрування – це суб'єкт, який у межах власних або делегованих повноважень здійснює практичну реалізацію функцій виконавчої влади, а саме бере участь у формуванні державної політики та її реалізації шляхом виконання Конституції та законів України» [31, с. 85];

- «приватна особа в системі суб'єктів адміністративного права – це фізична або юридична особа, що діє від себе особисто, неофіційно та не має будь-яких владних повноважень» [31, с. 125].

В підручнику «Адміністративне право України» за ред. акад. С.В. Ківалова і проф. Л.Р. Білої-Тіунової зазначається: «Суб'єктом адміністративних правовідносин можуть бути як фізичні особи (громадяни України, іноземці, особи без громадянства та ін.), так і юридичні особи (державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, суспільні організації, політичні партії, релігійні організації та ін.)... Фізичні особи належать до індивідуальних суб'єктів адміністративного права. Суб'єкт, який здійснює погоджений вплив на суспільні відносини та має на це відповідні повноваження, є суб'єктом публічної адміністрації» [167, с. 102, 112, 158]. Як можна наочно пересвідчитися, в адміністративно-правовій доктрині наявні досить широкі за змістом класифікації суб'єктів, які, доводиться констатувати, часом ніякого змістовного навантаження не несуть. Втім, серед представлених поглядів на їх систему знаходяться і такі, відштовхуючись від яких дійсно можна з'ясувати специфіку правового регулювання адміністративно-правового статусу того чи іншого суб'єкта – йдеться про поділ на приватних осіб і публічні адміністрації (застарілий поділ – індивідуальні і колективні суб'єкти). Також візьмемо до уваги запропоновану С.В. Ківаловим і Л.Р. Білою-Тіуноюю дефініцію – «фізичні особи – індивідуальні суб'єкти» і суб'єкти, які здійснюють погоджений вплив на суспільні відносини та має на це відповідні повноваження – суб'єкти публічної адміністрації. Такий поділ вважаємо виправдано змістовним, адже саме спираючись на різницю між колективними та індивідуальними суб'єктами, можемо піддати доктринальній оцінці складові адміністративно-правового статусу органів виконавчої влади, як провідній складовій в системі колективних суб'єктів адміністративного права.

Отже, як свідчить наука теорія держави і права, під правовим статусом особи зазвичай визначається «...система законодавчо встановлених та гарантованих державою прав, свобод, законних інтересів та обов'язків суб'єкта суспільних відносин, а характерними ознаками правового статусу є 1) універсальність (він поширюється на всіх суб'єктів); 2) індивідуальність (він відображає індивідуальні особливості людини та її реальне становище у суспільних відносинах); 3) взаємозв'язок із іншими компонентами; 4) системність» [475, с. 366]. О.Ф. Скакун наполегливо впроваджує думку, що правовий статус – це «...система закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності, відповідно до яких індивід як суб'єкт права координує свою поведінку в суспільстві [439, с. 59]. Тобто ми можемо в теорії держави і права, в якій суттєвих наукових суперечок навколо цього питання не точиться, на початку запозичити знання про правовий статус, як систему передбачених нормами об'єктивного права і гарантованих державно-владною діяльністю із утвердження і забезпечення їх до реалізації, охорони і захисту прав і свобод, юридичних обов'язків і юридичної (а часом і дисциплінарної) відповідальності. А вже переходячи в сферу адміністративно-правового простору:

- С.Г. Стеценко визначає адміністративно-правовий статус так: «Це сукупність прав, обов'язків і гарантій їх реалізації, які визначені в нормативних актах» [451, с. 90];

- В.Б. Авер'янов визначає адміністративно-правовий статус як «...комплекс конкретно визначених суб'єктивних прав і обов'язків, які закріплені за відповідним суб'єктом права нормами адміністративного права, які реалізуються даною особою, як в адміністративних правовідносинах, так і поза ними» [19, с. 194].

Ю.М. Кириченко також вказує: «У законотворчості сутнісна характеристика категорії "правовий статус виявляється через нормативно закріплений й гарантований державою комплекс суб'єктивних прав та

юридичних обов'язків, передбачений для того чи іншого суб'єкта права. Про факт того, що ця категорія упевнено увійшла у вітчизняну нормативно-правову базу свідчать навіть назви окремих законодавчих актів (Закони України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства", "Про правовий статус осіб, зниклих безвісти", "Про правовий статус українських іноземців" тощо)» [190, с. 43]. Натомість, Т.О. Коломєць адміністративно-правовий статус визначає як «...сукупність суб'єктивних прав і обов'язків закріплених нормами адміністративного права за певним органом» [205, с. 64]. Я.І. Окар-Балаж чітко трактує, що адміністративно-правовий статус, як спеціальний правовий статус, який «...характеризує особу через її права, обов'язки й відповідальність суб'єкта адміністративного права і забезпечує його участь у суспільних відносинах, що виникають у зв'язку з забезпеченням суб'єктами публічної влади прав і свобод фізичних осіб, при взаємодії органів публічної влади з інституціями громадянського суспільства, а також опосередковано – у відносинах, які пов'язані у сфері публічного адміністрування об'єктів державної та комунальної власності, а інколи – у відносинах, які мають місце у внутрішньо-організаційній діяльності органів публічної влади» [315, с. 85].

Як, на жаль наочно бачимо, в адміністративно-правовій доктрині знаходить місце бланкетне визначення адміністративно-правового статусу, яке скальковане із теорії держави і права і часом не відображає специфіку тих відносин публічно-правової площини, які становлять предмет правового регулювання адміністративного права. Крім того, що в основі динаміки таких правовідносин знаходиться забезпечення реалізації і захист публічного інтересу, також їх неодмінним учасником має бути орган чи посадова особа, наділений(а) законодавчо публічно-владними повноваженнями, що не може в свою чергу не справити вплив на положення учасників таких відносин стосовно один одного, держави і суспільства. Така специфіка прямо відображається в адміністративно-правовому статусі учасників правовідносин публічно-правового простору. Нерівність учасників

адміністративних правовідносин, мета і форми їх участі в адміністративних правовідносинах знаходять відбиток на складових елементах їх адміністративно-правового статусу. Відповідно закономірним вбачається висновок, що однаковими елементами такий адміністративно-правовий статус характеризуватися не може. Участь приватної особи в адміністративних правовідносинах переважно переслідує одну мету – через таку участь шляхом реалізації, використання наданих законодавством суб'єктивних прав і через належне виконання юридичних обов'язків забезпечити собі можливість реалізувати відповідні приватні потреби та інтереси. Адміністративні правовідносини за участю приватної особи також виникають із порушення режиму користування наданими правами чи із невиконання або неналежного виконання юридичних обов'язків – тому складовою їх адміністративно-правового статусу зазвичай є також юридична відповідальність. Що ж до інших учасників адміністративних правовідносин – колективних суб'єктів адміністративного права, то, як йшлося в попередніх частинах даного дослідження, вони є саме тією ланкою механізму держави, через повсякденну професійну виконавчо-розпорядчу діяльність якої втілюються в практику приписи загальних норм права, створюються нормативні і організаційні умови для «практичної роботи» норм законів в конкретних правовідносинах, і втілюються в життя конституційні приписи про утворення і забезпечення державою прав і свобод людини. То ж те, що роблять щоденно органи виконавчої влади і інші суб'єкти публічного адміністрування – це заходи із забезпечення існування, життєдіяльності держави, суспільства і кожної людини в такому державно-організованому просторі. До того ж самі суб'єкти публічного адміністрування складаються з індивідів, які, маючи відповідні фахові знання, досвід управлінської праці, відповідний юридико-деонтологічний ресурс, наділяються додатковим спеціальним адміністративно-правовим статусом для отримання можливості діяти від імені держави в адміністративних правовідносинах і виконувати її функції і завдання, спираючись на адміністративний розсуд і

використовуючи всі доступні інструменти публічного адміністрування. Такі міркування пояснюють неможливість беззаперечного прийняття штучної тези про наявність у всіх суб'єктів адміністративного права в змісті адміністративно-правового статусу прав, обов'язків і відповідальності. Адміністративно-правовий статус публічних адміністрацій, зважаючи на вищевикладене, суттєво відрізняється від аналогічного статусу приватних осіб.

В.В. Сокурєнко зазначає: «Адміністративно-правовий статус органу виконавчої влади – це найбільш характерний для адміністративного права правовий інститут. Специфіка адміністративно-правового статусу органу виконавчої влади полягає в його винятковості... органи виконавчої влади - спеціально створювані для цілей реалізації завдань і функцій державного управління колективні утворення (організації, юридичні особи), наділені владними повноваженнями у певній сфері [445, с. 299].

В адміністративно-правовій доктрині набуло поширення розуміння специфіки адміністративно-правового статусу колективних суб'єктів адміністративного права – органів публічного адміністрування, виходячи із того, що вони в інший спосіб, ніж через виконання функцій і завдань держави, відіграючи свою роль у зобов'язаннях публічного характеру, не існують і сутнісно не виявляються. Необхідність їх створення і організація функціонування власне і полягають в тому, щоб певний обсяг публічно-правового простору забезпечити виконавчо-розпорядчою діяльністю – правотворчою, адміністративною та адміністративно-юрисдикційною. То ж специфіка їх адміністративно-правового статусу виявляється у єдності та взаємопроникній дії трьох складових блоків: «1) цільовий, який визначає норми про цілі, завдання і функції, принципи діяльності; 2) організаційно-структурний, який складається з правових приписів, що регламентують порядок утворення, реорганізацію, ліквідацію органу, його структуру, лінійну і функціональну підпорядкованість; 3) компетенцію як сукупність владних повноважень і підпорядкованості» [190, с. 44].

Оскільки, як було зазначено вище, орган публічного адміністрування створений для виконання функцій і завдань держави, через діяльність їх системи здійснюється утвердження і забезпечення, охорона і захист прав і свобод людини, їх діяльність створює необхідні умови для практичного втілення законодавчих приписів, то включення до їх адміністративно-правового статусу цільового блоку є цілком виправданим та закономірним. А.А. Гусар, визначаючи адміністративно-правовий статус як «системну сукупність адміністративно-правових властивостей суб'єкта права» [123, с. 117], до змісту їх змісту включає «детерміновану нормами адміністративного права компетенцію суб'єкта; порядок його утворення та юридичні ознаки; назву; місце дислокації; структуру; мету функціонування; відповідальність тощо» [123, с. 117]. Як бачимо, і в цьому визначенні наголошено на мету функціонування, порядок утворення і юридичні ознаки, як складові адміністративно-правового статусу органу публічного адміністрування.

А.В. Танько в галузевому науковому дослідженні також вказує: «Адміністративно-правовий статус Національної поліції України містить сукупність таких складників: 1) цільовий – визначається місією поліції щодо сприяння реалізації державної політики у сфері протидії злочинності та забезпечення громадського порядку, забезпечення прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки, а також надання в межах, визначених законом, послуг особам» [302, с. 37]. Найдосконалішу, на наше переконання, наразі структуру адміністративно-правового статусу органу публічного адміністрування пропонує О.О. Бригінець, включаючи до структури адміністративно-правового статусу органу державної влади такі структурно-змістовні елементи: «1) цільове призначення, що охоплює принципи, цілі, завдання і функції органу державної влади; 2) структурно-організаційну форму побудови органу державної влади, що включає в себе регулювання порядку створення, реорганізації, ліквідації, процедури діяльності, право на офіційні символи, лінійну і функціональну підпорядкованість; 3) компетенцію, яка

передбачає сукупність владних повноважень стосовно: а) прав і обов'язків, пов'язаних зі здійсненням влади, участю в управлінських відносинах, а також правом видавати певні адміністративні акти; б) підпорядкованості, правового закріплення об'єктів, предметів і справ, на яких поширюються владні повноваження» [77, с. 172]. Таким чином бачимо, що адміністративно-правовий статус органу публічного адміністрування, відбиваючи його сутність і призначення, як провідника державної волі і державної діяльності в певній, суворо окресленій чинним законодавством частині публічно-правового простору, має містити мету і завдання діяльності, функції і компетенцію, повноваження, права і обов'язки (за потреби) і особливості дисциплінарної і юридичної відповідальності. Всі інші, які пропонуються адміністративно-правовою доктриною елементи, як то символи, порядок утворення і реорганізації, засади і порядок ліквідації тощо, є факультативними, від наявності яких статус органу публічного адміністрування, як колективного суб'єкта адміністративного права жодним чином не «виграє», але й не можемо сказати, що вони є деструктивними.

На відміну від адміністративно-правового статусу приватної особи, аналогічний статус публічної адміністрації містить вказівку на «місію» даного органу, тобто на те, заради чого такий орган виділяється в системі органів держави і які на нього покладаються завдання. Такі законодавчі вказівки дають змогу позиціонувати відповідний орган виконавчої влади в їх системі і виокремити ту галузь чи сферу або ж комплекс питань, в яких цей орган виконує функції і завдання держави. В науковій літературі іноді зазначається, що необхідно розрізняти цілі і мету діяльності, адже «мета – це бажаний результат, недосяжний за певний проміжок часу, але доступний для досягнення в майбутньому, а ціль – кінцевий результат, на досягнення якого спрямовані зусилля суб'єкта діяльності» [313]. Тобто, на думку цих вчених, «ціль є складовою мети, яка повинна мати чіткі часові рамки» [313]. На наше переконання, така деталізація є дещо зайвою і може привести до громіздкості статутних нормативно-правових актів щодо відповідних органів публічного

адміністрування. На наш погляд, достатньо вказати мету і завдання, не поглиблюючись у «місію», «ціль», «мету», «призначення», «завдання» тощо. Так, Положення про Міністерство оборони України в п. 1 відповідним чином позиціонувало цей центральний орган виконавчої влади, вказало на його підпорядкованість Кабінету Міністрів України, визначило його призначення і в п.2 перерахувало його завдання. Цим перший, цільовий блок повністю вичерпано і повна інформація про роль і місце Міністерства оборони України доведена до адресатів. Майже в такий самий спосіб побудоване і Положення Про Міністерство юстиції України, в п.1 визначаючи роль Мін'юсту в системі державних органів, мету його діяльності, в п.3 перераховуючи його завдання [371]. Не наводячи, як приклад, текст інших положень про інші центральні органи виконавчої влади, візьмемо на себе сміливість припустити, що й ті тексти вибудовані аналогічно до наведених. З цим, цільовим, блоком адміністративно-правового статусу публічних адміністрацій суттєвих дискусій не виникає.

Складнішою вбачається ситуація з функціонально-компетенційною складовою адміністративно-правового статусу органу публічного адміністрування, адже для його розуміння використані категорії трьох порядків – «функції», «компетенція», «повноваження». Найповерхневішим чином «компетенцію» органу публічного адміністрування із посиланням на аналіз чинного статутного законодавства про центральні органи виконавчої влади, можемо визначити, як законодавчо окреслене коло тих питань, які повинні вирішуватися відповідним органом виконавчої влади через прийняття ним управлінських рішень. Так, керуючись статтею 44 Закону України «Про адміністративну процедуру» [359], згідно якої «...у разі, якщо вирішення порушених у заяві питань не належить до компетенції адміністративного органу, що її отримав, заява невідкладно, а за наявності обґрунтованих причин – не пізніше п'яти робочих днів, надсилається за належністю до іншого адміністративного органу для розгляду по суті, про що в той самий день письмово повідомляється заявник» [359], можемо

аналітично дійти висновку, що компетенцією є належність вирішення певного кола питань відповідному органу публічного адміністрування чи його посадовій особі. Автори коментованого видання до Закону Про адміністративну процедуру пояснили узгодження понять таким чином: «Компетенція адміністративного органу – це юридичне відображення покладених на орган функцій та відповідальності у статусних (статутних) та спеціальних нормативно-правових актах шляхом закріплення мети, завдань, предметів відання і необхідного для їх реалізації повноважень. Функції – відносно самостійні та якісно однорідні складові (основні напрями) діяльності адміністративного органу, які характеризуються цільовою спрямованістю. Повноваження адміністративного органу – взаємопов'язані обов'язки і права, визначені законодавством та необхідні для досягнення поставлених перед адміністративним органом завдань» [303, с. 108-109]. Не можемо стовідсотково беззаперечно з таким тлумаченням погодитися, адже не вбачаємо можливим з доктринальної точки зору визначати один термін через вказівку на інший, який в свою чергу потребує наукового обґрунтування – йдеться про визначення компетенції через поняття «функції», а останніх – через поняття «повноваження». Структура адміністративно-правового статусу органу публічного адміністрування містить в своєму складі такі елементи, законодавче визначення яких по-перше, позиціонує цей орган в загальній системі державних органів, виокремлює сферу його діяльності з-поміж суміжних сфер чи галузей, визначає, що і яким чином цей орган неодмінно має зробити для вирішення питань управлінського значення на виконання функцій і завдань держави в цій частині публічно-правового простору. При такому позиціонуванні, наголошуємо, замість прав і обов'язків, на відміну від адміністративно-правового статусу приватної особи, провідне місце посідає власне компетенція і повноваження – як те, що будь-якого випадку має бути здійснене органом публічного адміністрування на виконання функцій і завдань держави і те, спираючись на що такі заходи можуть бути реалізовані.

І це – не свобода вибору варіанта поведінки публічних службовців і не міра їх зобов'язаної поведінки, це – їх «управлінська» життєдіяльність, через яку реалізується їх публічне призначення. Найбеззаперечнішим чином «компетенцію» визначено в роботі М.В. Ковалів і І.Б. Стахура. Зокрема вони зазначають: «Компетенція – це певний обсяг державної діяльності, покладений на конкретний орган, або коло питань, передбачених законодавством, іншими нормативно-правовими актами, які він має право вирішувати в процесі практичної діяльності (коло проблем, що вирішує міністерство, визначається в положенні про відповідне міністерство» [194, с. 24]. Привертає увагу методологічно правильний підхід, коли визначення не потребує звернення до інших, які в свою чергу потребують пояснення, категорій. Ми стоїмо також на переконанні, що компетенція, як складова адміністративно-правового статусу органу публічного адміністрування прямо впливає із його призначення і мети діяльності і становить собою законодавчо окреслене коло питань, з вирішення яких відповідний орган публічного адміністрування приймає управлінські рішення, втілюючи їх у відповідну, передбачену чинним законодавством про його діяльність, зовнішню форму – підзаконного нормативно-правового акту, адміністративного акту чи договору чи іншої юридично значимої дії. В юридичній літературі представлений і такий погляд: «...компетенція у загальному вигляді – це покладений законно на уповноважений суб'єкт обсяг публічних справ» [103, с. 35]. До компетенції, як складного явища, входять елементи подвійного порядку – власне компетенційні і супутні. Так, «...нормативно встановлені цілі, предмети відання, як юридично визначені предмети та об'єкти впливу, владні повноваження, як гарантований законом захід прийняття рішень та вчинення дій» [103, с. 35] – це компетенційна складова, а «...відповідальність за їх невчинення» [103, с. 35] – це супутня складова.

Ми в своєму розумінні адміністративно-правового статусу відповідного органу публічного адміністрування виходимо з того, що ті

елементи, які до його структури входять, повинні надати можливість здійснити повну характеристику такого органу, як суб'єкта публічного адміністрування з оглядом на специфіку діяльності, яку орган призначений здійснювати, а також тих заходів та засобів, які він має можливість і повинен використовувати, впорядковуючи суспільні відносини у виконавчо-розпорядчий спосіб в певній законодавчо окресленій частині публічно-правового простору. Тому ми наполягаємо, що до структури адміністративно-правового статусу органу публічного адміністрування обов'язково повинні включатися передусім, мета та завдання та предмет відання. В даному сенсі мету розуміємо, як тривалий, досяжний протягом усієї діяльності відповідного органу публічного адміністрування бажаний конкретний результат публічного адміністрування цього органу, який складається із досягнення проміжних разових цілей вчинення щоденних конкретних управлінських дій внаслідок практичної реалізації управлінських рішень. Завдання розкривають мету діяльності, визначають зміст функцій держави та впливають на форми і методи їх реалізації, на інструментарій публічного адміністрування. Виконання конкретних завдань діяльності органу публічного адміністрування спрямовується на досягнення певної мети, у зв'язку з чим виникає необхідність певного виду діяльності. Через покладання на відповідний орган публічного адміністрування завдань діяльності здійснюється цільова настанова здійснюваного ним публічно-адміністративного впливу на суспільні відносини в законодавчо окресленій частині публічно-правового простору. Самі ж завдання, можемо стверджувати, випливають із мети, прямо зумовлені нею. Реалізація окреслених завдань спрямовується на досягнення проміжних цілей і загальної мети.

Стосовно предметів відання, то вони становлять собою, на наше переконання, законодавчо визначене коло питань, щодо яких можуть бути реалізовані повноваження відповідного органу публічного адміністрування. Як свідчить П.М. Любченко, «предмет відання – це завжди визначені в

законодавстві в тій або іншій формі суспільні відносини, що являють собою предмет правового регулювання» [245, с. 48]. В.Ф. Погорілко та О.Ф. Фрицький, в свою чергу, під поняттям «предмет відання» пропонують розуміти «сфери місцевого життя, в межах яких діє передбачений законом, а звідси, й юридично компетентний в них орган» [299, с. 271]. О.В. Пономарьов предметами відання називає «сферу або сфери, у які вступають підрозділи податкової міліції України» [343, с. 11]. Значить з певними уточненнями можемо ствердно встановити, що предмет відання, як структурний елемент адміністративно-правового статусу органу публічного адміністрування, є складовою компетенції органу публічного адміністрування і становить собою законодавчо визначену сферу, комплекс суспільних відносин, коло питань, щодо яких відповідний орган публічного адміністрування призначений здійснювати свою публічно-адміністративну діяльність. Найвагомішою складовою адміністративно-правового статусу органу публічного адміністрування є його функції і повноваження, адже саме через їх практичну реалізацію відбувається фактичний прояв відповідного органу публічного адміністрування, як суб'єкта владної діяльності, інакше, аніж через виконання функцій і завдань держави, виконуючи покладені на нього завдання, здійснюючи надані йому повноваження, орган публічного адміністрування не існує як суб'єкт управління. Може існувати, як певна юридична особа, втім, поза публічних зобов'язань, не виявляє своєї сутності, як публічна адміністрація.

Л.В. Коваль свого часу запропонував визначення функцій органу державної влади таким чином: «Складові частини змісту його діяльності, які відображені у поставлених перед органом завданнях із забезпечення життєво важливих потреб керованого об'єкта і здійснюються шляхом реалізації покладених на нього повноважень» [195, с. 327]. Ю.М. Грошовий і В.Я. Тацій визначають функції як «комплекс взаємопов'язаних організаційно- правових впливів органу, який служить напрямком для досягнення мети, поставленої перед системою управління» [122, с. 34]. Д. Мандичев пропонує розуміти

функції органу державної влади так: «Основні взаємопов'язані напрямки діяльності, що реалізуються як органом в цілому, так і його структурними підрозділами, посадовими особами і службовцями для виконання загальної мети» [264, с. 119], і вказує – «функціям властиві безперервність і постійність, не обумовленість конкретними подіями і діями стосовно завдань, а від так вони по суті мають тимчасовий характер. Завдання ж передбачають сталість змісту, його незмінність» [264, с. 119]. Попри певні розбіжності у визначеннях категорії «функції» органу публічного адміністрування, беззаперечним є твердження про їх стале місце в адміністративно-правовому статусі такого органу, адже вони вказують на ті основні напрямки діяльності, реалізація управлінських функцій в яких належить даному органу публічного адміністрування і не дають можливості взаємоперетину їх із функціями інших органів в даній частині публічно-правового простору, надаючи процесу публічного адміністрування внутрішньої несуперечливості, стрункості та ефективності. Функції власне і є тими основними напрямками публічно-адміністративного впливу, забезпечуючи порядок у яких, орган публічного адміністрування реалізує свій статус як суб'єкт управління. На підтвердження Ю.С. Бахтіна наголошує: «Незважаючи на різні підходи науковців до визначення функцій державного управління, зміст термінів передбачає діяльність, за допомогою якої органи державної влади виконують свої повноваження для досягнення певної мети. В такій діяльності присутній обов'язковий суб'єкт – це держава (в особі її органів), об'єкт управління та мета такої діяльності. Наявність різних дефініцій функцій державного управління говорить про складність і багатогранність даного явища» [54, с. 86]. І, хоча в останньому випадку не йдеться про визначення функцій, як напрямків діяльності, все ж діяльнісний аспект ставиться в голові дефініції і дозволяє дійти висновку, що функції, як складова адміністративно-правового статусу органу публічного адміністрування – це переважно напрями його державно-управлінської

діяльності, що спрямовані на досягнення цілей та виконання завдань держави в законодавчо окресленій частині публічно-правового простору.

Адміністративно-правовий статус приватної особи, як йшлося вище, містить в собі суб'єктивні права, юридичні обов'язки і юридичну відповідальність, чим він і вичерпується, адже повною мірою визначає сутність і правовий порядок участі відповідної приватної особи в суспільних відносинах публічно-правової площини. Тут суб'єктивне право найзагальнішим чином без зайвих дискусій розуміється, як міра можливої поведінки особи в суспільних відносинах, передбачена нормами чинного законодавства; юридичний обов'язок – міра повинної, належної поведінки особи. Юридична відповідальність – реакція держави через апарат примусу на неналежне протиправне, суспільно-шкідливе використання прав і неналежне виконання або ж невиконання юридичних обов'язків. Орган публічного адміністрування, як суб'єкт, без участі якого адміністративні правовідносини взагалі виникнути не можуть, характеризується іншими складовими, і це було доведено вище, свого адміністративно-правового статусу. І, на відміну від прав приватної особи, яка може вільно скористатися своїм правом, так і не вдатися до такої поведінки (наприклад, не звертатися із скаргою, не звертатися за отриманням адміністративної послуги), права і обов'язки органу публічного адміністрування неодмінно мають бути реалізовані поза волею і бажанням посадових осіб і службовців такого органу, адже через їх реалізацію і виконання забезпечується безперервний процес державного управління. І мова в даному випадку не йде про визначену нормами чинного законодавства «міру» свободи публічної посадової особи чи службовця органу виконавчої влади діяти за певних обставин, виконуючи функції і завдання держави, певним чином – вони мають вчиняти дії, передбачені чинним законодавством на виконання покладених на них завдань, реалізуючи властиві їм функції, забезпечуючи безперервний процес публічного адміністрування в межах визначеної за ними компетенції.

Ю.С. Шемшученко визначає повноваження наступним чином – це «...сукупність прав та обов'язків державних органів і громадських організацій, закріплених у встановленому законодавством порядку для здійснення покладених на них функцій» [547, с. 590]. Оскільки це не в чистому вигляді розподілені на «може зробити» і «повинен зробити» варіанти активної поведінки публічних адміністраторів, то визначаючи характер їх професійної поведінки на виконання їх функцій і завдань, мова йде про так звані «правообов'язки». Ю.М. Гичка надає нам для аналітичної роботи наступну тезу: «Через реалізацію компетенції, складовою якої є повноваження і функції, виявляється певна повинність, місія відповідного органу публічного адміністрування. Це не право брати участь у правовідносинах і не обов'язок. Це – саме повинність. ... це не конкретні права та обов'язки. Це так звані "правообов'язки", які відповідний орган публічного адміністрування реалізує щодня і щохвилини робочого часу, тим самим виявляючи свою роль та призначення. Це своєю чергою приводить до розуміння, що реалізація "правообов'язків" (місії, повинності), на відміну від прав та обов'язків, які закінчуються своєю реалізацією чи виконанням, є процесом безперервним, тривалим, регулярним і не закінчується реалізацією певних заходів» [106, с. 57]. З цим важко не погодитися, адже орган публічного адміністрування тільки і існує, як суб'єкт управління через здійснення зовнішнього управлінського і внутрішнього організаційного управлінського владного впливу, в іншому випадку – він є просто юридичною особою і перетворюється на приватну особу, як суб'єкт адміністративного права. Саме тому повноваження – це провідний елемент адміністративно-правового статусу органу публічного адміністрування, який сутнісно відрізняє їх від приватних осіб.

В спеціальній літературі повноваження характеризуються наступними ознаками: «закріплені в законодавстві, що регламентує таку діяльність; – реалізуються у чітко визначеній сфері; застосовуються у встановлених процедурах; мають бути спрямовані на виконання поставлених перед нею

завдань; за зловживання повноваженнями настає відповідальність» [211, с. 88-90]. Стосовно цього В.К. Колпаков зазначає: «Домінуючим системоутворюючим для предмета адміністративного права чинником є категорія «відносини адміністративних зобов'язань» [211, с. 35], а «прийняття адміністративних зобов'язань для органів публічної влади означає: а) участь у відносинах адміністративних зобов'язань; б) обов'язок здійснювати свою діяльність з урахуванням даних ними обіцянок; в) нести відповідальність за їх порушення» [211, с. 35]. За таких умов, як суб'єкт адміністративних зобов'язань, відповідний орган публічного адміністрування повинен здійснювати певний обсяг діяльності в межах визначеної за ним компетенції, незалежно від фактору спрямування волі за ознакою «може» або «зобов'язаний» - з точки зору адміністративного законодавства важливим є лише управлінський результат, який полягає у вирішенні управлінської проблеми завдяки використанню передбаченого чинними нормативно-правовими актами інструментарію публічного адміністрування. Це особливо актуально зважаючи на існування широкого правового поля дискреційних повноважень – адміністративного розсуду, де посадовець органу публічного адміністрування обирає, виходячи із власного бачення можливосте вирішення управлінської проблеми, варіант найрезультативнішого її вирішення і приведення підкомпетентних йому суспільних відносин у впорядкований стан.

Отже, аналіз публічного адміністрування, яке здійснює Міністерство юстиції України, тільки через призму загальних засад зовнішньої публічно-владної діяльності органів виконавчої влади, є недостатнім для розкриття його специфіки. Більш детальний аналіз специфіки функціонування Міністерства юстиції України, в тому числі з питань здійснення ним інформаційно-аналітичної діяльності, можливий через аналіз компетенції даного центрального органу виконавчої влади. Не дивлячись на достатньо розвинуту в адміністративній науці теорію компетенції, в доктрині адміністративного права відсутні єдині підходи як до визначення змісту

поняття «адміністративна компетенція», так і до його структурних елементів. До того ж національне законодавство містить суперечливі положення, а іноді і прогалини, щодо закріплення окремих елементів адміністративної компетенції в нормативно-правових актах. Відповідно, даний підрозділ дисертації для здійсненого дослідження мав методологічне значення, яке полягало у визначенні чіткого переліку елементів компетенції Міністерства юстиції України з посиланням на відповідні норми чинного законодавства.

Встановлено, що елементи, які входять до структури адміністративної компетенції, повинні надати можливість здійснити повну характеристику такого органу, як суб'єкта публічного адміністрування з оглядом на специфіку діяльності, яку орган призначений здійснювати, а також тих заходів та засобів, які він має можливість і повинен використовувати, впорядковуючи суспільні відносини у виконавчо-розпорядчий спосіб в певній законодавчо окресленій частині публічно-правового простору.

Доведено, що до структури адміністративної компетенції Міністерства юстиції України обов'язково повинні включатися мета та завдання, предмет відання, повноваження та функції.

Отже, прослідкуємо наявність чи відсутність нормативного закріплення в національному законодавстві таких елементів компетенції Міністерства юстиції України як: 1) мета та завдання; 2) предмет відання; 3) повноваження; 4) функції.

Слід зазначити, що окремі проблемні питання нормативного закріплення адміністративно-правового статусу чи компетенції суб'єктів публічного управління піднімаються та аналізуються в періодичній літературі [202; 284].

Як вже зверталась увага, КАС України при характеристиці компетенції суб'єктів владних повноважень оперує терміном «мета» і взагалі не використовує термін «завдання» [200, ст. 2]. Переважна ж більшість нормативно-правових актів, які закріплюють компетенцію суб'єктів

публічної влади, навпаки оперують терміном «завдання» і не використовують термін «мета». Відбувається це у двох випадках:

а) коли повноваження суб'єкта публічної влади є настільки вузько спеціалізованими, що немає сенсу виділяти при характеристиці його компетенції окремо виділяти «мету» і одразу ж конкретизувати її через перелік «завдань». Тому «мета» і «завдання» в компетенції таких публічно-владних суб'єктів за змістом збігаються, а слова використовуються як синоніми. Так, Центральна виборча комісія була створена для «організації підготовки і проведення виборів» [398], а тому організацію підготовки і проведення виборів можна характеризувати і як «мету», і як «завдання» даного публічно-владного суб'єкта. З метою забезпечення якості освіти було створене в Україні Національне агентство із забезпечення якості освіти [397]. У зв'язку із тим, що «мета» і «завдання» функціонування даного органу публічної влади зафіксовані в його назві, то в нормативно-правовому акті, який встановлює компетенцію Національного агентства із забезпечення якості освіти, відсутні норми, які б фіксували мету і завдання його діяльності;

б) коли повноваження органу настільки різноманітні, що охарактеризувати загальну мету його діяльності стає майже неможливо. В таких випадках законодавець не використовує термін «мета», а одразу переходить до характеристики «завдань» органу публічного управління. Наприклад, в Законі України «Про Вищу раду правосуддя» [364] пропонується лише перелік завдань: «1) забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством; 2) формування доброчесного та високопрофесійного корпусу суддів; 3) додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів» [364, ст. 1]. При цьому, перелічені нами «завдання» в нормативно-правовому акті власне так не називаються. Тобто пропонується перелік певних «орієнтирів» діяльності Вищої ради правосуддя, які не ідентифікуються самим законом як «цілі» чи

«завдання». В Законі України «Про місцеві державні адміністрації» [378] теж відсутнє визначення «мети», але окрема стаття присвячена переліку завдань, що стоять перед місцевими державними адміністраціями, зокрема, забезпечення «законності і правопорядку, додержання прав і свобод громадян, звітів про виконання відповідних бюджетів та програм тощо» [378, ст. 2].

Бувають випадки, коли законодавець взагалі не використовує термін «завдання» при характеристиці органів публічного управління, а замінює їх поняттям «функції», виправдовуючи такий підхід тим, що зміст функцій як елементів компетенції суб'єктів публічного управління, одночасно поєднують в собі і «мету», і «завдання». Тому в Законі України «Про прокуратуру» [391] є:

- «мета» – «захист прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави» [391, ст. 1];
- «функції» – «підтримання державного обвинувачення в суді, представництво інтересів у суді і ін.» [391, ст. 2].

Хочемо навести і інші приклади неправильного використання термінів «мета» і «завдання» в нормативно-правових актах при характеристиці компетенції суб'єктів владних повноважень.

Так, інколи в нормативно-правовому акті закріплені і «мета», і «завдання», але змістовне наповнення цих понять свідчить про те, що законодавець переплутав їх співвідношення та мету охарактеризував як «завдання», а завдання як «мету». Наприклад, Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» [379]:

- у частині 1 закріплює «мету» антикорупційного органу – «попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових» [379, ст. 1];
- у частині 2 фіксує «завдання» – «протидія корупційним та іншим кримінальним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами,

уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції» [379, ст. 1].

Якщо в одній сфері знань одночасно використовується два поняття «мета» і «завдання», то виникає необхідність їх змістовного співвідношення. Зазвичай «завдання» це те конкретне, що, по-перше, деталізує «мету» та, по-друге, виступає частиною загального, тобто частиною «мети» (її «міні-ціллю»). Відповідно, в Законі України «Про Національне антикорупційне бюро України» [379] поняття «протидія корупційним правопорушенням» виступає загальним поняттям по відношенню до понять «попередження», «виявлення», «припинення», «розслідування» та «розкриття» корупційних правопорушень. Відповідно, «протидія корупційним правопорушенням» це мета, а не завдання, як це визначає національне законодавство. І навпаки, «виявлення», «припинення» та «розслідування» корупційних правопорушень це завдання, а не мета.

Отже, якщо «мета» та «завдання» визначаються в законодавстві як елементи компетенції органу публічної влади, то обов'язково повинно використовуватись правило, що «завдання» це міні-цілі, які деталізують (конкретизують) зміст мети (загальної мети, мега-мети).

Також хочемо навести декілька позитивних, з нашої точки зору, прикладів, коли нормативно-правовий акт не тільки одночасно фіксує в своїх положеннях «мету» і «завдання» суб'єкта владних повноважень, а й правильно їх змістовно характеризує. Так, Закон України «Про Антимонопольний комітет України» в ст. 1 фіксує мету створення центрального органу виконавчої влади – «забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері публічних закупівель» [360, ст. 1], а в ст. 3 закріплює його завдання – «сприяння розвитку добросовісної конкуренції, методичне забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції ...» [360, ст. 1]. Закон України «Про Національну поліцію» [380] в ст. 1 фіксує мету органу

державної влади – «служіння суспільству» шляхом виконання поставлених завдань, а в ст. 2 перераховує «завдання» – «1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги» [380, ст. 2].

В нормативно-правових актах, які фіксують об'єм компетенції публічно-владного суб'єкта, «мета» завжди має вичерпний характер, тоді як «завдання» – не завжди. Коли всі «завдання» з об'єктивних причин важко перерахувати в нормативно-правовому акті, то законодавець використовує поняття «основні завдання». Власне перелік «основних завдань» і буде вичерпним у нормативно-правовому акті. В той же час, в законодавстві іноді зустрічаються формулювання, які породжують сумніви щодо вірності висловленої нами тези. Наприклад, в Законі України «Про місцеві державні адміністрації» [378] в одній із статей пропонується перелік основних завдань органу виконавчої влади, де наприкінці зазначається, що місцеві державні адміністрації забезпечують «реалізацію інших наданих державою, а також делегованих відповідними радами повноважень» [378, ст. 2]. Тобто зміст додаткових «завдань» місцевих державних адміністрацій розкривається через використання терміну «повноваження». Відповідно, може виникнути питання щодо співвідношення понять «завдання» та «повноваження» в структурі компетенції органу публічної влади. Справа в тому, що місцеві державні адміністрації є органами загальної компетенції, а тому об'єм їх компетенції нестабільний (постійно збільшується або зменшується в залежності від потреб держави на регіональному і місцевому рівнях), а тому у вигляді «основного завдання» акцентується увага на реалізації інших повноважень, що були надані державою або делеговані відповідними радами.

Узагальнюючи попередній аналіз, коротко хочемо наголосити на правилах, яких бажано дотримуватись при нормуванні «мети» та «завдань» як елементів компетенції.

1) якщо орган має вузько направлену діяльність, то, по-перше, немає сенсу в нормативно-правовому акті окремо визначати його мету і завдання, по-друге, терміни «мета» і «завдання» використовуються як слова синоніми;

2) якщо орган має широкий спектр діяльності, то в національному законодавстві необхідно закріплювати як загальну мету його функціонування, так і завдання його повсякденної діяльності;

3) при необхідності закріплення в національному законодавстві мети і завдань як елементів компетенції суб'єкта публічної влади, слід співвідносити їх як загальне (мета) та частина (завдання);

4) «мета» і «завдання» завжди мають вичерпний характер в нормативно-правовому регулюванні, якщо ж з об'єктивних причин всі «завдання» неможливо перерахувати в нормативно-правовому акті, то використовується термін «основні завдання», який пропонує вичерпний їх перелік.

З огляду на ці правила, можна констатувати наступне.

1) в Положенні про Міністерство юстиції України (далі – Положення) [341] окремо визначені завдання міністерства, зокрема, вони перелічені у пункті 3 підзаконного акту, тоді як мета частково прослідковується в межах пункту 1 Положення, де пропонується визначення Міністерства юстиції України як центрального органу виконавчої влади;

2) частково відбулося співпадіння у формулюванні цілей та завдань Міністерства юстиції України, що вважаємо некоректним нормативним регулюванням, адже, якщо цілі та завдання окремо визначені в нормативно-правовому акті, який закріплює правовий статус суб'єкта владних повноважень, то їх формулювання повинно різнитись. В Положенні ж виникла ситуація, коли, по-перше, цілі представлені через повторювання деяких завдань Міністерства юстиції України, по-друге, об'єм цільового

спрямування діяльності органу державної влади набагато менший між об'єм виконуваних ним завдань.

Отже пропонуємо, мету функціонування Міністерства юстиції України визначити наступним чином – «формування та реалізація державної правової політики і державної політики у сфері юстиції».

Сферу юстиції, як предмет відання міністерства, у свою чергу, пропонуємо визначити наступним чином. Сфера юстиції охоплює суспільні відносин, що пов'язані із: «1) банкрутством та запобіганням неплатоспроможності боржників; 2) архівною справою і діловодством та функціонуванням державної системи страхового фонду документації; 3) державною реєстрацією актів цивільного стану, державною реєстрацією речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, державною реєстрацією обтяжень рухомого майна, державною реєстрацією юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, фізичних осіб - підприємців та відокремлених підрозділів юридичної особи; 4) організацією примусового та не примусового виконання рішень, включаючи виконання та відбування кримінальних покарань та пробації; 5) правовою освітою, правовою обізнаністю, інформуванням населення, доступом громадян до джерел правової інформації; 6) здійснення загального управління у сфері надання безоплатної первинної правничої допомоги та безоплатної вторинної правничої допомоги; 7) самопредставництвом міністерства у судах України; забезпеченням захисту інтересів України в Європейському суді з прав людини через Уповноваженого у справах ЄСПЛ; 8) експертного забезпечення правосуддя; 9) організації роботи нотаріату; 10) запобіганням та протидією легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом; 11) здійснення міжнародно-правового співробітництва, забезпечення дотримання і виконання зобов'язань, узятих за міжнародними договорами України з правових питань» [341].

На нашу думку, таке визначення мети Міністерства юстиції України та сфери юстиції, як предмета відання даного органу, дозволяє запропонувати

логічний та обумовлений іншими елементами компетенції перелік завдань міністерства.

Щодо повноважень Міністерства юстиції України хочемо зазначити наступне. По-перше, в Положенні дається розгорнутий перелік повноважень міністерства, при цьому підкреслюється у п. 4 підпункту 96, що міністерство може здійснює і інші повноваження, визначені законом. Тобто перелік повноважень не є повним. По-друге, при визначенні повноважень термін «інформаційно-аналітичний (а)» не використовується, що зайвий раз підкреслює обслуговуючий характер інформаційно-аналітичної діяльності по відношенню до внутрішньої та зовнішньої владної діяльності Міністерства юстиції України, втім у Положенні широко використовується термін «інформація», зокрема його використовують при характеристиці повноважень міністерства, які пов'язані: 1) із обміном правової інформації; 2) із збиранням і отриманням інформації; 3) із висвітленням, розміщенням та оприлюдненням інформації у спосіб, передбачений законодавством; 4) із наданням (поданням) інформації; 5) із забезпеченням доступу до інформації; 6) із узагальненням та оцінкою відповідної інформації.

Щодо функцій Міністерства юстиції України, то вони не фіксуються в Положенні, але на веб-сайті міністерства передбачені «напрями» діяльності міністерства, що можна розглядати як функції. Зокрема, фіксуються такі основні напрями діяльності: 1) державна реєстрація нормативних актів; 2) секторальні робочі групи; 3) майно; 4) енергоефективність та енергозбереження; 5) реформування пенітенціарної системи; 6) реєстр збитків, завданих агресією проти України; 7) воєнний стан; 8) безбар'єрність; 9) очищення влади; 10) Міжвідомча координаційна рада з питань правосуддя щодо неповнолітніх; 11) Громадська рада при міністерстві; 12) повідомлення держателя Єдиного державного реєстру про виявлення розбіжностей СПФМ; 13) листи очікувань власника; 14) Аудиторський комітет міністерства; 15) реєстр відомостей щодо депортованих або примусово переміщених осіб; 16) Україна-НАТО; 17) міжнародна технічна допомога; 18) комунікація з медіа

та громадськістю; 18) юридична освіта; 19) бізнес і права людини; 20) визначення професійної компетентності осіб, які мають наміри виконувати функції державного реєстратора; 21) оператори електронних торгових майданчиків; 22) первинна профспілкова організація; 23) діяльність приватних виконавців; 24) нормотворча діяльність; 25) регуляторна діяльність; 26) єдині та державні реєстри; 27) захист інтересів держави в Європейському суді; 28) національна стратегія у сфері прав людини; 29) євроінтеграція; 30) міжнародно-правове співробітництво у цивільних та кримінальних справах; 31) нотаріат; 32) фінансовий моніторинг юридичних послуг; 33) правова робота; 34) внутрішній аудит; 35) внутрішній контроль; 36) антикорупційні ініціативи; 37) перевірки, передбачені Законом України «Про очищення влади»; 38) міжвідомче міжнародне співробітництво; 39) співпраця з міжнародними інституціями; 40) сфера банкрутства (неплатоспроможності); 41) план роботи та аналітична звітність міністерства; 42) державні закупівлі; 43) фінансові ресурси; 44) безоплатна правнича допомога; 45) реагування на критику; 46) судові експертизи; 47) міжвідомче співробітництво [456].

Позитивним є той факт, міністерство, попри відсутність відповідних функцій у Положенні, власноруч намагається визначитись із переліком основних напрямів його діяльності та офіційно про це заявити. Негативним є той факт, що окремі напрями перекликаються із вже закріпленими в чинному законодавстві або завданнями, або повноваженнями міністерства. Наприклад, забезпечення проведення перевірки, яка передбачена Законом України «Про очищення влади», фігурує в Положенні як «основне завдання» і як «повноваження», при цьому, Міністерство юстиції України його визначає також як напрям діяльності (як функцію). Виникає неузгодженість між такими елементами компетенції міністерства як завдання, повноваження і функції.

Отже, елементи, які входять до структури адміністративної компетенції, повинні надати можливість здійснити повну характеристику

такого органу, як суб'єкта публічного адміністрування з оглядом на специфіку діяльності, яку орган призначений здійснювати, а також тих заходів та засобів, які він має можливість і повинен використовувати, впорядковуючи суспільні відносини у виконавчо-розпорядчий спосіб в певній законодавчо окресленій частині публічно-правового простору. Доведено, що до структури адміністративної компетенції Міністерства юстиції України обов'язково повинні включатися мета та завдання, предмет відання, повноваження та функції.

4.3 Характеристика елементів компетенції Міністерства юстиції України та їх зв'язок із інформаційно-аналітичною діяльністю

Як йшлося в попередніх підрозділах даного дослідження, «компетенція» органу виконавчої влади становить собою складну юридичну конструкцію, стосовно внутрішнього структурного складу якої однозначного розуміння в адміністративно-правовій доктрині досі не склалося. Але, зважаючи на розуміння сутності «компетенції», як покладеного законодавством на відповідного суб'єкта публічного адміністрування обсягу публічних справ, можемо ствердно наполягати, що до її складу входять наступні елементи: 1) мета діяльності; 2) завдання органу публічного адміністрування; 3) предмет(и) відання; 4) повноваження органу публічного адміністрування; 5) функції. Саме ці складові, на наш погляд, становлячи структуру компетенції, визначають специфіку владної діяльності, що її здійснює відповідний орган публічного адміністрування, виконуючи функції і завдання держави у чітко визначеній законодавчим шляхом частині публічно-правового простору.

Отже, розпочнемо характеристику елементів компетенції Міністерства юстиції України з такого її складового елемента, як мета. Попередньо зауважимо, що, як йшлося в попередньому підрозділі цієї роботи, стосовно виділення мети, як елемента компетенції, серед науковців, що це питання

досліджують, немає в основному заперечень. Всі підходи до структурування компетенції органу державного управління (публічного адміністрування) в той чи інший спосіб містять посилання на цільовий блок компетенції, де мета діяльності відповідного органу публічного адміністрування посідає провідне місце, визначаючи, так би мовити, «призначення» даного органу в загальній системі публічного адміністрування суспільними справами та сферами життєдіяльності суспільства. Попередньо також варто зауважити, що мета діяльності того чи іншого органу публічного адміністрування, як і всіх їх в загальній сукупності, звичайно є прямо похідною від мети публічного адміністрування загалом. Конституція України встановила загальний орієнтир всієї державно-владної діяльності – утвердження і забезпечення прав і свобод людини, їх охорону і захист. Втім, ми розуміємо, що побудова діяльності органів державного управління лише плануючи досягнення цього орієнтиру неможлива. Весь процес управління життєдіяльністю суспільства являє собою безперервний процес через правозастосовчу, виконавчо-розпорядчу діяльність створення нормативних і організаційних умов для реалізації норм законів (загального характеру) в практиці динаміки правовідносин. Оскільки переважний обсяг життєдіяльності людини (суспільні відносини) відчуває на собі унормовування нормами права, то можемо ствердно зазначати, що публічне адміністрування присутнє та необхідне всюди, де норми права попередньо врегулювали ці суспільні відносини. Отже, весь простір життєдіяльності людини, де вона потребує утвердження і забезпечення прав і свобод, їх охорони і захисту, становить предмет публічного адміністрування. Його ширина з метою забезпечення ефективності та бажаних державою, суспільством і людиною результатів, вимагає відповідного структурування органів і їх діяльності за відповідними напрямками чи питаннями. Першим, що допомагає побудувати ефективну та внутрішньо несуперечливу організаційну структуру публічного адміністрування, є мета діяльності того чи іншого органу управління.

З цього приводу В.П. Пилипишин зазначає: «Управління є особливою

соціальною функцією, що виникає з потреб суспільства як самодостатньої системи і здійснюється у відповідних державних чи недержавних формах шляхом організаторської діяльності спеціально створеної для цього групи органів» [333, с. 13]. Як зазначалося вище, мета діяльності кожного конкретного органу публічного адміністрування є похідною від загальних цілей публічного адміністрування. Як зазначено в наукових розробках: «Вибір цілей є найбільш важливим і складним завданням управлінської діяльності, особливо для суспільних систем, зокрема держави, що є складною, багатоконтурною, нелінійною системою зі зворотним зв'язком, а одночасно й відкритою динамічною імовірнісною системою» [50, с. 37]. Останнім часом в науковій адміністративно-правовій літературі мета діяльності органу публічного адміністрування якщо і не ототожнюється з «місією», то хоча б асоціюється із нею. «Головна мета діяльності будь-якої організації та відповідного процесу управління, що власне і спричиняє їх здійснення та взагалі існування, називається місією» – зазначають В.Д. Бакуменко та ін. [50, с. 38].

Із певним ступенем впевненості можемо стверджувати, що встановлення в межах адміністративно-правового статусу відповідного органу публічного адміністрування мети його діяльності дає змогу визначити вектор спрямування його адміністративно-владного впливу на певну групу суспільних відносин і виокремити його діяльність з-поміж інших напрямків впорядковуючого державно-владного впливу на суміжні і дотичні сфери життєдіяльності держави і суспільства та кола питань, які підпадають під такий державно-владний впорядковуючий вплив. «Ціль у публічному адмініструванні представляє ідеальний образ (логічну модель) бажаного стану суб'єкта або процесу адміністрування, сформульованого на основі пізнання з урахуванням їх об'єктивних закономірностей і організаційних форм, а також певних потреб та інтересів» – пишуть О.М. Ястремська та Л.О. Мажник [554, с. 48]. Як бачимо, на цьому етапі, на етапі визначення мети, як публічного адміністрування загалом, так і діяльнісного аспекту відповідного

органу публічного адміністрування, що реалізує певний визначений його напрямок, першочергово йдеться про пізнавальний аспект у процесі їх визначення. Пізнання об'єкта управління, його стану на зараз, можливостей та напрямків його впорядковуючого вдосконалення, шляхів владного впливу з метою вдосконалення становить предмет аналітичної роботи з інформацією про об'єкт управління. В такому розумінні мета – це інформація про бажаний майбутній стан об'єкта, результат діяльності, до якого прагне людина чи суб'єкт, і заради якого спрямовуються зусилля та здійснюються дії. Усвідомлення людиною інформації про стан певного об'єкта екстраполюються на об'єктивну дійсність, набувають суб'єктивного бачення про майбутнє і закріплюються у свідомості чи документально, як мета діяльності.

Дотичним, як ми наголошували вище, до поняття мети і цілей є визначення «місії» органу публічного адміністрування. Як зазначає Т.Е. Василевська: «Місія відображає сенс існування організації, те, якою вона мусить бути в сучасних реаліях, що, як і для кого має робити, щоб утілити візію. Слід розуміти, що місія – це закріплення мети, змісту її діяльності, розуміння місця організації в суспільстві та відповідні вимоги до персоналу, яке закладає поведінкові стандарти та впливає на світоглядні установки, образ життя професіоналів» [87, с. 42].

Мета публічного управління в сфері юстиції зумовлена специфікою самої сфери юстиції, її всеосяжним обсягом та обсягом тієї інформації, яка підлягає аналітичній обробці під час здійснення управлінської діяльності в зазначеній сфері. Так, до сфери юстиції включена «...державно-правова діяльність органів у трьох основаних напрямках: реєстрації, обліку та виконання [75, с. 92]. При цьому, К. Бондаренко зазначає: «Під реєстрацією в загальному вигляді можна розуміти визнання державою певних фактів, що мають юридичне значення, визнання державою набуття, зміни чи припинення прав та обов'язків шляхом відповідного засвідчення та внесення даних до реєстрів. Облік неодмінно пов'язується з реєстрацією, він включає

заходи щодо зберігання й використання даних, документів, інформації тощо, які мають юридичне значення. Виконання є вчиненням державними органами дій і заходів щодо забезпечення виконання владних рішень, актів, що свідчать про набуття, зміну чи припинення прав та обов'язків, забезпечення державного примусу» [75, с. 92]. Як бачимо, предметно сфера юстиції потребує державно-владного впорядкування через діяльність у всіх без винятку напрямках соціального буття людини, адже реєстрація, облік, виконання можуть мати своїм предметом права і факти, які виникають у будь-якій частині впорядкованого за допомогою норм права соціального простору. Тож на Міністерство юстиції України покладена ціль – «забезпечення формування та реалізація державної правової політики, державної політики з питань банкрутства та державної політики у сфері запобігання неплатоспроможності боржників, у сфері нотаріату, організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб) (далі - виконання рішень), державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, державної реєстрації обтяжень рухомого майна, державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, фізичних осіб - підприємців та відокремлених підрозділів юридичної особи, утвореної відповідно до законодавства іноземної держави, реєстрації статуту територіальної громади м. Києва, реєстрації статутів Національної академії наук та національних галузевих академій наук, у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, з питань утримання військовополонених, у сфері правової освіти населення; забезпечує формування державної політики у сфері архівної справи і діловодства та створення і функціонування державної системи страхового фонду документації; забезпечує реалізацію державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких застосовано санкції» [371]. Як звідси випливає, до реєстрації, обліку і виконання, на Мін'юст покладена загальна ціль із забезпечення формування та реалізація державної правової політики, державної політики з питань

банкрутства та державної політики у «підсферах» юстиції. Розібратися із діяльнішим аспектом такої мети нам може допомогти загальне розуміння «державної правової політики». Н.А. Железняк визначає її таким чином: «Правова політика – це специфічна міжгалузева правова категорія, яка визначає базовані на загальних та специфічних закономірностях розвитку національної правової системи принципи, стратегічні напрямки та шляхи створення і реалізації правових норм, спрямована на зміцнення режиму законності та безпеки, формування у громадян розвиненої правової культури, здатності використовувати правові засоби для задоволення своїх інтересів, захисту прав та свобод, і одночасно є статичним елементом правової системи» [154, с. 13]. Таке розуміння правової політики дотичне до інформаційно-аналітичної роботи, на наше переконання, адже потребує обробку інформації про базові та специфічні закономірності розвитку національної правової системи принципи, стратегічні напрямки та шляхи створення і реалізації правових норм, аналітичну обробку інформації про результати створення і реалізації правових норм, про наслідки правового «втручання» в суспільні відносини. О.В. Минькович-Слободняк зауважує наступне: «Правову політику можна розглядати в декількох аспектах: по-перше, як самостійний вид політики (має власну суверенну структуру, зароджується і діє виключно у сфері права), по-друге, як обов'язкову складову будь-якої державної політики («присутня» в будь якій політиці, реалізуючи її за допомогою права). Якщо розглядати перший напрям, то слід зазначити, що тут правова політика виявляється у формуванні нормативно-правової бази держави, в правотворчій діяльності. Другий же напрям проявляється у юридичному забезпеченні усіх інших видів державної політики, правовому регулюванні й правозастосуванні. Але не треба забувати про те, що всі ці напрями сходяться в одній точці і становлять єдине поняття «правова політика» [286, с. 21]. З цього визначення також випливає органічний зв'язок правової політики з обробкою та аналізуванням інформації, адже робота із нею становить основу і правотворчої, і

правозастосовчої діяльності, діяльності із правового регулювання та державного управління (розробки і прийняття, реалізації управлінських рішень). О.М. Руднєва і О.Н. Ярмиш пропонують наступні думки: «Можна розглядати правову політику як особливе політико-правове явище, що формується внаслідок системної, науково обґрунтованої діяльності держави і громадських об'єднань, спрямоване на визначення стратегії і тактики правового розвитку суспільства, удосконалення механізму правового регулювання, забезпечення прав і свобод людини та громадянина, побудову правової держави» [418, с. 8]. Від себе додамо, що стратегія і тактика правового розвитку, удосконалення механізму правового регулювання, утвердження і забезпечення прав і свобод людини, як складові державної правової політики, здійснюються органами виконавчої влади в межах системної виконавчо-розпорядчої діяльності, з використанням правотворчих механізмів, адміністративних актів та інших юридично значимих дій, які поза належної інформаційно-аналітичної діяльності здійснюватися просто не можуть. Всі вони неодмінно пов'язані із розробкою та прийняттям управлінських рішень, як про це йшлося в попередніх підрозділах роботи. Як зауважує з цього питання Ю.П. Сурмін, «...інформаційно-аналітична діяльність – це сукупність дій на основі концепцій, методів, засобів, нормативно-методичних матеріалів для збору, накопичення, обробки та аналізу даних з метою обґрунтування та прийняття рішень» [463, с. 242], що вкотре підтверджує наші міркування.

В науковій літературі широко подані погляди науковців на питання визначення поняття «правова політика», втім, вони, слід констатувати, не вирізняються широтою поглядів, зводячись у знаменнику майже до одного й того ж виду державно-владної діяльності. С.В. Бобровник вважає: «Правова політика – це нормативно регламентована діяльність держави, недержавних об'єднань та інститутів громадянського суспільства, націлена на вдосконалення правового регулювання, підвищення якості законодавства, забезпечення прав і свобод людини» [66, с. 83], М.Н. Марченко стверджує,

що «правова політика – це діяльність держави щодо створення правових умов для створення і функціонування вигідних для держави процесів і змін, що відбуваються в суспільстві» [268, с. 87], а В. Тернавська наголошує на тому, що «правова політика – це «сукупність ідей стратегічного характеру, що вироблені органами державної влади та органами місцевого самоврядування за участю інститутів громадянського суспільства і втілені у конкретні програми розвитку правового життя суспільства та держави» [483, с. 20]. Так можна довго наводити вислови наукової спільноти стосовно розуміння правової політики, втім нам в дослідницьких цілях важливо встановити, що комплекс державно-владних заходів, що вміщується в розуміння державної правової політики, здійснюється уповноваженими органами виконавчої влади через їх виконавчо-розпорядчу діяльність, основу якої становить процес розробки та прийняття управлінських рішень. Просто на відміну від простих адміністративних заходів, рівень реалізації такої мети в управлінській вертикалі є дещо вищим, ніж, скажімо, надання адміністративних послуг чи адміністративно-юрисдикційна діяльність тих же органів виконавчої влади. Більше того і нормотворчість, і правозастосування, і контрольна-наглядова діяльність органів виконавчої влади у своїй практичній реалізації становлять складники державної правової політики відповідного органу публічного адміністрування у законодавчо закріплений за ним частині публічно-правового простору.

Отже, Міністерство юстиції України, маючи своєю метою визначені в пункті 1 Постанови Кабінету Міністрів «Про Міністерство юстиції України» [371] параметри, здійснюючи комплекс заходів, що становлять державну правову політику, має справу з широким спектром інформації, яка є предметом, засобом і результатом управлінської праці Мін'юсту, адже процес управління, на якому б рівні він не здійснювався – від вищого до локального, – завжди є роботою з інформацією, яку збирають, аналізують, обробляють, доводять до відома, закріплюють, трансформують публічні посадові особи і службовці відповідного державного органу відповідного

ієрархічного рівня. Процес розробки і прийняття управлінського рішення розпочинається з отримання інформаційного імпульсу з боку об'єкта управління, супроводжується інформаційно-аналітичними процесами і завершується отриманням інформації про результат управлінського впливу.

Цікавою та корисною в даному дослідженні є позиція авторів, які визначають інформаційно-аналітичний процес як «процес у сфері управління, який являє собою процес пошуку, збору, переробки та подання інформації у формі, придатній для її використання» [318, с. 53-56]. Також вчені стверджують: «Збирання (збір, накопичення) інформації – це початковий процес, з якого починається вся інформаційна робота, найважливіший для всіх наступних інформаційних процесів, для інформаційної діяльності в цілому, де процес обробки, переробки інформації – передбачає перетворення та організації інформації у зручнішу для подальшого використання форму. Може включати перевірку інформації, її структурування, узагальнення, аналіз, систематизацію та оцінку. Обробка інформації допомагає виявляти закономірності, робити висновки, прогнози на основі зібраних даних. Зберігання інформації – це процес збереження даних, інформаційних ресурсів, документів тощо в доступній та зручній формі для подальшого використання, захисту та обробки. Зберігання є важливою частиною інформаційної діяльності, оскільки забезпечує доступ до інформації, її цілісність та безпеку. Поширення інформації – це завершальний інформаційний процес, суть якого полягає у видачі відповіді на запит споживача. Це процес передавання інформації від одного суб'єкта до іншого або до широкої аудиторії з метою забезпечення доступу до неї, її використання та обміну» [318, с. 53-56]. Звідси наочно видно підтвердження нашої позиції, яка полягає в тому, що весь процес управління (публічного адміністрування), будучи процесом розробки, прийняття і виконання управлінських рішень на різному ієрархічному рівні, є процесом роботи з інформацією - інформацією про стан об'єкта управління, про необхідність його трансформації на інший якісний рівень, про ресурси і можливості його

належного впорядкування, про законодавчо і нормативно надані можливості владного втручання у видозміну стану об'єкта, про прогностичні показники майбутнього видозміненого стану об'єкта тощо.

Наступним елементом адміністративно-правового статусу органу виконавчої влади і Мін'юсту в тому числі є блок завдань, які на відповідний орган покладаються законодавством про нього. Завдання будь-якого органу публічного адміністрування є конкретизованими до окресленої законодавчо та «відданої» під компетенцію конкретного органу публічного адміністрування частини публічно-правового простору, завданнями держави. Завдання Мін'юсту, як і будь-якого іншого органу публічного адміністрування, походять від загальних завдань і функцій держави. «Завдання і функції держави, виконання яких покладається на державну службу, впливають із Конституції та законів України. Суть їх полягає в забезпеченні суверенітету, незалежності, розвитку України як демократичної, соціальної, правової держави, де людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, а права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження й забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3 Конституції України)» – зазначає С.М. Серьогін [425, с. 62].

За словниковим розбором слова «завдання» воно має наступне значення: «наперед визначений, запланований для виконання обсяг роботи, справа і ін.; мета, до якої прагнуть; те, що хочуть здійснити» [442]. Відповідно, коли йдеться про мету та завдання діяльності органу виконавчої влади у змісті їх адміністративно-правового статусу, то маємо справу із законодавчо-визначеними бажаними результатами, із спрямуванням діяльності, із певними управлінськими здобутками, заради яких орган публічного адміністрування має здійснювати свій владний організуючий вплив. При цьому вважаємо, що в чинному законодавстві ці дві складові адміністративно-правового статусу повинні знаходити відображення в

комплексі, невідривно одна від іншої, адже мета вказує на загальне спрямування управлінських діяльнісних зусиль органу виконавчої влади і може містити вказівку на бажаний загальний результат діяльності, а завдання – це проміжні етапи діяльності із власними результатами, реалізація яких в сукупності веде до отримання того загального результату, який є метою. Так, Міністерство юстиції України, маючи метою забезпечення формування і реалізації державної правової політики у сфері нотаріату, здійснює її шляхом виконання завдання у вигляді організації роботи нотаріату, організації примусового виконання рішень судів – у вигляді забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері організації примусового виконання рішень; забезпечення своєчасного, повного і неупередженого виконання рішень у порядку, встановленому законодавством; забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері виконання кримінальних покарань та пробації; забезпечення формування системи наглядових, соціальних, виховних та профілактичних заходів, які застосовуються до засуджених та осіб, узятих під варту; контролю за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та осіб, узятих під варту.

Мета і завдання органу публічного адміністрування у змісті його адміністративно-правового статусу, становлячи єдність бажаного результату та заходів його досягнення, співвідносяться між собою, як загальне (мета) і його частки (завдання).

В даному випадку, з точки розу обробки та опрацювання інформації, використання її, як інструменту діяльності органами виконавчої влади загалом, і Міністерством юстиції України зокрема, наголосимо вкотре, що весь процес виконання покладених на орган чинним законодавством завдань, здійснюється через управлінську діяльність, як процес розробки, прийняття і виконання управлінських рішень і ніяк інакше. Управлінські рішення, які прийняті і доводяться до виконання залежно від управлінської проблеми, що підлягає вирішенню, її складності та рівня виникнення, набувають

(обов'язково або на розсуд посадової особи публічного адміністрування) форму підзаконного нормативно-правового акту, адміністративного акту чи іншої юридично значимої дії. Відповідно, процес їх прийняття (видання) та здійснення регламентується або законодавством про правотворчу діяльність, або про адміністративну процедуру, або про адміністративні послуги, адміністративне судочинство, адміністративні правопорушення. Спрямованість діяльності із розробки і прийняття управлінських рішень накладає відбиток на характер роботи із інформацією, як джерелом і результатом всіх управлінських рішень. В даному випадку також маємо розуміти, що виконання визначених завдань здійснюється не лише шляхом зовнішньо-управлінського впливу на підвладну сферу суспільних відносин, а й шляхом забезпечення їх виконання шляхом організації діяльності самого органу, адже його управлінська робота побудована за структурно-функціональним розподілом праці і потребує належного внутрішньо-управлінського впливу з метою забезпечення функціонування і виконання покладених завдань на відповідному професійно-фаховому рівні. В такому випадку належний рівень інформаційно-аналітичної роботи справляє вплив на правильність розподілу управлінської праці і, як результат, – на вагомі здобутки прийнятих і реалізованих в практиці управлінських рішень. На цьому рівні інформація про стан управлінського об'єкта, що потребує владного, виконавчо-розпорядчого втручання, про наявні ресурси (матеріальні, технічні, соціальні), про бажаний стан об'єкта управління, який буде досягнутий через здійснення владного впливу, про законодавчо надані можливості вирішення управлінської проблеми чи про обов'язкові до застосування форми й методи такого вирішення – все це потребує відповідної аналітики задля виконання функцій і завдань держави щодо утвердження і забезпечення прав і свобод людини через діяльність конкретного органу публічного адміністрування. Обсяг та характер опрацьовуваної органом адміністрування інформації прямо залежить від

спрямованості його управлінської діяльності, яка підпорядкована виконанню покладених на орган завдань.

Система публічного адміністрування, як державно-владного, правозастосовного, виконавчо-розпорядчого забезпечення нормативних і організаційних умов для належної практичної правореалізації вибудовується шляхом поділу сфер управлінського впливу за колом суспільних відносин, вирішення управлінських проблем у яких, підпадає під владність того чи іншого органу виконавчої влади аби управлінська діяльність здійснювалася на високому фаховому рівні із використанням відповідних ресурсів, інструментів та поза втручання органами виконавчої влади в діяльність один одного. Тому в адміністративно-правовому статусі органів публічного адміністрування особливе місце посідає така складова, як «предмет відання». Із розгляду наукових поглядів окремих авторів можна дійти висновку, що::

- предмет відання — це «коло юридичних справ, щодо яких ... повноваження можна реалізувати» [488, с. 196];

- «..предмет відання слідчого — сфера підслідних йому кримінальних проваджень, у межах яких він є компетентним до здійснення кримінальної процесуальної функції та застосування кримінальних процесуальних повноважень» [524, с. 276].

Т.О. Карабін щодо сутності досліджуваного питання пропонує наступну тезу: «Предмети відання доцільно тлумачити не як окремі питання чи сукупність питань, керовані об'єкти та їх діяльність, а як юридичне визначення чи окреслення певних сфер діяльності того чи іншого органу або посадової особи, без якого, по суті, немає і самого повноваження» [187, с. 29]. Повною мірою поділяючи таке визначення, зауважимо, що передумовою надання органу публічного адміністрування відповідного кола владних повноважень є визначення його мети, завдань і предмета відання, які прямо зумовлюють обсяг повноважень, реалізація яких відбиває в об'єктивному просторі сутність управлінської владної діяльності такого органу, його місце в механізмі держави і у справі виконання функцій і завдань держави щодо

утвердження і забезпечення прав і свобод людини, їх охорони і захисту. Саме предмет діяльності дозволяє відрізнити одну діяльність від іншої, а також надає їй певної спрямованості. Найзагальнішим чином предмет відання Міністерства юстиції України, виходячи із змісту Положення про Міністерство юстиції України, є сфера юстиції, як би тавтологічно це не прозвучало. Щодо розуміння сфери юстиції, як об'єкта публічного адміністрування, можемо навести аналіз результатів наукових дискусій. Наприклад, І. С. Куненко зазначає: «В словниках та довідковій літературі юстиція, переважно, розглядається як: 1) суд, судова діяльність держави; 2) правосуддя; 3) сукупність державних органів, що займаються судочинством; 4) юристи; 5) система судових та пов'язаних з їх діяльністю установ. Крім судів, до цієї системи включають прокуратуру, органи слідства, адвокатуру, нотаріат тощо. Об'єднуючими засадами для них є їх покликання служити торжеству правосуддя, законності й справедливості, забезпеченню прав громадян» [233, с.19]. В даному словниковому тлумаченні зовсім відсутня будь-яка наукова аналітика, а тому таким чином сферу юстиції не доцільно визначати. Не можна ствердно заявити, що «юристи» є предметом відання Міністерства юстиції України. Галузь юстиції тому і потрапляє під регулюючий та виконавчо-розпорядчий вплив держави, що становить собою певну, не можливу до переоцінювання сферу суспільних відносин, завдяки практичному функціонуванню якої права і свободи людини стають можливими, гарантованими до безперешкодної реалізації, а юридичні обов'язки – до гарантованого державою, знову ж таки, безперешкодного виконання. Так, А.В. Грабильников переконаний: «Поняття юстиції не обмежується сферою правосуддя і не пов'язується виключно зі здійсненням судочинства. Воно є більш загальним поняттям, яке охоплює як сферу законодавства, так і відповідні органи державної влади, що здійснюють функції правоохоронної діяльності, пов'язані так чи інакше з правосуддям, проте відмінні від нього. За такого узагальнення, зазначає вказаний автор, сформувалося уявлення про юстицію, як сферу діяльності держави,

спрямованої на запобігання, виявлення та усунення порушень права з метою забезпечення належної реалізації прав і свобод людини, утвердження справедливості та законності у суспільстві» [116, с. 6-7]. Таке розуміння є повністю прийнятним, адже ототожнює сферу юстиції, з державно-владною діяльністю, спрямованою на запобігання, виявлення та усунення порушень права з метою забезпечення належної реалізації прав і свобод людини, утвердження справедливості та законності у суспільстві. С.І. Запара наводить об'єднуючу дефініцію «юстиції», як «...функціональне об'єднання суб'єктів юстиційної діяльності, а також інших спеціалізованих інституцій, призначених для розв'язання конфліктів у сфері права, безпосереднього здійснення правосуддя, як втілення справедливості, за допомогою правових засобів і процедур» [170]. Таким чином, бачимо, що визначення юстиції будується навколо діяльнісного аспекту і організаційного аспекту окремо – це і сукупність органів, завданням яких є участь у відправленні і здійсненні правосуддя, правоохоронної, правозахисної діяльності, і сама діяльність із вирішення правових конфліктів, втілення справедливості. Загалом, І.С. Куненко, провівши ґрунтовне наукове дослідження сучасних методологічних підходів до визначення поняття «юстиція» робить висновок про існування трьох, які відрізняються один від одного, методологічних підходи до з'ясування сутності категорії «юстиція». Так, автор, зокрема наводить таку тезу: «Перший підхід («нульовий») зводиться до того, що не надає взагалі поняттю «юстиція» конкретно визначеного юридичного змісту й навантаження, і це більше соціальне значення слова «юстиція», яке в юриспруденції може використовуватися у випадках, де не потрібна чітка передача змісту. Другий підхід («вузький») передбачає, що юстиція пов'язана з діяльністю спеціальних судів, квазісудових органів держави, які наділені відповідними повноваженнями щодо вирішення правових конфліктів; юстиція – процедура вирішення спорів у судово-процесуальній формі. Тобто поняття юстиції обмежується сферою правосуддя і пов'язується виключно зі здійсненням судочинства. Третій підхід («широкий») зводиться

до того, що вчені розглядають юстицію як діяльність держави у встановлених межах, спрямовану на запобігання, виявлення та усунення порушень права або систему органів та установ держави, основним завданням яких є реалізація державної правової політики, що спрямована на підтримання законності, захисту прав та свобод людини та громадянина, забезпечення функціонування системи правосуддя...» [233, с. 22-23]. Відштовхуючись від норм Положення Про міністерство юстиції України [341], згідно яких воно є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику, а також виходячи із тексту п.1 і п.п.3, 4 цього Положення, можемо наполегливо стверджувати, що ототожнення сфери юстиції із сферою діяльності судових органів та взагалі сферою правосуддя, із самою діяльністю із провадження правосуддя, із правоохоронною та правозахисною діяльністю є помилковим, занадто спрощеним і таким, що деструктивно звужує визначену сферу суспільних відносин і нівелює діяльність органів публічного адміністрування в ній. Навпаки, ми наполягаємо на так би мовити широкому розумінні сфери юстиції, як предмета відання Міністерства юстиції України, а саме – із вміщенням в її зміст державної правової політики, про яку йшлося дещо вище за текстом даного дослідження, де правову політику ми розуміємо відповідно до напрацювань, яких дійшов А.П. Заєць – «діяльність держави з реалізації цілей і завдань, що реалізуються за допомогою права, зі створення ефективного механізму правового регулювання та цивілізованого використання юридичних засобів» [166, с. 53]. Таким чином, предмет відання Міністерства юстиції України – сфера юстиції (або сама собою «юстиція») є багатооб'єктною галуззю суспільних відносин, де діяльність держави спрямована на запобігання, виявлення та усунення порушень норм права, реалізацію державної правової політики, що спрямована на підтримання законності, утвердження, забезпечення, захисту прав та свобод людини та громадянина, забезпечення функціонування системи правосуддя та дотичних до неї юридичних інституцій. А сама правова політика - це владна діяльність

держави з реалізації цілей і завдань, що здійснюється за допомогою права, зі створення ефективного механізму правового регулювання та використання юридичних засобів, діяльність органів публічного адміністрування, спрямована на захист прав і свобод людини та громадянина через створення відповідних нормативних і організаційних умов, діяльність держави з реалізації всіх без виключення цілей і завдань, що реалізуються за допомогою права, зі створення ефективного механізму правового регулювання суспільних відносин та цивілізованого використання юридичних засобів впорядкування суспільних відносин і вирішення правових конфліктів. Таке розуміння дає змогу збагнути специфіку управлінської діяльності Мін'юсту, як зовнішнього спрямування, так і внутрішньо організаційного і визначитися із обсягом і характером інформації, яка підлягає аналітичному опрацюванню під час розробки та прийняття управлінських рішень за окресленими напрямками владного впливу. Ми схильні до усвідомлення факту, що Міністерство юстиції своїм предметом відання має встановлений за ним обсяг питань, щодо яких воно уповноважене розробляти і приймати управлінські рішення, діючи в порядку, визначеному законодавством України для правотворчої діяльності, адже відповідно до п.10 Положення Про Міністерство юстиції України [371], воно у межах повноважень, передбачених законом, на основі і на виконання Конституції та законів України, актів Президента України та постанов Верховної Ради України, актів Кабінету Міністрів України видає накази, здійснює організацію і контроль за їх виконанням, тобто є суб'єктом правотворчої діяльності, адже наказ є підзаконним нормативно-правовими актами, і вимоги до них і до процедури їх видання регламентовані Законом України «Про правотворчу діяльність» [388], яким міністерства (в тому числі і Міністерство юстиції України) визначені суб'єктами правотворчої діяльності. Також порядок владної діяльності Міністерства юстиції України щодо визнаного за ним предмета відання визначений Законом України «Про адміністративну процедуру» [359], адже Міністерство юстиції України прямо

відноситься до адміністративних органів (орган виконавчої влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, їх посадова особа, інший суб'єкт, який відповідно до закону уповноважений здійснювати функції публічної адміністрації), які через здійснення адміністративних проваджень (сукупність процедурних дій, що вчиняються адміністративним органом, і прийнятих процедурних рішень з розгляду та вирішення справи, що завершується прийняттям і, в необхідних випадках, виконанням адміністративного акта) приймають рішення в адміністративних справах (справа, що стосується публічно-правових відносин щодо забезпечення реалізації права, свободи чи законного інтересу особи та/або виконання нею визначених законом обов'язків, захисту її права, свободи чи законного інтересу, розгляд якої здійснюється адміністративним органом) і надають такому рішенню форму адміністративного акта (рішення або юридично значуща дія індивідуального характеру, прийняте (вчинена) адміністративним органом для вирішення конкретної справи та спрямоване (спрямована) на набуття, зміну, припинення чи реалізацію прав та/або обов'язків окремої особи (осіб). Сфера впливу Міністерства юстиції України пов'язана із необхідністю підзаконного деталізованого нормативного і організаційного забезпечення розвитку суспільних відносин в частині функціонування правового, юридичного простору - від посвідчення прав і фактів, що мають юридичне значення, до вирішення правових конфліктів через участь органів правосуддя, від надання доступу до здійснення юридичної діяльності на професійних засадах до контролю і нагляду за додержанням матеріального і процесуального законодавства в сфері юридичної, правової діяльності і реагуванням механізмом примусу на правопорушення і злочини в підвладній системі суспільних відносин.

Функції і повноваження, як складові частини адміністративно-правового статусу органу публічного адміністрування переводять його із декларативної у діяльнісну площину, вказуючи, що саме і яким чином повинно бути зроблено відповідним органом у підвладній групі суспільних

відносин для виконання функцій і завдань держави у цій частині і приведення цих суспільних відносин в той стан, який визначено метою та завданнями діяльності відповідного органу публічного адміністрування. Щодо Міністерства юстиції України, то варто констатувати – повноваження чітко визначені в пункті 4 Постанови Кабінету Міністрів України «Про Міністерство юстиції України» (їх налічується понад сто) [371] а про функції можемо міркувати виключно виходячи з інформації, що розміщена на офіційному веб-сайті Міністерства і окреслює основні напрямки діяльності. Отже, поступово і більш детально про це.

На відміну від адміністративно-правового статусу приватної особи, адміністративно-правовий статус публічної адміністрації містить не права і обов'язки, а функціонально-компетенційні характеристики, що є наслідком необхідності забезпечення нормативної і організаційної можливості участі публічної адміністрації в публічних правовідносинах саме як колективного суб'єкта права, який через участь у таких відносинах сприяє реалізації публічного (колективного) інтересу. «...На противагу приватним інтересам виділяються публічні інтереси, тобто усвідомлені інтереси усього суспільства або його частини (територіальної громади, держави тощо), що є відображенням економічних, соціальних та правоохоронних потреб населення. При цьому слід зазначити, що публічні інтереси не є простою сукупністю індивідуальних інтересів членів суспільства чи його частини. Вони є своєрідною квінтесенцією (поєднанням) інтересів членів суспільства, тобто вони поєднують лише ті інтереси, які однаковою мірою є важливими для кожного члена суспільства» - пишуть Р.С. Мельник і В.М. Бевзенко [274, с. 36]. Органи публічного адміністрування з тією метою і створюються, щоб такий колективний інтерес було забезпечено до реалізації, адже, на відміну від приватних інтересів, які кожний учасник суспільних відносин має можливість реалізувати власноруч через участь в правовідносинах, колективні інтереси тим і специфічні, що не є можливими до безперешкодної реалізації особистими діями приватних осіб саме через їх колективну

природу, що припускає множинність варіантів їх реалізації, часом суперечливих і антогоністичних. Тому основою виміру можливостей і необхідних дій для забезпечення можливості реалізації таких інтересів є не міра свободи особи брати участь в суспільних відносинах з метою реалізації конкретних потреб та інтересів, а юридичний вимір «правообов'язків» – тих заходів та засобів, які повинні і можуть бути вчинені з метою прийняття відповідних управлінських рішень, спрямованих на виконання функцій і завдань держави у чітко визначеному законодавством просторі суспільних відносин конкретним органом публічного адміністрування і його посадовими особами.

В.М. Бевзенко і Р.С. Мельник з відповідними посиланнями щодо повноважень визначають наступні висновки: «Юридичні повноваження (правообов'язки) державного органу або його посадової особи – вид і захід владного впливу на учасника правових відносин з метою реалізації припису правової норми, досягнення певного соціально-корисного результату. Цей вплив спрямований на задоволення домагань уповноваженого суб'єкта або на винну особу. Юридичні повноваження не можуть бути представлені як одне лише право або один лише обов'язок. По-перше, при здійсненні повноважень державним органом і посадовими особами пріоритет у співвідношенні прав і обов'язків віддається обов'язкам, оскільки за їх невиконання має місце притягнення до юридичної відповідальності. По-друге, державний орган і посадові особи мають право вимагати відповідної поведінки від інших органів і осіб, а також їх невтручання в сферу своєї компетенції, встановлену державою. Тому юридичні повноваження постають як певні правообов'язки (поєднання прав і обов'язків) – покладені обов'язки виконуються через користування наділеними правами. При формулюванні повноважень законодавець в одних випадках може віддати пріоритет правам, в інших – обов'язкам» [274, с. 185]. З такою тезою не можна не погодитися, адже публічні адміністрації і їх посадові особи дійсно простору для свободи участі в підкомпетентних зовнішньо управлінських і внутрішньо організаційних

правовідносинах не мають – для них така участь є сутністю їх існування, поза якою вони існують тільки як прості юридичні особи, не будучи органами владної діяльності. Законодавство переважно навіть не поділяє цей простір на «може» і «повинен», а використовує лінгвістичний інструментарій наступного гатунку – «встановлює порядок здійснення контролю за...; забезпечує доступ до...; затверджує правила...; визначає порядок...; складає запити...» тощо (п. 4 Положення Про Міністерство юстиції України). Тобто повноваження – це те, що неодмінно щоденно виконується органами публічного адміністрування для здійснення ними владного впорядковуючого виконавчо-розпорядчого впливу на підкомпетентну їм сферу суспільних відносин в публічно-правовому просторі. Те ж саме стосується і внутрішньої організаційної владної діяльності: «Мін'юст з метою організації своєї діяльності: забезпечує...здійснення заходів...; здійснює добір персоналу...; контролює діяльність територіальних органів...; забезпечує представництво і самопредставництво інтересів Мін'юсту...; організовує ведення діловодства...тощо» (п. 5 Положення Про Міністерство юстиції України) [341].

І.П. Голосніченко та Д.І. Голосніченко, на пояснення юридичної сутності повноважень зазначають: «...повноваження як соціальне явище – це володіння правами і обов'язками членів (члена) суспільства, переданих суб'єкту відносин в порядку та у спосіб, визначений соціальними правилами і нормами з метою реалізації в особистих або спільних інтересах особи делегувальника і можуть включати в себе право розпорядження її цінностями, право на загальнообов'язковій основі залучати до виконання суспільних доручень, та застосовувати у випадках, передбачених правилами суспільного життя, заходи примусу» [110, с. 148]. О.О. Леонідова стосовно цього зазначає: «В юридичній енциклопедії поняття повноваження трактується як сукупність прав і обов'язків державних органів і громадських організацій, а також посадових та інших осіб, закріплених за ними у встановленому законодавством порядку для здійснення покладених на них

функцій. повноваження – це загальне для теорії права та держави поняття, змістом якого є система прав та обов'язків, набутих у легітимний спосіб державою, місцевим самоврядуванням, державними органами і органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, іншими суб'єктами правовідносин з метою забезпечення можливостей, потреб та інтересів людини і громадянина, окремих соціальних груп та суспільства в цілому» [239, с. 29].

На наше переконання, повноваження в змісті адміністративно-правового статусу органу публічного адміністрування, як колективного суб'єкта права - це нормативно закріплений за відповідним органом публічного адміністрування і його посадовими особами перелік необхідних зовнішньо виражених форм їх активної, юридично значимої поведінки, спрямованої на виконання функцій і завдань держави, власної мети і завдань діяльності в межах відповідного (их) предмету (ів) відання.

Функції Міністерства юстиції України, як ми побіжно зауважили, прямо не визначені у Положенні про нього, але, будучи юридично значимою категорією, яка позначає основні напрямки діяльності цього органу виконавчої влади, не може залишитися поза увагою при визначенні адміністративно-правового статусу Мін'юсту загалом, і його компетенції – зокрема, адже функції є її значною та беззаперечною складовою. Стосовно цього питання О.Г. Предместніков зазначає наступне: «Якщо розглядати задання як розгорнуту мету (цілі) діяльності Міністерства юстиції України, то під функціями насамперед варто розуміти основні види його однорідної діяльності, що спрямовуються на вирішення відповідних завдань (цілей) через реалізацію покладених на Міністерство юстиції України повноважень. ..функції органів юстиції похідні від завдань і розкривають зміст їхньої повсякденної діяльності» [355, с. 72]. З таким твердженням важко сперечатися, але сумніви викликає ототожнення цілей і завдань – це методологічно не правильно, зважаючи на проведене вище дослідження різниці між цими складовими адміністративно-правового статусу публічних

адміністрацій. Втім, можемо взяти до уваги, що функції - це основні види однорідної діяльності суб'єкта владних повноважень, що спрямовуються на вирішення його відповідних завдань через реалізацію покладених на нього повноважень.

Функції Міністерства юстиції України у вигляді основних напрямків його роботи охоплюють державну реєстрацію нормативно-правових актів, міжнародну технічну допомогу, фінансовий моніторинг юридичних послуг, правову роботу, юридичну освіту, бізнес і права людини, реформування пенітенціарної системи та пробації, діяльність приватних виконавців, сферу банкрутства, регуляторну діяльність тощо. Кожний з цих напрямків, як випливає із розуміння публічного адміністрування, як правозастосовчої діяльності, діяльності із забезпечення «практичного» втілення норм загального порядку в конкретні правовідносини, здійснюється через видання підзаконних нормативно-правових актів, адміністративних актів чи вчинення інших юридично значимих дій. Так, на виконання функції Міністерства юстиції України щодо державної реєстрації нормативно-правових актів ним видано Наказ від 27 серпня 2025 року № 2359/5 «Про проведення перевірок стану додержання законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів» [390], який містить інформацію щодо суб'єктів нормотворення, нормативно-правові акти яких підлягають державній реєстрації і про терміни і про управлінські дії контрольного характеру, які в ці терміни мають бути здійснені, і про осіб, відповідальних за проведення цих управлінських заходів, а також інформація, щодо якої перевірки будуть здійснені. Як бачимо, в даному випадку інформація є і предметом управлінської діяльності, і інструментом, і її результатом. А, наприклад, такий напрямок роботи Міністерства юстиції України, як правова робота, взагалі здійснюється в тому числі через нормативно-методичне забезпечення з питань правової роботи в органах виконавчої влади, на державних підприємствах, в установах, організаціях, а також через дослідження і відповідну аналітичну роботу [351]. Знову ж таки, розуміючи, що публічне

адміністрування не здійснюється фізично, а лише через можливі інструменти публічного адміністрування, то інформація, що становить зміст усіх цих інструментів, виступає рушійною силою всього процесу державно-владної діяльності – джерелом, предметом, засобом, заходом і результатом – і так по колу, а сам процес публічного адміністрування виступає як процес збору, дослідження, аналітичної обробки, використання і трансформації відповідної інформації про об’єкт управління, його стан і перспективи.

Отже, повноваження Міністерства юстиції України за своїм обсягом (їх понад сто) охоплюють всі напрямки і відгалуження правової політики держави, і, будучи нормативним виразом необхідних до здійснення дій міністерства з метою виконання ним функцій і завдань держави, виявляють діяльнісну складову його адміністративно-правового статусу і водночас демонструють специфіку його місця в системі публічного адміністрування і органів, що його призначені здійснювати. Так, наприклад, масштабний за обсягом комплекс повноважень стосується правотворчої роботи Міністерства юстиції України і управлінської праці із чинним та перспективним законодавством: «розробляє проекти законів та інших нормативно-правових актів; здійснює підготовку та подання Кабінетові Міністрів України пропозицій щодо застосування, скасування та внесення змін до спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), що вносяться Кабінетом Міністрів України на розгляд Ради національної безпеки і оборони України відповідно до Закону України “Про санкції”, та бере участь у формуванні, реалізації та моніторингу ефективності державної санкційної політики з питань, що належать до його компетенції; - розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавства та подає їх в установленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України; узагальнює практику застосування законодавства та надає методичні рекомендації з питань, що належать до його компетенції; здійснює правову експертизу проектів законів, інших актів законодавства, які подаються на розгляд Кабінету Міністрів України, та проектів законів, які подаються на розгляд Верховної Ради України іншими

суб'єктами права законодавчої ініціативи, нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим; готує зауваження і пропозиції до прийнятих Верховною Радою України законів, що надійшли на підпис Президентів України; проводить гендерно-правову експертизу актів законодавства; здійснює в установленому законодавством порядку антикорупційну експертизу нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів, а також розробляє за її результатами рекомендації щодо усунення виявлених факторів, що спричиняють або можуть спричинити вчиненню корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень» [371]. Ці повноваження передбачають реалізацію Міністерством юстиції України його ролі, як забезпечувальника та гаранта відповідності всього чинного законодавства Конституційним приписам, внутрішню погодженість положень чинного законодавства, відповідність положень нормативно-правових актів нижчого ієрархічного рівня положенням нормативно-правових актів вищого рівня. Вся управлінська праця у визначених напрямках має здійснюватися повсякчас і не залежно від бачення відповідною посадовою особою необхідності в цьому. Це і не виключно право органу діяти в завданому напрямку, і не обов'язок в чистому вигляді – це, власне те, що ми вище озвучили, як «правообов'язок». Те, що за будь яких обставин повинно здійснюватися в державі через діяльність відповідних уповноважених органів, в даному випадку – Міністерством юстиції України. Вся управлінська праця, і визначені напрямки в тому числі, прямо є процесом розробки і прийняття управлінських рішень, як орієнтованих на виконання прямого призначення Міністерства юстиції через виконавчо-розпорядче правозастосування, орієнтоване на впорядкування сфери, що є зовнішньою відносно Мін'юсту – сфери юстиції, щодо якої саме Міністерство є начебто «надбудовою», так і орієнтованих на забезпечення відповідного професійного рівня прийняття і реалізації таких управлінських рішень – внутрішньо організаційного управлінського впорядкування. І в першому, і в другому випадку управлінська праця заснована на збиранні,

закріпленні, оцінці, дослідженні, трансформації інформації, як рушійної сили всього об'єктивного простору. Так, за свідченням О.Г. Предместнікова: «Видання правових актів нормативного та індивідуального характеру становить провідну форму виконавчо-розпорядчої діяльності органів юстиції України, у рамках якої здійснюються адміністративна нормотворчість і правозастосування, забезпечуються регулювання, упорядкування та розвиток адміністративно-правових відносин...попри відсутність єдиного законодавчо визначеного порядку видання правових актів органів юстиції України узагальнено він складається з таких обов'язкових стадій, як підготовка акта, його затвердження та доведення акта до відома виконавців і громадськості. Найбільш працемісткою і тривалою є стадія підготовки акта, що розпочинається з ініціювання його підготовки та прийняття самим суб'єктом видання, вищестоящим органом, фізичними і юридичними особами. Безпосередній розробці правового акта має передувати ретельний аналіз реального стану справ, пошук і напрацювання різних варіантів упорядкування суспільних відносин, вибір найоптимальнішого з них» [354, с. 111-112]. Насправді шановний автор лише підтвердив заявлену нами вище тезу про пов'язаність процесу управлінської роботи Міністерства юстиції України із чинним законодавством з інформаційно-аналітичним забезпеченням розробки і прийняття управлінських рішень в межах його компетенції, адже і поштовхом для старту управлінського процесу, і джерелом забезпечення його проходження, і результатом здійснення певних управлінських заходів є ні що інше, як інформація, яка в процесі управління підлягає відповідному аналітичному опрацюванню і використовується як його підґрунтя, предмет, інструмент та результат. Таку саму роль відіграє інформація і в інших напрямках діяльності Міністерства юстиції України. Наприклад, «правова експертиза як форма діяльності органів юстиції зініціюється розробником проекту акта (шляхом його безпосереднього подання до Міністерства юстиції України), суб'єктом видання акта (при його поданні на державну реєстрацію) або самим Міністерством юстиції України

на підставі затверджених щорічних планів (гендерна-правова та антикорупційна експертизи актів законодавства) [354, с. 113-114]. Також «проведення правової експертизи змістовно складається з комплексного фахового аналізу правового акта чи його проекту та оформлення результатів правової експертизи у вигляді обґрунтованого висновку» [354, с. 113-114]. Якщо ми розуміємо «інформацію», як «... відомості, що були організовані в такій формі, документовані, передані або оголошені таким чином, що можуть бути сприйнятими іншою особою» [221, с. 10] і при цьому ці відомості стосуються «...людей, предметів, фактів, подій, явищ і процесів, незалежно від форми їх подання, передані усним, письмовим або іншим способом в тому числі за допомогою умовних сигналів, технічних засобів і ін.» [94, с. 108-109], то власне аналітична робота із нею і становить підґрунтя повноважень будь-якого, в тому числі і Міністерства юстиції України, органу виконавчої влади.

Отже, всі складові адміністративної компетенції Міністерства юстиції України характеризують його, як спеціальний орган державної виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної правової політики. Його роль в державному управлінні є всеохоплюючою, адже права і свободи людини, їх утвердження, забезпечення реалізації, охорона і захист мають здійснюватися не хаотично і на розсуд публічних службовців, а системно, ґрунтовно на чинному законодавстві та у відповідності до його вимог. Міністерство юстиції України в даному випадку виступає як центральний орган державної виконавчої влади, управлінські рішення посадовців якого, спрямовані на забезпечення відповідності всього чинного законодавства вимогам правової, соціальної, людино орієнтованої, публічно-сервісної держави, а всієї юридичної діяльності – цим вимогам і вимогам чинного законодавства. Інструменти діяльності посадовців Міністерства юстиції України – підзаконні нормативно-правові акти, адміністративні акти, адміністративні договори (можливі, але не застосовувані саме Міністерством юстиції), інші юридично значимі дії – є результатом владної правотворчої, адміністративно-

процедурної діяльності, яка виявляється структурно у розробці та прийнятті, а потім – виконанні, управлінських рішень, основою, рушійною силою, предметом, джерелом, результатом яких є інформація.

Встановлено, що мета публічного управління в сфері юстиції зумовлена специфікою самої сфери юстиції, її всеосяжним обсягом та обсягом тієї інформації, яка підлягає аналітичній обробці під час здійснення управлінської діяльності в зазначеній сфері. Предметно сфера юстиції потребує державно-владного впорядкування через діяльність у всіх без винятку напрямках соціального буття людини, адже реєстрація, облік, виконання можуть мати своїм предметом права і факти, які виникають у будь-якій частині впорядкованого за допомогою норм права соціального простору. Нормативно-правові акти, що видаються органами виконавчої влади і за вимогами чинного законодавства повинні пройти попередню процедуру «юстування», також стосуються прав і свобод людини у всіх без винятків сферах та галузях життєдіяльності людини, і з тим, аби не допустити порушення цих прав і свобод, режиму їх утвердження, забезпечення до реалізації, охорони та захисту, Мін'юст уповноважений «ревізувати» такі нормативно-правові акти.

З'ясовано, що виконання визначених законодавством за відповідним органом публічного адміністрування завдань здійснюється не лише шляхом зовнішньо-управлінського впливу на підвладну сферу суспільних відносин, а й шляхом забезпечення їх виконання шляхом організації діяльності самого органу, адже його управлінська робота побудована за структурно-функціональним розподілом праці і потребує належного внутрішньо-управлінського впливу з метою забезпечення функціонування і виконання покладених завдань на відповідному професійно-фаховому рівні.

Предмет відання Міністерства юстиції України – сфера юстиції (або сама собою «юстиція») є багатооб'єктною галуззю суспільних відносин, де діяльність держави спрямована на запобігання, виявлення та усунення порушень норм права, реалізацію державної правової політики, що

спрямована на підтримання законності, утвердження, забезпечення, захисту прав та свобод людини та громадянина, забезпечення функціонування системи правосуддя та дотичних до неї юридичних інституцій. У свою чергу, повноваження Міністерства юстиції України за своїм обсягом (їх понад сто) охоплюють всі напрямки і відгалуження правової політики держави, і, будучи нормативним виразом необхідних до здійснення дій міністерства з метою виконання ним функцій і завдань держави, виявляють діяльнісну складову його адміністративно-правового статусу і водночас демонструють специфіку його місця в системі публічного адміністрування і органів, що його призначені здійснювати. На кожному етапі управлінської діяльності Міністерства юстиції України воно виявляється як суб'єкт правотворчої, адміністративної, публічно-сервісної та адміністративно-юрисдикційної діяльності.

Вся управлінська праця Міністерства юстиції України є процесом розробки і прийняття управлінських рішень, орієнтованих на виконання прямого призначення Міністерства юстиції через виконавчо-розпорядче правозастосування, спрямоване на впорядкування сфери, що є зовнішньою відносно самого Міністерства юстиції – сфери юстиції, щодо якої саме Міністерство є начебто «надбудовою». Така управлінська праця завжди заснована на збиранні, закріпленні, оцінці, дослідженні, трансформації інформації, як рушійної сили приведення всього об'єктивного простору у новий, якісніший стан.

4.4 Інформаційно-аналітична діяльність як елемент внутрішньої організаційно-управлінської діяльності в органах публічного управління та Міністерстві юстиції України

Як було визначено в попередніх підрозділах роботи, публічне адміністрування (державне управління) є різновидом владної діяльності, що

має виконавчо-розпорядчий характер, і за своєю сутністю є правозастосовною діяльністю, адже полягає у створенні нормативних і організаційних умов для забезпечення практичної реалізації загальних норм права, здійснюється системою органів та посадових осіб відносно тих сфер та галузей суспільних відносин, які компетенційно за ними закріплені і являє собою певний зовнішньо управлінський державно-владний впорядковуючий вплив. При цьому інструментами такої діяльності є переважно підзаконні нормативно-правові акти, адміністративні акти, адміністративні договори і інші юридично значимі дії, через застосування яких ззовні втілюються прийняті в процесі здійснення публічного адміністрування управлінські рішення. В такій діяльності інформаційно-аналітична складова посідає провідне місце, оскільки кожний використаний інструмент публічного адміністрування має бути ретельно опрацьований і за логікою управлінської діяльності та її мети, і за вимогами чинного адміністративно-процедурного законодавства і законодавства про правотворчу діяльність. Втім, розуміння державного управління (публічного адміністрування) не обмежується зовнішньо управлінським впливом органів і посадових осіб на об'єкти, що знаходяться у підвладних їм сферах та галузях суспільних відносин – для забезпечення належного рівня функціонування органу публічного адміністрування його роботу потрібно організувати відповідно до вимог чинного статутного законодавства про нього. Мета та завдання діяльності органу управління можуть бути реалізовані належним чином, повноваження здійснені, функції виконані цим органом через його публічно-владну діяльність лише за умови належної організації його функціонування як внутрішньо несуперечливої та самодостатньої структури в системі органів публічного адміністрування.

Звертаючи увагу на присутність внутрішньої організаційної складової у змісті «державного управління», В.П. Пилипишин зазначає: «Сутність державного управління визначається також тим, що воно здійснюється, по-перше, у межах діяльності органів виконавчої влади, а саме: а) у ході

реалізації їхніх повноважень щодо керованих об'єктів зовнішнього суспільного (економічного, соціального та ін.) середовища; б) у ході виконання місцевими державними адміністраціями повноважень органів місцевого самоврядування, делегованих відповідними місцевими радами, при тому, що власне виконавчій владі ці повноваження первісно не належать; в) у ході керування вищими органами виконавчої влади діяльністю нижчих органів; г) у ході керування роботою державних службовців всередині апарату кожного органу виконавчої влади» [333, с. 13] і продовжує думку – «...державне управління здійснюється поза межами діяльності органів виконавчої влади, а саме: а) всередині апаратів будь-яких інших (крім органів виконавчої влади) органів державної влади – з боку їх керівників щодо інших службовців (наприклад, в апаратах парламенту, судів, органів прокуратури тощо); б) всередині державних підприємств, установ і організацій – з боку їх адміністрацій щодо решти персоналу» [333, с. 13]. Як бачимо, до складу державного управління змістовно включена також поряд із зовнішньо управлінським впливом, через який власне реалізується призначення відповідного органу державної влади, також і внутрішньо організаційна складова, яка полягає у налагодженні безперервного функціонування органу публічного адміністрування відповідно до покладених на нього завдань.

О.І. Миколенко, проводячи розмежування двох термінів, застосовуваних в сучасній адміністративно-правовій доктрині, а саме, «публічне адміністрування» і «державне управління», для позначення виконавчо-розпорядчої діяльності органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, зазначає наступне: «"Публічне адміністрування" і "державне управління" мають чітко визначені сфери використання, так державне управління використовується при характеристиці внутрішньо-організаційних відносин в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, а публічне адміністрування – при характеристиці зовнішньо-організуючої діяльності зазначених органів» [282, с. 105]. Звертаємо увагу на методологічно новий підхід, який дозволяє уникнути

простої механічної заміни категорії «державне управління» на «публічне адміністрування», чим негативно характеризується адміністративно-правова доктрина останніх років при зміні її понятійно-категоріального апарату. Наголос зроблено на тому, що внутрішньо організаційна публічно-владна діяльність є органічною складовою загального розуміння процесу владного впливу з боку державних органів на суспільні відносини, який не обмежується діяльністю виключно органів виконавчої влади, а здійснюється і всередині публічно-владних структур, які організаційно не входять до системи органів виконавчої влади. Дозволимо собі зробити сміливе припущення, що, якщо розуміти державне управління за логікою В.Б. Авер'янова – «...державне управління – це діяльність особливого роду, зміст якої полягає у виконанні правових актів шляхом різних форм організуючого впливу на суспільні явища і процеси» [131, с. 11], то внутрішньо організаційна складова державного управління є органічною складовою цих «різних форм організуючого впливу», без реалізації якої неможливо досягти ефективності виконання відповідним державним органом його функцій і завдань.

О.В. Федорчак з приводу структури державного управління зазначає наступне: «Механізм державного управління – це складна система, призначена для практичного здійснення державного управління та досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, методи, важелі, інструменти впливу на об'єкт управління з відповідним правовим, нормативним та інформаційним забезпеченням» [497] і в якості головних елементів виділяє такі: «...методи, важелі, інструменти, політика, правове, нормативне та інформаційне забезпечення» [497]. Л.Л. Приходченко в свою чергу, виділяючи організаційну складову в структурі механізму державного управління, зазначає: «Призначення організаційної складової полягає у визначенні прав, обов'язків, компетенції та відповідальності в процесі формування і прийняття управлінських рішень. Взаємозв'язок організаційної і нормативно-правової складових проявляється у тому, що правові документи

стосовно розподілу компетенції встановлюють межі, але не визначають внутрішній зміст. Останнє саме і відбувається в процесі функціонування організаційної складової» [358, с. 108-109]. Таку думку ми повною мірою поділяємо, адже в структурі механізму державного управління організаційна складова посідає особливе місце, оскільки належна організація діяльності органу виконавчої влади, чіткий функціональний розподіл управлінської праці, обмеження компетенції і відповідальності відповідних спеціалістів питаннями їхнього фаху – це передумова ефективного функціонування органу виконавчої влади, ефективності тих управлінських рішень, які приймаються відповідними посадовими особами в межах сфери їх відповідальності.

Ряд науковців до складових предмета адміністративного права відносять суспільні відносини, що виникають у процесі внутрішньо організаційної управлінської діяльності апаратів усіх органів публічної адміністрації та адміністрацій державних підприємств, установ та організацій, наприклад, І.П. Голосніченко, наприклад, наполегливо стверджує: «Слід зробити висновок, що предмет адміністративного права складається з таких груп однорідних суспільних відносин: ...б) управлінських відносин в системі та структурі державних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (включаючи відносини державної і муніципальної служб); в) управлінських відносин, що складаються в процесі внутрішньої організації та діяльності апарату інших державних органів (апарату прокуратури, апарату судів, Секретаріату Верховної Ради України, Адміністрації Президента України тощо), а також діяльності адміністрації державних підприємств, установ та організацій» [109, с. 13]. С.Г. Стеценко зазначає: «Предмет адміністративного права – це суспільні відносини, що виникають у процесі: 1) зовнішньоорганізаційної управлінської діяльності органів публічної адміністрації; 2) внутрішньо організаційної управлінської діяльності апаратів усіх органів публічної адміністрації та адміністрацій державних підприємств, установ та

організацій» [452, с. 23]. При цьому С.Г. Стеценко пояснює: «Внутрішньо організаційна управлінська діяльність апаратів усіх органів публічної адміністрації та адміністрацій державних підприємств, установ та організацій є суспільними відносинами, що виникають усередині цих органів (наприклад, Адміністрації Президента України, Верховного Суду України, Генеральної прокуратури, адміністрації державного підприємства та ін.), під час розподілу повноважень між керівником, його заступниками, структурними підрозділами, внесення змін до штатного розпису, забезпечення службової діяльності працівників, проходження державної служби та служби в органах місцевого самоврядування тощо. Вказана діяльність забезпечує стабільний стан, оптимальне функціонування органів держави і підприємств, установ та організацій, що їй належать» [452, с. 24]. І уточнення – коли йдеться про зовнішню управлінську діяльність – то маємо на увазі владний вплив з боку виключно суб'єктів публічного адміністрування – органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інших уповноважених на здійснення публічного адміністрування суб'єктів. Внутрішньо організаційні відносини, що регулюються адміністративним правом виникають в діяльності всіх суб'єктів публічно-правового простору, незалежно від їх місця в системі розподілу органів державної влади.

В.К. Шкарупа визначив предмет адміністративного права так: «Сукупність суспільних відносин, що складаються в процесі організації та діяльності виконавчої влади, а також пов'язаних із внутрішньою організацією діяльності державних органів, інших державних організацій та органів місцевого самоврядування, із застосуванням заходів державного примусу, реалізацією та захистом прав і свобод громадян у сфері виконавчої влади та здійсненням окремими недержавними формуваннями делегованих їм повноважень та функцій виконавчої влади» [28, с. 5]. Така позиція вбачається цікавою з тієї точки зору, що питання організації виконавчої влади, рівно як і внутрішня організація діяльності державних органів винесені автором на перше місце в предметі адміністративного права. В

першому випадку, розуміємо, йдеться про створення надійної і внутрішньо несуперечливої системи органів виконавчої влади з чітким розподілом їх завдань, функцій і компетенції, в другому – на забезпечення безперервної роботи органу виконавчої влади чи іншого суб'єкта публічного адміністрування у справі виконання ними функцій і завдань держави у визначеній чинним законодавством частині публічно-правового простору. При цьому, публічно-управлінська природа внутрішньо організаційних відносин, рівно як і їх регулювання нормами адміністративного права не викликає сумнівів, адже діяльність із організації функціонування державного органу полягає у налагодженні, впорядкуванні взаємин посадовців і службових осіб в межах виконання ними їх функціональних обов'язків для досягнення спільної для них мети – виконання органом державної влади функцій і завдань держави, яке складається із мозаїки виконання кожною такою особою її частини функціоналу. Публічна природа внутрішньої організації державного органу може бути пояснена тим, що належна організація діяльності відповідного органу публічного адміністрування повинна мати результатом належний рівень виконання ним функцій і завдань держави, а в кінцевому результаті – утвердження, забезпечення і охорону прав і свобод людини. В.В. Галуцько зазначає: «...однією зі складових предмету адміністративного права є внутрішня діяльність публічної адміністрації, але тільки та її частина, що здійснюється у правовій формі» [97, с. 87]. Дійсно, посадовим особам публічного адміністрування законодавчо надано право у певних випадках, вирішуючи управлінську проблему в межах їх компетенції, діяти, виходячи із так званого «адміністративного розсуду». Це дає можливість, виходячи із власного, заснованого на фахових знаннях, досвіді роботи, навичках управлінської діяльності, обрати найефективніший спосіб вирішення управлінської проблеми, і використати при цьому у їх органічному поєднанні правові і не правові форми і відповідний метод переконання або ж примусу. Адміністративне право, як галузь законодавства, не регулює використання

організаційних, не правових форм управління, а лише досліджує їх в межах адміністративно-правової доктрини. Зазначимо, що всі, і правові, і не правові форми управління є організаційними, проте не кожна організаційна форма, є правовою, а тільки ті з них, використання яких в процесі публічного адміністрування передбачене чинним законодавством є правовими. Враховуючи викладене, позиція В.В. Галуцького вбачається цілком слушною.

Отже, щодо правової природи внутрішньо організаційних суспільних відносин, які виникають в діяльності органів виконавчої влади, їх управлінської спрямованості, значення в системі публічного адміністрування і правового регулювання нормами адміністративного права сумнівів не виникає, навпаки, розуміння того, що їх характер і рівень впорядкованості є передумовами належного виконання органами публічного адміністрування покладених на них функцій і завдань держави у визначеній законодавчо частині публічно-правового простору. Втім, самі організаційні відносини мають, на наше переконання, досить широкий спектр – від створення самого органу із його внутрішнім структуруванням – до функціонального забезпечення участі в підготовці, прийнятті і виконанні управлінських рішень відповідними посадовими особами та службовцями – конкретними виконавцями функцій органу. В цій частині першочерговим є нормативне визначення місця, завдань, мети, функцій і компетенції відповідного органу публічного адміністрування в механізмі держави, налагодження його роботи – це похідна складова від визначеної частини. Першочерговим завданням держави і державного управління у визначених питаннях є забезпечення системності в організації і діяльності органів публічного адміністрування. В науковій літературі наголошується, що «система в праві – це об'єктивно існуюча та автономно функціонуюча цілісна низка елементів, яким притаманна сталість зв'язків та залежність, що одночасно розвивається та змінюється на основі єдності та суперечливості» [333, с. 128-129]. В.А. Бондаренко на продовження такої думки зазначає: «Базовими елементами системи є будь-яке організоване ціле: система дій, що відбуваються у

певному середовищі, у безперервній взаємодії з ним; кожна частина організованої системи перебуває у певному функціональному відношенні з цілим. Система – це сукупність елементів і зв'язків між ними, а не просто сума властивостей її окремих елементів. При належній організації системи її інтегральні можливості вищі, ніж сума потенційних можливостей складових частин. Відповідно, система – сукупність компонентів, взаємодія яких сприяє появі нових інтеграційних якостей» [74, с. 251].

Зі свого боку зазначимо, що система суспільних відносин, в яку «втручається» держава державно-управлінською (публічно-адміністративною) діяльністю, охоплює всі сфери та сторони життєдіяльності людини, крім тих із них, які регулюються іншими, не нормами права, соціальними регуляторами. Це рівною мірою і приватно-правовий простір, де втручання держави полягає в охороні, захисті прав і свобод людини та при можливості – у їх відновленні в разі завдання їх шкоди, і публічно-правовий простір – де втручання держави має правозабезпечувальний, охоронний і захисний характер. Такий стан в державно-організованому просторі першочергово для налагодження ефективної роботи державного апарату в питаннях утвердження і забезпечення прав і свобод людини, їх захисту та охорони потребує становлення ефективної, внутрішньо несуперечливої системи органів, які власне і реалізують від імені держави завдання щодо утвердження і забезпечення прав і свобод людини, їх захист та охорону. Відповідне статутне законодавство про органи державної виконавчої влади, про інших, уповноважених на здійснення публічного адміністрування, суб'єктів є передумовою їх системності та спільної участі у виконанні загального припису Конституції України щодо основного обов'язку держави стосовно прав і свобод людини.

Як зазначається в спеціальній літературі: «Кожний державний орган є порівняно самостійною, структурно не залежною ланкою апарату, яку держава створює для провадження чітко визначеного виду діяльності. Кожна

така ланка наділена відповідною компетенцією та в процесі реалізації своїх функцій заручається організаційною, матеріальною та примусовою підтримкою держави» [476, с. 74]. Кожний орган публічного адміністрування виконує притаманні лише йому функції в загальному комплексі функцій і завдань держави, що знаходить відображення у нормативно-правовому регулюванні його (органу) правового статусу, складовими якого є мета і завдання, функціонально-компетенційний блок, повноваження і дисциплінарна та часом юридична відповідальність посадових осіб і службовців за невиконання або неналежне виконання цих функцій. Відповідно до такого нормативно-правового регулювання здійснюється загальне управління роботою відповідного органу виконавчої влади чи іншого суб'єкта, уповноваженого на здійснення публічного адміністрування. «...Кожен із цих органів, відповідно до своєї компетенції, виконує притаманні йому функції, долучаючись до реалізації функцій держави» - зазначає щодо наголошеного нами В.А. Бондаренко [74, с. 252]. Отже, первинно внутрішньо організаційні управлінські відносини в своєму розвитку і діалектиці зумовлені місцем та призначенням відповідного органу публічного адміністрування в системі виконавчої влади, сутністю діяльності цього органу та можливими до застосування інструментами публічного адміністрування, відштовхуючись від чого структурується його, органу публічного адміністрування, внутрішня будова і функціонально-обов'язковий поділ праці. Саме тому в системі внутрішньо організаційного управління виділяються «організаційно-структурні відносини спрямовані на забезпечення та підтримання упорядкованості, а організаційно-функціональні – на забезпечення діяльності органів та координацію» [476, с. 253]. Наприклад, в Міністерстві юстиції України організаційно-структурні відносини зумовлені внутрішньою будовою самого Мін'юсту, до складу якого входять Управління забезпечення та управління майном, Управління відшкодування збитків, завданих збройною агресією, Патронатна служба Міністра, Секретаріат Державного секретаря Міністерства, Відділ

міжнародного співробітництва та протоколу, ряд департаментів та директоратів (публічного права, приватного права, санкційної політики, з питань судової роботи, правосуддя та кримінальної юстиції, експертного забезпечення правосуддя, нотаріату тощо), відділи, управління, сектори, Бухгалтерська служба, Офіс протидії рейдерству [456]. Всі ці структурні підрозділи своєю чергою не є стало замкненими утвореннями – кожен із них складається із відповідних організаційних утворень, призначених на виконання певного обсягу повноважень самого Міністерства юстиції, які в сукупності створюють безперервний процес виконання Міністерством його призначення в системі органів виконавчої влади. Ця внутрішня структура зумовлена необхідністю забезпечення безперервності роботи Міністерства і обсягом його повноважень. Так, Директорат правосуддя та кримінальної юстиції виконує наступні завдання: забезпечення формування державної політики та визначення стратегічних напрямів організації державної політики на основі постійного аналізу стану справ у сфері його компетенції, вироблення альтернативних варіантів розв'язання існуючих проблем; здійснення моніторингу та оцінювання результатів реалізації державної політики, розроблення пропозицій щодо її продовження або коригування; здійснення моніторингу впровадження та аналізу ефективності прийнятих законодавчих та інших нормативно-правових актів у сфері відання Директорату; забезпечення нормативно-правового регулювання у сфері його компетенції [456]. Для забезпечення належного виконання цих завдань сам Директорат структурується відповідно до функціональних напрямків і складається із наступних підрозділів: Директор, Заступник Директора, Головне управління кримінальної юстиції Відділ з питань кримінального та кримінального процесуального законодавства, Головне управління кримінальної юстиції, Відділ з питань адміністративної відповідальності та антикорупційної експертизи Головне управління кримінальної юстиції, Головне управління з питань правосуддя, Відділ з питань процесуального законодавства та правничої допомоги Головне управління з питань

правосуддя, Відділ з питань судоустрою Головного управління з питань правосуддя, Головне управління національної безпеки та правоохоронної діяльності, Відділ з питань національної безпеки Головного управління національної безпеки та правоохоронної діяльності, Відділ з питань правоохоронної діяльності Головного управління національної безпеки та правоохоронної діяльності, Головне управління нормативно-правового забезпечення судово-експертної діяльності, Відділ нормативно-правового забезпечення організаційних засад судово-експертної діяльності Головного управління нормативно-правового забезпечення судово-експертної діяльності, Відділ нормативно-правового забезпечення процесуальних засад судово-експертної діяльності Головного управління нормативно-правового забезпечення судово-експертної діяльності, Головне управління нормативно-правового забезпечення банкрутства, Головне управління нормативно-правового забезпечення виконавчих проваджень, Відділ нормативно-правового забезпечення організації діяльності органів та осіб, що здійснюють примусове виконання рішень Головного управління нормативно-правового забезпечення виконавчих проваджень, Експертна група з питань правосуддя та кримінальної юстиції тощо [456]. Директорат правосуддя та кримінальної юстиції Міністерства юстиції України створений на основі та відповідно до Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року і має своєю місією – підвищення ефективності державної правової політики у сфері правосуддя та кримінальної юстиції.

Таким самим чином побудована структура й інших департаментів і директоратів Міністерства юстиції України. Відрізняється структурно лиш побудова управлінь Міністерства юстиції України, які не містять структурних підрозділів, а становлять єдину систему посадових осіб і службовців, які відповідно до чинного законодавства виконують властиві їм виокремлені завдання, наприклад, забезпечення міжнародного правового співробітництва, співробітництва з міжнародними організаціями, відповідальність за виконання зобов'язань, що випливають із членства

України в яких, покладено на Мін'юст, та іншими міжнародними організаціями, міждержавними об'єднаннями з питань, віднесених до компетенції Управління, здійснення в межах компетенції Управління аналізу законодавства України на відповідність принципам і стандартам міжнародних організацій, положенням міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та підготовки відповідних пропозицій – Управління міжнародного співробітництва Міністерства юстиції України.

Якщо більш прискіпливо проаналізувати структуру Міністерства юстиції України, то слід зазначити наступне.

По-перше, міністерство має загальну структуру як орган, який здійснює свої повноваження на всю територію України, а тому до його структурних елементів слід буде віднести: 1) апарат міністерства; 2) територіальні органи (наприклад, Львівське міжрегіональне управління Міністерства юстиції України); 3) установи та органи юстиції (наприклад, Науково-дослідні установи судових експертиз); 4) підвідомчі установи та державні підприємства (наприклад, Державне підприємство «Національні інформаційні системи»); 5) органи, що координуються через міністра юстиції (наприклад, Державна архівна служба України); 6) Громадська рада при Міністерстві юстиції України; 7) Координаційний центр з надання правничої допомоги [456].

По-друге, міністерство як центральний орган виконавчої влади має свій управлінський апарат, який виступає центром розробки та прийняття більшої частини управлінських рішень. В апарат міністерства, як вже підкреслювалось входить велика кількість елементів, які поділяються на дві групи:

- а) керівництво міністерства (наприклад, Міністр юстиції України, державний секретар міністерства, Перший заступник міністра і ін.) [40];
- б) структурні підрозділи, серед яких слід виділити:

- управління (наприклад, Управління правової експертизи міжнародних договорів України);
- департаменти (зокрема, Департамент міжнародної правової допомоги);
- сектора (наприклад, Сектор з питань цивільного захисту);
- відділи (зокрема, Відділ по роботі з державними підприємствами);
- директорати (наприклад, Директорат стратегічного планування та європейської інтеграції);
- секретаріати (зокрема, Секретаріат Уповноваженого у справах ЄСПЛ);
- інші структурні підрозділи (наприклад, Патронатна служба міністра, Офіс протидії рейдерству та Бухгалтерська служба) [456].

Зазначимо, що всі структурні складові Мін'юсту вибудовані відповідно до певних «місій» та окремо окреслених завдань, реалізація яких кожним таким підрозділом в сукупності складає зміст діяльності Міністерства юстиції України і приводить до виконання ним його завдань та реалізації його призначення в системі управління державними і суспільними справами. В такому сенсі структурні частини Міністерства юстиції України становлять єдину внутрішньо узгоджену систему, підпорядковану спільній меті – виконуючи свій виокремлений функціонал, сприяти досягненню мети діяльності Міністерства, як єдиного цілого. З цього приводу М.С. Оганісян і Ю.Є. Ковтун висловлюють наступні думки: «Системність – одна із основних особливостей органів виконавчої влади. В наукових дослідженнях останніх років система органів виконавчої влади розглядається як така сукупність, у якій усі складові, а саме окремі органи та їхні структурні підрозділи, є взаємопов'язаними та водночас складають самостійні підсистеми зі своїми особливостями структури, функцій, компетенцій, беручи до уваги такі критерії, як обсяг компетенції та територіальний масштаб діяльності органів влади» [312, с. 48]. Це твердження повністю може бути застосоване для характеристики внутрішньої структурної побудови Міністерства юстиції

України, де кожна організаційна складова, виконуючи частину виокремлених повноважень Міністерства, як цілого утворення, сприяє реалізації ним його адміністративно-правового статусу в частині виконання призначення, реалізації функцій і завдань в межах суворо окресленої компетенції. І в кінці кінців ефективність реалізації Міністерством юстиції України його функцій і завдань залежить від ефективності роботи його «складових», враховуючи той факт, що «просідання» будь-якого ланцюга в цій системі веде до неналежного виконання самим Міністерством його функціоналу. Звідси випливає важливість здійснення належної організації роботи всіх структурних підрозділів органу виконавчої влади (не тільки Мін'юсту), забезпечення виконання ними покладених на них завдань в ієрархії системи державного управління. Організаційній складовій механізму державного управління особливу увагу та значення надає В.В. Калюжний, зокрема про *організаційний механізм* державного органу він зазначає: «...він являє собою підсистему управління, призначену для перетворення певного організуючого впливу органу державної влади (суб'єкта) у бажану (цільову) поведінку, результативність та ефективність діяльності об'єкта управління; становить собою «...послідовність етапів проектування структур, детального аналізу і визначення системи цілей, продуманого виділення організаційних підрозділів і форм їх координації для забезпечення функціонування деякого комплексу...» [126, с. 422-423].

В умовах такої побудови системи органів виконавчої влади загалом і кожного органу виконавчої влади в свою чергу – зокрема, особливого значення набувають управлінські відносини впорядкування діяльності всередині такого органу – внутрішньо організаційні, від стану динаміки яких повною мірою залежить ефективність діяльності самого органу. Відносини субординації в цій системі відносин мають першочергове значення. Стосовно цього А.Г. Хоронжий, В.І. Алещенко і М.В. Туленков підкреслюють: «Відносини субординації відображають підпорядкованість одного суб'єкта іншому суб'єкту управління в процесі керівництва єдиним

соціальним об'єктом, повною мірою забезпечують реалізацію централізму. Відповідно до відносин субординації вищі суб'єкти управління, що представляють, як правило, загальний інтерес, установлюють згідно з цим інтересом цілі управлінської діяльності для нижчих за ієрархією суб'єктів управління, а також визначають спрямованість спільних дій для інших учасників організаційно-управлінського процесу, підпорядкованих їм за характером виконуваних ними функцій і завдань» [510, с. 90-98; 35, с. 10]. З огляду на сутність відносин субординації зазначимо, що вони посідають провідне місце в питаннях організації діяльності органу виконавчої влади, як єдиного цілого утворення, незважаючи на існуючу розгалужену структуру самого органу виконавчої влади – саме на них засновано його існування і функціонування, як цілого утворення, незважаючи на внутрішній поділ функцій і повноважень, розподіл управлінської праці між структурними підрозділами, посадовими особами і службовцями. Вони, відносини субординації, є тим фундаментом, на якому заснована єдність відповідного органу виконавчої влади. Достатньо розгорнуту аргументацію надає стосовно цього О.Г. Вагонова: «Внутрішня організація органу державної влади розглядається як процес його структурного впорядкування і функціонування, що реалізується відповідно до властивих йому цілей і завдань. Організація як процес передбачає створення структури об'єкта, що надає можливість людям ефективно спільно працювати для досягнення цілей, які стоять перед об'єктом, і здійснювати систематичну координацію завдань, формальних взаємин виконавців. У сучасній парадигмі управління існує два аспекти організаційного процесу. Один з них – розподіл організації на підрозділи цілей і стратегій, що і є структурним упорядкуванням об'єкта (державного органу) і відображає процес побудови його організаційної структури. У процесі внутрішньої побудови організації здійснюється спеціалізований розподіл праці. Під спеціалізованим розподілом праці розуміють закріплення певної роботи за фахівцями. З огляду на те, що в органах державної влади в основному працюють адміністративні менеджери й

фахівці з виконання конкретних функцій управління, спеціалізований розподіл праці відбувається в основному за функціональною ознакою, або за виконуваними завданнями» [317, с. 29-30]. Відповідно, структурування органу виконавчої влади, як було наголошено вище, відбувається відповідно до потреб виокремлення певних функцій із загалу, покладених на даний орган управління, з метою їх здійснення фахівцями на належному професійному рівні, ізольовано від інших функцій, наданих іншому структурному утворенню відповідно до внутрішньо організованого поділу управлінської праці з метою підвищення ефективності публічно-адміністративної роботи. О.Н. Євтушенко стосовно цього зазначає: «Функціональна структура органу державної влади будується на основі поділу управлінської праці, тобто поглибленні спеціалізації виробництва та управління, і розподілу управлінських виконавчих функцій між керівниками та органами, які передають нижчим рівням управління обов'язкові для них завдання. Отже, диференціація функцій управління є основою переходу до функціональної структури управління. Функціональна спеціалізація підвищує ефективність діяльності органу державної влади, тому що замість універсальних керівників, що мають розумітися на виконанні всіх функцій управління, з'являється апарат фахівців, компетентних у своїй сфері, які мають штат співпрацівників, що відповідають за доручену ділянку роботи» [147, с. 14]. Функціональна диференціація відповідно до внутрішньої структури органу виконавчої влади дозволяє перемістити процес прийняття управлінського рішення на рівень конкретного фахівця із відповідним обсягом професійних знань і відповідної фахової підготовки, а також забезпечити можливість реального виконання управлінських рішень відповідними особами, які відповідальні за їх практичне виконання. Звідси в середині органу виконавчої влади структуруються і динамізують відносини субординації.

О.Н. Ярмиш і В.О. Серьогін чітко вказують відносно висловленої нами думки наступне: «Будь-які адміністративні правовідносини будуть не

повноцінними а повноваження не реалізованими в разі відсутності належної постановки завдання і координації по його виконанню між суб'єктами їх здійснення. На нашу думку чіткого виконання поставлених завдань можливо досягти лише в разі наявності субординаційних зв'язків між ними адже державна влада характеризується наявністю державного суверенітету, інструментарію та механізмів забезпечення виконання функцій держави і наявністю саме субординаційних відносин всередині державного апарату [553, с. 40]. Ми попередньо передбачаємо, що управлінське рішення розробляється та приймається на одному ієрархічному рівні тими посадовими особами, які несуть персональну дисциплінарну та юридичну відповідальність за результати здійснених заходів в межах публічно-адміністративної діяльності, а практичне виконання управлінського рішення в практичній площині здійснюється службовцями, які визначені відповідною посадовою особою, як відповідальні за виконання такого управлінського рішення. Природу відповідальності в даному випадку, зокрема її подвійний характер чітко відобразили О.Н. Свтушенко і В.І. Андріяш. Зокрема вчені вказали наступне: «Відповідальність має подвійну властивість: посадова особа, приймаючи повноваження, одночасно відповідає за результати виконання завдання перед тим, хто передає йому повноваження; за керівником, який делегує повноваження, цілком зберігається відповідальність» [128, с. 52]. Це може означати лиш одне – відповідна посадова особа органу публічного адміністрування, яка за функціоналом призначена розробляти і приймати відповідні управлінські рішення відповідальна також і за їх виконання, адже саме вона визначає порядок і суб'єктів виконання прийнятого управлінського рішення. В даному випадку йдеться про рух управлінського рішення за управлінською вертикаллю від ідеї про необхідність його прийняття аж до конкретних наслідків, які є результатом виконання управлінського рішення. Відповідно до словника термінів і понять з державного управління, який запропонував В. Я. Малиновський, субординація – це «метод управління, за допомогою якого у

системі виконавчої влади встановлюються відносини підпорядкованості, що виражають ієрархічну залежність між об'єктами і суб'єктами державного управління» [254, с. 193-194]. В даному випадку, коли йдеться про внутрішньо управлінський вплив вищих за посадою осіб на нижчих, підпорядкованих їм посадових осіб і службовців з метою організації діяльності органу виконавчої влади чи іншого суб'єкта публічного адміністрування, то керівник характеризується адміністративно-правовим статусом, як суб'єкт управління, підлеглі посадові особи і службовці – як об'єкт управління, адже саме поведінка останніх в процесі виконання ними покладених на них керівником завдань і функцій підлягає владному публічно-управлінському впорядкуванню. У науковому виданні за редакцією А.Ф. Мельника стосовно субординації зазначене наступне: «Субординаційні відносини будуються на основі прямого підпорядкування, здійснюються між органами чи особами, які перебувають у субординаційних структурних зв'язках та між якими існують управлінські відносини, які функціонують за принципом "вертикалізації" (відносини підзвітності і під контрольованості). Зазначене пояснюється тим, що в будь-якому разі сторони у вказаних відносинах є нерівноправними та взаємодіють одна з одною за принципом «влада-підпорядкування», причому кожен вищий рівень управління, відповідно до своєї компетенції та обсягу діяльності, акумулює та виражає ширші, складніші суспільні потреби чи інтереси, ніж нижчий рівень, оскільки субординаційні зв'язки можуть передбачати виключну компетенцію вищого за організаційно-правовим рівнем органу щодо нижчого» [247, с. 137]. Відповідно до такої моделі здійснюється внутрішня організація і функціонування органу виконавчої влади. Наприклад, О.Г. Ваганова, О.В. Горпинич та інші вчені уточнюють: «Організація як процес передбачає створення структури об'єкта, що надає можливість людям ефективно спільно працювати для досягнення цілей, які стоять перед об'єктом, і здійснювати систематичну координацію завдань, формальних взаємин виконавців» - зазначають» [317, с. 29].

В попередніх підрозділах робити ми вже звертали увагу на те, що орган виконавчої влади та інший, уповноважений на виконання функцій публічного адміністрування суб'єкт, виконуючи функції і завдання держави у визначеній законодавчо частині публічно-правового простору, здійснює правозастосовну за своєю сутністю діяльність, яка полягає у розробці, прийнятті управлінських рішень, які набувають згідно вимог чинного адміністративного законодавства відповідну зовнішню форму нормативно-правового акту, адміністративного акту, адміністративного договору чи інших юридично значимих дій. Процес управлінського впорядкування суспільних відносин містить в собі також необхідну його стадію – фактичне виконання управлінських рішень, яку б зовнішню форму вони не отримали. Відповідно до логічних і відтворених у чинному законодавстві засад структурної побудови органів виконавчої влади, процес розробки та прийняття управлінських рішень в органі виконавчої влади «прив'язаний» до ефективності та результативності такого процесу, який полягає у русі управлінського рішення за управлінською вертикаллю згідно методу субординації від вищих посадових осіб до конкретних службовців, що визначені, як фактичні виконавці прийнятих управлінських рішень. Так, наприклад, рішення, прийняте міністерством, об'єктивоване в підзаконний нормативно-правовий акт, для його виконання потребує деталізації в адміністративному акті (йдеться про субординацію органів виконавчої влади і підпорядкованих їм установ і організацій), а сам адміністративний акт, що визначає посадових осіб, на яких покладається обов'язок організувати виконання, потребує визначення виконавців (йдеться про субординацію всередині установ і організацій). Так само і всередині органу виконавчої влади від ідеї про необхідність прийняття і реалізації управлінського рішення до визначення його конкретних виконавців управлінське рішення рухається зверху вниз за управлінською вертикаллю (внутрішньо організаційна субординація). Як йдеться в спеціальних наукових джерелах: «Для органів державної влади та місцевого самоврядування можна запропонувати такі

етапи запровадження методології стратегічного управління: 1) визначення призначення (місії) органу; 2) оцінювання умов і факторів зовнішнього середовища; 3) цільовий, функціональний, організаційний та ресурсний аналіз діяльності органу; 4) формулювання цілей діяльності органу; 5) формування стратегії; 6) реалізація стратегії з одночасним моніторингом; 7) оцінка досягнення результатів. Система державного управління спирається на інтелектуальну інформацію...» [317, с. 31]. Саме інформація в даному випадку, як власне і в зовнішньо-управлінській діяльності органів публічного адміністрування, є тією рушійною силою, від правильних обробки і використання якої залежить рівень організації управлінської праці в органі і власне сам результат її здійснення у вигляді виконання функцій і завдань держави у тій частині публічно-правового простору, який компетенційно закріплений за відповідним органом.

Вкрай влучним з огляду на предмет нашого дослідження вважаємо вислів В.В. Третьяченко: «Управлінське рішення можна визначити як процес знаходження зв'язку між існуючим станом системи (організації) та бажаним, що визначається метою управління» [490]. Ці думки розвиває О.С. Ковальчук: «Плануючи майбутню діяльність, керівники визначають її цілі, способи їх реалізації та ресурси, необхідні для їх досягнення. У ході організації діяльності приймаються рішення щодо організаційної структури, організації виробничого процесу, розподілу робіт серед виконавців та забезпечення їх виконання необхідними засобами тощо. Контроль передбачає прийняття рішень щодо вибору системи контролю (масштабів, періодичності, форм контролю), аналізу отриманої інформації та здійснення коригувальних дій» [196, с. 169]. Така діяльність із розробки та прийняття управлінських рішень потребує належної інформаційно-аналітичної роботи як на зовнішньо-орієнтованому середовищі, так і всередині органу виконавчої влади чи іншого суб'єкта публічного адміністрування. Посадові особи органів владної діяльності, приймаючи виклики об'єктивного середовища стосовно необхідності вирішення певних управлінських проблем, повинні

мати повну та всебічну інформацію передусім про стан об'єкта управління. Ситуація в даному випадку ускладнюється тим, що для таких посадових осіб, залежно від спрямування їх владного впливу його об'єктами є, як зовнішні стосовно їх функцій явища та процеси соціального буття, так і внутрішня організація діяльності очолюваного органу чи його структурного елемента такого органу. Інформація, як рушійна відправна сила в процесі розробки та прийняття управлінського рішення тим більше набуває вагомого першочергового значення, що «...управлінські рішення повинні бути: 1) науково обґрунтованими, тобто базуватися на використанні законів та закономірностей таких наук, як юриспруденція, теорія управління, педагогіка, психологія; враховувати останні наукові досягнення; ґрунтуватися на всебічному аналізі певної проблеми; бути реальними для виконання, тобто враховувати наявність умов для розв'язання тих чи інших проблем; ... 5) передбачати механізм контролю виконання, оскільки сам факт прийняття рішення ще не гарантує обов'язковості його виконання» [196, с. 169]. Більше того – інформація є результатом розробленого, прийнятого і забезпеченого до виконання управлінського рішення, адже воно в процесі своєї динаміки, від появи необхідності до практичної реалізації, сприяє появі нового владно-управлінського продукту – нормативно-правового, адміністративного актів, адміністративного договору, інших юридично значимих дій, що спричинили переведення суспільних відносин в стан правовідносин. Роль інформації в процедурах розробки, прийняття та виконання управлінських рішень яскраво висвітлена в наступному формулюванні: «...процес прийняття рішення управлінцем відбувається у дев'ять етапів у такій послідовності: 1) знайомство з проблемою або ситуацією; 2) вивчення обставин і формування мети; 3) збір інформації і визначення критеріїв оцінки проекту рішення; 4) розроблення проекту рішення; 5) оцінка варіантів рішення і вибір оптимального варіанту; 6) правове оформлення рішення; 7) доведення до виконавців і розроблення заходів із виконання рішення; 8) контроль виконання рішення; 9) підбиття

підсумків виконання рішення [333; 109], де пункти 1 - 6 і 9 – це зовнішньо управлінська діяльність органу виконавчої влади через його посадових осіб; 7 і 8 – внутрішньо організаційний управлінський вплив. Втім розуміємо, що управлінське рішення досягне своєї мети лише у випадку здійснення органічно єдиної діяльності із його розробки, прийняття та виконання. На будь-якому етапі та напрямку спрямування інформаційна аналітична діяльність стоїть у витоків вирішення управлінської проблеми. Саме ґрунтовна робота з добору, акумулюванню, обробки, аналізу інформації про стан об'єкта управління становить основу процесу розробки і прийняття управлінського рішення, як щодо управління сферами та галузями, підвладними певному органу публічного адміністрування, так і всередині організації для забезпечення оптимального шляху «просування» управлінського рішення управлінською вертикаллю з метою його якісного та повного виконання. Як з цього приводу зазначає В.М. Колпаков: «Дії передують облік її наслідків та усвідомлення її мотивів, прийняття рішення, виникнення наміру його здійснити, складання плану для його здійснення... Насправді будь-яка справді вольова дія є виборчим актом, що включає свідомий вибір та рішення» [213, с. 53]. В монографії за загальною редакцією І.О. Кузнецової зазначено, що велика кількість правників, серед яких названі Є. А. Смирнов, В. М Колпаков і Ю. Мірошніченко, розглядають "управлінське рішення " як творчий, вольовий акт суб'єкта управління як результат застосування знань об'єктивних законів функціонування керованої системи та умінь аналізувати інформацію про її функціонування» [484, с. 11]. Це вкотре свідчить, що інформаційно-аналітична робота на етапі виявлення управлінської проблеми, її оцінки, визначення можливих шляхів, способів та засобів її вирішення, обрання рівня, на якому таке вирішення може бути найефективнішим, ресурсів для вирішення, можливих наслідків застосування певного інструментарію публічного адміністрування, організації виконання рішення, тобто на будь-якому етапі розробки, прийняття і виконання управлінського рішення, є визначальною і власне від ступеня повноти та

всєбічності її проведення прямо залежить результат, що настає, як наслідок впровадження такого управлінського рішення. З інформацією, як джерелом, витоком управлінських рішень пов'язують технологію їх прийняття переважна більшість науковців. Так, зокрема, І.А. Сененко зазначає: «Алгоритм управління – це опис послідовних дій, що сприяють досягненню мети, чітко визначений, відпрацьований порядок підготовки та прийняття управлінських рішень, формування планів, обміну інформацією в процесі управління [423, с. 152]. Зі свого боку цю теоретичну конструкцію доповнюють інші науковці:

- «управління полягає в здійсненні сукупності впливів на об'єкт, вибраних із багатьох можливих варіантів на основі програми управління, інформації щодо поведінки об'єкта та стану зовнішнього середовища, а також управління спрямоване на підтримку, покращення функціонування чи розвиток об'єкта для досягнення заданої мети» [435, с. 116];

- «управління – це використання знань для пошуку найбільш ефективних способів застосування наявної інформації з метою отримання необхідних результатів» [435, с. 116].

Щодо структурних елементів управління, то в науковій літературі теж висловлюються різні підходи, зокрема:

- О.В. Федорчак в якості головних елементів виділяє наступні: «методи, важелі, інструменти, політика, правове, нормативне та інформаційне забезпечення» [497];

- Л.Л. Приходченко пропонує у механізмах державного управління виокремлювати наступні складові: «...цільову, нормативно-правову, організаційну, економічну та інформаційну» [358, с. 109], розуміючи при цьому, що «...Обов'язковою складовою будь-якого механізму державного управління є інформаційна, що фактично має наскрізну дію. Змістовна характеристика цієї складової містить структуру інформаційної бази даних, джерела і споживачів інформації, технологічний процес її обробки» [358, с. 109].

Отже, процес внутрішньої організації органів виконавчої влади, їх структурування відповідно до окремих напрямків управлінської роботи, розподіл праці, що сприяє ефективності застосовуваних для виконання функцій і завдань органу управлінських заходів, розподіл праці між фахівцями різних рівнів управлінської вертикалі – все це пов'язано із прийняттям відповідними посадовими особами відповідних управлінських рішень, які, в свою чергу, спираються на масштабну інформаційно-аналітичну роботу. В процесі такої управлінської діяльності обсяг інформації, яка підлягає акумулюванню і обробці, її належність до управлінської проблеми, які відповідними рішеннями потрібно вирішити, повнота і відповідність об'єктивним реаліям становлять основу ефективності прийнятих на ґрунті її аналітичного опрацювання управлінських рішень та здійснених заходів із виконання функцій і завдань держави. Процес переміщення управлінських рішень за рівнями управління на основі методу субординації (про мету застосування якого йшлося в розділі вище), між структурними підрозділами органу виконавчої влади на підставі методу координації (метою якого є підвищення якісних характеристик рішень, що спільно розробляються і виконуються органами влади та орієнтованих на досягнення заданих результатів), встановлення осіб, відповідальних за реалізацію конкретних заходів адміністрування в процесі підготовки, розробки, прийняття та доведення до виконання управлінських рішень органу виконавчої влади змістовно становить процес прийняття проміжних управлінських рішень, кожне з яких спирається на аналітичну обробку наявної про стан об'єкта інформації. Сам процес управління як той, що спрямований на забезпечення діяльності органу виконавчої влади (внутрішньо організаційний), так і його зовнішньо управлінський напрямок, виглядає як процес роботи з інформацією, результатом якої є створення нового інформаційного продукту – управлінського рішення, що змінює стан реалії від такого, який потребує державного втручання з метою впорядкування на такий, де суспільні відносини набули бажаної і

передбаченої нормами права форми, і закріпленого, об'єктивованого на зовні за допомогою нормативно-правового, адміністративного актів, адміністративного договору чи результату іншої юридично значимої дії. В роботі Міністерства юстиції України, обсяг та спрямованість управлінського впливу, згідно його завдань, є досить розгалуженим – від розробки проектів законів та інших нормативно-правових актів до забезпечення ведення Реєстру відомостей про дітей, депортованих або примусово переміщених у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України, а також верифікації відомостей про цих дітей (загалом понад 95 пунктів завдань). При цьому реалізація покладених на Міністерство юстиції завдань, зрозуміло, здійснюється шляхом прийняття відповідними посадовими особами управлінських рішень, які втілюються в об'єктивній реальності прийняттям підзаконних нормативно-правових актів, адміністративних актів, як результатів розгляду адміністративних справ у порядку адміністративної процедури, здійсненням інших юридично значимих дій. Характерною особливістю обсягу компетенції Міністерства юстиції України є широкий спектр суспільних відносин, які підпадають під владний вплив Мін'юсту, що впливає із всеохоплюючої сутності сфери юстиції та її значення в життєдіяльності державно-організованого суспільства. Цим пояснюється доволі складне та розгалужене структурування самого Міністерства юстиції, що має метою забезпечити переміщення процесу розробки, прийняття та виконання управлінських рішень на той рівень, де таке рішення може бути прийняте на найвищому фаховому рівні і відповідно забезпечене до повного та об'єктивного та забезпеченого відповідними матеріальними і соціальними ресурсами виконання.

Отже, розуміння публічного управління не обмежується зовнішньо управлінським впливом органів і посадових осіб на об'єкти, що знаходяться у підвладних їм сферах та галузях суспільних відносин – для забезпечення належного рівня функціонування органу публічного адміністрування його роботу потрібно організувати відповідно до вимог чинного статутного

законодавства про нього. Мета та завдання діяльності органу публічного управління можуть бути реалізовані належним чином, повноваження здійснені, функції виконані цим органом через його публічно-владну діяльність лише за умови належної організації його функціонування як внутрішньо несуперечливої та самодостатньої структури в системі органів публічного адміністрування.

Поєднуючи досвід діяльності загалом органів виконавчої влади та безпосередньо Міністерства юстиції України встановлено, що:

1) внутрішньо організаційна складова, яка полягає у налагодженні безперервного функціонування Міністерства юстиції України відповідно до покладених на нього завдань, є органічною складовою різних форм організуючого впливу, без реалізації якої неможливо досягти ефективності виконання відповідним державним органом його функцій і завдань;

2) діяльність з приводу організації функціонування державного органу полягає у налагодженні, впорядкуванні взаємин посадовців і службових осіб в межах виконання ними їх функціональних обов'язків для досягнення спільної для них мети – виконання Міністерством юстиції України покладених на нього функцій і завдань, яке (виконання) складається із мозаїки реалізації кожною посадовою і службовою особою міністерства її частини функціоналу;

3) організаційні відносини, що складаються в Міністерстві юстиції України, мають досить широкий спектр – від створення самого органу із його внутрішнім структуруванням – до функціонального забезпечення участі в підготовці, прийнятті і виконанні управлінських рішень відповідними посадовими особами та службовцями – конкретними виконавцями функцій органу;

4) першочергово внутрішньо організаційні управлінські відносини в своєму розвитку і діалектиці зумовлені місцем та призначенням Міністерства юстиції України в системі виконавчої влади, сутністю діяльності цього органу та можливими до застосування інструментами публічного

адміністрування, відштовхуючись від чого структурується його внутрішня будова і функціонально-обов'язковий поділ праці;

5) всі структурні складові Мін'юсту вибудовані відповідно до певних «місій» та окремо окреслених завдань, реалізація яких кожним таким підрозділом в сукупності складає зміст діяльності Міністерства юстиції України і приводить до виконання ним його завдань та реалізації його призначення в системі управління державними і суспільними справами. В такому сенсі структурні частини Міністерства юстиції України становлять єдину внутрішньо узгоджену систему, підпорядковану спільній меті – виконуючи свій виокремлений функціонал, сприяти досягненню мети діяльності міністерства, як єдиного цілого.

Висновки до розділу 4

За результатами аналізу інформаційно-аналітичної діяльності як елементу владної діяльності міністерства юстиції України були зроблені наступні висновки.

1. Встановлено, що зовнішньо управлінська діяльність виявляє роль та значення відповідного органу виконавчої влади в системі державно-правової організації публічно-владного впливу на суспільство і суспільні відносини. Держава через діяльність органів виконавчої влади присутня всюди, де суспільні відносини врегульовані попередньо за допомогою норм права, і в публічно-правовому просторі, і в приватно-правовому, адже кожна норма права потребує якщо і не забезпечення реалізації через державно-правові механізми, то охорони й захисту через них – неодмінно. В дисертації, задля уникнення суперечностей в термінології та з метою дотримання логічності викладання результатів дослідження, обґрунтовано позицію, згідно з якою зовнішню публічно-владну діяльність органів виконавчої влади можна іменувати публічним адмініструванням. Відповідно, органи виконавчої влади, їх посадові особи, реалізуючи практичну правозастосовну діяльність,

оперують певним інструментарієм – інструментами публічного адміністрування.

2. Наголошено, що інструменти публічного адміністрування – це власне те, за допомогою чого посадові особи публічних адміністрацій щоденно реалізують покладені на них завдання із реалізації державної політики в підвладній галузі, сфері суспільних відносин, утверджуючи, забезпечуючи реалізацію прав і свобод людини, здійснюючи їх охорону і захист. Були проаналізовані елементи, що входять до системи інструментів публічного адміністрування органів виконавчої влади, і наголошено, що органи виконавчої влади реалізують інформаційно-аналітичну діяльність безперервно, адже повсякчас здійснюють добір, акумуляцію, аналіз, фіксацію, видання інформації, оперування нею, де аналітична складова є провідною. Інформаційно-аналітична діяльність має провідне значення в результативності та в досягненні мети публічного адміністрування, яке здійснюється через прийняття нормативно-правових (наприклад, завжди виникає необхідність проведення суттєвої інформаційно-аналітичної роботи в процесі розробки та прийняття нормативно-правових актів органами виконавчої влади) і адміністративних актів (наприклад, інформаційно-аналітична складова адміністративної процедури властива майже кожній стадії кожного адміністративного провадження, адже адміністративно-процедурне законодавство встановлює чіткі вимоги до опрацювання адміністративним органом відповідної інформації, її аналітичну обробку перед тим, як власне рішення буде прийняте і зафіксоване, як результат розгляду адміністративної справи, в адміністративному акті).

3. Адміністративний договір і юридично-значущі дії, як інструменти публічного адміністрування, також мають тісний зв'язок із інформаційно-аналітичною діяльністю. Зокрема, коли мова йде про адміністративний договір як інструмент публічного адміністрування, то інформаційно-аналітична діяльність проявляє себе під час оцінки підстав укладання адміністративного договору та оцінки результатів виконання договору, де

обидві складові пов'язані із добором та опрацюванням відповідної інформації. Коли мова йде про юридично-значущі дії як інструмент публічного адміністрування, то такі дії не вимагають видання адміністративного акту, адже реалізуються шляхом активних управлінських дій адміністративного характеру. Юридично-значущі дії потребують оперативної оцінки стану об'єкта управління і вибір правильної форми державно-владного реагування, що передбачає певну інформаційно-аналітичну роботу із станом об'єкта управління, і, так само, як і при використанні інших інструментів публічного адміністрування, результат їх практичної реалізації – управлінський результат – повністю залежить від повноти, об'єктивності і достовірності зібраної, акумульованої у правильний, визначений законодавством спосіб, аналітично опрацьованої і трансформованої відповідно до потреб вирішення певної управлінської проблеми інформації.

4. Наголошено на тому, що аналіз публічного адміністрування, яке здійснює Міністерство юстиції України, тільки через призму загальних засад зовнішньої публічно-владної діяльності органів виконавчої влади, є недостатнім для розкриття його специфіки. Більш детальний аналіз специфіки функціонування Міністерства юстиції України, в тому числі з питань здійснення ним інформаційно-аналітичної діяльності, можливий через аналіз компетенції даного центрального органу виконавчої влади. Не дивлячись на достатньо розвинуту в адміністративній науці теорію компетенції, в доктрині адміністративного права відсутні єдині підходи як до визначення змісту поняття «адміністративна компетенція», так і до його структурних елементів. До того ж національне законодавство містить суперечливі положення, а іноді і прогалини, щодо закріплення окремих елементів адміністративної компетенції в нормативно-правових актах. Відповідно, даний підрозділ дисертації для здійсненого дослідження мав методологічне значення, яке полягало у визначенні чіткого переліку

елементів компетенції Міністерства юстиції України з посиланням на відповідні норми чинного законодавства.

5. Елементи, які входять до структури адміністративної компетенції, повинні надати можливість здійснити повну характеристику такого органу, як суб'єкта публічного адміністрування з оглядом на специфіку діяльності, яку орган призначений здійснювати, а також тих заходів та засобів, які він має можливість і повинен використовувати, впорядковуючи суспільні відносини у виконавчо-розпорядчий спосіб в певній законодавчо окресленій частині публічно-правового простору. Доведено, що до структури адміністративної компетенції Міністерства юстиції України обов'язково повинні включатися мета та завдання, предмет відання, повноваження та функції. В дисертації було розкрито їх зміст, а також звернуто увагу на недоліки правового регулювання окремих елементів адміністративної компетенції Міністерства юстиції України із визначенням можливих шляхів їх вирішення.

6. Встановлено, що всі складові адміністративної компетенції Міністерства юстиції України характеризують його, як спеціальний орган державної виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної правової політики. Його роль в державному управлінні є всеохоплюючою, адже права і свободи людини, їх утвердження, забезпечення реалізації, охорона і захист мають здійснюватися не хаотично і на розсуд публічних службовців, а системно, ґрунтовно на чинному законодавстві та у відповідності до його вимог. Міністерство юстиції України в даному випадку виступає як центральний орган державної виконавчої влади, управлінські рішення посадовців якого, спрямовані на забезпечення відповідності всього чинного законодавства вимогам правової, соціальної, людино орієнтованої, публічно-сервісної держави, а всієї юридичної діяльності – цим вимогам і вимогам чинного законодавства. Інструменти діяльності посадовців Міністерства юстиції України – підзаконні нормативно-правові акти, адміністративні акти, адміністративні договори (можливі, але не застосовувані саме Міністерством

юстиції), інші юридично значимі дії – є результатом владної правотворчої, адміністративно-процедурної діяльності, яка виявляється структурно у розробці та прийнятті, а потім – виконанні, управлінських рішень, основою, рушійною силою, предметом, джерелом, результатом яких є інформація.

7. Мета публічного управління в сфері юстиції зумовлена специфікою самої сфери юстиції, її всеосяжним обсягом та обсягом тієї інформації, яка підлягає аналітичній обробці під час здійснення управлінської діяльності в зазначеній сфері. Предметно сфера юстиції потребує державно-владного впорядкування через діяльність у всіх без винятку напрямках соціального буття людини, адже реєстрація, облік, виконання можуть мати своїм предметом права і факти, які виникають у будь-якій частині впорядкованого за допомогою норм права соціального простору. Нормативно-правові акти, що видаються органами виконавчої влади і за вимогами чинного законодавства повинні пройти попередню процедуру «юстування», також стосуються прав і свобод людини у всіх без винятків сферах та галузях життєдіяльності людини, і з тим, аби не допустити порушення цих прав і свобод, режиму їх утвердження, забезпечення до реалізації, охорони та захисту, Мін'юст уповноважений «ревізувати» такі нормативно-правові акти.

8. Виконання визначених законодавством за відповідним органом публічного адміністрування завдань здійснюється не лише шляхом зовнішньо-управлінського впливу на підвладну сферу суспільних відносин, а й шляхом забезпечення їх виконання шляхом організації діяльності самого органу, адже його управлінська робота побудована за структурно-функціональним розподілом праці і потребує належного внутрішньо-управлінського впливу з метою забезпечення функціонування і виконання покладених завдань на відповідному професійно-фаховому рівні.

9. Наголошено, що предмет відання Міністерства юстиції України – сфера юстиції (або сама собою «юстиція») є багатооб'єктною галуззю суспільних відносин, де діяльність держави спрямована на запобігання, виявлення та усунення порушень норм права, реалізацію державної правової

політики, що спрямована на підтримання законності, утвердження, забезпечення, захисту прав та свобод людини та громадянина, забезпечення функціонування системи правосуддя та дотичних до неї юридичних інституцій. У свою чергу, повноваження Міністерства юстиції України за своїм обсягом (їх понад сто) охоплюють всі напрямки і відгалуження правової політики держави, і, будучи нормативним виразом необхідних до здійснення дій міністерства з метою виконання ним функцій і завдань держави, виявляють діяльнісну складову його адміністративно-правового статусу і водночас демонструють специфіку його місця в системі публічного адміністрування і органів, що його призначені здійснювати. На кожному етапі управлінської діяльності Міністерства юстиції України воно виявляється як суб'єкт правотворчої, адміністративної, публічно-сервісної та адміністративно-юрисдикційної діяльності.

10. Зроблено висновок, що вся управлінська праця Міністерства юстиції України є процесом розробки і прийняття управлінських рішень, орієнтованих на виконання прямого призначення Міністерства юстиції через виконавчо-розпорядче правозастосування, спрямоване на впорядкування сфери, що є зовнішньою відносно самого Міністерства юстиції – сфери юстиції, щодо якої саме Міністерство є начебто «надбудовою». Така управлінська праця завжди заснована на збиранні, закріпленні, оцінці, дослідженні, трансформації інформації, як рушійної сили приведення всього об'єктивного простору у новий, якісніший стан.

11. Наголошено, що розуміння публічного управління не обмежується зовнішньо управлінським впливом органів і посадових осіб на об'єкти, що знаходяться у підвладних їм сферах та галузях суспільних відносин – для забезпечення належного рівня функціонування органу публічного адміністрування його роботу потрібно організувати відповідно до вимог чинного статутного законодавства про нього. Мета та завдання діяльності органу публічного управління можуть бути реалізовані належним чином, повноваження здійснені, функції виконані цим органом через його публічно-

владну діяльність лише за умови належної організації його функціонування як внутрішньо несуперечливої та самодостатньої структури в системі органів публічного адміністрування.

12. З'ясовано, що диференціація управлінської праці, рівно як і внутрішнє структурування органів виконавчої влади з метою оптимізації і забезпечення ефективності такої праці передбачає здійснення управління всередині цих органів. Внутрішнє управління організацією функціонування і забезпечення належного виконання відповідним органом виконавчої влади покладених на нього завдань – це передумова належного виконання відповідним органом його призначення, а в остаточному рахунку – можливість проведення в життя вимог Конституції стосовно виконання державою її основного обов'язку – утвердження і забезпечення прав і свобод людини, а тому, внутрішньо організаційне управління, що здійснюється всередині органу виконавчої влади значно впливає на характер та ефективність, результативність роботи відповідного органу.

13. Поєднуючи досвід діяльності загалом органів виконавчої влади та безпосередньо Міністерства юстиції України встановлено, що:

а) внутрішньо організаційна складова, яка полягає у налагодженні безперервного функціонування Міністерства юстиції України відповідно до покладених на нього завдань, є органічною складовою різних форм організуючого впливу, без реалізації якої неможливо досягти ефективності виконання відповідним державним органом його функцій і завдань;

б) діяльність з приводу організації функціонування державного органу полягає у налагодженні, впорядкуванні взаємин посадовців і службових осіб в межах виконання ними їх функціональних обов'язків для досягнення спільної для них мети – виконання Міністерством юстиції України покладених на нього функцій і завдань, яке (виконання) складається із мозаїки реалізації кожною посадовою і службовою особою міністерства її частини функціоналу;

в) організаційні відносини, що складаються в Міністерстві юстиції України, мають досить широкий спектр – від створення самого органу із його внутрішнім структуруванням – до функціонального забезпечення участі в підготовці, прийнятті і виконанні управлінських рішень відповідними посадовими особами та службовцями – конкретними виконавцями функцій органу;

г) першочергово внутрішньо організаційні управлінські відносини в своєму розвитку і діалектиці зумовлені місцем та призначенням Міністерства юстиції України в системі виконавчої влади, сутністю діяльності цього органу та можливими до застосування інструментами публічного адміністрування, відштовхуючись від чого структурується його внутрішня будова і функціонально-обов’язковий поділ праці;

г) всі структурні складові Мін’юсту вибудовані відповідно до певних «місій» та окремо окреслених завдань, реалізація яких кожним таким підрозділом в сукупності складає зміст діяльності Міністерства юстиції України і приводить до виконання ним його завдань та реалізації його призначення в системі управління державними і суспільними справами. В такому сенсі структурні частини Міністерства юстиції України становлять єдину внутрішньо узгоджену систему, підпорядковану спільній меті – виконуючи свій виокремлений функціонал, сприяти досягненню мети діяльності Міністерства, як єдиного цілого.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми, пов'язаної з розкриттям особливостей адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України, розробкою з врахуванням сучасних наукових досліджень теорії інформаційно-аналітичної діяльності як невід'ємного елементу публічно-владної діяльності суб'єктів публічного управління, та вдосконаленням на цій підставі положень чинного адміністративного законодавства. За результатами дисертаційної роботи сформульовано такі основні висновки:

1. На підставі аналізу наукових джерел, які присвячені адміністративно-правовій проблематиці, запропоновано виділяти три періоди в історії розвитку адміністративно-правової наукової думки про інформаційно-аналітичну роботу (діяльність): а) з 1991 по 1999 роки; б) з 2000 по 2013 роки; в) з 2014 року дотепер. Наголошено, що інформаційно-аналітична робота та інформаційно-аналітична діяльність, по-перше, лише час від часу потрапляли у сферу інтересів адміністративістів, по-друге, залишаються маловивченими та маловисвітленими об'єктами досліджень в адміністративному праві.

2. Доведено, що до методологічних особливостей дослідження адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України відносяться: а) застосовування в науково-дослідній роботі термінології, за допомогою якої визначається та фіксується зміст та співвідношення юридичних понять «інформаційно-аналітична робота» та «інформаційно-аналітична діяльність» шляхом уточнення змістовного наповнення і співвідношення понять, зокрема: інформаційна «робота» та «діяльність»; аналітична «робота» та «діяльність»; інформаційно-аналітична «робота» та «діяльність»; «робота» та «діяльність»; б) використання комплексного підходу з урахуванням специфіки об'єкта

дослідження, а саме, адміністративно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України; в) використання системного підходу з урахуванням специфіки цього ж об'єкта дослідження.

3. Запропоновано авторське визначення інформаційної діяльності як соціального явища та як елементу функціонування публічної влади. Інформаційна діяльність як явище соціальної дійсності це цілісна система процесів та операцій, що включає збирання, облік, систематизацію, зберігання, використання, поширення та захист інформації. Залежно від мети та специфіки застосування, така діяльність може здійснюватися як на рівні технічної обробки інформаційних масивів без глибокої аналітичної інтерпретації, так і з метою забезпечення ефективної комунікації, підтримки прийняття рішень та оптимального функціонування інформаційних систем у різних сферах суспільного життя. Відповідно, інформаційна діяльність у сфері публічної влади це цілісна система процесів та операцій (передбачених нормами права чи таких, що не суперечать вимогам національного законодавства), що включає збирання, облік, систематизацію, зберігання, використання, поширення та захист інформації, яка здійснюється суб'єктами публічної влади з метою: забезпечення ефективного функціонування системи публічного управління; надання якісних та доступних публічних послуг; реалізації принципів відкритості, прозорості та підзвітності влади; створення умов для інформованої участі громадян у демократичних процесах; підтримки прийняття обґрунтованих управлінських рішень на всіх рівнях публічного управління, тощо.

4. У результаті дослідження встановлено, що аналітична діяльність є багатовимірним феноменом, який характеризується множинністю методологічних підходів до її розуміння та інтерпретації. Систематизація наукового дискурсу про аналітичну діяльність через аналіз наукових підходів (структурно-системного, інформаційно-прикладного і прогностично-стратегічного) та парадигм (нормативної і культурологічної) дозволила запропонувати авторське визначення аналітичної діяльності, під якою слід

розуміти особливий вид професійної діяльності, яка: 1) має тісний зв'язок із інформацією, але змістовно ґрунтується на розумових здібностях суб'єкта (аналітика або групи аналітиків), який реалізує таку діяльність; 2) реалізується через систему когнітивних операцій (формування гіпотез, критична оцінка, синтез інформації чи знань, прогнозування). Ця діяльність структурована на трьох взаємопов'язаних рівнях: онтологічному (як процес пізнання), методологічному (як сукупність методів і принципів) та інституційно-функціональному (як діяльність у певних організаційних рамках), а її результатом є аналітичний продукт (наприклад, рекомендація чи прогноз), спрямований на вирішення практичних завдань.

5. Запропоновано, задля всебічного розкриття теми дисертаційного дослідження, поділяти публічно-владну діяльність органів виконавчої влади в залежності від сфери розповсюдження владного впливу на два види: 1) зовнішню (публічне адміністрування); 2) внутрішню управлінську (внутрішньо-організаційну). Публічне адміністрування – це зовнішньо-організуюча діяльність органів виконавчої влади та інших прирівняних до них суб'єктів, яка спрямована на: а) врегулювання існуючих у суспільстві відносин (правотворча діяльність); б) забезпечення реалізації прав і свобод приватної особи (публічно-сервісна діяльність); в) охорону існуючих в суспільстві правовідносин (правоохоронна діяльність); г) профілактику можливих правопорушень чи шкоди державі та суспільству (контрольна та інші види профілактичної діяльності); г) захист прав і свобод осіб (юрисдикційна діяльність); д) підтримання нормального функціонування та розвитку суспільства. Внутрішньо організаційна діяльність – це діяльність, яка: а) пов'язана з внутрішньою організацією суб'єкта управління, управлінням персоналом, структуруванням та забезпеченням безперервної внутрішньо несуперечливої роботи органу виконавчої влади та всіх його структурних елементів тощо; б) має провідне значення для забезпечення якості і ефективності реалізації зовнішньої публічно-владної діяльності органів виконавчої влади.

6. Обґрунтована необхідність розгляду інформаційно-аналітичної діяльності в двох вимірах – соціальному та правовому. Як явище соціальної дійсності інформаційно-аналітична діяльність – це високоінтелектуальна професійна діяльність, що поєднує процеси збирання, систематизації та глибокого аналізу інформації з різних джерел із застосуванням спеціальних методів дослідження, моделювання та прогнозування з метою виявлення причинно-наслідкових зв'язків, тенденцій розвитку та підготовки науково обґрунтованих висновків і рекомендацій для підтримки процесів прийняття стратегічних і тактичних рішень. Інформаційно-аналітична діяльність органів публічної влади – це професійна інтелектуальна діяльність суб'єктів публічного управління, яка передбачає систематичний збір, глибокий аналіз та інтерпретацію інформації про стан і тенденції розвитку підвідомчих сфер, виявлення управлінських проблем і можливостей, моделювання та прогнозування наслідків політичних і адміністративних рішень, а також підготовку обґрунтованих аналітичних матеріалів, висновків і рекомендацій для забезпечення ефективності публічного управління та якості державної політики.

7. Обґрунтовано та розкрито типологію інформаційно-аналітичної діяльності за цільовим критерієм, що дозволило виокремити чотири її базові види: 1) науково-дослідна інформаційно-аналітична діяльність, яка спрямована на отримання нових знань та сприяє генерації науково обґрунтованих висновків і ідей на основі системного аналізу даних; 2) оціночна інформаційно-аналітична діяльність акцентує увагу на визначенні відповідності якості та ефективності об'єктів і процесів за заданими параметрами (критеріями); 3) прогностична інформаційно-аналітична діяльність, ціллю якої є виявлення тенденцій, побудова сценаріїв і оцінка ризиків з метою передбачення майбутніх подій; 4) інформаційно-аналітична діяльність практичного спрямування, яка сприяє розробці конкретних рекомендацій та заходів для поліпшення ситуації, що склалась на практиці, наприклад, для вдосконалення правового регулювання (при розробці

законопроекту), для підвищення кваліфікації кадрів в організації (при визначення критеріїв, за якими обирається новий персонал організації), для підвищення ефективності маркетингу фірми (при визначенні підходів в рекламі продукції) та будь-яких інших змін на краще у інших сферах суспільного життя.

8. Зроблено висновок, що результати інформаційно-аналітичної діяльності – це універсальний пакет опрацьованих, узагальнених і взаємопов'язаних даних, що формує надійну базу для стратегічних, тактичних та оперативних рішень у бізнесі, державному управлінні, науці й безпековій сфері. До таких результатів належать короткі інформаційні повідомлення, ґрунтовні довідки й огляди, прогнози, рекомендації та експертні висновки, а також більш «технічні» продукти – бази даних, інформаційні моделі та інтерактивні дашборди. Усі вони різняться глибиною опрацювання й деталізацією, але об'єднані спільною метою: виявлення закономірностей, трендів, ризиків і можливостей шляхом сучасних методів збору, аналізу та інтерпретації інформації. Представляються такі результати у форматах, що найкраще відповідають потребам аудиторії: від класичних письмових звітів і презентацій із візуалізацією до інфографіки, відеооглядів та інтерактивних веб-платформ. Така багатоформатність забезпечує гнучкість, швидку доступність і високу прикладну цінність інформаційно-аналітичних продуктів, істотно підвищуючи якість управлінських процесів, ефективність комунікацій і точність стратегічного планування.

9. З'ясовано, що владно-управлінська діяльність, за допомогою якої б дефініції ми її попри всі доктринальні суперечки не визначали («державне управління», «публічне управління», «публічне адміністрування», «публічний менеджмент»), проявляється в односторонньому, публічно-владному, організуючому, заснованому на законі та спрямованому на забезпечення закону виконанні, впливі держави через систему своїх владних органів і посадових осіб на суспільні відносини, впорядковані попередньо нормами права, з метою виведення їх на певний впорядкований рівень, де

кожний їх учасник отримає гарантовану державою можливість безперешкодно реалізувати свої права і свободи і в такий же безперешкодний спосіб виконати юридичні обов'язки.

10. Зроблено висновок, що структура адміністративної компетенції Міністерства юстиції України включає до свого складу мету та завдання, предмет відання, повноваження і функції, де: а) мета – це тривалий, досяжний протягом усієї діяльності міністерства бажаний конкретний результат публічного адміністрування, який складається із досягнення проміжних разових цілей вчинення щоденних конкретних управлінських дій внаслідок практичної реалізації управлінських рішень; б) завдання впливають із мети, а їх реалізація спрямовується на досягнення проміжних цілей і загальної мети; в) предмет відання – це законодавчо визначена сфера, комплекс суспільних відносин, коло питань, щодо яких Міністерство юстиції України призначене здійснювати свою публічно-адміністративну діяльність; г) функції – це основні напрямки публічно-адміністративного впливу, забезпечуючи порядок у яких Міністерство юстиції України реалізує свій статус як суб'єкта виконавчої влади.

11. Міністерство юстиції України, маючи своєю метою визначені в пункті 1 Постанови Кабінету Міністрів «Про Міністерство юстиції України» параметри, здійснюючи комплекс заходів, що становлять державну правову політику, має справу з широким спектром інформації, яка є предметом, засобом і результатом управлінської праці Мін'юсту, адже процес управління, на якому б рівні він не здійснювався – від вищого до локального, – завжди є роботою з інформацією, яку збирають, аналізують, обробляють, доводять до відома, закріплюють, трансформують публічні посадові особи і службовці відповідного державного органу відповідного ієрархічного рівня. Процес розробки і прийняття управлінського рішення розпочинається з отримання інформаційного імпульсу з боку об'єкта управління, супроводжується інформаційно-аналітичними процесами і завершується отриманням інформації про результат управлінського впливу.

12. Доведено, що процес внутрішньої організації органів виконавчої влади та Міністерства юстиції України, їх структурування відповідно до окремих напрямків управлінської роботи, розподіл праці, що сприяє ефективності застосовуваних для виконання функцій і завдань органу управлінських заходів, розподіл праці між фахівцями різних рівнів управлінської вертикалі – все це пов'язано із прийняттям відповідними посадовими особами відповідних управлінських рівнів управлінських рішень, які, в свою чергу, опираються на масштабну інформаційно-аналітичну роботу. В процесі такої управлінської діяльності обсяг інформації, яка підлягає акумулюванню і обробці, її належність до управлінської проблеми, які відповідними рішеннями потрібно вирішити, повнота і відповідність об'єктивним реаліям становлять основу ефективності прийнятих на гранті її аналітичного опрацювання управлінських рішень та здійснених заходів із виконання функцій і завдань держави. Інформаційно-аналітична діяльність, як елемент внутрішньо-організаційної роботи в Міністерстві юстиції України, на етапі виявлення управлінської проблеми, її оцінки, визначення можливих шляхів, способів та засобів її вирішення, обрання рівня, на якому таке вирішення може бути найефективнішим, ресурсів для вирішення, можливих наслідків застосування певного інструментарію публічного адміністрування, організації виконання рішення, тобто на будь-якому етапі розробки, прийняття і виконання управлінського рішення, є визначальною і власне від ступеня повноти та всебічності її проведення прямо залежить результат, що настає, як наслідок впровадження такого управлінського рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Castells M. The Rise of the Network Society. 2-nd ed., with a new preface. Malden, MA: Blackwell, 2010. 656 p.
2. Dahl R.A. Democracy and its critics. New Haven: Yale University Press, 1989. 397 p.
3. Data Science: що це, де та як застосовується. URL: <https://university.sigma.software/what-is-data-science/>
4. Declaration of Principles “Building the Information Society: a global challenge in the new Millennium”: The World Summit on the Information Society (WSIS), 12 December 2003. International Telecommunication Union: website. URL: <https://www.itu.int/net/wsis/docs/geneva/official/dop.html>
5. Digital 2024: Global Overview Report. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2024-global-overview-report>
6. ETL або ELT: який процес роботи з даними дає оптимальний результат? URL: <https://www.rbcgrp.com/ua/etl-ili-elt-kakoj-process-raboty-s-dannymi-daet-optimalnyj-rezultat/>
7. Franks B. The analytics revolution. How to improve your business with operational analytics in the era of Big Data. Wiley, 2014. 304 p. URL: http://dspace.op.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14268/1/zbirnik_konf_XVI_september_2023.pdf
8. Kushariyadi Kushariyadi, Muhammad Fatkhurohman Albashori, Deden Abdul Wahid, Indra Rustiawan. Performance Management Based on Key Performance Indicators (KPI) to improve Organizational Effectiveness. *Maneggio*. Vol. 2. № 1 February 2025. 90-102.
9. Model Back-Testing for Predictive Accuracy. URL: <https://www.kualitee.com/model-back-testing/model-back-testing-for-predictive-accuracy/#:~:text=Back%2Dtesting%20represents%20a%20strategy,is%20applied%20to%20historical%20information.>

10. Pareek U., Sole N. A. Quality of Public Services in the Era of Guaranteed Public Service Delivery. *Indian Journal of Public Administration*. 2022. vol. 68 (2), pp. 163-173. DOI: <https://doi.org/10.1177/00195561211072575>
11. Radi Romansky. Digital Age and Personal Data Protection. *International Journal on Information Techlogies & Security*. 2022. № 3. Vol. 14. P. 89-100.
12. SoftPro: Геоаналітика. URL: <https://softpro.ua/geoanalitika>
13. SupTech та RegTech в Україні: що це таке та як відбувається впровадження технологій Нацбанком. URL: <https://bankir.kiev.ua/suptech-ta-regtech-v-ukraini-shcho-tse-take-ta-iak-vidbuvaietsia-vprovadzhennia-tekhnologij-natsbankom/>
14. Tsybulin T., Samokhvalov S., Chernyshova V. Information, Analytical and Information-Analytical Activity as a Subject of Administrative Law Research. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2025. Vol. 11. № 2. P. 361-366.
15. Tsybulin T., Izovita A., Rekunenko T. General Requirements for the Implementation of Information and Analytical Activity in Public Administration. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2025. Vol. 11. № 3. P. 111-116.
16. Tsybulin T., Shchebetiuk N. Ministry of Justice of the Ukrainian State during the Period of Pavlo Skoropadsky's Hetmanship (1918) in Ukrainian Historiography. *Skhidnoievropeyskyi istorychnyi visnyk – East European Historical Bulletin*. 2025. № 35. С. 48–55.
17. Абакумов В. М. Правове регулювання протидії інформаційним війнам в Україні : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2011. 209 с.

18. Аббадія Д. Що таке триангуляція в дослідженнях: Шлях до надійних результатів. URL:

<https://mindthegraph.com/blog/uk/%D1%89%D0%BE-%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%B5-%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8F%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%B2-%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%D1%85/>

19. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс : у двох томах. Том 1 : Загальна частина: підручник / ред. колегія: Авер'янов В. Б. (голова) та ін. Київ, 2007. 592 с.

20. Авер'янов В. Б. Актуальні завдання створення нового законодавства про державну службу в Україні. *Юридичний журнал*. 2005. № 8. С. 65-68.

21. Авер'янов В. Б. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. Київ, 2003. 384 с.

22. Агапова В. В. Поняття «інформаційна діяльність»: дисциплінарна рефлексія та економічна сутність. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Випуск 5 (16). С. 3-8. URL: https://easterneurope-ebm.in.ua/journal/16_2018/02.pdf

23. Адамова О. С. Поняття правової класифікації. *Часопис цивілістики*, 2015. Випуск 18. С. 19-24. URL: <http://hdl.handle.net/11300/8277>

24. Адамовський В. І., Семенюк-Прибатень А. В. Міжнародний досвід організації інформаційно-аналітичної діяльності : тенденції нормативно правової співпраці України та зарубіжних країн. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2023. Вип. 75 (3). С. 129-136. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/52452/1/276786-%d0%a2%d0%b5%d0%ba%d1%81%d1%82%20%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%96-637865-1-10-20230407.pdf>
25. Адміністративне право : посіб. для підготовки до іспиту / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін. ; за заг. ред. В. М. Гаращука. Харків, 2016. 144 с.
26. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса, 2003. 896 с.
27. Адміністративне право України : підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. Київ, 2007. 544 с.
28. Адміністративне право України : словник-довідник / укладачі В. К. Шкарупа, Ю. А. Ведерніков, В. П. Підчибій. Дніпропетровськ, 2001. 194 с.
29. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). К. 2004. 584 с.
30. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько та ін. Херсон : Олді-Плюс, 2018. 446 с.
31. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон. 2021. 656 с.
32. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІПЛЮС, 2018. 446 с.

33. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції : навчальний посібник / кол. авторів ; за заг. ред. Ю. С. Назара. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 396 с.

34. Александрова Н. В. До питання про правові акти управління. *Наукові записки НаУКМА. Серія: Юридичні науки*. 2008. Т. 77. С. 50-53.

35. Алещенко В. І., Туленков М. В. Управлінські відносини у дискурсі системної аналітики: соціальнопсихологічний аспект. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. № 1 (71). С. 5-16.

36. Альбом з безбар'єрних рішень. URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2024/02/19/20240219171817-89.pdf>

37. Аналіз поточного стану державних електронних реєстрів та оцінка потенційних корупційних ризиків / Автори дослідження: К. Чижик, О. Борисенко, А. Лободіна, О. Павлюк, Т. Михайлов. 2021. URL: https://tapas.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/Zvit_Analiz-potochnogo-stanu-reestriv-UA.pdf

38. Аналітична панель як ефективний бізнес-інструмент (2022). URL: <https://datalabsua.com/ua/dashboard-as-an-effective-business-tool/>

39. Антикорупційний та економічний ефект від впровадження цифрових послуг у будівництві склав понад 20 млрд грн. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/antykoriuptsiynyy-ta-ekonomichnyy-efekt-vid-vprovadzhennya-tsyfrovyh-poslug-u-budivnytstvi-sklav-ponad-20-mlrd-grn/>

40. Апарат міністерства. Веб-сайт Міністерства юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/str_cent

41. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти. Харків: Вид-во НУВД, 2000. 366 с. URL: <https://studfile.net/preview/5044087/>

42. Архів рішень, прийнятих за результатами розгляду скарг у сфері державної реєстрації. URL: <https://minjust.gov.ua/m/arhiv-rishen-priynyatih-za-rezultatami-rozglyadu-skarg-u-sferi-derjavnoi-reestratsii>

43. Афанасьєв К. К. Адміністративний договір як форма державного управління (теоретико-правовий аспект): дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Луганськ, 2002. 173с.
44. Афанасьєва Л. В., Демчик О. І., Кречетова В. А. Роль засобів масової інформації у формуванні світоглядних цінностей громадян України. *Науковий журнал ГАБІТУС*, 2025. Випуск 71. С. 36-45.
45. Афонін Е. А. Конспект лекції до короткотермінового семінару в системі підвищення кваліфікації кадрів. Транспарентність влади в контексті європейської інтеграції України. Київ : НАДУ, 2010. 48 с.
46. Бабенко-Левада В. Г., Чикалюк М. М., Ковернінська Ю. В. Вплив штучного інтелекту на інновації у фінансовому секторі України у 2024 році URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13992645>
47. Бабічев А. В., Котковський А. В., Чередниченко Т. О. Технології та інновації у публічному управлінні: сучасні тренди, вплив на якість державних послуг. *Економіка та суспільство*, 2024. Випуск № 65. С.1-9. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-82>
48. Базові засади оргкультури: місія, візія, цінності та принципи. Посібник з формування організаційної культури на публічній службі, або Як скласти пазл вашої організаційної культури / Алюшина Н., Василевська Т., Ібрагімова І., Ахметович Д., Проценко Д. та ін. ; Національне агентство України з питань державної служби [та ін.]. Київ, 2023. С. 42-49.
49. Базові поняття валідації моделей оцінки ризиків. (2021). URL: <https://finpuls.com/ua/banking/releases/news/bazov-ponyattya-valdac-modeley-osnki-rizikv.htm>
50. Бакуменко В. Д., Усаченко Л. М., Червякова О. В. Теоретичні засади державного управління : навч. посіб. / заг. ред. Л. М. Усаченко. Київ, 2013. 174 с.

51. Бакуменко В. Д., Руденко О.М. Концептуальний підхід до визначення моделей державного управління [Електронний ресурс]. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Збірник наукових праць. 2009. № 4.
52. Баранецька А. Інформаційна діяльність: інтерпретація явища в контексті бізнесу. *Вісник Книжкової палати*. 2022. № 2. С. 42-47.
53. Баскаков В. Ю. Адміністративно-правовий режим інформації з обмеженим доступом : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2012. 193 с.
54. Бахтіна Ю. С. Поняття та класифікація функцій державного управління. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. (Серія: Право)*. 2018. Вип. 26. С. 85-89.
55. Бежевець О. Що таке GDPR? URL: <https://freehost.com.ua/faq/articles/scho-take-gdpr/>
56. Безбар'єрність. URL: https://minjust.gov.ua/ndd/barrier_free
57. Бем М. В., Городиський І. М. Стандарти захисту персональних даних в соціальній сфері. Львів: Б.В., 2018. 110 с.
58. Бессарабова М. Л. Аналітика, інформаційна аналітика, інформаційноаналітична діяльність, наукова діяльність: до питання співвідношення понять. *Інформаційна культура у просторі професійної комунікації* : матеріали всеукр. наук.-метод. інтернетконф. Івано-Франківськ, 2016. С. 6-9. URL: <http://elar.nung.edu.ua/handle/123456789/8278>
59. Беляков К. І. Інформаційна діяльність: зміст та підходи до класифікації. *Інформація і право*. 2012. № 1 (4). С. 63-69.
60. Білик О. І. Інноваційні підходи у публічному управлінні. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 11 (13). С. 11-22. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-11\(13\)-11-22](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-11(13)-11-22)
61. Білик К. В. Організація інформаційно-аналітичної діяльності в установі. Маріуполь : МДУ, 2020. С. 1-13.

62. Білик П. П. Право і управління: теоретичні питання взаємозв'язку та їх практичне значення. *Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Серія: правознавство*. 2014. Том 19. № 2. С. 31-37.

63. Білоус А. О. Розвиток української національної ментальності в умовах розбудови громадянського суспільства. *Держава і право*. Юрид. і політ. науки : зб. наук. пр. Вип. 19. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. С.140.

64. Білоус-Осінь Т. І. Публічне адміністрування у сфері наукової діяльності. *Juris Europensis Scientia*. 2021. № 3. С. 57-60.

65. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 142 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Burhu_Yurii/Metodolohiia_i_orhanizatsiia_naukovykh_doslidzhen.pdf

66. Бобровник С. В. Проблеми теорії держави і права : курс лекцій. Київ : КУП, 2004. 120 с.

67. Бовкун Є. А. Адміністративно-правові засади інформаційного забезпечення боротьби з корупцією в діяльності органів державної податкової служби України : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Національний авіаційний університет. Київ, 2013. 192 с.

68. Богдан О. Пілот системи верифікації або ж due diligence від Philanthropy in Ukraine: як це відбувалося. URL: <https://philanthropyinukraine.org/knowledge-hub/publication/pilot-systemy-veryfikacii-abo-due-diligence-vid-philanthropy-in-ukraine-yak-ce-vidbuvalosya>

69. Богоніс А. Вплив цифровізації на забезпечення державної безпеки: нові загрози в системі державного управління. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2024. Випуск 31. С. 31-37.

70. Боднар І. Р. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2007. 280 с.
71. Бодров Ю. В. Поняття мети адміністративно-правового регулювання. LEX: 2024. URL: https://www.lex-line.com.ua/?language=ru&go=full_article&id=3811
72. Бойко Н. В. Інформаційно-аналітичні документи в системі службової документації органів місцевого самоврядування України : дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Київ, 2023. 201 С. URL: https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4773/Dysertacia_Boiko%20N_z_e-pidpysom.pdf?sequence=1&isAllowed=y
73. Бойко Н. В. Інформаційно-аналітичні документи як засіб інформаційної відкритості у виборчому процесі [Електронний ресурс]. *Феномен бібліотек у сучасному світі : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Маріуполь, 30 верес. 2020 р.) : у 3 ч. / Маріуп. держ. ун-т ; голов. ред. Ю. С. Сабадаш ; упоряд. С. Янковський. Маріуполь, 2020. Ч. І. С. 7-8. URL: http://mdu.in.ua/Nauch/Konf/2020/zbirnik_2020-09-30_ch1.pdf#page=7*
74. Бондаренко В. А. Система та структура державного управління. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2023. № 3. С. 250-255.
75. Бондаренко К. Реформування галузі юстиції на сучасному етапі розвитку Української держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 1. С. 92-97.
76. Бородовський С. О. Укладення, зміна та розірвання договору у цивільному праві України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / С. О. Бородовський. Київ, 2005. 209 с.
77. Бригінець О. О. Адміністративно-правовий статус Державної податкової служби України : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Ірпінь, 2011. 220 с.

78. Брієде Я., Бойко І. Правова природа та ознаки адміністративного акта (у порівняльному контексті Латвії та України). *Проблеми законності*. 2023. Вип. 163. С. 22-45.
79. Булгару В. М., Джежик О. В. Синдром інформаційної перевантаженості як складник розвитку прокрастинації. *Габітус*. 2025. Вип. 71. С. 141-145.
80. В Україні для моніторингу держбюджету запустили інтерактивний дашборд. URL: <https://shotam.info/v-ukraini-dlia-monitorynhu-derzhbiudzhetu-zapustyly-interaktyvnyy-dashbord/>
81. В Україні з'явиться Президентський університет. Навчання почнеться у 2023 році. *Офіц. вебсайт Міністерства цифрової трансформації*. 2021. 31 трав. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukrayini-zyavitsya-prezidentskij-universitet-navchannya-pochnetsya-u-2023-roci>
82. В Україні збитки довікллю від війни сягнули €108 мільярдів. (2025). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/4014180-v-ukraini-zbitki-dovkillu-vid-vijni-sagnuli-108-milardiv.html>
83. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посіб. Київ : Університет «Україна», 2014. 417 с.
84. Варенко В. Методичний аспект створення інформаційно-аналітичних документів: аналіз, технології, проблеми. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 3. С. 46-48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2015_3_15
85. Варенко В. Операційна (онлайнова) аналітика: нові технології та можливості. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, 2022. № 9. С. 10-21. URL: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.9.2022.259140>
86. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність : навчальний посібник. Київ : Університет «Україна», 2013. 416 с.
87. Васильковський О. Т. Форми взаємодії органів публічної влади з громадськістю. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 11 (13) 2022. С. 32-42. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/2802>

88. Верес О. М., Оливко Р. М. Класифікація методів аналізу великих даних. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Інформаційні системи та мережі.* 2017. № 872. С. 84-92. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13005/ilovepdfcom-84-92.pdf>

89. Взаємодія держави і суспільства в процесах публічної політики: наук. розробка / авт. кол.: С. О. Телешун, І. В. Рейтерович, С. В. Ситник та ін. Київ : НАДУ, 2013. 44 с.

90. Визнання документів виданих компетентними органами російської федерації та республіки білорусь та порядок їх поновлення в Україні. URL: <https://minjust.gov.ua/news/info/viznannya-dokumentiv-vidanih-kompetentnimi-organami-rosiyskoi-federatsii-ta-respubliki-bilorus-ta-poryadok-ih-ponovlennya-v-ukraini>

91. Відоменко О. І., Слободян Н. Я., Левченко Ю. Г., Рак Р. В. Проблема інформаційної асиметрії в забезпеченні стабільності фінансових результатів компанії. *Академічні візії.* 2023. Вип.15. С. 1-10.

92. Внутрішньо переміщеним особам. URL: <https://legalaid.gov.ua/kliiyentam/chy-mayu-ya-pravo-na-bezoplatnu-vtorynnu-pravovu-dopomogu/vnutrishno-peremishhenym-osobam/>

93. Вовк Н. Інформаційно-аналітичні документи: сфера використання та класифікація. *Вісник Книжкової палати.* 2016. № 4. С. 47-49.

94. Водорезова С. Р. Поняття та властивості інформації як основи інформаційного суспільства у господарсько-правовому контексті. *Адаптація до права ЄС регулювання економіки України в сучасних умовах : зб. наук. пр. (за матеріалами «Круглого столу», м. Харків, 26 трав. 2015 р.).* Харків, 2015. С. 107-112.

95. Гаєва Н. П. Форми взаємодії органів державної влади і об'єднань громадян. Органи державної влади України: монографія / за ред. В. Ф. Погорілка. Київ : Інст держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. С. 483-505.

96. Гаєвська Н. Процес оцінки ризиків якості. 2022. URL: <https://www.apob.org.ua/wp-content/uploads/2022/12/%D0%9C%D0%A1%D0%A3%D0%AF-%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81-%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8-%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D1%96%D0%B2-%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.pdf>

97. Галуцько В. В. Предмет сучасного адміністративного права України. *Форум права*. 2010. № 2. С. 83-88.

98. Гальченко М. С. Наукова освіта: епістема, техне, творчість: монографія. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2022. 336 с.

99. Гаращук В. М. Особливості актів державного управління. *Актуальні проблеми сучасного міжнародного права : зб. наук. ст. за матеріалами I Харк. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова (Харків, 27 листоп. 2015 р.) : у 2 ч.* Харків, 2015. Ч. 1. С. 199-203.

100. Гармонізуємо цифрові сервіси України та ЄС: провели зустріч із партнерами в Лісабоні. 2025. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/technologies/garmonizujemo-tsifrovi-servisi-ukraini-ta-es-proveli-zustrich-iz-partnerami-v-lisaboni>

101. Гвоздева І. М., Миргород В. Ф., Будашко В. В. Двовимірне сингулярне розкладання компонент часових рядів. *Прикладні питання математичного моделювання*. 2021. Том 4. № 2.1. С. 66 -75.

102. Гвоздій В. Що таке ризико-орієнтований підхід при здійсненні адвокатської діяльності. (2020). URL: <https://unba.org.ua/publications/print/5480-sho-take-riziko-orientovaniy-pidhid-pri-zdiysnenni-advokats-koi-diyal-nosti.html>

103. Георгієвський Ю. В. Про визначення компетенції органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування як правового явища. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2016. Вип. 21. С. 34-36.

104. Герман Галущенко про програму дій: ключовий напрям Мін'юсту – цифровізація послуг. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/german-galuschenko-pro-programu-diy-klyuchoviy-napryam-minyustu-tsifrovizatsiya-poslug>

105. Гетьманцева Н. Поняття і сутність праці як правової категорії. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 7. С. 60-65.

106. Гичка Ю. М. Адміністративно-правовий погляд на участь державних органів в податкових правовідносинах. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. № 4. С. 53-58.

107. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки : навчальний посібник / за заг. ред. В. О. Жадька ; ред.-упор. : О. І. Харитоненко, Ю. С. Полтавець. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 356 с. URL: <https://enpuirb.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fa3d85c5-1f84-49e6-8c14-9fe5d2862fb6/content>

108. Головач Г. О. Валідність: класичний та сучасний погляд. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2020. № 4 (70). С. 154-159. URL: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/4_2020/27.pdf

109. Голосніченко І. П. Відносини державної служби та предмет регулювання адміністративного права. *Публічне право*. 2016. № 1 (21). С. 12-19.

110. Голосніченко І. П., Голосніченко Д. І. Теорія повноважень, їх легітимність та врахування потреб і інтересів при встановленні на законодавчому рівні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2011. № 1 (9). С. 147-155.

111. Гончарук О. М. Основні компоненти забезпечення ефективної діяльності підрозділів кримінального аналізу національної поліції України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2025. Випуск 88: частина 2. С. 355-343.

112. Гонченко Т. Що таке комплаєнс. І чому це актуально для бізнесу навіть під час війни. URL: <https://special.ain.ua/what-does-compliance-mean/>

113. Горовий В. М. Інформаційні фактори розвитку постіндустріального суспільства : монографія / В. М. Горовий ; відп. ред. В. М. Гребенюк ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2024. 180 с.

114. Горовий В. М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства : монографія / наук. ред. О. С. Онищенко; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 297 с.

115. Гороховський О. М. Фактчек як тренд розслідувань: можливості та перспективи : практичний посібник. Дніпро : ЛПРА, 2017. 133 с.

116. Грабильніков А. В. Конституційна юстиція в Україні: до визначення поняття. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. Вип. 1. С. 3-7.

117. Грабченко А. І., Федорович В. О., Гаращенко Я. М. Методи наукових досліджень : навч. посібник. Харків: НТУ "ХПІ", 2009. 142 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/159817923.pdf>

118. Граничні норми витрат на копіювання або друк документів, що надаються за запитом на інформацію: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 р. № 740 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 15 січня 2020 р. № 4). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2011-%D0%BF#n9>

119. Гривнак Б., Лопушинський І., Сапіжак І. Дезінформація як загроза національній безпеці України в умовах неоголошеної російсько-української війни. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти*. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування», 2024. Вип. 1, С. 53-63. DOI <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2024-1.07>

120. Грогуль О. Інформаційно-аналітична діяльність Рівненської державної обласної бібліотеки. *Вісник Книжкової палати*. 2012. № 3. С. 19-24.

121. Грохольський В. Л. Актуальні питання правового регулювання інформаційних відносин в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 3. С.141- 145.

122. Грошовий Ю. М., Тацій В. Я. Актуальні проблеми законодавчого процесу в Україні. *Концепція розвитку законодавства України: матеріали наук.-практ. конф.* К. 1996. С. 33- 35.

123. Гусар О. А. Адміністративно-правовий статус персоналу державного управління. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 2 (4). С. 116-123.

124. Гуцуляк Д. Фактчекінг як інструмент протидії дезінформації в умовах гібридних конфліктів. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом*. Філологія, 2024. Випуск 2 (12). С. 22-26.

125. Денисенко Л. Для чого потрібні гендерні стратегії? URL: <https://hromadske.radio/podcasts/gen-spravedlyvosti/dlya-chogo-potribni-genderni-strategiyi>

126. Державне управління : словник-довідник / уклад. : В. Д. Бакуменко та ін. ; за заг. ред. В. М. Князєва, В. Д. Бакуменка. Київ: Вид-во. УАДУ, 2002. 228 с.
127. Державне управління в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. Київ. 1999. 265 с.
128. Державне управління : навчальний посібник у 3-х частинах / О. Н. Євтушенко, В. І. Андріяш. Основи внутрішньої організації державного органу та менеджменту. Миколаїв, 2014. 248 с.
129. Державне управління: підручник у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. К. Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. Т. 1. 564 с.
130. Державне управління: словник-довідник / [уклад. О.Ю. Оболенський]. Київ. 2005. 480 с.
131. Державне управління: теорія і практика / В. Б. Авер'янов та ін. ; ред. В. Б. Авер'янов ; НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ. 1998. 431 с.
132. Деякі питання надання адміністративних послуг через центри надання адміністративних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2025 р. № 1226/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1226-2025-%D0%BF#Text>.
133. Деякі питання формування звітності про роботу державних, приватних нотаріусів, Міністерства юстиції України та його територіальних органів у сфері нотаріату : Наказ Міністерства юстиції України від 13.12.2022 № 5591/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1594-22#Text>
134. Динник І. П. Механізми розвитку та функціонування держави у сучасному світі. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 6. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2086>
135. Дмитренко О. А. Управлінська інформація в контексті державно-управлінських рішень. *Економіка та держава*. 2012. № 12. С. 138-140.

136. Дмитришин В. С. Створення та функціонування інноваційної інфраструктури наукової установи. *Наукові інновації та передові технології*, 2022. № 12 (14). С. 75-86. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12\(14\)-75-86](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12(14)-75-86)
137. Дніпров О. С. Діалог органів державної виконавчої влади та громадянського суспільства. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2015. № 825. С. 26-30.
138. Довідкова інформація для громадян та юридичних осіб. URL: <https://minjust.gov.ua/>
139. Довідково-інформаційній платформі правових консультацій «WikiLegalAid». URL: <https://legalaids.wiki/>
140. Довідник безбар'єрності. URL: <https://pdp.nacs.gov.ua/library/dovidnyk-bezbaryernosti>
141. Додонов О. Г., Ланде Д. В., Коженевський С. Р., Путятін В. Г. Комп'ютерні інформаційні системи і сховища даних. Тлумачний словник. Київ : Фенікс, 2013. 554 с.
142. Душек Н. Методологія дослідження проблеми механізму правоутворення. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. Грудень 2015. С. 25-28.
143. Дяченко Н. П. Методологічне забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. *Теорія та практика державного управління*. 2013. Вип. 4. С. 194-199. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2013_4_32
144. Еволюція адміністративно-правової думки в сучасній Україні : *Збірник тез доповідей і повідомлень за матеріалами науково-практичної, присвяченої 75-річчю з дня народження доктора юридичних наук, професора, академіка НАПрН України Юрія Прокоповича Битяка (9 травня 2024 р.)*. Харків: НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2024. 142 с. Електронне наукове видання. URL: <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/wp-content/uploads/2024/06/konf.bytyaka.pdf>

145. Експертне забезпечення правосуддя. URL: https://minjust.gov.ua/zvitnist/expert_support_of_justice
146. Електронний уряд: науково-практичний довідник / Укладачі: Чукут С. А., Клименко І. В., Линьов К. О. 2016. 85 с.
147. Євтушенко О. Н. Державне управління (Основи теорії державного управління) : навчальний посібник у трьох частинах / О. Н. Євтушенко, В. І. Андріяш. Миколаїв. 2013. 268 с.
148. Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. URL: <https://usr.minjust.gov.ua/content/home>
149. Єдиний реєстр боржників. URL: <https://data.gov.ua/dataset/506734bf-2480-448c-a2b4-90b6d06df11e>
150. Єдині та державні реєстри. URL: <https://minjust.gov.ua/m/edini-ta-derjavni-reestri>
151. Сльцов В. О. Правове регулювання інформаційного забезпечення діяльності судів : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України. Київ, 2013. 209 с.
152. Єсімов С. С. Цифрові платформи в контексті надання публічних послуг. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. № 4. С. 352-357. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/311011/302303>
153. Жарких В. Ю., Білоусов О. С., Кривдіна І. Б. Правове регулювання інформаційної діяльності: навч. посіб. Київ : Каравела, 2015. 232 с.
154. Железняк Н. Поняття державної правової політики та її загальна характеристика. *Наукові записки. Юридичні науки*. 2003. Том 21. С. 7-14.
155. Жовтан Ю. Кіберзлочини та кримінальна відповідальність в Україні. 2025. URL: <https://pravo.ua/kiberzlochyny-ta-kryminalna-vidpovidalnist-v-ukraini/>

156. Жуков В., Скуратівський В. Соціальне партнерство в Україні: навч. посібник. Київ: Українська академія державного управління при Президентіві України, 2000. С. 10.
157. Жукова Є. Інструментальні аспекти публічного адміністрування. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. 2021. Вип. 68. С.158-161.
158. Жукова Є. О. Зовнішні та внутрішні види публічного адміністрування. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. № 6 (41). С. 64-67.
159. Жукова Є. О. Класифікація видів публічного адміністрування за критерієм юридичних наслідків. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2022. Випуск 70. С. 324-328
160. Журавель Я. В. Поняття зовнішніх управлінських відносин та їх місце в системі органів виконавчої влади. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. Випуск 61. Том 1. 2020. С.138-141.
161. Завдання Національної програми інформатизації на 2022-2024 роки : Постанова Верховної Ради України № 2360-ІХ від 8 липня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2360-20#Text>
162. Загальна теорія держави і права : підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова та ін.] ; за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. Харків, 2002. 423 с.
163. Загальна теорія держави і права: підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків. 2009. 584 с.
164. Загальне адміністративне право України : підручник / за заг. ред. : акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової. Одеса : Нац. ун-т «Одеська юрид. академія», 2023. 792 с.

165. Загуменна В. В., Кузьменко О. І. Інформаційно-аналітична діяльність як наукова та навчальна дисципліна: еволюція, тенденції розвитку. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 4. С. 102–107.

166. Заєць А.П. Законодавча правова політика в Україні: наближення до сутності права та забезпечення його верховенства. *Правова політика України: концептуальні засади та механізми формування* : зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Київ, 5 груд. 2012 р.) / за ред. О. М. Руднєвої. Київ, 2013. 160 с.

167. Закон про зелене відновлення України – як країна формує нові правила для сталого розвитку. (2025). URL: <https://eco.rayon.in.ua/news/817592-zakon-pro-zelene-vidnovlennya-ukraini-yak-kraina-formue-novi-pravila-dlya-stalogo-rozvitku>

168. Закон України «Про правотворчу діяльність» як механізм удосконалення правотворчого процесу в Україні: збірник матеріалів науково-практичного круглого столу (м. Київ, 12 квітня 2024 р.). Київ: Інститут правотворчості та науково-правових експертиз НАН України, 2024. 100 с.

169. Залізник В.А. Систематизація інформаційного законодавства України: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2011. 210 с.

170. Запара С. І. Захист права на працю: теоретичні засади становлення та розвитку : монографія. Суми : вид-тво Сумського національного аграрного університету, 2013. 379 с.

171. Захарова В. І. Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 336 с. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/l_1437_70481632.pdf

172. Звіти Міністерства юстиції України щодо виконання плану заходів з реалізації у 2023 – 2024 роках Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: <https://minjust.gov.ua/m/zviti-ministerstva-yustitsii-ukraini-schodo-vikonannya-planu-zahodiv-z-realizatsii-u-2023-2024-rokah-natsionalnoi-strategii-iz-stvorenniya-bezbarernogo-prostoru-v-ukraini-na-period-do-2030-roku>

173. Згуровський М. З. Сценарний аналіз як системна методологія передбачення. *Системні дослідження та інформаційні технології*: міжнародний науково-технічний журнал. 2002. № 1. С. 7-38. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/66506>

174. «Зміни неминучі»: як штучний інтелект впливатиме на безпеку, держави і права людини. URL: <https://www.jta.com.ua/trends/zminy-nemynuchi-iak-shtuchnyy-intelekt-vplyvatyme-na-bezpeku-derzhavy-i-prava-liudyny>

175. Зміни до Порядку проведення перевірки інформації, наданої юридичною особою у поясненні та документах для підтвердження відомостей про кінцевого бенефіціарного власника та/або структуру власності юридичної особи : Наказ Міністерства юстиції України 30 квітня 2025 року № 1173/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0723-25#Text>

176. Іващенко Г. А., Отенко П. В. Розвиток інформаційно-аналітичної діяльності в галузі міжнародних відносин. С. 1-24. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/35024/1/%d0%bd%d0%be%d0%b2%d0%b0%20%d0%a1%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%8f%20%d0%86%d0%90%d0%94%20%d0%b2%20%d0%9c%d0%92%20%d0%86%d0%b2%d0%b0%d1%89%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%93.%d0%90.%2c%20%d0%9e%d1%82%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%9f.%d0%92.pdf>

177. Ільченко Б. Комунікаційна складова соціального діалогу: нові виклики та напрями модернізації для України С. 151-162. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f4f04d24-d2c3-411f-b0b0-4b28218c11c7/content>

178. Ілюшик О. М., Бурда С. Я. Загальний порядок укладення адміністративних договорів правоохоронними органами. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2013. Випуск 4. С. 122-132.

179. Інструменти для розбудови безбар'єрного простору. URL: <https://minjust.gov.ua/m/instrumenti-dlya-rozbudovi-bezbarernogo-prostoru>

180. Інтеперабельність. URL: <https://www.vpnunlimited.com/ua/help/cybersecurity/interoperability?srsId=AfmBOooS6-jRr-UWLQ2f235gOgS7JubDiYWgBwM11Dcl4Oi3gKlDoLAZ>

181. Інформаційний продукт – це що таке? Поняття і послуги. (2021). URL: <https://uaeu.top/digital-online/informatsijnij-produkt-tse-shcho-take-ponyattya-i-poslugi.html>

182. Інформаційно-аналітична діяльність. Конспект лекцій для студентів денної та заочної форми навчання) / Укладач доц. Ященко Л Є. Одеса: ОНПУ, 2014. 79 с.

183. Інформація про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. URL: <https://data.gov.ua/dataset/8b9b1677-2407-454a-bfa7-76eb638c0ea1>

184. Калугін В. Ю., Федоров І. В. Джерела інформаційно-аналітичної діяльності. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 5. С. 168-172. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/259129/255807>

185. Капіца В. Ф. Філософія науки: інноваційна методологія та епістемологія ноосферного зросту знань. Кривий Ріг : Видавничий центр ДВНЗ «КНУ», 2018. 731 с.

<http://ds.knu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3521/1/%d0%9a%d0%b0%d0%bf%d1%96%d1%86%d0%b0%20%d0%92.%20%d0%a4.%20%d0%a4%d1%96%d0%bb%d0%be%d1%81%d0%be%d1%84%d1%96%d1%8f%20%d0%bd%d0%b0%d1%83%d0%ba%d0%b8%20%d1%96%d0%bd%d0%bd%d0%be%d0%b2%d0%b0%d1%86%d1%96%d0%b9%d0%bd%d0%b0%20%d0%bc%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f.pdf>

186. Карабін Т. О. Проблеми визначення суб'єктного складу публічної адміністрації. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вип. 3. С. 164-169.

187. Карабін Т. О. Співвідношення повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування: теоретичні і практичні питання : дис. ...канд. юрид. наук: спец: 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ. Ін-т держави і права ім. В.М. Корещького НАН України, 2007. 202 с.

188. Карашук О. Інформаційно–аналітична діяльність в умовах російської агресії. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*, 2023. Вип. 67 . С. 230-243.

189. Кашченко Д.В. Публічне управління в умовах надзвичайних ситуацій: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю: 281 – публічне управління та адміністрування. Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Харків, 2025. 247 с. URL: https://karazin.ua/storage/static-content/source/documents/aspirantura/zakhysty/Kashchenko/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D0%B0%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%94-.pdf

190. Кириченко Ю. М. Поняття та структура адміністративно-правового статусу органів місцевого самоврядування. *Юридичний бюлетень*. 2018. Вип. 7. Ч. 2. С. 41-47.
191. Кілієвич О. І., Рябцев Г. Л., Тертичка В. В. Практикум із підготовки аналітичних документів : навчальний посібник / Національна академія державного управління при Президентові України. Київ : К.І.С., 2016. 95 с. URL: https://www.ipas.org.ua/images/doc/Library/EducationalMaterials/workshop_analytical_documents.pdf
192. Коваленко Л. П. Інформаційна діяльність. *Правова інформатика*. 2012. № 4 (36). С. 10-13.
193. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право України : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с.
194. Ковалів М. В., Стахура І. Б. Особливості адміністративно-правового статусу органів виконавчої влади. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Юридичні науки*. 2014. № 807. С. 22-26.
195. Коваль Л. В. Адміністративно-правовий статус центрального органу виконавчої влади: проблема змісту. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 60. С. 325-330.
196. Ковальчук О.С. Особливості прийняття управлінських рішень в умовах організаційного розвитку. *Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України* 2011. Т. І. Вип. 30. С. 168-174.
197. Ковальчук С. Проблема визначення поняття публічної влади в теорії держави і права. *Вісник Львівського національного університету «Львівська політехніка»*. 2017. Вип. 884. № 1. С. 47-51.

198. Коврига О.С. Взаємодія органів державної влади з громадськістю в системі державного управління України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського: Серія "Державне управління"*. 2020. Том 31 (70). № 2. С. 109-114.

199. Коврига О. С. Процес прийняття управлінських рішень у публічному управлінні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. Том 30 (69). № 4. 2019. С. 67-72.

200. Кодекс адміністративного судочинства України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

201. Кодекс законів про працю України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08?find=1&text=побот#w1_1

202. Кожемякіна Т. В., Лазарева М. І. Особливості нормативного закріплення адміністративно-правового статусу Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини. *Правова держава*. 2023. № 50. С. 19-27.

203. Козаков В. М., Рашковська О. В., Ребкало В. А., Романенко С. О., Чаплай І. В. Державно-громадянська комунікація: шлях від кризи до взаємодії : монографія. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 288 с.

204. Козюбра М. І. Герменевтичний трикутник та особливості використання його методології в юридичному тлумаченні. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*, 2023. № 11. С. 4-11. URL: <https://doi.org/10.18523/2617-2607.2023.11.4-11>

205. Коломоець Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

206. Колонтаєвський О.П. До питання щодо визначення сутності категорій «діяльність», «праця» та «робота». *Актуальні наукові досягнення (Чехія, 27 червня - 05 липня 2009)*. Прага : Видавничий дім «РОсвіта і наука». С. 50-52. URL:

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwi7hPfmxdKPAxVVc_EDHaGdIvUQFnoECBsQAQ&url=https%3A%2F%2Ffojs.kname.edu.ua%2Findex.php%2Farea%2Farticle%2Fdownload%2F788%2F730%2F1518&usg=AOvVaw19wZM0wxRan-ecB4JIWnNl&opi=89978449

207. Колосовська І. Формування ефективної моделі партнерства інститутів публічної влади та громадського суспільства. *Ефективність державного управління*. Збірник наук. праць, 2015. Вип. 45. С. 161-166.

208. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 256 с.

209. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник. Київ, 1999. 736 с.

210. Колпаков В. К. Адміністративне право України: підручник. Київ, 1999. 736 с.

211. Колпаков В. К. Місія адміністративного права в дискурсі постмодерну: від супутника державного управління до права юридичних смислів. *Ампаро*. 2022. № 1. С. 23-36.

212. Колпаков В. К. Поняття форм публічного адміністрування. *Адміністративне право і процес*. 2012. № 2. С. 43-51.

213. Колпаков В. К. Теорія та практика прийняття управлінських рішень. Навчальний посібник. Київ : МАУП, 2000. 256 с.

214. Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види, організаційно-правові питання реалізації: монографія; за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків, 2002. 336 с.

215. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки: Указ Президента України від 11.05.2023 року № 273/2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>

216. Комунікація з медіа та громадськістю. URL: <https://minjust.gov.ua/ndd/communication>

217. Конституція України : [офіційний текст станом на 1 травня 2021 р. разом із витягами з рішень Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення її статей] / упоряд.: Л. І. Бірюк, Н. І. Адамчик, Є. Г. Кудлай [та ін.]. Київ: ВАІТЕ, 2021. 324 с.

218. Концептуальна модель системи інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України / НАПН України. Держ. наук.- пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського [уклад. О. М. Яценко; наук. ред. П. І. Рогова ; рец.: Ю. І. Артемов, Т. Ф. Букшина ; літ. ред.: С. М. Зозуля, І. П. Білоцерківець]. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2010. 28 с.

219. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 року. *Урядовий кур'єр*. 2020. № 247.

220. Копиця М. А. Види публічного адміністрування фермерських господарств. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 80-84.

221. Кормич Б. А. Інформаційне право : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] Харків, 2011. 333 с.

222. Кормич Б. А. Організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки України: дис. ...док-ра юрид. наук: 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Національний університет внутрішніх справ МВС України. Харків, 2004. 427 с.

223. Корнівська В. О. Цифрові трансформації: ризики клієнтоорієнтованих фінансів. *Проблеми економіки*. 2022. № 3 (53). С. 156-163. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2022-3_0-pages-156_163.pdf

224. Коструба А. В. Теоретичні роздуми щодо поняття суб'єкта права. *Проблеми цивільного права та процесу : матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 19–20 травня 2017 р.)*. Харків. 2017. С. 109-111.

225. Кравцова Т. М., Петрова Н. О. Інструменти публічного адміністрування у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2020. Том 31 (70). Ч. 2. С. 81-84.

226. Красіков Д. О. Правове забезпечення інформаційної безпеки в діяльності органів внутрішніх справ України: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2012. 220 с.

227. Криволап К. Цифрові послуги заощадили українцям та державі 184 млрд грн. URL: [https://www.recovery.org.ua/kyrylo-kryvolap-tsyfrovii-posluhy-zaoshchadyly-ukraintsiam-ta-derzhavi-184-mlrd-hrn/#:~:text=%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%D0%B2%D0%B7%D1%8F%D0%BB%D0%B8%D0%B3%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C,%D1%94%D0%A0%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0%2C%D1%94%D0%92%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%2C%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%BA%D0%B5%D1%88%D0%B1%D0%B5%D0%BA\)](https://www.recovery.org.ua/kyrylo-kryvolap-tsyfrovii-posluhy-zaoshchadyly-ukraintsiam-ta-derzhavi-184-mlrd-hrn/#:~:text=%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%D0%B2%D0%B7%D1%8F%D0%BB%D0%B8%D0%B3%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C,%D1%94%D0%A0%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0%2C%D1%94%D0%92%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%2C%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%BA%D0%B5%D1%88%D0%B1%D0%B5%D0%BA))

228. Критичне мислення: які є техніки для розвитку аналітичних навичок? URL: <https://teachme.expert/blog/article/kritichne-mislennia-iaki-ie-tekhniki-dlia-rozvitku-analitichnikh-navichok>

229. Крупчан О. Д. Організація виконавчої влади в Україні : дис. ...док-ра юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Харків, 2013. 497 с.

230. Кудрявський І. В. Суб'єкти та об'єкти державного управління наповненням інформаційного простору. *Наукові перспективи*, 2024. № 3 (45) 2024. С. 236-242.

231. Кузенко Л. В. Правове регулювання права громадян на інформацію в сфері державного управління : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право. Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2003. 173 с.

232. Кузьменко С. Г., Топузов Д. І. Публічна влада та її складові : навчальний посібник. Маріуполь : МДУ, 2021. 67 с.

233. Куненко І. С. Сучасні методологічні підходи щодо визначення поняття «юстиція». *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 6. С. 18-24.

234. Кучерявенко В. Юридичний зміст категорії «недостовірна інформація». *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 6. С. 29-32.

235. Кучерявенко М. Е-нотаріат: яких змін очікувати громадянам та нотаріусам? URL: https://glavcom.ua/columns/mykola_kucheryavenko/e-notariat-jakikh-zmin-ochikuvati-hromadjanam-ta-notariusam-1053069.html

236. Кучерявенко М. Яких змін очікувати громадянам та нотаріусам від впровадження е-нотаріату? URL: <https://minjust.gov.ua/m/07042025-mikola-kucheryavenko-yakih-zmin-ochikuvati-gromadyanam-ta-notariusam-vid-vprovadjennya-e-notariatu>

237. Кушнаренко Н. М., Удалова В. К. Наукова обробка документів : підручник. Київ: Знання, 2006. 334 с.
URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi55/0041269.pdf>

238. Лавренова О. І., Білоус-Осінь Т. І., Могил С. К. Оцінювання якості надання адміністративних послуг : навчальний посібник. Одеса, 2019. 56 с.

239. Леонідова О. О. Поняття і генезис повноважень, механізм їх регулювання та легітимність при встановленні на законодавчому рівні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. Вип. № 6. С. 27-31.

240. Литвин Н. А. Адміністративно-правове забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби України : дис. ...докт-ра юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь, 2018. 517 с.

241. Ліпінська А. В. Вивчення методів інформаційно-аналітичної діяльності майбутніми фахівцями з документознавства та інформаційної діяльності. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 7. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1094>

242. Логінов О. В. Адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки органів виконавчої влади : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Національна академія внутрішніх справ України. Київ, 2005. 192 с.

243. Лозовий В. М. Правове регулювання інформаційного забезпечення діяльності Державної автомобільної інспекції МВС України: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Міжрегіональна Академія управління персоналом. Київ, 2012. 212 с.

244. Ломачинська І., Ломачинський Б. Роль інформаційної культури у регулюванні соціальних інформаційних систем. *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. Студії. 2020. Випуск 29. С. 90-97. URL http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/29_2020/14.pdf

245. Любченко П. М. Компетенція суб'єктів місцевого самоврядування. Харків, 2001. 224 с.
246. Людям із низьким доходом, людям з інвалідністю. URL: <https://legalaid.gov.ua/kliyentam/chy-mayu-ya-pravo-na-bezoplatnu-vtorynnu-pravovu-dopomogu/lyudyam-iz-nyzkym-dohodom/>
247. Макаренко М. М. Імперативний та рекомендаційний методи в діяльності національної поліції України в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 2. Т. 2. С. 122-130.
248. Макеева О. М., Грищук М. М. Ціннісно-правові засади інформаційного суспільства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 4. С. 32-35.
249. Максименко В. Поняття волатильності: що це таке і як воно впливає на ваші інвестиції. URL: <https://fondexx.com.ua/blog/ponyattya-volatilnosti-scho-ce-take-i-yak-vona-vplivae-na-vashi-investicii>
250. Максименцева Н. О., Максименцев М. Г. Штучний інтелект у публічному управлінні: переваги цифрових технологій та загрози суверенному інформаційному простору. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.2.7>
251. Макушев П. В., Хрідочкін А. В. Теорія правозастосування : навчальний посібник. Дніпро. 2018. 360 с.
252. Мала Н. Т. Управлінські рішення: класифікація та процес прийняття *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. 2007. № 605. С. 20-24.
253. Маленко О. В. Поняття та суть категорії «інтерес» у загальнотеоретичному аспекті. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2024. № 6. С. 406-410.
254. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління. Київ : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. 251 с.

255. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права (теорія і практика) : навч. посіб. / За заг. ред. Б. В. Малишева. Київ. 2010. 260 с.

256. Мандзюк О. А. Адміністративно-правове регулювання аналітичної діяльності в Україні : автореф. дис. ...док-ра юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет». Ужгород, 2020. 38 с.

257. Мандзюк О. А. Аналітична діяльність в Україні: адміністративно-правові засади регулювання : монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 488 с.

258. Мандзюк О. А. Методика підготовки аналітичних документів в інформаційній сфері. *Juridic National: Teorie si Practica*. 2015. № 4 (14). С. 38-41.

259. Мандзюк О. А. Методологічні засади дослідження аналітичної діяльності у сфері інформаційного права. *Право і суспільство*. 2017. № 5. С. 160-167.

260. Мандзюк О. А. Нормативно-правове забезпечення реалізації основних аспектів аналітичної діяльності. *Приватне та публічне право*. 2018. № 1. С. 82-87.

261. Мандзюк О. А. Нормативно-правове забезпечення аналітичної діяльності. *Глобальна організація союзницького лідерства*. 2017. URL: <https://goal-int.org/normativno-pravove-zabezpechennya-analitichnoyi-diyalnosti/>

262. Мандзюк О. Правова природа аналітичної діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 7. С. 123-128.

263. Мандзюк О.А. Поняття та зміст аналітичної діяльності. *Підприємництво, господарство і право*, 2017. № 10. С. 171-176. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/10/36.pdf>

264. Мандичев Д. В. Поняття адміністративно-правового статусу органу виконавчої влади. *Право і суспільство*. 2010. № 5. С. 117-121.

265. Маруженко О.П. Інформаційне забезпечення законотворчого процесу в Україні : дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2009. 202 с.

266. Марущак А. І. Інформаційне право: Доступ до інформації: навч. посіб. Київ: КНТ, 2007. 532 с.

267. Марценюк О.Г. Теоретико-методологічні засади інформаційного права України: реалізація права на інформацію: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ. нац. ун-т внутр. справ. Київ, 2009. 266 с.

268. Марченко М. Н. Основи правової політики: методологічні підходи та напрями реалізації. Одеса : Фенікс, 2020. 276 с.

269. Матвієнко О. В. Основи інформаційного менеджменту. Київ : ЦУЛ, 2004. 128 с.

270. Матвійчук А. М. Визначення адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення регуляторної політики. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 18. С. 121-124.

271. Матриця компетенцій для оцінки персоналу. URL: <https://www.marmeliko.com/uk/matriczya-kompetenczij-efektivnij-instrument-dlya-profesijnogo-oczinyuvannya-personalu/>

272. Мацюк В. Я. Використання інформаційного ресурсу підрозділами податкової міліції для прийняття управлінського рішення : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Національна академія державної податкової служби України. Ірпінь, 2004. 208 с.

273. Медведєва В. Актуальність інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек у сучасних умовах. *Вісник Книжкової палати*, 2021. № 4. С. 31-35.

274. Мельник Р. С., Бевзенко В. М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник / За заг. ред. Р. С. Мельника. Київ, 2014. 376 с.

275. Мельник Ю. В. Правове регулювання діяльності місцевих органів виконавчої влади: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право. Київський національний економічний університет. Київ, 2006. 185 с.

276. Мельниченко Б. Б. Адміністративний акт як основна форма публічного управління. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2021. № 1. С. 57-62.

277. Мельченко В. І. Адміністративно-правові засади державного контролю за режимом доступу до відкритої інформації : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Міжнародний університет бізнесу та права. Херсон, 2012. 194 с.

278. Методичний посібник щодо аспектів управління ризиками, як складової системи внутрішнього контролю у розпорядника бюджетних коштів. 2022. Київ. 22 с. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%B4%D0%BE%D0%B4_%203%20%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE%20%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D0%B8.pdf

279. Методичні рекомендації щодо доступності публічних послуг Міністерства юстиції України з урахуванням потреб маломобільних груп населення, у тому числі осіб з різним рівнем комунікаційних можливостей. URL: https://minjust.gov.ua/ndd/barrier_free

280. Мехтієва Т. В. Адміністративно-правове забезпечення сфери реєстрації фізичних осіб : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Академія праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. Київ, 2011. 233 с.

281. Мешканцям тимчасово окупованих територій. URL: <https://legalaid.gov.ua/kliyantam/chy-mayu-ya-pravo-na-bezoplatnu-vtorynnu-pravovu-dopomogu/meshkanczyam-tot/>

282. Миколенко О. І. Поняття «державне управління» і «публічне адміністрування» в категоріальному апараті адміністративного права. *Правова держава*. 2018. № 30. С. 101-107.

283. Миколенко О. І. Теорія адміністративного процедурного права : монографія. Хаків : Бурун Книга, 2010. 336 с.

284. Миколенко О. І., Миколенко О. М. Адміністративно-правовий статус як категорія адміністративного права. *Правова держава*. 2023. № 52. С. 65-73.

285. Миколенко О. І., Степанова Т. В. Рецензія на підручник «Курс адміністративного процесуального права. загальна частина / С. В. Ківалов, І. О. Картузова, А. Ю. Осадчий. Одеса : Фенікс, 2014. 342 с.». *Вісник ОНУ ім. І. Мечникова. Правознавство*. 2014. Т. 19. Вип. 2 (23). С. 110-114.

286. Минькович-Слободяник О. В. Види правової політики України. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 21-24.

287. Мінаєва І. М. Складові поняття «публічна влада». *Державне будівництво*. 2008. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_1_69

288. Міненко О. О., Мамчур І. В. Дивергентне мислення як складова особистісно-професійних якостей управлінського консультанта. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2023. Том 34 (73). № 4. С. 26-32.

289. Міністерство юстиції України разом з мінцифрою відкрили цифровий офіс ДРАЦС у Львові. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/ministerstvo-yustitsii-ukraini-razom-z-mintsifroyu-vidkrili-tsifroviy-ofis-dratss-u-lvovi>

290. Міністерство юстиції України. URL: <https://data.gov.ua/organization/ministerstvo-iustytisiyi-ukrayiny>

291. Міністр юстиції Герман Галущенко обговорив з послом Італії пріоритетні напрями співпраці у сфері юстиції та євроінтеграційні реформи. (2025). URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/ministr-yustitsii-german-galuschenko-obgovoriv-z-poslom-italii-prioritetni-napryami-spivpratsi-u-sferi-yustitsii-ta-evrointegratsiyni-reformi>

292. Мінфін презентував інструмент для аналізу фінансів місцевих бюджетів. URL: <https://finclub.net/news/minfin-prezentuvav-instrument-dlia-analizu-finansiv-mistsevykh-biudzhativ.html>

293. Мінцифри: Програми підтримки в Дії заощаджують щороку 6,5 млрд грн. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mintsyfry-prohramy-pidtrymky-v-dii-zaoshchadzhuiut-shchoroku-65-mlrd-hrn>

294. Міщук Є. В., Лісевич О. В. Окремі аспекти дослідження визначення сутності понять «публічна влада» та «публічне управління». *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 3. С. 117-120.

295. Моргунов О. А. Сутність та особливості інформаційно-аналітичної роботи в органах внутрішніх справ. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2014. Випуск 27. Том 2. С. 65-68.

296. Мосенко Ю. О. Державна інформаційна політика України: організаційно-правові аспекти здійснення : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2011. 220 с.

297. Музичук О. М. Контроль за діяльністю правоохоронних органів в Україні: адміністративно-правові засади організації та функціонування : дис. ...док-ра юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2010. 481с.

298. Муковський І. Т. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах: навч. посіб. Київ : Кондор, 2012. 224 с.

299. Муніципальне право України : підручник / В. Ф. Погорілко, О. В. Фрицький, М. І. Корнієнко та ін. ; за ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького, шеф-редактор В. С. Ковальський. Київ, 2006. 592 с.

300. Наближається момент скасування ГК. Мін'юст роз'яснює зміст реформи (2025). URL: <https://court.gov.ua/archive/1867587/>

301. Набокова О. Г. Публічне адміністрування: наукове трактування, види, місце в сучасній системі правових категорій : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2024. 221с.

302. Назимко О. В., Гречишкін Ю. А. Адміністративно-правовий статус керівника територіального підрозділу патрульної поліції. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2022. № 2 (44). С. 61-66.

303. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В. П. Київ. 2023. 545 с.

304. Національна рейтингова шкала : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2007 р. № 665. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/665-2007-%D0%BF#Text>

305. Нємов Р. С. Психологія : посібник для студентів ВНЗ / Р. С. Нємов. В 3 кн. Кн. 1. Загальні основи психології. Рівне : «Вертекс», 2002. С. 534.

306. Нижник Н. Про державне управління, об'єкт і предмет його теорії. *Вісник УАДУ*. 2000. № 3. С. 56-62.

307. Новицька Н.Б. Організаційно-правові аспекти інформаційної культури в управлінській діяльності : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Національна академія державної податкової служби України. Ірпінь, 2007. 205 с.

308. Нові можливості для ESG-оцінювання організацій - YOUCONTROL. URL: <https://pravo.ua/novi-mozhlyvosti-dlia-esg-otsiniuvannia-orhanizatsii-youcontrol/>

309. Новіков Д. О. Місце правової герменевтики в методології юридичних досліджень та юридичній аргументації *Юридичний науковий електронний журнал*, 2021. № 7. С. 15-17. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-7/2>

310. Носарєв М. Послуги саппорту в IT: що таке SLA, чому він вам потрібен і як його написати. URL: <https://ain.ua/ru/2021/09/01/sla-dlja-sapporta/>

311. Оболенський О., Косицька В., Рвач А. Штучний інтелект у публічному управлінні: вимоги, проблеми та ризики. Вчені записки : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана ; [редкол. : О. Яценко (голов. ред.) та ін.]. Київ : КНЕУ, 2023. Вип. 33. С. 121-137. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/c0603708-51c0-47cc-b43a-c3208c898ed2>

312. Оганісян М. С., Ковтун Ю. Є. Концепт «оптимізація» в політико-управлінському дискурсі. *Теорія та практика державного управління*. 2019. Вип. 3. С. 44-53.

313. Огурченко В. Г. Дослідження структурних елементів адміністративно-правового статусу національної поліції України як провідного суб'єкта реалізації оперативно-розшукової функції. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Том 34 (73). № 5. 2023. С. 46-52.

314. Озерян О. Л. Аналітичні документи для впровадження управлінських рішень: підходи до формування і практика підготовки. URL: <https://vrkadry.rada.gov.ua/uploads/documents/30734.pdf>

315. Окар-Балаж Я. І. Деякі питання визначення правового статусу особи у адміністративному праві. *Наше право*. 2015. № 2. С. 81-85.
316. Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства (Окінава, 22 липня 2000 р.). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU00269>
317. Організація діяльності органів державної влади : навч. посіб. / О. Г. Вагонова, О. В. Горпинич, В. В. Чернобаєв; Дніпро : НТУ «Дніпровська політехніка». 2019. 77 с.
318. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посіб. / І. В. Захарова, Л. Я. Філіпова, І. С. Задорожний, Д. А. Тарасенко ; 2-е вид., випр. і допов. Черкаси: Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова, 2024. 347 с.
319. Основи публічного адміністрування : навч. посіб. / Ю. П. Битяк, Н. П. Матюхіна, М. С. Ковтун та ін. ; за заг. ред. Н. П. Матюхіної. Вид. 2-ге, допов. та перероб. Харків, 2021. 238 с.
320. Основні метрики і KPI в інтернет-маркетингу. URL: <https://ideadigital.agency/blog/osnovni-metriki-i-kpi-v-internet-marketingu/>
321. Осядла М. В. Роль та значення аналітичної діяльності у процесі законотворення. *Альманах права*, 2019. Випуск 10. С. 218-222.
322. Офіційне оприлюднення нормативно-правових актів: порядок та набрання чинності. URL: <https://7eminar.ua/news/5165-oficiine-oprilyudnennya-normativno-pravovix-aktiv-poryadok-ta-nabrannya-cinnosti>
323. Палеха Ю. І., Палеха О. Ю., Горбань Ю. І. Інформаційна культура : навч. посібн. Київ : Видав-ництво Ліра-К, 2020. 400 с.
324. Палій С. Сучасні тенденції розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення у контексті прийняття ефективних управлінських рішень: (на прикладі органів державної влади України). *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022. 10, С. 166-174. URL: <http://librinfosciences.knukim.edu.ua/article/view/269493>

325. Панасюк В. М., Бальцій Ю. Ю., Синицин П. М. Нормотворчість органів виконавчої влади: проблеми теорії та практики. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. 2023. Т. 2. Вип. 80. С. 354-359.

326. Панкратова В. О. Електронні консультації як засіб залучення громадян до прийняття рішень. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. Випуск № 01. С.48-52. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.6>

327. Паскалова М. І. Управлінське рішення в світлі народження, розуміння та трансляції смислів. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. Вип. 44. С. 61-65.

328. Перелік майна, коштів та інших активів заборонених судом політичних партій. URL: https://minjust.gov.ua/other/perelik_mayno

329. Петренко І. І., Салтовський О. І., Федорченко В. М., Колюх В. В. Особливості оцінювання публічної політики: уроки для України. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голова ред. ради), Л. І. Кормич (голов. ред.), І. М. Милосердна (виконавч. ред.), Т. М. Краснопольська (виконавч. ред.) [та ін.] ; НУ «ОЮА», Південноукр. центр гендер. проблем. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 69. С. 80-87. DOI <https://doi.org/10.32837/app.v0i69.1306>

330. Петров Є. В. Інформація як об'єкт правовідносин. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Спецвипуск. Харків, 2001. С. 249-252.

331. Петькун С. М. Теоретико-методологічна концептуалізація механізмів державного управління соціальною безпекою України в умовах цифрової трансформації : дис. ...доктора наук з державного управління: 25.00.02 – механізми державного управління. Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій. Київ, 2024. 466 с.

332. Петков С. В. Менеджмент і науковий підхід до прийняття управлінських рішень. *Юридичний журнал*. 2005. № 4. С. 59-63.

333. Пилипишин В. П. Поняття та основні риси державного управління. *Юридична наука і практика*. 2011. № 2. С. 10-14.

334. Пильгун Н. В., Хомченко О. В. Особливості механізму держави в Україні. *Журнал східноєвропейського права*. 2016. № 24. С. 62-67.

335. План заходів Міністерства юстиції України з реалізації правопросвітницького проєкту «Я маю право!» у 2020-2022 роках : Наказ Міністерства юстиції України від 22.08.2019 року. № 2633/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v2633323-19#Text>

336. Плани проведення внутрішніх аудитів. URL: <https://minjust.gov.ua/m/4238>

337. Пругатор В. Поняття публічної адміністрації та її основні ознаки. *Матеріали I міжрегіональної науково-практичної конференції «Проблеми публічного управління та адміністрування на регіональному рівні» (21 травня 2019 року)*. Тернопіль : ТНТУ, 2019. С. 26.

338. Погорєлова З. О. Організаційно-правові напрямки удосконалення нормотворчої діяльності центральних органів виконавчої влади. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету: Серія Право*. 2023. Випуск 76. Ч. 1. С. 54-59.

339. Політологічний енциклопедичний словник : навчальний посібник. Київ: Генеза, 1997. 895 с.

340. Положення про Аудиторський комітет Міністерства оборони України : Наказ Міністерства оборони України від 14 травня 2024 року № 313. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0313322-24#Text>

341. Положення про Міністерство юстиції України : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014. № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF#Text>

342. Положення про Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини : Постанова Кабінету Міністрів України від 31 травня 2006 р. № 784. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2006-п#Text>

343. Пономарьов О. В. Адміністративно-правовий статус податкової міліції України: атвореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2015.16 с.

344. Портал відкритих даних. URL: <https://data.gov.ua/>

345. Порядок застосування ризик-орієнтованого підходу в Бюро економічної безпеки України : Наказ бюро економічної безпеки України від 01.02.2023 № 36. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27 лютого 2023 р. за № 350/39406 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0350-23#Text>

346. Порядок звернення до Євросуду з прав людини. URL: <https://minjust.gov.ua/m/poryadok-zvernennya-do-evrosudu-z-prav-lyudini>

347. Порядок реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус) : Наказ Міністерства юстиції України, Офісу генерального прокурора, Міністерства внутрішніх справ України; Міністерства соціальної політики України від 26.07.2024 № 2218/5/180/523/352-Н/1306. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 29 липня 2024 р. за № 1151/42496 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>

348. Посібник з методології Оцінки законодавчого впливу. Parliamentary Centre та Лабораторія законодавчих ініціатив, 2025. 55 с. URL : https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2025/06/ali_handbook2025_ukr.pdf

349. Пошук найближчого бюро. URL: <https://legalaids.gov.ua/kliyentam/poshuk-najblyzhchogo-tsentru-ta-dystantsijnyh-punktiv/>

350. Права людини та публічне врядування: матеріали VIII Міжнародного правничого форуму, м. Чернівці, 30 травня 2025 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. 456 с.

351. Правова робота. Веб-сайт Міністерства юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/legal-work>

352. Правовий моніторинг як складова правотворчої та правозастосовчої діяльності: монографія / за заг. ред. О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Н. В. Міловської. Київ : Алерта, 2023. 268 с.

353. Правознавство : навч. посіб. / О. Д. Гринь, О. І. Донченко. Одеса. 2016. 206 с.

354. Предместніков О. Г. Основні правові форми діяльності органів юстиції України з реалізації державної правової політики. *Право та інновації*. 2016. № 4. С. 111-118.

355. Предместніков О. Г. Завдання Міністерства юстиції України як основа його правового статусу й діяльності. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*, 2016, nr. 2/2 (18), pp. 71-75.

356. Прийняття управлінських рішень : навчальний посібник / Ю. Є. Петруня, Б. В. Літовченко, Т. О. Пасічник та ін. ; за ред. Ю. Є. Петруні. 3-тє вид., переробл. і доп. Дніпропетровськ, 2015. 209 с.

357. Примірний Регламент центру надання адміністративних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2013 р. № 588. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2013-%D0%BF#Text>

358. Приходченко Л. Л. Структура механізму державного управління: взаємозв'язок компонентів та фактори впливу на ефективність. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України*. 2009. Вип. 2. С. 108-110.

359. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 15. Ст. 50.

360. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 50. Ст. 472.

361. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>

362. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 р. *Відомості Верховної Ради*. 2021. № 23. Ст. 197.

363. Про вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення Президента України та органів державної влади : Указ Президента України від 14.07.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/887/2000#Text>

364. Про Вищу раду правосуддя : Закон України від 21.12.2016 р. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 7-8. Ст. 50.

365. Про державну підтримку розвитку індустрії програмної продукції : Закон України від 16.10.2012 р. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 47. Ст. 656.

366. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 16. Ст. 93.

367. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 року № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

368. Про дошкільну освіту : Закон України від 06.06.2024 р. *Відомості Верховної Ради*. 2024. № 42. Ст. 258.

369. Про затвердження Змін до Порядку проведення перевірки інформації, наданої юридичною особою у поясненні та документах для підтвердження відомостей про кінцевого бенефіціарного власника та/або структуру власності юридичної особи : Наказ Міністерства юстиції України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0723-25#Text>

370. Про затвердження Переліку інформації, що підлягає оприлюдненню у формі відкритих даних, розпорядником якої є Міністерство юстиції України : Наказ Міністерства юстиції України від 28 березня 2016 року № 897/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v897_323-16#Text

371. Про затвердження Положення про Міністерство оборони України : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 р. № 671. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-п?find=1&text=аналітич#w1_1

372. Про затвердження Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та організації зв'язку у сфері цивільного захисту : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2017 р. № 733. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2017-п#Text>

373. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів, доступу до нього та користування ним : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2024 р. № 359. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/359-2024-%D0%BF#n107>

374. Про затвердження Порядку реалізації та моніторингу ефективності державної санкційної політики Міністерством юстиції України : Наказ Міністерства юстиції України від 30.09.2022 № 4201/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1166-22#Text>

375. Про заходи щодо реалізації Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.2006 р. № 784. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2006-%D0%BF#Text>

376. Про інформаційно-аналітичне забезпечення Президента України : Указ Президента України від 30.11.1994 р. № 709/94. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/709/94/ed19941130#Text> (редакція від 1994 р.)

377. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

378. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. Ст. 190.

379. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 р. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 47. Ст. 2051.

380. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

381. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 01.12.2022 р. *Відомості Верховної Ради*. 2023. № 51. Ст. 127.
382. Про національну програму інформатизації : Закон України від 04.02.1998 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. Ст. 181. (нечинний).
383. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 106.
384. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-39. Ст. 380.
385. Про основи національного спротиву : Закон України від 16.07.2021 р. *Відомості Верховної Ради*. 2021. № 41. Ст. 339.
386. Про очищення влади : Закон України від 16.09.2014 р. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 44. Ст. 2041.
387. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності : Указ Президента України від 10.06.1997 №503/97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/503/97#Text>
388. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24.08.2023 р. *Відомості Верховної Ради*. 2023. № 93. Ст. 364.
389. Про проведення верифікації деяких реєстрових даних : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1493. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1493-2022-%D0%BF#Text>
390. Про проведення перевірок стану додержання законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів : наказ Міністерства юстиції України від 27.08.2025 р. № 2359/5. URL: <https://minjust.gov.ua/m/nakaz-ministerstva-yustitsii-ukraini-vid-27-serpnya-2025-roku-23595-pro-provedennya-perevirok-stanu-doderjannya-zakonodavstva-pro-derjavnu-reestratsiyu-normativno-pravovih-aktiv>
391. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 р. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 2-3. Ст. 12.

392. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 05.03.1998 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст. 237.

393. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14-15, № 16-17. Ст. 133.

394. Про розвідку : Закон України від 17.01.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20?find=1&text=аналітич#w1_1

395. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 року
№ 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 31. Ст. 545.

396. Про технічні регламенти та оцінку відповідності : Закон України від 15.01.2015 № 124-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text>

397. Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 р. № 244. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-%D0%BF#n15>

398. Про Центральну виборчу комісію : Закон України від 30.06.2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 36. Ст. 448.

399. Проведення експертизи проєктів нормативно-правових актів України щодо їх відповідності праву ЄС (2024). URL: <https://lawmaking.academy/provedennya-ekspertyzy-proyektiv-normatyvno-pravovyh-aktiv-ukrayiny-shhodo-yih-vidpovidnosti-pravu-yes/>

400. Проведення інформаційно-просвітницьких заходів з питань безбар'єрності серед населення, яке звертається за правовою допомогою. 2024. URL: <https://minjust.gov.ua/m/provedennya-informatsiyno-prosvitnitskih-zahodiv-z-pitan-bezbarernosti-sered-naselennya-yake-zvertaetsya-za-pravovoyu-dopomogoyu>

401. Прокопенко С. Якість надання адміністративних послуг як показник ефективності публічного управління в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2024. 12 (1). С. 129-134. <https://doi.org/10.15421/152417>

402. Публічне управління в Україні: історичний досвід та перспективи розвитку : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 18 лют. 2025 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, Н. М. Корчак, Л. В. Гонюкової. Київ: ННПУДС КНУ імені Тараса Шевченка, 2025. 545 с.

403. Рамкова Конвенція Ради Європи зі штучного інтелекту, прав людини, демократії та верховенства права від 17.05.2024 р. URL: https://vkksu.gov.ua/sites/default/files/rye_ramkova_konvenciya_zi_shtuchnogo_intelektu_prav_lyudyny_demokratiyi_ta_verh._prava.pdf

404. Регулювання штучного інтелекту в Україні: Мінцифри презентувало дорожню карту. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rehuliuвання-shtuchnoho-intelektu-v-ukraini-mintsyfry-prezentuvalodorozhniu-kartu>

405. Реєстр спортивних рекордів з визнаних в Україні видів спорту. URL: <https://data.gov.ua/dataset/records-register>

406. Резніченко В. О. Ліцензування та акредитація як інструменти публічного адміністрування забезпечення вищої освіти в Україні. *Юридична наука*. 2020. № 4 (106). Том 1. С. 152-158.

407. Рейтерович І., Ситник С. Аналітичний документ як інструмент підготовки управлінських рішень : навч.-метод. матеріали. Київ : НАДУ, 2013. 56 с.

408. Рекомендації Ради Європи № R (81)19 від 25 листопада 1981 року «Про доступ до інформації, що знаходиться у розпорядженні державних органів» *Правова інформатика*. 2009. № 2 (22). С. 93-96. URL: <https://ippi.org.ua/sites/default/files/recr8119.pdf>

409. Рекуненко Т. О. Адміністративно-правові засади управління інформаційними ресурсами органів Державної податкової служби України: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес: фінансове право; інформаційне право. Науково-дослідний інститут інформатики та права Національної академії правових наук України. Київ, 2012. 226 с.

410. Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи / Кол. авт.: наук. кер. В. В. Цветков. К. 1998. 364 с.

411. Решетняк О. І., Білоусов Д. В. Особливості підготовки кадрів в контексті цифрової конкурентоспроможності. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2021. С. 1-10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2021/94.pdf

412. Рибальченко Л. В., Косиченко О. О. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посіб. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 120 с.

413. Рівний доступ до правосуддя: як система надання БПД гарантує однакові можливості для жінок і чоловіків. URL: <https://ualaw.org/rivnyj-dostup-do-pravosuddya-yak-systema-nadannya-bpd-garantuye-odnakovi-mozhlyvosti-dlya-zhinok-i-cholovikiv/>

414. Рік відновного правосуддя для підлітків: медіація ефективна у 62% справ. (2025). URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/rik-vidnovnogo-pravosuddya-dlya-pidlitkiv-mediatsiya-efektivna-u-62-sprav>

415. Річний орієнтовний план проведення Міністерством юстиції консультацій з громадськістю. URL : <https://minjust.gov.ua/consultations/orientovnyi-plan>

416. Родіонов П. Ю. Інформаційна діяльність підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2016. № 2 (61). С. 101-113.

417. Ромашов Ю. С. Інструменти публічного адміністрування кадрового забезпечення Національної поліції. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 3 (28). Том 2. С. 103-106.

418. Руднєва О. М., Ярмиш О. Н. Правова політика України: стан, проблеми концептуалізації та підвищення ефективності. *Правова політика України: концептуальні засади та механізми формування* : зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Київ, 5 груд. 2012 р.) / за ред. О. М. Руднєвої. Київ, 2013. 160 с.

419. Рудомьотов Р. С. Генеза філософсько-освітньої думки: епістемологічні аспекти. *Академічні візії*. 2024. Випуск 30. С. 1-8.

420. Самойчук К. О., Лівик Н. В. Пошук наукової інформації в науково-дослідницькій діяльності : електронний навчальний посібник, 2020. URL: https://elib.tsatu.edu.ua/dep/mtf/ophv_14/page3.html

421. Свистович Р. С. Правове регулювання інформаційних відносин у сфері масової інформації : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2011. 228 с.

422. Семир'янов Д. Я. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління підрозділами податкової міліції України : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Національна академія державної податкової служби України. Ірпінь, 2004. 197 с.

423. Сененко І. А. Алгоритм управління. Енциклопедія державного управління : у 8 т. навч. посібник. Київ : НАДУ, 2011. Т. 2. 630 с.

424. Сенік С. В. Адміністративно-правове регулювання діяльності Національної поліції України у сфері обігу інформації з обмеженим доступом : дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів, 2020. 240 с.

425. Серьогін С. М. Мета, завдання та функції державної служби. *Аспекти публічного управління*. 2013. № 1. С. 58-65.

430. Сировой О. В. Організаційно-правові засади управління інформаційними ресурсами органів внутрішніх справ України : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2006. 218 с.

431. Системи і методи підтримки прийняття рішень: підручник Київ: Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». 2022. 610 с.
URL:<https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi73/0053909.pdf>

432. Сілкова Г. В. Інформаційно-аналітична діяльність як напрям інформаційної діяльності. *Вісник книжкової палати*. 1999. № 3. С. 15-16.

433. Сілкова Г. В. Інформаційно-аналітичні дослідження як особливий аспект інформаційної діяльності. Рівне, 1997. 53 с.

434. Сіренко А. М. Стадії укладення адміністративних договорів. *Право і суспільство*. 2016. № 1. С. 177-181.

435. Сіцінська М. В., Борисов А. В. Структура механізмів державного управління: сутність та методичний підхід до її формування. *Науковий вісник: Державне управління*. 2018. № 1 (1). С. 113-125.

436. Скакун О. В. Теорія держави і права (енциклопедичний курс) : підручник. Харків : Еспада, 2006. 776 с.

437. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник; пер. з рос. Харків, 2001. 656 с.

438. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: ідручник. Харків : Консум. Ун-т внутр. справ, 2000. 704 с. п

439. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. 2-ге вид. Київ, 2011. 520 с.

440. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник. Київ, 2010. 520 с.

441. Слободяник Ю. Б., Чижевська Л. В. Аудит державного сектору за міжнародними стандартами: досвід і перспективи впровадження в Україні. С. 528-530. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/53162>

442. Словник української мови: [в 11 т.] / ред. кол.: І. К. Білодід (гол.) та ін.; АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ : Наукова думка, 1970 –1980. Т. 2: Г-Ж. 1971. 550 с.

443. Соболь О. М. Постмодерн і майбутнє філософії. Київ : Наук. думка, 1997. 188 с.

444. Совьяна Педада. Що таке геопросторовий аналіз? План перед реальним планом. 2023. URL: <https://mindthegraph.com/blog/uk/%D1%89%D0%BE-%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%B5-%D0%B3%D0%B5%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9-%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7/>

445. Сокурєнко В. В. Поняття адміністративно-правового статусу органів публічного управління в сфері оборони. *Evropean political and law discourse*. 2015. Volume 2, Issue 4. С. 297-301.

446. Сорока Р. С. Суть інформаційно-аналітичної діяльності та її роль у формуванні ефективної системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва. С. 221-224. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/154806539.pdf>

447. Соціологічний супровід моніторингу якості освіти в сучасному університеті: монографія / М. В. Бірюкова, С. А. Мороз, О. О. Труш, та ін. ; за ред. В. М. Мороза, Д. А. Терещенко. Львів: Видавництво ПП «Новий Світ-2000», 2023. 489 с. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/ff8f2028-5a80-4954-a44b-b3d35458135d/content?trackerId=fd0050837f68c393>

448. Стаценко-Сургучова І. С. Організаційно-правові засади інформаційно-аналітичної роботи в органах державної податкової служби України : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Національний університет державної податкової служби України. Ірпінь, 2008. 210 с.

449. Створення програмних комплексів із застосуванням ETL-систем для інтеграції та синхронізації даних на основі рішень від Talend. URL: <https://pnn.com.ua/ua/blog/detail/applying-etl-systems-for-the-data-integration-and-synchronization-basing-on-talend-open-studio-solutions>

450. Степанов В. Інформаційно-аналітичне забезпечення системи державного управління. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2015. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2015_1_14.

451. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. Київ, 2007. с. 368.

452. Стеценко С. Г. Сучасний погляд на предмет адміністративного права. *Публічне право*. 2016. № 1 (21). С. 20-26.

453. Стрельцов Є. Л. Основне завдання законодавства – регулювання чи регламентування регулювання суспільних відносин: деякі міркування. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2016. № 9. С. 8-15.

454. Стрельцов Є. Л. Правове регулювання або правове управління: привід для обговорення. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2017. № 10. С. 8-17.

455. Стрельченко О. Г., Бухтіярова І. Г., Бухтіяров О. А. Доктринальна характеристика суб'єктів публічної адміністрації: сучасний вимір у рамках європеїзації суспільства. *Правова позиція*. 2022. Вип. 2 (35). С. 22-26.

456. Структура. Веб-сайт Міністерства юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/structure>

457. Стукан Т. М. Публічна влада: характеристика, ознаки та форми прояву. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2021. № 4 (31). С. 37-41.
458. Сугоняко Н. В. Інформаційна діяльність у сфері права та її особливості. *Форум права*. 2019. № 58 (5). С. 54-63.
459. Сугоняко Н. В. Інформаційна діяльність суду в Україні : дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Сумський державний університет. Суми, 2021. 232 с.
460. Сугоняко Н.В. Інформаційна діяльність у сфері права та її особливості. *Форум права*. 2019. С. 54-63. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3568275>
461. Судово-експертна діяльність: проблеми, стратегії та інновації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, Кишинів, Київ, Одеса, 28 листопада 2024 року) : тези доповідей. Львів : Растр-7, 2024. 455 с. URL: <https://ndekc.lviv.ua/pdf/29012025.pdf>
462. Сумченко С. В. Філософські та світоглядні проблеми практичного застосування NBIC-технологій. *Філософія науки: традиції та інновації*, 2015. № 1 (11). С. 3-11. URL: https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/FN_---111_2015.pdf
463. Сурмин Ю. П. Теория систем и системный анализ : учеб. пособие . Київ : МАУП, 2003. 368 с.
464. Сурмін Ю. П. Аналітична діяльність у державному управлінні: технологічний аспект. *Актуальні проблеми державного управління*. Д.: ДФ УАДУ, 2000. Вип. 3 (3). С. 27-48.
465. Сурмін Ю. П. Аналітична діяльність: посіб. для аналітика неприбутк. орг. Київ : Центр інновацій та розвитку, 2002. 96 с.
466. Сухонос В. В. Теорія держави і права : підручник. Суми. 2014. 544 с.
467. Сучасний тлумачний словник української мови: 65 000 слів / За заг. ред. В. В. Дубічинського. Харків : ВД «ШКОЛА», 2006. 1008 с.

468. Сучасні економіко-правові ризик-орієнтовані засоби регулювання розвитку ринку фінансових послуг : монографія / За ред. Н. М. Внукової, С. В. Глібка. Харків : НДІПрЗІР НАПрНУ, 2020. 304 с.
469. Танчинець М. М. Поняття, зміст та види інформаційної діяльності органів публічної влади України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2016. Випуск 39. Том 2. С. 31-35.
470. Таран І. Р. Сценарне планування як інструмент стратегічного управління підприємством. URL: https://www.confcontact.com/2016-ekonomika-i-menedzhment/2_taran.htm
471. Телешун С. О. Інформаційно-аналітична діяльність в державному управлінні : навч.-метод. матеріали. Київ : НАДУ, 2013. 36 с.
472. Телешун С. О. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації. Київ : Вид. Паливода А.В., 2001. 112 с.
473. Теорія держави і права : підручник / В. В. Сухонос. Суми. 2014. 544 с.
474. Теорія держави і права : підручник / О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки. Харків. 2018. 416 с.
475. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. К. 2008. 688 с.
476. Теорія держави та права [Електронний ресурс] : навч. посіб. / Є. В. Білозборов, В. П. Власенко, О. Б. Горова та ін. ; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. Київ. 2017. 320 с.
477. Теорія управління : навчальний посібник / І. А. Грузіна, І. О. Кінас, І. М. Перерва та ін. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 138 с.
478. Теорія управління в органах внутрішніх справ: [навчальний посібник] / за ред. В.А. Ліпкана. Київ : КНТ, 2007. 884 с.
479. Теремецький В. І. Поняття адміністративно-правового регулювання у сфері оподаткування. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2012. № 1 (35). С. 50-54.

480. Терещук В. В. Поняття, ознаки та структура суб'єктів публічного адміністрування України. *Право і суспільство*. 2020. № 1. С.89-94.

481. Терещук Г.Транспарентність як явище та вимога публічно-владної діяльності. *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 2 (18). 2019. С.83-88. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35229/1/%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%89%D1%83%D0%BA%20%D0%93..pdf>

482. Терлюк О, Терлюк І. Розвиток інформаційного суспільства: правові наслідки та виклики для публічного управління *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія: “Юридичні науки”. 2025. № 1 (45). С. 258-265. URL : <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2025/mar/38493/45maket-terlyukoleksiiterlyukivan.pdf>

483. Тернавська В. Категорія «правова політика» (теоретико-правовий аналіз). *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Вип. 4. С. 18-22.

484. Технології прийняття управлінських рішень : монографія / За заг. ред. док. екон. наук, професора І. О. Кузнецової. Харків : «Діса плюс», 2023. 430 с.

485. Типова інструкція «Про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію» : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 р. № 736. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/736-2016-%D0%BF#Text>

486. Титаренко О. Р., Пастух Ю. П. Інформаційно-аналітичне та експерно-консультативне забезпечення діяльності органів державного управління у сучасних умовах. *Державне управління: удосконалення та розвиток* 2013. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=664>

487. Титаренко О. Р., Рейтерович І. В. Методика підготовки аналітичних документів на матеріалах аналізу політичних текстів: практикум. Київ: Видавництво НАДУ, 2007. 40 с.

488. Ткаченко А. О. Поняття компетенції державного органу. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 4. С. 192-197.
489. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права : навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 268 с.
490. Третяченко В. В. Колективні суб'єкти управління: формування, розвиток та психологічна підготовка. Київ: Стилос, 1997. 585 с.
491. Труш О. О., Василенко Д. В. Інформаційно-аналітична діяльність у системі публічного управління *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2023. Випуск 4. С. 49-55
URL:file:///C:/Users/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C/Downloads/7.pdf
492. Учасникам бойових дій та військовослужбовцям. URL: <https://legalaids.gov.ua/kliiyentam/chy-mayu-ya-pravo-na-bezoplatnu-vtorynnu-pravovu-dopomogu/ya-uchasnyk-ato/>
493. Фальковський А. О. Аксіологічний підхід в методології сучасної юриспруденції : автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.12. Нац. ун.-т "Одеська юридична академія". Одеса, 2011. 17 с. URI: <https://dspace.onua.edu.ua/items/c648871b-fb75-4123-8b28-062b6c6f174b>
494. Федоренко О. Що таке дашборд: приклади і способи застосування. URL: <https://waytobi.com/ua/blog/kpi-dashboards.html>
495. Федорова Х. Геоаналітика для маркетологів. Як карти допомагають знаходити клієнтів? Приклади. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/geoanalitika-dlya-marketologiv-yak-karty-dopomagayut-znahodyty-kliiyentiv-pryklady>
496. Федорук Н. С. Окремі питання розмежування конституційних та адміністративних правовідносин. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2018. № 1. С. 31-34.

497. Федорчак О. В. Класифікація механізмів державного управління. Демократичне врядування : електрон. наук. фах. вид. ЛПІДУ НАДУ. 2008. № 1. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jan/26465/ofedorchak.pdf>

498. Федотова О. О. Аналітичне прогнозування як елемент інформаційної діяльності. Impact of Artificial Intelligence and Other Technologies on Sustainable Developmen: Proceeding of the 2 nd International Scientific and Practical Internet Conference (December 18-19). FOP Marenichenko V.V. Dnipro, 2024. P. 232-234. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9098/1/fedot_analit_2024_232.pdf

499. Федотова О.О. Аналітичні матеріали як допоміжний засіб прийняття якісних керівних рішень. *Інформаційна освіта та професійнокомунікативні технології XXI століття: матеріали XVI Міжнародної науковопрактичної конференції (м. Одеса, 13–15 вересня 2023 року)* / за заг. ред. В. Г. Спрінсяна ; ред. кол.: Г. О. Оборський, В. Г. Спрінсян, О. В. Шевченко [та ін.] ; відп. за вип. О. В. Лаврик, О. О. Татакі. Одеса, 2023. С. 93-97. URL: http://dspace.op.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14268/1/zbirnik_konf_XVI_september_2023.pdf

500. Філіпова Л. Я., Захарова І. В. Аналітична складова інформаційної діяльності: уточнення сутності, ознак і процесів. *Вісник ХДАК*. 2009. Випуск 28. С. 44-52.

501. Філософія науки : підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2018. 255 с.

502. Філософія науки: інноваційна методологія та епістемологія ноосферного зросту знань Кривий Ріг : Видавничий центр ДВНЗ «КНУ», 2018. 731 с.

503. Форензік. Ефективна протидія економічним злочинам та корупції. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/services/forensic.html>

504. Фурашев В. М. Систематизація і розвиток теоретичних основ трансформації інформаційних відносин на шляху до кіберцивілізації : наук. доп. / В. М. Фурашев, С. Ю. Петряєв, В. М. Поперечнюк. Київ : ФСП НТУУ “КПІ”, 2016. 55 с.

505. Фурман А. В. Архітектоніка теорії діяльності: рефлексивно-вчинковий сценарій метаметодологування. *Психологія і суспільство*, по. 1, July 2022, pp. 7-94. URL: <https://pis.wunu.edu.ua/index.php/enpis/article/view/1160>

506. Харитонова О. І. Адміністративно-правові відносини: концептуальні засади та правова природа : автореф. дис. ... док-ра юрид. наук : 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Нац. ун.-т "Одеська юридична академія". Одеса. 2004. 36 с.

507. Хахановський В. Г., Корнейко О. В. Актуальні питання інформаційного права: навч. посіб. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. 258 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi81/0061650.pdf>

508. Хеленюк М. Форензік: європейський досвід vs. українські реалії. Юридична газета. № 8 (738). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma/forenzik-evropeyskiy-dosvid-vs-ukrayinski-realiyi.html>

509. Хмельницький О. О. Інформаційна культура: навч. посібник. Київ : КНТ, 2007. 200 с.

510. Хоронжий А. Г. Соціальне управління: курс лекцій. Львів : Магнолія, 2013. 290 с.

511. Царук А.В. Адміністративно-правове забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності Державної прикордонної служби України в контексті євроінтеграції : дисертація на здобуття ступеня доктора філософії у галузі права за спеціальністю 081 – Право. Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2021. 266 с.

512. Центри захисту дитини за моделлю Барнахус: що треба знати? 2025. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/centri-zahistu-ditini-za-modellyu-barnahus-shcho-treba-znati.html>

513. Цибулін Т. Г. Юстиція як сфера публічного адміністрування органів виконавчої влади. *Право та державне управління*. 2024. № 3. С. 403-410.

514. Цибулін Т. Г. Інформаційно-аналітична діяльність як унікальний вид інтелектуальної праці (адміністративно-правовий аспект). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 9. С. 485-488.

515. Цибулін Т. Г. Інформаційно-аналітична робота (діяльність) в органах юстиції як об'єкт адміністративно-правових досліджень у період з 1991 по 2013 роки. *Правові новели*. 2023. № 20. С. 320-327.

516. Цибулін Т. Г. Розвиток адміністративно-правових досліджень про інформаційно-аналітичну роботу (діяльність) в органах юстиції (період з 2014 року по сьогодні). *Право та державне управління*. 2023. № 4. С. 479-485.

517. Цибулін Т. Г. Компетенція Міністерства юстиції України та її значення для розвитку інформаційного суспільства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 820-823.

518. Цибулін Т. Г. Місце Міністерства юстиції України в системі органів виконавчої влади. *Право і суспільство*. 2024. № 5. С. 870-877.

519. Цибулін Т. Г. Інструменти публічного адміністрування і інформаційноаналітична діяльність органів виконавчої влади: адміністративно-правові засади співвідношення. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 4 (82). С. 475-482.

520. Цибулін Т. Г. Інформаційно-аналітична діяльність у змісті компетенції органу виконавчої влади. *Правова позиція*. 2023. № 3 (40). С. 218-223.

521. Цимбалюк В. С. Кодифікація інформаційного законодавства України : дис. ...док-ра юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Харків, 2013. 435 с.

522. Цифрові послуги Мін'юсту заощаджують мільярди гривень та тисячі годин українцям щороку. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/tsifrovi-poslugi-minyustu-zaoschadjuyut-milyardi-griven-ta-tisyachi-godin-ukraintsyam-schoroku>

523. Цифровізація вразливих до корупції послуг. URL: <https://eef.org.ua/antykoriptsijnij-efekt-tsyfrovizatsiyi-2/>

524. Цуцкірідзе М. С. Кримінальна процесуальна діяльність слідчого: теорія та практика : монографія. Київ, 2020. 562 с.

525. Чернадчук Т. О. Правове регулювання інформаційних відносин в сфері банківської діяльності : дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2012. 225 с.

526. Чи маю я право на безоплатну вторинну правничу допомогу. URL: <https://legalaid.gov.ua/kliyam/chy-mayu-ya-pravo-na-bezoplatnu-vtorynnu-pravovu-dopomogu/>

527. Членам сімей загиблих захисників і захисниць та зниклих безвісти за особливих обставин. URL: <https://legalaid.gov.ua/kliyam/chlenam-simej-zagyblyh-zahysnykiv/>

528. Чукут С. А. Державна інформаційна політика України. URL: <https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Derzhavna-informatsijna-politika-Ukrayini.pdf>
529. Шай Р. Я. Теоретико-правовий підхід щодо розуміння сутності держави в історії політико-правової думки. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2016. № 837. С. 373-376.
530. Шаповалов А. А. Трансформація загроз у інформаційно-психологічному середовищі. *Національні інтереси України*. 2024. № 5 (5). С. 201-208. URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-5\(5\)-201-208](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-5(5)-201-208)
531. Шаповалова О. В Правові умови створення та адміністрування електронних публічних реєстрів. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2020. № 1 (39). С. 37-42.
532. Швецова-Водка Г. М. Документознавство : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 398 с.
533. Шевченко В. Різновиди маніпуляцій в онлайн-медіа і соцмережах. *Образ*. 2025. Вип. 1 (47). С. 6-18.
534. Шеломовська О. М., Мачуліна І. І. Тематичні преференції користувачів соціальних мереж в умовах трансформації медіапростору: соціокультурні патерни і тренди. *Науковий журнал Габітус*. 2025. Випуск 71. С. 31-35. URL: http://habitus.od.ua/journals/2025/71-2025/71_2025.pdf
535. Шийович С. Я. Вплив цифрової трансформації на публічні послуги: досвід Європейського Союзу. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 539-543.
536. Шлемкевич Т., Опольська М., Дебенко І. Вплив сучасних інформаційних технологій на державну безпеку. *Національні інтереси України*. 2024. № 5 (5). С. 661-667.
537. Шоптенко С. С. Особливості правового регулювання адміністративно-правового статусу судової міліції в Україні. *Право і безпека*. 2010. № 1 (33). С. 60-65.

538. Штучний інтелект у правовій практиці: межі та можливості : збірник тез круглого столу (Львів, 14 березня 2025 року) / упор. О. О. Барабаш. Львів : ЛьвДУВС, 2025. 238 с. URL: https://if.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/05/14_03_2025.pdf

539. Що таке А/В-тестування і як його провести. URL: <https://goit.global.ua/articles/shcho-take-a-b-testuvannia-i-iak-yoho-provesty/>

540. Що таке API? (інтерфейс програмування додатків). URL: <https://hire1.com.ua/glossary/api>

541. Що таке KPI: як вимірювати результативність і що для цього потрібно. URL: <https://hurma.work/blog/shho-take-kpi-klyuchovi-pokazniki-efektivnosti/>

542. Що таке RPA (Robotic Process Automation)? Визначення, значення, застосування, відмінності від BPA та багато іншого! URL: <https://www.zaptest.com/uk/%D1%89%D0%BE-%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%B5-rpa-robotic-process-automation-%D0%B2%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B7%D0%B0>

543. Що таке WHAT-IF-АНАЛІЗ? Як ним користуватися? URL: <https://teo.biz.ua/ua/n201362-chto-takoe-what.html?srsltid=AfmBOoqamczGmyXOU8paNSFcgfMALGiSxEAuq8f8H1hEdYlP0xLB5GZ>

544. Що таке великі дані (Big Data)? 2024. URL: <https://university.sigma.software/what-is-big-data/>

545. Що таке інформатизація. URL: <https://tndr.com.ua/article/shho-take-informatizacziya/>

546. Юридична енциклопедія : в 6 т. / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ. 1998-2004. Т. 5: П – С. 2003. 736 с.

547. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол) та ін. К. 2001. 744с.
548. Юхимюк О. М. Типологія правозастосування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Право*. 2012. Вип. 19. Ч.1. С. 132-134.
549. Як створювати та використовувати чек-листи. URL: <https://onpage.school/check-lists/>
550. Янг Е., Куїні Л. Як написати дієвий аналітичний документ у галузі державної політики: практичний посібник / Пер. з англ. С. Соколик. Київ: К.І.С., 2003. 130 с.
551. Яременко О. І. Інформаційна сфера як соціально-правове явище: проблеми наукової ідентифікації та регулювання. *Інформація і право*. 2017. № 1 (20). С. 5-13. URL: <http://il.ippi.org.ua/article/view/272982>
552. Яременко О. І. Сутність та соціально-правова природа інформаційної діяльності. *Інформація і право*. 2013. № 3. С. 65-73.
553. Ярмиш О. Н., Серьогін В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : підручник. Харків, 2002. 653 с.
554. Ястремська О. М., Мажник Л. О. Публічне адміністрування : навчальний посібник. Харків, 2015. 132 с.

ДОДАТКИ

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ
ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті в періодичних фахових наукових виданнях України:

1. Цибулін Т.Г. Юстиція як сфера публічного адміністрування органів виконавчої влади. *Право та державне управління*. 2024. № 3. С. 403–410. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.3.59>.
2. Цибулін Т.Г. Інформаційно-аналітична діяльність як унікальний вид інтелектуальної праці (адміністративно-правовий аспект). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 9. С. 485–488. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/117>.
3. Цибулін Т.Г. Інформаційно-аналітична робота (діяльність) в органах юстиції як об'єкт адміністративно-правових досліджень у період з 1991 по 2013 роки. *Правові новели*. 2023. № 20. С. 320–327. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2023.20.445>.
4. Цибулін Т.Г. Розвиток адміністративно-правових досліджень про інформаційно-аналітичну роботу (діяльність) в органах юстиції (період з 2014 року по сьогодні). *Право та державне управління*. 2023. № 4. С. 479–485. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.4.66>.
5. Цибулін Т.Г. Компетенція Міністерства юстиції України та її значення для розвитку інформаційного суспільства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 820–823. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/200>.
6. Цибулін Т.Г. Місце Міністерства юстиції України в системі органів виконавчої влади. *Право і суспільство*. 2024. № 5. С. 870–877. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.5.126>.

7. Цибулін Т.Г. Інструменти публічного адміністрування і інформаційноаналітична діяльність органів виконавчої влади: адміністративно-правові засади співвідношення. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 4(82). С. 475–482. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.4.76>.

8. Цибулін Т.Г. Інформаційно-аналітична діяльність у змісті компетенції органу виконавчої влади. *Правова позиція*. 2023. № 3(40). С. 218–223. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-3.43>.

9. Цибулін Т.Г. Міністерство юстиції України як суб'єкт правотворчої діяльності і учасник адміністративної процедури: адміністративно-правові питання. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 4(86). С. 558–565. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.4.89>.

10. Цибулін Т.Г. Міністерство юстиції України як суб'єкт інформаційної діяльності. *Право та державне управління*. 2025. № 1. С. 415–422. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2025.1.58>.

11. Цибулін Т.Г. Сучасний рівень нормативного забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності в Україні. *Право і суспільство*. 2025. № 1. С. 923–930. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.1.134>.

12. Цибулін Т.Г. Результати інформаційно-аналітичної діяльності та зв'язок даної категорій із суміжними поняттями. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 2. С. 661–664. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/160>.

13. Цибулін Т.Г. Інформаційна діяльність як соціальне явище та атрибут функціонування Міністерства юстиції України. *Правові новели*. 2023. № 21. Т. 2. С. 214–220. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2023.21.77>.

14. Цибулін Т.Г. Проблема визначення змісту та співвідношення понять «діяльність» та «робота» у сфері інформаційно-аналітичного функціонування органів виконавчої влади. *Право і суспільство*. 2023. № 2. Т. 2. С. 519–526. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.2.79>.

15. Цибулін Т.Г. Методологічні особливості дослідження інформаційноаналітичної роботи Міністерства юстиції України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 619–622. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-9/153>.

16. Цибулін Т.Г. Інформаційна діяльність як ключовий фактор трансформації діяльності Міністерства юстиції України. *Правова позиція*. 2023. № 4(41). С. 173–177. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-4.35>.

17. Цибулін Т.Г. Онтологічні і епістемологічні аспекти інформаційної та аналітичної діяльності через призму функціонування Міністерства юстиції України. *Право і суспільство*. 2023. № 3. С. 622–628. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.3.94>.

18. Цибулін Т.Г. Нормативне забезпечення мети як елементу компетенції Міністерства юстиції України. *Правові новели*. 2023. № 19. С. 519–525. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2023.19.70>.

Статті в періодичних наукових виданнях, які індексуються в наукометричних базах Web of Sciences та Scopus:

1. Tsybulin T., Samokhvalov S., Chernyshova V. Information, Analytical and Information-Analytical Activity as a Subject of Administrative Law Research. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2025. Vol. 11. № 2. P. 361–366. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2025-11-2-361-366>.

2. Tsybulin T., Izovita A., Rekunenko T. General Requirements for the Implementation of Information and Analytical Activity in Public Administration. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2025. Vol. 11. № 3. P. 111–116. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2025-11-3-111-116>.

3. Shchebetiuk N., Tsybulin T. Ministry of Justice of the Ukrainian State during the Period of Pavlo Skoropadsky's Hetmanship (1918) in Ukrainian Historiography. *Skhidnoievropeyskyi istorychnyi visnyk – East European Historical Bulletin*. 2025. № 35. С. 48–55. DOI: <https://doi.org/10.24919/2519-058X.35.332693>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Цибулін Т.Г. Теоретичні засади дослідження інформаційної, аналітичної та інформаційно-аналітичної діяльності в адміністративному праві. *Proceedings of the international scientific conference “Scientific innovations in law amidst the impact of the Russian-Ukrainian war on the legal system”*, Riga, the Republic of Latvia, February 7–8, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. P. 336–339. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-409-2-81>.
2. Цибулін Т.Г. Загальна характеристика напрямів досліджень інформаційно-аналітичної діяльності як явища правової та адміністративноправової дійсності. *Proceedings of the international scientific conference “The latest law developments”*, Wloclawek, Republic of Poland, April 3–4, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. P. 353–357. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-83>.
3. Цибулін Т.Г. Додаткові професійні вимоги до публічних службовців, які залучені до інформаційно-аналітичної роботи в органах юстиції. *Proceedings of the international scientific conference “Advances in law: the view of domestic and foreign scholars”*, Riga, the Republic of Latvia, October 3–4, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. P. 374–377. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-98>.
4. Цибулін Т.Г. Особливості інформаційної діяльності в контексті функціонування Міністерства юстиції України. *Proceedings of the international scientific conference “Modern Achievements in Legal Science and Practice”*, Riga, the Republic of Latvia, March 19–20, 2025. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2025. P. 205–208. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-558-7-54>.
5. Цибулін Т.Г. Тенденції розвитку в Україні наукової думки про інформаційно-аналітичну діяльність в органах публічного адміністрування. *Права людини та публічне врядування* : матеріали VIII Міжнародного правничого форуму, м. Чернівці, 30 травня 2025 р. Львів – Торунь : Liha-Pres,

2025. С. 494–497. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-131>.

6. Цибулін Т.Г. Інформаційно-аналітична робота Міністерства юстиції України: проблематика та методологічні особливості дослідження. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права* : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 5–7 грудня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 597–600. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-163>. 32

7. Цибулін Т.Г. Чинники, які впливають на ефективність інформаційної діяльності Міністерства юстиції України. *Proceedings of the international scientific conference “Theoretical foundations of law, public management and practice of their application”*, Riga, the Republic of Latvia, December 25–26, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. P. 355–358. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-87>.